

**Titi Lucretii Cari De rerum natura, libri sex ad optimas editiones collati
accedit varietas lectionis cum indice rarioris et obsoletae Latinitatis studiis
Societatis Bipontinae / [Titus Lucretius Carus].**

Contributors

Lucretius Carus, Titus.

Publication/Creation

Biponti : Studiis Societatis Bipontinae, 1782.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/g3yuhvhk>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

IMANN & HATCK
ANTIQUARE
HAMBURG 36
Bleichen 49

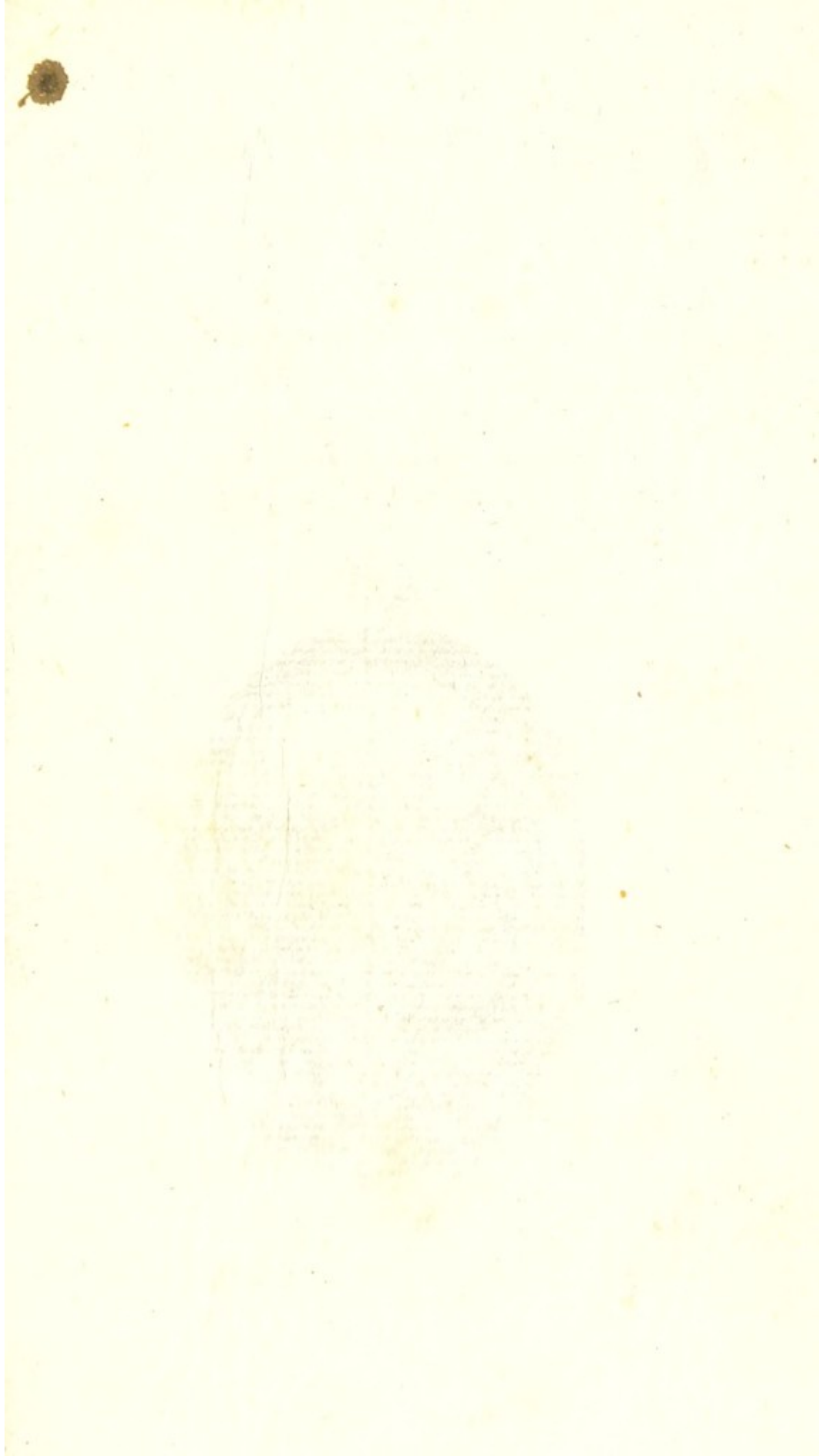

34271/B V III

Gordon 112

In der bey Indischen wird der
signifikanter Nachklang
alter Nach der Zeit aufhört zu sein.

TITI
LUCRETII
CARI

DE RERUM NATURA
LIBRI SEX
AD OPTIMAS EDITIONES COLLATI
ACCEDIT VARIETAS LECTIONIS
CUM INDICE RARIORIS ET OBSOLETAE LATINITATIS
STUDIIS SOCIETATIS BIPONTINAE

EPICURUS.

G. G. G. G. G.

EDITIO ACCURATA

BIPONTI
EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS
CICIDCCLXXXII

THE
LUCRETIA

C. A. H. J.

DE HERMANN NATURA

LIBRARY

AD OBITUMS RATIONES CORPUS

AD OBITUMS RATIONES CORPUS

AD OBITUMS RATIONES CORPUS

AD OBITUMS RATIONES CORPUS

T I T U S
LUCRETIUS CARUS.

Digitized by the Internet Archive
in 2016 with funding from
Wellcome Library

T I T I L U C R E T I I C A R I

PATRIA, GENUS, VITÆ STUDIUM, INGENIUM,
MORTIS GENUS ET TEMPUS, LIBRORUM
NUMERUS, CONSILIUM POETÆ.

D. LAMBINO AUCTORE.

DE Patria T. LUCRETII CARI constat inter omnes ; idque vel ex ipsius poëtæ testimonio intelligere licet , eum Romanum esse. Itaque quod de T. Pomponio Attico scripsit Cornelius Nepos , munus Fortunæ fuisse , quod in ea potissimum urbe natus est , in qua domicilium orbis terrarum esset imperii , ut eandem patriam haberet , & dominam &c. hoc idem de T. Lucretio dicere licet , eandem urbem ejus patriam fuisse , & gentium dominam ; siquidem Roma patria ejus est , ut est. Atque hæc quidem de patria.

De genere autem , gentis Lucretiæ fuisse T. Lucretium ; nomen ipsum declarat. Porro autem gens Lucretia quam clara atque antiqua fuerit , argumento sunt Lucretii Tricipitini , Triones , Ofellæ , Vespillones , Galli. Quod vero ad cognomen attinet , tamen rarius in Fastis , & ceteris monumentis compareat , Romanum esse tamen & ex Elegiis nonnullis

P. Ovidii, & ex Epigrammatis M. Valerii Martialis, intelligere licet. Sed credibile est hujus familiæ Lucretios, equestri ordine contentos, populi honores non magnopere expetiisse: quod nemo mirabitur, qui legerit C. Mæcenatem Vipstanium, cum & Cæfari Augusto, & M. Agrippæ carissimus, atque adeo intimus esset, ideoque amplissimos honores capere, atque ad Senatorium ordinem pervenire posset, angusto tamen clavo contentum fuisse. Licet etiam dicere, Lucretium nostrum e Vespillonum aut Ofellarum familia fuisse, duoque cognomina habuisse; cum ad commune totius familiæ cognomen aut Vespillonis, aut Ofellæ, cognomen Cari accessisset, vel propter ingenii magnitudinem ac præstantiam, vel propter morum suavitatem & comitatem, vel propter aliquid tale.

Quod ut facilius credam, facit vel Q. Lucretius Vespillo, jurisperitus, quem commemorat M. Tullius in Bruto: vel Q. Lucretius Ofella, quem idem ibidem scribit aptiorem fuisse concionibus, quam judiciis; de quo fortasse & Vellejus Paterculus lib. 2 verba facit: vel potius alter Lucretius Vespillo, cujus M. Tullius mentionem facit lib. 8 ad Attic. epist. 5. & C. Cæsar lib. 1 & 3 de bello civili; ut credibile sit, Lucretium poetam horum alicujus fratrem germanum, aut patruelem fuisse. Neque me movet, quod Cæsar lib. 1 de bello civili, Lucretium illum Senatorem appellat. fieri enim poterat, ut ex eadem familia alius esset equestris, aut etiam plebeii ordinis, alius senatorii.

Quod si cui mirum videatur, consideret M. Tullium

Ciceronem, & Q. Tullium ejus fratrem, equestri loco esse natos. Finge igitur ex his duobus fratribus alterum se ad honores petendos, & rempublicam gerendam contulisse: alterum luce populari carere, suum negotium agere, intra pelliculam se continere voluisse, (quod tamen fecus factum est;) sed finge ita evenisse, procul dubio is, qui ædilitatem majorem, præturam, consulatum adeptus esset, ut Marcus, Senatorii ordinis factus esset: ille alter, qui nullum magistratum gessisset, in equestri ordine mansisset. Hoc idem de nostro Tito dicere licet, eum equestri ordine contentum fuisse, cum ejus propinqui, quod se ad rempublicam administrandam, & ad magistratus gerendos contulerant, Senatores facti essent. Quo posito & concessio, licebit eum referre in familiam aut Vespillonum, aut Ofellarum, ut præter prænomen Titi, & nomen Lucretii, & cognomen Cari, vel sic appelletur T. Lucretius Vespillo Carus; vel sic, T. Lucretius Ofella Carus. De duobus cognomentis autem dubitari non debet. Nullum enim dubitandi locum relinquunt P. Cornelius Lentulus Sura, P. Cornelius Lentulus Spinther, Q. Fabius Maximus Verrucosus, L. Cornelius Sylla Felix, L. Calpurnius Piso Frugi; & alii, quos longum sit enumerare.

Hæc sunt, quæ de T. Lucretii genere comperta sunt. Eusebius autem Pamphili F. eum natum esse tradidit Olympiade CLXXI, hoc est, CII. Domitio Ahenobarbo, & C. Cassio Longino Coss. an. ab U. C. IOCLVII. Alii, Olympiade CLXXII, hoc est, L. Licinio Crasso, & Q. Mucio Scævola Coss. an. U. C. IOCLVIII. Ex quo apparet, eum M. Tullio

Cicerone annis XII aut XI natu minorem fuisse; siquidem M. Tullius natus est Q. Servilio Cæpione, & C. Attilio Sarano Coff. Et ita T. Lucretium Carum, C. Julium Cæsarem, Q. Tullium Ciceronem, C. Valerium Catullum, T. Pomponium Atticum, & horum æquales non longe admodum inter se ætatibus distitisse.

Quod ad vitæ studium attinet, credibile est Lucretium, cum ad poëticam & philosophiam natus esset, ingenioque suo indulgens, & naturam suam ducem secutus, philosophiam Epicuream approbasset, ut solutiore animo & commodius philosophari posset, sese Athenas contulisse, ibique Zenonem illum, Epicureorum Coryphæum, audivisse, atque hoc pacto totam Epicuri disciplinam accurate cognovisse atque perdidicisse.

Cum esset igitur Lucretius ad poëticam factus natura, ingenique acumine excelleret, contentis popularibus honoribus, qui non solum equestri ordini, verum etiam plebeio patebant (certe majoribus ejus & propinquis patuerant,) five quod a populari levitate abhorreret natura, five quod vitam suam ei disciplinæ, quam sequeretur, quamque amplexus esset, consentaneam esse vellet, (sapientem enim ad rempublicam accersurum negabat Epicurus,) constituit se intra fortunam suam continere, perpetuoque equestrem dignitatem retinere, neque longius progredi, idque multorum bonorum & clarorum virorum exemplo. Quamvis autem essent hi numero complures, unus Pomponius tamen multorum instar ei esse poterat; qui, cum ei honores amplissimos in sua civitate consequi liceret, ita

privatus, quamdiu mansit in vita, vixit tamen, ut viris totius civitatis Romanæ amplissimis, & ornatissimis, & nobilissimis carissimus fuerit.

Quantus autem poëta sit Lucretius, quam acuto & acri ingenio, quanta sit carminis ab eo scripti gravitas ac majestas, quantus ornatus, quam pulchri & præclari versus, quanta sermonis elegantia, integritas, atque, ut ita dicam, sanitas, cum omnes eruditi, qui hodie vivunt, intelligunt; tum qui patrum nostrorum ætate floruerunt, eo maxime declararunt, quod hunc poëtam in primis amabant & lectitabant. Sed ultima illa & maxime veneranda, utpote nondum peregrinīs sordibus oblita, antiquitas non obscure id significavit.

Satis vero interdum mirari non possum, quæ tanta fuerit in Quintiliano judicii perversitas, ut primum cum Macro Lucretium, hoc est, cum musca elephantum, compararit, cum sint inter se maxime dispares ac dissimiles. Macrum autem eum significo, quem Quintilianus noverat. Nam is, qui hodie est in manibus, non est Macer germanus, sed alius quidam pseudomacer, in antiqui & veri Macri locum subditus. Deinde scripserit, utrumque esse quidem legendum, sed non ut phrasin, id est corpus eloquentiæ, faciant. Postremo subjunxerit, elegantem esse utrumque in sua materia; sed alterum humilem, alterum difficilem. Nam primum Lucretius non fuit cum Macro comparandus, propterea quod nihil habent inter se simile. Deinde quod negat, Lucretii lectionem oratori prodesse posse ad corpus eloquentiæ constituendum; nihil unquam Quinti-

lianus minus vere locutus est. Nam five verba simplicia , ac propria , & elocutionem ipsam spectes , paucis admodum verbis exceptis , quæ poëta aut suo jure finxit , aut ab Ennio & aliis ficta usurpavit , potest orator ex sermonis genere , quo Lucretius est usus , orationem suam efficere primum puriorem atque elegantiore , deinde uberiores ac nitidiores : five te ad rerum tractandarum rationem convertas , habet , unde facere possit orationem elatiorem , grandiores , excelsiores.

Quemadmodum enim M. Tullius Periclem illum , qui fulgurare , tonare , permiscere Græciam dicebatur , eo ceteris oratoribus præstitisse dicit , quod Anaxagoræ Physici auditor fuisset : & Demosthenem illum , quem Longinus scribit , ignis instar , eorum , quos afficere velit , animos incendere atque inflammare , tanto majorem evasisse , quod Platonem in Academia de rebus a sensu populari remotis disputantem audivisset : ita arbitror , eum oratorem , qui studiose Lucretium legat , multo majores in dicendo sonitus editurum , multoque vehementius animos auditorum quasi percussurum , & , quocunque volet , impulsurum. Neque tamen hoc ita accipi velim , quasi hoc sentiam , disputationem de Atomis , & de earum concursione fortuita , & de earum motu triplici , & similibus rebus , ad eloquentiæ incrementum ac pondus acquirendum oratori profuturam : sed hoc sentio , hoc dico , detracta certorum librorum materia , ejus tractandæ rationem ac figuras oratori magnos & uberes fructus allaturas , magnoque adjumento ad eloquentiam omnibus suis partibus absolutam comparandam futuras ; & oratorem ab hujus poëmatis lectione profectum ,

orationem confecturum longe grandiore, magis sonoram, magis arduam, & excelsam, magis denique, ut ita dicam, exstructam, atque exaggeratam.

Jam quod idem Quintilianus ait, Lucretium esse difficilem, quid diceret, si his temporibus natus esset, quibus a certis hominibus ita depravatus est, ut vix ejus pristina facies agnoscat, cum & ætati Lucretii pæne vicinus, & Lucretii exemplaria integra & emendata, aut certe quam minime corrupta & mendosa habens, hæc scripserit tamen? Atqui nihil est in Lucretio magnopere difficile homini tolerabiliter erudito, & in disciplina Epicuri non omnino hospiti: quia pleraque in eo sunt, quæ non debet ignorare homo honesto loco natus, & liberaliter educatus, & bonis artibus eruditus, nedum is, qui est orator aliquando futurus, & apud pontifices, apud imperatores, apud reges, apud populos opulentos ac potentes magnis de rebus verba facturus.

Tali igitur ingenio præditus atque ornatus, talibusque adjumentis partim a natura, partim a studio & doctrina instructus Lucretius sese ad scribendum de natura rerum contulit, scribendi quidem genus & figuras & grandiloquentiam Empedoclis secutus; materiam vero, & res ab Epicuro, cujus disciplinam & decreta adamarat, mutuatus.

Quo mortis genere extinctus sit Lucretius, difficile dictum est; neque multo facilius est dicere, quoto suæ ætatis anno e vita discesserit. Plerique mortuum esse ferunt anno ætatis

XLIII, Cn. Pompejo Magno III, Cæcilio Metello Pio Coss. an. ab U. C. 1041. eodem die quo P. Virgilium Maronem natum esse nonnulli scriptum reliquerunt. Nolunt autem eum, aut sua sponte mortem obiisse, aut alicujus morbi vi, ut fit, consumtum esse, sed, ut ejus obitum *τραγικώτερον* faciant, scribunt eum sibi ipsum manus attulisse. Alii tædio vitæ, quod patriam suam ambitione, avaritia, luxuria, discordia, & similibus civitatum, quæ diu floruerunt, & jam senescunt, morbis æstare atque affligi videret. Alii ægritudine animi, quod Memmii sui, qui in exilium pulsus erat, tristem casum æquo animo ferre non posset. Alii furore percitum, in quem Lucilla, sive uxor, sive amica, amatorio poculo porrecto, eum imprudens adegerat, cum ab eo amari, non ei necem inferre, aut bonam mentem adimere vellet.

Quoniam autem de numero librorum a Lucretio scriptorum nonnulli dubitarunt, & levissimis argumentis adducti, plures quam sex ab eo scriptos esse existimarunt, videtur hic error minuendus, atque hæc dubitatio tollenda. Omnino igitur sex libros dumtaxat de natura rerum scripsit T. Lucretius Carus. Cujus rei cum sint mihi illa quoque argumenta non imbecilla; primum, quod grammatici veteres, alique scriptores, Festus, Nonius, Diomedes, Priscianus, Probus, Carifius, Donatus, Servius, Tertullianus, Arnobius, Lactantius, nullum Lucretii librum ultra sextum commemorant. Deinde, quod ex his sex libris solis tota Epicuri ratio, sententia ac doctrina, quæ quidem ad naturæ explicationem pertineat, continetur; neque quidquam amplius, quod quis de ea dicere queat, reli-

quum est. Et tamen multa de continentia, & parcimonia in victu, de honoribus contemnendis, de luxuria & mollitie aspernanda, & de ceteris rerum ad philosophiam moralem pertinentibus accedunt.

Consilium denique Lucretii est, animi tranquillitatem, & *ἀταξίαν* illam, quam crebro habebat in ore Epicurus, hominibus afferre. Quoniam autem duæ res imprimis homines sollicitant & conturbant, ut ille putabat, Religio, hoc est, timor Deorum inanis, vitæque beatæ inimicus atque infestus; & metus mortis: his duobus animorum quasi pestibus & crucibus conatur eos liberare, ostendendo primum, nullam esse Deorum providentiam, deinde nullum sensum post vitam remanere, animosque esse mortales. Quibus vehementer errat Epicurus, & nos Christiani ab eo valde dissentimus.

Quoniam igitur neutrum horum facile expedire poterat Lucretius, nisi natura rerum perspecta & cognita, omnem operam suam in explicanda ratione Naturæ ponit. Itaque docet mundum sine consilio Deorum, Atomorum concursu fortuito esse factum; & Mundos esse innumerabiles, eodem modo creatos, eosque omnes esse interituros. Ac totum quidem librum tertium in disputatione de anima consumsit: ceteros vero in diversis ac variis quæstionibus, quas lector ex indice earum rerum, quæ in singulis libris tractantur, facile cognoscet.

NOTITIA LITERARIA

D E

T. LUCRETIO CARO

Ex Io. Alb. Fabricii Bibliotheca Latina a Io. Aug. Ernesti auctius edita Tom. I, cap. 4.

LUCRETII aetas.

TITUS LUCRETIVS CARUS, patria ut videtur Romanus, natus est, teste Eusebio, Olymp. 171, 2. anno U. C. 659. ante Christum 95. *Postea amatorio poculo* ¹ *in furorem versus, cum aliquot libros per intervalla insaniae* ² *conscripisset, quos postea Cicero emendavit, propria se manu interfecit anno aetatis quadragesimo quarto, U. C. 703* ³, ante Christum 51. Philosophus de Epicuri schola acutissimus, quem qui legunt, videntur, ut IX, 3 ait Vitruvius, cum eo velut coram de rerum natura disputare: Poëta sublimis, idemque elegans & multae artis luminibus pictus, ac latinae linguae auctor egregius. De hoc Caspar Barlaeus lib. 2 Miscell.

1. Euseb. Chron. Prosper in Chron. Pomponius Sabinus ad Virg. G. III, 202, hippomachem bibisse ait.

2. Hoc vix credibile mihi videtur. Neque eo respicere putem Statium lib. 2 Silva 7 in verbis v. 76. & *docti furor arduus Lucretii*. Poëtarum enim furor laudabilis, ἐνδοσιασμός. Pro arduo *difficilem* ait Quin-

tilianus X, 1. quo sensu etiam Statium intelligit Barthius, qui ad ejus verba conferendus, T. I, p. 260 seqq. ubi veterum loca eum laudantium vel testimonio ejus libenter utentium.

3. Triennio citius mortem Lucretii assignat Is. Vossius p. 83 ad Catullum, e Scriptore vitae Virgilii.

Hic Phoebi furiis, furiisque exarsit Orestis.

Quam praestat solis versiculis furere.

Scriptor vitae Virgilii eo die, quo togam virilem sumsit Maro, periisse Lucretium testatur (A. U. C. 698.) Alii eodem die, quo natus est Virgilius, obiisse ferunt: & aliquis Pythagoreus credat Lucretii animam in Maronis corpus transiisse, ibique longo usu & multo studio exercitatum Poëtam perfectissimum obiisse. An sibi ipsi manus attulerit incertum: interit anno aetatis suae 43, & miserimam, quam olim ludibrio habuerat, nimis cito expertus est immortalitatem. Haec Thom. Creech.

LIBRI SEX de rerum natura.

Exstant ejus libri VI de rerum natura, ad C. Memmium Gellum¹ Heroico poëmate, versibus jucundo antiquitatis sapore conditis, Epicuri de rebus naturalibus sententiam, sed & impios ejus errores disertissime explicantes. Non plures a Lucretio libros² hujus argumenti scriptos esse, ut male conjiciebat Gyrardus dialog. IV de poëtis T. 2 Opp. p. 197, secutus Philippus Beroaldus & Barthius LII, 4 Advers. Lucretio ipsi testi credimus, qui libro sexto v. 91 *supremae praescripta ad candida calcis spatium* currere se affirmat. Exordium operis idem quoque, quod nos hodie, legit olim Ovidius 2 Trist. v. 261.

Sumferit Æneadum genetrix, ubi prima requiret,

Æneadum genetrix, unde sit alma Venus.

1. De hoc consulenda Gifanii prolegomena & Lambini.

2. Aliud certe opus, ni Lucretius alius, de quo Varro lib. IV de lingua Lat. p. 9. *Lucretius suorum unius & viginti librorum initium fecit hoc: Æthe-*

ris & terrae genitabile quaerere tempus. Pro Lucretio Lucilium legit Gifanius. Alius Lucretius Episcopus, cui Feriolus Regulam Monachorum inscripsit. Vide Menardum ad Comœdiam regularum p. 97.

Hoc est, si in manus sumferit Lucretium, cujus prima haec sunt verba: *Æneadum genetrix, hominum divumque voluptas*: quem Ovidii sensum esse, jam pridem notavit Ludovicus Carrio lib. I. emendationum cap. VIII. Usitatum enim fuisse veteribus, ut vocibus initialibus scripta ipsa denotarent, pluribus exemplis docet Io. Ionsius II, 5 de Scriptoribus Hist. Philos. p. 136 seq. & Scaliger ad Euseb. num. M DCCCCLX. Quod vero in limine Operis invocat Venerem Lucretius, homo Epicureus, qui a Diis omnia humana suisque deque putabat haberi, fatis se duxisse existimandus est excusari more vulgato Poëtarum, neque alia opus esse responsione arbitror ad dubitationem hanc dissolvendam, quam multos viros doctos exercuisse docet, praeter interpretes Lucretii, Creechium, aliosque, Petrus Baelius, vir ingeniosissimus, in dictionario Historico pag. 1923, editionis secundae, quem de Poëta lector, ubi volet, consulat. *Memmium*, cui poëma suum Lucretius inscripsit, scripsisse & ipsum versus, colligas ex Plinii lib. V. Epist. 3. Eundem Maecenatibus ac liberalibus studiorum Patronis accenset Martialis XII, 36.

*Pisones, Senecasque, Memmiosque
Et Crispos mihi redde*

Quae vero a recentiore aetate in Gallia etiamnum claret illustris Memmiorum gens, Gallice *des Mefmes*, si Bernhardum Monetam audimus, Latine Maximorum potius nomine appellanda erat. vide Menagiana T. IV, p. 175. De illius gentis laudibus Casp. Gevartius praefatione ad tres electorum libros editos Paris. 1619, 4. Franciscus Vavassor in elogio Claud. Memmii, Hadr. Valesius in dedicatione diatribae de basilicis, alique laudati a Graevio in Epist. ad Nic. Heinsum T. IV. Syll. Burmann. p. 610.

Lucretii placita Epicurea, carmine confutanda sibi sumserunt, Latino Heroico quidem, *Aonius Palearius*, *Scipio Capicius*,

Polignacus Cardinalis & *Thomas Ceva* S. I. Anglico *Henricus Morus* & *Richardus Blackmore*, Gallico *Carolus Claudius Genestus*, & Italico *Alex. Marchetti*. *Scipionis Capicii* lib. II. de rerum principiis, Venet. 1546, 8 prodire, & *Palearii* libri tres pro animae immortalitate, Lucretio oppositi, ex merito laudantur a Sadoletto Epp. V, pag. 200, quos a Paleario scriptos esse, sine idonea causa dubitat Rob. Titius ex Welferi Opp. p. 878. Cardinalis *Polignaci* libri IX de Deo auctore universi cupide expectati post specimen eorum editum, lucem viderunt, post mortem ejus, primum Parisiis cura Abbatis *Caroli Rothelini*, in cujus praefatione historia libri traditur, deinde Lipsiae 1748, 8 cura *Gotschedii*, addita Diatribe de Poëtis Philosophis. *Cevae* Philosophia nov-antiqua, qua confutavit Lucretium, excusa est Mediolani 1704, 12. & merita laude celebratur in Diario Veneto, Giornale de' letterati d'Italia, tom. VII, pag. 114, seq. *Henrici Mori* poemata Philosophica, in quibus praecipue multa pro animorum immortalitate, praelum evasere Cantabrigiae 1647, 8. *Blackmorii*, Equitis & Medici Londinensis, poema insigne de creatione, septem constans libris, quo Providentiam Numinis adversus Lucretium defendit, jam tertium prodit Londini an. 1714. *Genesii* poema pulcherrimum Parisiis primum, deinde Amstelodami an. 1717, 12 excusum hoc titulo est: *principes de philosophie, ou preuves naturelles de l'existence de Dieu & de l'immortalité de l'ame*. Idem cum amplissimi *Bertholdi Henrici Brockesii* metaphrasi felicissima Germanica Hamburg. 1728, 8. Sed *Marchetti* (ejusdem, cuius metaphrasin Lucretii Italicam infra memorabo) Poëma Philosophicum imperfectum ab auctore relictum, nec luci datum est, cujus initium exstat in Diario Veneto Tom. XXI, pag. 258-260. Nec Germanis nostris deest, quem ingeniosis hisce Religionis assertoribus Poëtis accensere cum laude, & Lucretio opponere possimus, laudatus *Brockesius*, cuius carmina suavissima vernacula de Crea-

toris & rerum creatarum admirandis iam saepius post primam an. 1723 Hamburgi vulgatam editionem recusa quatuor voluminibus in 8.

Si quis titulum modo consulat, facile putet Lucretio etiam oppositum esse librum Belgica prosa Amst. 1710, 8 ab Henrico Wyermarfio vulgatum hoc titulo: *de ingebeelde chaos, en gevaande verels vording der oude en hedendaagze vyfgeeren, veridelt en veerlegt, byzonder de gevoelens hier omtrent van T. Lucretius Carus en Dirk Santvoort*,¹ betoonende dat ze de beginzelen der Werelt, dat is, vording van Zon, Maan, Aardklot enz volgens hin cygen gronden niet vel afgeleyden betrogt hebben. Ment een verstandige verklaring vegen Gods inblyvende en overgaande verking. Sed qui scriptum ipsum evolverunt, putidum Spinosae afleclam, derisorem sacrarum literarum impium, & religionis contemptorem Lucretio ipso haud meliorem illo prodi observant.

Substantiam & Corpus aequae late patere, omne extensum esse corporeum (cum suo confectario, Spiritus nusquam esse) nihil fieri posse nisi ex praejacenti materia: vel, quod idem est, nihil posse creari. Omne corpus motum ab alio corpore moveri. Omnia mundi phaenomena rationibus pure mechanicis posse explicari. Cohærentiam corporum, atomorum hamatarum unione contineri, & id genus alia fere infinita, praesertim apud Democriti & Epicuri sectatores, apud Lucretium prae ceteris: quem cum admodum adolescens evolverem, putabam profecto subinde, me satyrum quempiam finiumve senem e sylphis philosophantem audire, adeo omnia ex solo sensu externo, crassaque imaginatione deducebantur.

1. De Santvoortii libro de orsaak van de bewegingen de Beginsein der vaste lichamen, & de scripto Wyermarfii vide Christoph. Aug. Heumanni Ac-

ta Philosophorum edita Germanice, parte VII, pag. 121 seq. Unschuldige Nachrichten von theologischen Sachen an. 1717, p. 424 seq.

Quod genus Philosophos innumeros e lustris locisque desertis credibile est jamdudum confluxuros fuisse, si Deus ac Natura brutis animalibus loquendi scribendique facultatem concessissent. Ipsa enim facile potuissent prolixas crassarum imaginationum concatenationes sive carmine sive soluta oratione, ornate & copiose deducere & enarrare. Hoc vero proprie philosophari non est, sed materialia αἰσθηματα καὶ φαντάσματα inani opera recensere. Haec Henricus Morus, Theologus & Philosophus Anglus in Confutatione Cabbalae Aëtropaedomelissaeae T. 1, Opp. Philosoph. pag. 527.

Invocationem Veneris, in limine libri primi Lucretii, exposuit Gallicis versibus pluribus Poëtria ingeniosissima Deshoullieria Tom. 2 carminum, editorum Gallice Bruxell. 1708, 8. p. 80. *imitation de Lucrece, en galimatias fait exprès.* De invocatione illa videndus etiam Petrus Victorius, Epistola ad Joannem Casam. Jo. Clerico viro doctissimo T. XXVI. Bibl. selectae p. 154 rectius facturum fuisse videtur Lucretius, si Rationem sive Mentem tanquam Deum in limine poematis potius, quam Venerem implorasset. Sed Lucretius sensibus plus quam rationi tribuens, & generationem rerum cupiens exponere, nullum magis physicum numen quam Venerem appellare se posse existimavit. In Lucretium scripserat olim *Velius Longus*, cujus commentarii citati a Charisio p. 187 edit. Putsch. jam pridem intercidere.

VERSIONES Lucretii.

Versiones Lucretii plures exstant. Francica prima est *Guil. des Autels*, de qua v. Fr. a Cruce Cenom. Bibl. Gall. p. 138. sed clarior est versio *Mich. Marolles*, quae Paris. 1650, 8. prodiit, melius 1663, 8. addito L. X Laërtii francice verso. Laudant eam Carolus Sorellus in Bibl. Gallica, Rolandus Ma-
Lucretius. b

refius Epp. p. 364. Patinus in Epp. a Jo. Brantio editis & Jac. Costard Epp. T. I, p. 811. ut adeo iniquior videatur censura Jo. Capellani, in Miscell. liter. Francice editis Paris. 1726 p. 76 & 201, ubi auctorem vocat *l'Antipode du bon sens*: nec non Marvillii Melang. litter. T. I, p. 150. Vidit & lucem Metaphrasis versibus Francicis, incerti auctoris, a. 1677, 4. Altera nobilior est profaria: *Les Oeuvres de Lucrece, contenant sa philosophie sur la Physique, ou l'origine de toutes choses, traduites en François, avec des remarques sur tout l'Ouvrage, par M. le Baron des Coutures. Dernière Edition avec l'original latin & la vie de Lucrece. II tom. à Paris 1692, 12.* (primum prodiit Paris. 1685, 12.) & ex secundis curis Paris. 1708, 12. adjunctis notis novis, quibus priores vel emendantur vel defenduntur, v. Ephemerides liter. Paris. 1709, p. 468. Dicitur & Petrus Moliere admovisse manum novae Metaphrafi, sed eam nondum absolutam Vulcano tradidisse. v. Vitam ejus p. 198. Initium Libri primi versibus elegantibus expressum ab Henault exstat in Diario Hagenfi, Journal littéraire T. IV, p. 418. Addimus novissimam versionem: *Lucrece avec une traduction françoise & des Notes, par M. L. G. Paris 1768, 8.*

Valde laudant quidam Italicam Metaphrasin: *Tito Lucrezio Caro della natura delle cose trad. in versi da Alessandro Marchetti* Mathem. Prof. apud Senenses. Specimen ejus dedit Leibnitius in Essais de Theodicée p. 511, f. Ea edita post est Lond. 1717 & Amst. 1754, 2. voll. 8. cum figg. v. *la Roche*, Bibl. Angl. T. I, p. 332. de ipso Nigronum in Hist. Script. Flor. p. 18, & Giornale de' letterati d'Italia T. XXI, p. 213 f. Exstat & Italica versio prosaica auctore Hieron. Franchetta Venet. 1589, 4. iudice Maffeo tamen expositio magis doctrinae Lucretianae quam versio. v. Maff. traduttori Italiani p.

62. nec vero titulus libri aliud promittit. — Petr. Victorius ad Cic. Epp. XVI, 19 Lucretium politissimis versibus, ait, expressum esse a *Franc. Mario Molsa*.

Anglico carmine Lucretium feliciter expressit Th. Creech: T. Lucretius Carus of the nature of Things, in six Books, translated into English verses, by Tho. Creech. in two Volumes. Explain'd and illustrated with Notes and Animadversions; Being a complet system of the Epicurean Philosophy. London. ed. III. 1683, 8. item emendata & suppleta passim 1715, 8. In notis ei subjectis censorem Lucretii agit, ejus errores refellit, etiam interdum sententiam ejus a malignis interpretationibus vindicat. Hic liber ad intelligendas res in Lucretio plurimum prodest, etiam plus editione latina. Belgice versibus expressit Lucretium Jerem. Dekker, cujus specimen est apud Pet. Rabum in Boecksaal van Europe a. 1693 T. II, p. 251 & 1699. T. I, p. 91. Versio prosaica Jo. de Wit prodiit Amst. 1701, 8. Libri sunt divisi in Capita, praemissis argumentis, totique operi praemissae breves animadversiones, quibus praecipui errores poetæ refelluntur: accessit & Carm. Adr. Relandi venustum in poësin Lucretii.

EDITIONES promissæ, observationes &c.

Non paucis Lucretii locis multum lucis attulit *P. Gassendus* in Opere de Philosophia Epicuri: quanquam eum subinde reprehendunt illi ipsi, qui eum alias libenter sequuntur, ut *Creech*, & *des Coutures*. Vide tamen Epistolam Ad. Preigeri ad Havercampum, in qua dicit Gassendum interdum aliter afferre loca, quam sint in textu, non e MSS. vel emendandi causa, sed memoriae lapsu, docto tamen illo & nihil alienum affingente Lucretio. Franc. Gacono credat, qui volet, (praef. ad metaphr. Gall. Anacr. p. 31.) Gassendum singulis diebus mane memoriter recitasse centuriam versuum e Lucretio.

In Lucretium infinita se notata habere scribit C. Barthius in Stat. T. 3, p. 81. *Tollius* scripserat notas in Lucretium. Eas moriens tradidit *Gerardo de Uries*, qui Lucretium commentariis philosophicis illustrare volebat. v. Henninium ad Toll. Epp. itiner. p. 77. *Isaaci Vossii* notas ineditas memorat Graevius f. ad Callim. p. 174. cuius pater promisit novam editionem ad Catull. p. 249. In Massoni Hist. Crit. lit. a. 1713. T. 2, p. 284. medicus clarus in Anglia, *Garthius*, dicitur molitus esse novam Lucretii editionem, quae & prodiiit Lond. 1714. *Vinc. Alfarium a Cruce*, Prof. Med. Patavinum se a. 1632 occupatum vidisse commentario Lucretiano, narrat Gabr. Naudaeus Epp. p. 231. Ante hos *Luc. Fruterius* dicitur in Lucretium affecta habuisse, quibus adjuti sint, qui post Lambinum illustrare collectaneis tentarunt Lucretium. v. Swertii Athen. Belg. p. 518. Val. Andreae Bibl. Belg. p. 579. *Titi Joannis Scandimensis* Commentarii doctissimi commemorantur a Bernhardino Realino, Carpenfi, c. 14. annot. in varia script. loca. Lampad. Grut. T. 2, p. 367. *Andreae Riveti* notas MSS. in Lucr. laudat Servatius Gallaeus ad Lactant. II, 1. Voluit etiam edere *Jo. Barbeyrac* castigatum ad MSS. & edd. vett. metaphr. Creechii & suis aliorumque notis. v. *le Clerc*, Bibl. Choif. T. XVII, p. 242. Sed institutum abiecit, sine jactura magna literarum, ut putamus. De Britanni *Rich. Burridge* promissis in Lucretium Animad. v. Aët. Erud. 1716, p. 64. Etiam textum Lucretii cum MSS. contulerat & emendarat *Franc. Medices*, teste P. Victorio Castigg. poster. ad Cicer. Epp. XV, 19. ubi & exemplum correctionis e L. 11 affert, quae in omnes post editiones recepta est. MSS. Codices passim exstant in Bibliothecis, ut e Catalogis MSS. impr. Montefalconii patet: duo membranacei in Leidenfi inter Vossianos. Codex antiquissimus est in Bibliotheca Gottorpiensi. Nic. Hein- sius in ep. ad Scheferum (T. V Syllog. Burm. p. 21.) tria

se Lucretii exemplaria supra annos 800 scripta dicit evolvisse, sed sine magno fructu. Exstat & in Bibl. Leid. ed. Antv. 1565 cum MSS. collata a *Fr. Nansio* & *Is. Vossio*, & ed. Lugd. 1576 notata *Casauboni* manu.

P O E T Æ quos Lucretius imitatus fuit.

Poëtas imitatus esse Lucretius cum primis videtur, e Graecis Homerum & Empedoclem, e Latinis Ennium. Lucretii vestigia non puduit legere Virgilium in Georgicis: neque semper eum vicit aut post se reliquit, ut judicat Alexander Rossaeus, qui loca Lucretii nonnulla cum Virgilianis contulit libro tertio Virgilii triumphantis, capite VI. Obscuritatem in Lucretio reprehendit Pallavicinus. Non opus est monere eruditos, commentitiam esse inscriptionem Caesenatensem, obviam in Aldi Manutii Orthographia p. 129 & Fulvii Ursini imaginibus, atque apud Gruterum p. CCCCXXXII, 2. laudatamque a Mabilonio itineris Italici p. 42. & Bernardo Manzonio in Chronologia Caesenaë p. 126. T. IX thesauri Italiae parte VIII. *A. Lucretii Historici ac Poëtae Conditoris verissimi, cui ob excellentiam ingenii statua condonata, ac Civitati Caesenaë, Roman. Coloniae deductae in hoc sacro monte dedicata.*

Claudant praesens de Lucretio caput hi versus Marulliani:

Amor Tibulle, Mars tibi Maro debet,

Terentio soccus levis.

Cothurnus olim nemini satis multum,

Horatio satira & chelys.

Natura magni versibus Lucretii

Lepore musco illitis.

I N D E X
E D I T I O N U M
T. L U C R E T I I C A R I
A U C T I O R F A B R I C I A N O
E T I N T R E S A E T A T E S D I G E S T U S.

A E T A S I N A T A L I S.

Auctores habet post editionem principem, Petrum *Candidum*,
Io. Bapt. *Pium*, Andr. *Naugerium*, & Gryphianam ed.
1486 *Editio princeps*. T. Lucretii Cari de rerum primordia
natura libri VI (cum argumentis rerum) fol. in fin.

*Paulus hunc impressit Fridenberger in Verona,
Qui genitus est in Patavia (Passow) Alae magnae
(Alemaniae, i. e. Germaniae)*

Ab incarnatione Christi M. CCCC. LXXXVI.

*Die vigesimo octavo Septembris Calen. Octobris.**

* Scilicet suam Lucretii editionem ad calcem deduxit die XXVIII Septembris, an 1486. frontem vero libri in Calendas Octobris distulit; id moris enim apud typographos plerumque usurpatur, ut librorum frontes, i. initia, novissima excudant. Frustra vero Vulpus scrupulos de antiquitate huius edit. movet, tanquam annus 1486 natalis fuerit artificis.

Havercamp. huius editionis titulum sequentem affert:
T. Lucretii Cari poetae philosophici antiquissimi de rerum natura liber.

1491 cum comment. Omniboni Vicentini per Uldaric. *Scinzenzeller*. fol. Mediol.

1495 Venet. 4. ex ed. C. Lycinii lit. unc. per Theodorum de Ragazonibus de Azula, dictum *Bresanum*.

1499 Venet. 4.

1500 Venet. 4. apud Aldum, ex Hieron. *Avantii* Vero-

nenfis editione (rarissima.) Sed *Avanti* interpolatio-
nis reus habetur.

— per *Theodor. de Ragazonibus de Azula*, Venet.

1511 Phil. Junt. Florent. 8, cum praefat. & castig. Pe-
tri *Candidi*, qui ex Joviani *Pontani* & Mich. *Ma-*
rulli castigatione & MStis Florentinis Lucretium emen-
datiorem se dare profitetur. Petrus Victorius ad Cic.
L. XI ad divers. Ep. 20 valde conquestus est, ut &
Scaliger ad Catull. pag. 93, de audacia Marulli.

— cum commentario Jo. Bapt. *Pii* fol. Bonon. ap. Af-
censium. Castigg. praeceptoris sui, *Beroaldi*, & qui-
busdam MSS. usus est.

1512 Florent. 8.

— Venet. c. praef. Pet. *Candidi*, ex ed. Aldi, 8.

1514 In Carum Lucretium poetam commentarii a Jo. Bapt.
Pio editi: codice Lucretiano diligenter emendato: no-
dis omnibus & difficultatibus apertis. — in chalco-
graphia Ascensiana ad III Idus Augusti. fol. cum praef.
Nic. *Beroaldi*.

Vicentina.

1515 ad veterum exemplarium fidem castigati & recen-
siti ab Andr. *Naugerio*, Venet. ap. Ald. 8. Rep. ed.
1500.

1531 Basil. ap. Henr. Petri, 8. Editor nescitur.

1534 Lugd. 8.

1536 Lugd. ap. Seb. Gryph. 8.

1540 Lugd. ap. Seb. Gryph. 8. rep. ed. 1536.

1542 Lovaniensis, 4.

1546 Lugd. ap. Seb. Gryph. form. min. rep. ed. 1540.

1558 Lugd. ap. Seb. Gryph. form. min. rep. ed. 1546.

AETAS II LAMBINIANA.

Auctores: Dion. *Lambinus*, Obert. *Gifanius*, Dan. *Pareus*.

1563 cum commentariis Dion. *Lambini*, Paris. 4. XV Codd.
MSS. & Andr. Turnebi atque Jo. Aurati consilio usus,
octingenta Lucretii loca restituisse se profitetur.

1564 eadem. refertur in Catal. Bibl. Ludewig.

— Lugd. ap. Seb. Gryph. 8. rep. ed. 1558.

1565 *Lambini* II, sine commentariis, cum brevibus tamen
scholiis coniectis ad calcem, & emendationibus Andr.
Turnebi. Paris. 12.

1566 Lugd. 8.

- 1566 de rerum natura libri VI. emendati & ex manuscriptis restituti ab Oberto *Gifanio*, Burano; addita sunt vita Lucretii, & gentis Memmiae descriptio; notae marginales; epitome seu compendium Epicuri de rerum natura, Lucretio accommodatum, graece; capita quaedam philosophiae Epicureae de natura, ex M. Tullii collecta libris, item verbis Titi composita; collectanea ad antiquitatis notitiam; Thucydidis verba e libro secundo de pestilentia Athen. Graece; variae lectiones & castigationes. Antverpiae, Chr. Plantin. 8. Gifanius non semper optimas lectiones prae tulit. Lambinus eum accusat, optima ex ipsius comm. sumfisse.
- 1570 — de rerum natura, libri VI. a Dionys. *Lambino* — olim locis innumerabilibus ex auctoritate quinque codicum manuscriptorum emendati, ac fere redintegrati, & praeterea brevibus, ac perquam utilibus commentariis illustrati: nunc ab eodem recogniti, & longe meliores facti, planeque iam in suam pristinam integritatem restituti: cum iisdem commentariis, plus quarta parte auctis. Accesserunt haec praeterea, Vita Lucretii, eodem Lambino auctore. Praeter eum indicem, qui in omnibus aliis libris ante impressis poni solitus est---indices alii duo, Unus, rerum, quae sunt in contextu Lucretii, & vocum, elocutionumque fere omnium Lucretianarum: alter, earum rerum, quae sunt in commentariis Lambini. Lutetiae, ap. Jo. Benenatum, 4. Lambini III. Commentarius Lambini, non solum optimis in Lucretium, sed generatim optimis commentariis annumeratur.
- 1576 Lugd. ap. Seb. Gryph. 12. rep. edit. 1564.
- 1583 Francof. ap. Wechel. 8. repet. edit. Lamb. 1570.
- 1589 Antverp. 12 (ex Turn. & Lamb. recogn.)
- 1595 ad postremam Ob. Gifanii emendationem restitutus. Lugd. Bat. ap. Plant. 8.
- 1596 Lugd. 12 (ex Turn. & Lamb. recogn.)
- 1597 ap. Raphelengium, 12. (Barthio laudata, qui eam a *Lipso* curatam ait.)
- 1606 ap. Rapheleng. 12. repet. edit. 1597.
- c. emendatt. D. Lambini & Adr. Turnebi. Lugd. ap. Huguetan. 16.
- 1611 Lugd. Bat. ap. Rapheleng. 12. rep. edit. 1597.

- 1611 Genevae, in corpore poëtar. Latt. 4.
 1612 ad optimorum exempl. fidem recensitus. Lond. fol.
 1613 Amst. 12.
 1616 Amst. 12.
 — Lugd. in corp. poëtar. Latt. ab Alex. *Ficheto*, Jesuita, edito, 4.
 1620 Amst. Jansson. 24.
 1626 Amst. 24.
 1627 Genevae, in Corp. poëtar. Latt. 4.
 1631 ed. Dan. *Pareus*, (*Gifanii vestigia tegens*, qui & eodem anno lexicon Lucretianum edidit) Francof. 8. Subiecta sunt Scipionis Capicii & Palearii carmina.
 — Amst. 12.
 1647 Florent. 4. una cum explanatione paraphrastica, & notis Jo. Nardi Florentini. Sed is parum feliciter versatus est hoc in negotio.
 1650 Paris. c. vers. Gall. Mich. de Marolles, 8.
 1660 de R. N. libri VI. additis coniecturis & emendationibus Tanaquilli *Fabri*, cum notulis perpetuis. Salmurii, Jo. Lencrius. 4. Editio praeftans.
 1662 Salmurii, cum brevibus notis Tan. *Fabri*, 4.
 1663 Paris. c. gall. vers. Mich. de Marolles, addito libro decimo Laertii gallice translato, 8.
 1666 Antv. 8.
 1675 Cantabr. 12. (repet. edit. *Fabri* 1660.)
 1680 in usum Delphini. interpretatione latina & notis illustravit Mich. *Fayus*, Paris. 4. Pareum & Nardum compilavit, homo parum idoneus ad hoc negotium.
 1685 Paris. c. gall. vers. Baronis *des Coutures*, 12.
 1686 Cantabr. 12. repet. edit. *Fabri* 1660.
 1692 Amst. c. gall. vers. Baronis *des Coutures*. 2 voll. 12.
 — Paris. *Les Oeuvres de Lucrece en latin & franç. avec des remarques par M. des Coutures*, 2 Tom. 8.
 1693 Neapoli, c. notis Tan. *Fabri*, & argumm. *Fayi*, 12.

AETAS III CREECHIANA.

Auctor: Thom. Creech.

- 1695 de R. N. libri VI. interpretatione & notis illustrati a Thoma Creech. Oxonii, e theatro Sheldon. 8. Lucretium totum imbiberat Creech. Editio praeftans.
 1701 Amst. c. Belgica vers. Jo. de *Wit*, ap. Seb. Pezoldum. 8.

- 1708 Paris. c. gall. vers. Bar. *des Coutures*, 12.
- 1709 Lond. 4.
- 1712 de rerum natura libri VI. Londini, J. Tonson, fol.
Additae sunt varr. lectt. e MSS. collatis a Nic. Hein-
sio, Jac. Sufio, Munkero, H. Vossio, & Th. Creech.
item e commentariis.
- eadem editio. 4 mai. c. imagg. elegant.
- eadem editio fol.
- 1713 Lond. 12. ed. Mich. *Maittarius*. Secutus est edit. Lond.
1712, una cum edit. Creech.
- . . . eadem editio in Corpore poëtarum Latinorum, edente
Mich. *Maittario*.
- 1717 Londini. repet. edit. Tan. *Fabri* 1660. parum emendata.
—— cum interpret. & not. Th. *Creech*. Lond. 8.
- 1721 Lond. in corp. poëtt. latt. ap. *Jf. Vaillant*, fol.
- Patavii, 8. a Jo. Ant. *Vulpio*. Secutus est textum Cree-
chian. additis variis lectt.
- 1725 de R. N. libri sex, cum notis integris Dion. *Lambini*,
Oberti Gifanii, *Tanaquilli Fabri*, Thom. *Creech*, &
selectis Jo. Bapt. *Pii*, aliorumque, curante Sigeberto
Havercampo, qui & suas & Abrah. *Preigeri* adnota-
tiones adiecit. Accedit interpretatio Thom. *Creech*,
variae lectiones ex notulis H. Vossii; atque ex plus
quam viginti quinque Codd. tam impress. quam MSS.
ut et complures huc locupletissimi indices. Cum figu-
ris artificiosissimis atque venustissimis. Lugd. Bat. ap.
Janissonios van der Aa, 2 Voll. 4.
- 1744 de rerum natura libri sex. Accedunt selectae lectio-
nes dilucidando poemati appositae. Curante Steph.
Andr. *Philippe*. Lutet. Paris. sumtibus Ant. *Coustelier*
typ. C. F. *Simon*, 12. c. figg. elegantiss. Editio nitida.
- 1749 ex ed. Th. *Creech*. Glasgouae. 8.
- 1751 Patavii, excudebat Jos. *Cominus*. rep. editionis 1721.
- 1754 Basileae, cum notis Th. *Creech*. 8. ap. *Thurnisium*.
In fronte dicitur Londin.
- ap. *Barbou*, Paris. 12.
- 1772 Birmingham. ap. *Baskerville*. 4.
- 1773 Ibid. ap. eund. 12.
- 1776 cum interpretatione & notis Th. *Creech*, 8. Lips.

*DIONYSII LAMBINI
JUDICIUM DE T. LUCRETIO CARO*

In Epistola Dedicatoria ad Carolum IX. Regem
Christianissimum.

Si quod est in his paucis scriptorum veterum, tanquam ex naufragio reliquias, literarum genus, unde multae magnaeque utilitates ad nos permanarint, Poëmata sunt. Poëtae enim, qui iidem Philosophi fuerunt, primos illos homines rudes, impolitos, feros, erudierunt, expoliverunt, a feritate ad hunc humanum & civilem victum cultumque traduxerunt. Iidem & melius, quam plerique minuti Philosophi, virtutis pulchritudinem descripserunt, eiusque amore nos inflammaverunt, & gravias a vitiorum turpitudine nos absterruerunt: iidem non, ut historici, ex veris rerum gestarum narrationibus, singulariumque personarum dictis, factis, eventis: sed Philosophorum more, rebus verisimilibus excogitatis, personis fictis, casibus cuique personae consentaneis ad extremum subiunctis, nos & praeceptis utilissimis instituerunt, & moribus optimis imbuerunt. Cum autem Poëtarum non sit unum genus; alii enim sunt Epici, alii Tragici, alii Comici, alii Lyrici, ac Melici, alii Dithyrambici, alii jamborum & elegorum, & epigrammatum scriptores, & si qui sunt alii: omnium & vetustissimi & laudatissimi sunt epici. Philosophi enim & Theologi illi antiqui res tum divinas, tum humanas eas, quibus hominum vita exulta, & ad humanitatem conformata est, heroico potissimum carminis genere persecuti, posteris tradiderunt: quo in numero sunt apud Graecos Orpheus, Musaeus, Homerus, (nam superiorum non solum scripta, verum etiam nomina, temporis diuturnitas oblivione sempiterna obruit, penitusque delevit) Hesiodus, Tyrtaeus, Phocylides, Xenophanes, Pythagoras, Empedocles, Parmenides, alique complures: apud Latinos, Ennius, Varius, LUCRETIVS, Varius, Virgilius. Epicos subsecuti sunt Tragici, qui clarorum virorum, publicarumque personarum actiones atque eventus numeris & modis imitantur: quo in genere sunt Æschylus, Sophocles, Euripides, Pacuvius, Aëtius: Comici, qui obscurorum & privatorum hominum vitam, facta, casus exprimunt; quales sunt, Eupolis, Cratinus, Aristophanes, Menander, Epicharmus, Caecilius, Plautus, Terentius: Di-

thyrambici, qui in Bacchi numine praedicando, laudibusque efferendo, atque in eius rebus gestis ac victoriis canendis toti fere sunt occupati; quorum omnium primum Glaucum quendam fuisse, ab Herodoto traditum est. Jamborum scriptores, qui in eos, a quibus laesi sunt, acerbius invehuntur: ut Archilochus, Hipponax, & interdum Catullus, & Horatius: Elegorum opifices, quo in numero sunt Callimachus, Mimnermus, Philetas, Tibullus, Propertius, Ovidius. Horum igitur omnium cum Epici, meo quidem iudicio, plurimum profint, longe ceteris auctoritate antecellant: hi studiose nobis sunt legendi. In Epicis porro non eos tantum numerandos esse duco, qui res fortiter & praeclare gestas, bellaque cecinerunt: ut Homerus, Apollonius, Ennius, Varius, Virgilius, Lucanus: aut qui de agricultura scripserunt, ut Hesiodus: aut qui de piscibus, & venatione, ut Oppianus: verum etiam, multoque adeo magis eos, qui rerum causas occultas, atque a natura involutas, longis versibus explicarunt, ut Empedocles, & *Lucretius*; & qui de affectibus animi comprimendis, de virtutibus expetendis, de vitiis fugiendis, heroico carmine praecepta reliquerunt, ut Pythagoras, ut Phocylides, ut Horatius. Nam cum e rerum naturalium cognitione, morumque ac virtutum explicatione, homines efficiantur nescio quo modo maiores atque elatiores; & cum ex utraque re animi magnitudo contra fortunae impetus, rerumque humanarum imbecillitatem, fortitudo contra mortis timorem, temperantia contra libidinem, constantia contra superstitionem comparetur; Poëtis autem hoc maxime propositum esse debeat, ut lectorem reddant meliorem: secundo loco, ut delectent: absurdum sit profecto, eum, qui talia argumenta heroico carmine pro rerum dignitate tractarit, indignum Poëtae nomine iudicari: bellorum, aut rerum rusticarum, & similium scriptorem solum in Poëtarum numero coetuque collocari. Magnopere etiam ab iis dissentio, (quamvis graves sint auctores) qui Empedoclem, & ceteros huius generis scriptores e Poëtarum choro sustulerunt, nihilque eos neque Poëtae proprium, neque cum Homero commune, praeter numeros, habere pronuntiarunt. Iis libentius assentior, qui illum & Philosophum praestantem, & optimum Poëtam fuisse censuerunt. Non enim poësin imitatione sola, sed numeris & figuris, & virtutibus poëticis metiendam puto: neque Poëtam imitatore quendam statuo tantum, sed ingenio excellentem virum, & mente concitatum, & paene dicam divinum: verbis non semper utentem usitatis, &

popularibus, & de medio sumtis, sed interdum, & quidem saepius, novatis, priscis, longe arcessitis: res magnas, res admirabiles, res abstrusas ac reconditas in lucem proferentem. Denique ei, cui sit ingenium, cui mens diviniore, atque os magna sonaturum, do nominis huius honorem, ut iubet Flaccus. Verum, dicet aliquis, hoc in Homero maxime laudabile est, quod non solum virtute praestantium fortiorumque virorum actiones honestas, & cum virtute coniunctas, sed etiam improborum, ignavorum, amentium, libidinosorum, iratorum, invidentium, metuentium dicta factaque optime exprimit, atque ob oculos proponit: quod quando neque Empedocles, neque *Lucretius* facere curarunt, Poëtarum nomen non merentur. Immo vero hoc ipsum est, quod in Homero reprehendunt cum alii multi, tum Philosophorum princeps Plato; eumque hoc nomine, neque in civitatem bene moratam, bonisque legibus temperatam recipit: & ex sua Republica non vi expellit ille quidem, aut ignominiose exturbat, sed certe verecunde deducit, atque honorifice dimittit. Quare non continuo si Empedocles & *Lucretius* personarum sic affectarum orationem atque actionem non imitantur, Poëtarum nomen eis adimere nos oportet. At *Lucretius* animorum immortalitatem oppugnat, Deorum providentiam negat, religiones omnes tollit, summum bonum in voluptate ponit. Sed haec Epicuri, quem sequitur *Lucretius*, non *Lucretii* culpa est. Poëma quidem ipsum propter sententias a religione nostra alienas, nihilominus poëma est. tantumne? immo vero poëma venustum, poëma praeclarum, poëma omnibus ingenii luminibus distinctum, insignitum, atque illustratum. Hasce autem Epicuri rationes insanas ac furiosas, ut & illas absurdas de atomorum concursione fortuita, de mundis innumerabilibus, & ceteras, neque difficile nobis est refutare, neque vero necesse est: quippe cum ab ipsa veritatis voce, vel tacentibus omnibus, facillime refellantur. At debuit ingenii sui vim ad modestiorem probatioremque disciplinam, atque ad gravius argumentum conferre. Debuit, quis negat? Sed dolere, & queri hoc licet: corrigere non licet. At Epicurus & *Lucretius* impii fuerunt. Quid tum postea? num idcirco nos quoque, qui eos legimus, impii sumus? Primum, quam multa sunt in hoc poemate cum aliorum Philosophorum sententiis ac decretis consentanea? quam multa probabilia? quam multa denique praeclara, ac prope divina? Haec sumamus, haec arripiamus, haec approbemus. Illa, quae sunt commentitia, quae absurda, quae cum religione Christiana pugnantia, reiiciamus, aspernemur,

improbemus. Deinde adeone faciles & creduli sumus, ut, quae sunt a quibuslibet scriptoribus memoriae prodita, literisque mandata, ea vel tanquam ex Apollinis oraculo edita, vera esse iudicemus, vel tanquam ab Archimede descripta pro certis habeamus? Quod si multa quotidie fabulosa, incredibilia, falsa denique legimus, vel ut animos relaxemus, vel ut in iis, quae sine controversia vera sunt, libentius acquiescamus, constanterque maneamus: quid est, quod *Lucretium*, elegantissimum, cultissimumque Poëtam, aspernemur? Atqui non ita fuerunt nec inepte religiosi, nec superbe fastidiosi, veteres illi Christiani, sanctissimi viri, Justinus Martyr, Gregorius Nazianzenus, Basilius Magnus, Iohannes Chrysostomus, Clemens Alexandrinus, Athenagoras, Eusebius, Cyprianus, Tertullianus, Arnobius, Firmianus, Augustinus, Hieronymus, ut scriptorem, nisi Christianum, & omni ex parte gravem, castum, ac verum, neminem lectione dignum iudicarent. Quin & Empedoclem, & Democritum, & Epicurum, & *Lucretium*, & ceteros Philosophos ac Poëtas (ut Oratores & Historicos taceam) tum Graecos, tum Latinos, quamvis profanos, quamvis mendaces, quamvis impios, studiose legebant. Neque id temere, aut frustra. Nam quemadmodum apes ex singulis floribus, quod est ad mel conficiendum utilissimum atque aptissimum, limare ac depasce consueverunt: quod est inutile, non attingunt, aut certe non degustant, ita sanctissimi illi & Christianissimi homines ex Poëtis Graecis ac Latinis, ex scriptoribus profanis, atque a pietate Christiana remotissimis, quae ad religionem nostram propagandam atque ornandam valere existimarent, ea diligenter & accurate carpebant ac seligebant, quae repugnare sentirent, ea aut praeteribant, aut respuebant, &c.

Idem ibidem paulo post.

Ad *Lucretium* nostrum revertor, Poëtam egregium ac praestantem, scriptoremque omnium Latinorum politissimum, vetustissimum, elegantissimum; ex quo Virgilius & Horatius non solum dimidiatos, sed integros saepe versus mutuari solent. Hic ubi de rerum primordiis, seu corpusculis individuis, de eorum motu & figuris, de inani, de imaginibus sive simulacris, quae e summo rerum corpore mittuntur, de animorum natura, de ortu obituque siderum, de Solis & Lunae defectu, de fulminis natura, de arcu coelesti, de avernis, de causis morborum, & multis aliis rebus disputat; subtilis, argutus,

enucleatus, limatus est. In librorum prooemiis, in nonnullis
 similitudinibus, in exemplis, in disputationibus de morte con-
 temnenda, de amore fugiendo, de somno & insomniis, gra-
 vis, copiosus, amplus, magnificus, elatus, ornatus est. Quem
 si quis casus ad graviolem & probabiliorem aliquam discipli-
 nam, puta Platoniam, aut Peripateticam, aut Stoicam de-
 tulisset: Dii immortales, quantum ex eo fructum, quantam
 utilitatem caperemus! quantam sui admirationem hominibus
 excitaret! quanta sui studia commoveret! Nam, si tam infelici
 argumento sibi proposito ac suscepto, poema tamen edidit
 tam praeclarum, tam illustre, tam luculentum; quid eum
 censemus fuisse facturum, si vel rerum Platoniarum magnitu-
 dinem ac maiestatem, vel Aristotelis acumen atque ubertatem,
 vel Zenonis gravitatem, ac severitatem, versibus materiae
 consentaneis expressisset? quantum nomen, quantam laudem,
 quantam gloriam consecutus esset? Quamobrem sic agamus po-
 tius: id, quod adest, laudemus, eoque fruamur: eo, quod
 abest, aequo animo, patienterque careamus: hoc est, huius
 Poëmatidis elegantiam, venustatem, pulchritudinem amemus
 atque amplectamur: argumenti melioris sortem in eo desideremus.
 Quid enim? eos Poëtas, ex quibus solam curarum no-
 strarum oblivionem, solamque oblectationem quaerimus, cu-
 pidissime legere solemus: Poëtam non modo nostros animos
 delectantem, verum etiam obscurissimas de rerum natura quae-
 stiones pulcherrimis versibus explicantem, negligemus? Ho-
 merum, propterea quod in quibusdam fabularum partim tur-
 pium, partim absurdarum involucris omnium rerum natura-
 lium atque humanarum cognitionem inclusam continere exi-
 stimatur, non solum legimus, verum etiam ediscimus: *Lucre-
 tium*, sine fabularum, taliumque nugarum integumentis, de
 principiis & causis rerum, de mundo, de mundi partibus, de
 vita beata, de rebus coelestibus ac terrenis, non vere illum
 quidem, neque pie, sed tamen simpliciter, & aperte, & ut
 Epicureum, ingeniose, & acute, & erudite, & purissimo ser-
 mone loquentem non audiemus? Non enim, si multis locis a
 Platone dissidet, non si multa cum religione nostra pugnantia
 dicit: idcirco ea etiam, quae cum illorum & Christianorum
 sententia congruunt, spernere debemus. Quam praeclare de co-
 ercendis cupiditatibus, de sedandis animorum motibus, de
 mentis tranquillitate comparanda, disputat? Quam subtiliter &
 argute eos, qui nihil percipi, nihilque sciri posse affirmant,
 qui sensus omnes fallaces esse dicunt, coarguit ac refellit? quam

copiose sensus defendit? quam probabiliter, &, paene dicam, vere ostendit, sensuum fide labefactata atque eversa, actiones omnes humanas eodem motu conquassatas concidere & corruere? Quot, & quam firmis argumentis demonstrat, sensuum veritate sublata, rationem quoque ipsam, atque adeo vitam ac salutem funditus interire? quam pulchrae sunt apud eum descriptiones? quam venusta (ut Graeci appellant) episodica? quam bellae de coloribus, de speculis, de magnete, de avernis, disputationes? quam graves ad continenter, iuste, moderate, innocenter vivendum, cohortationes? Quod si quis plus aequo severus totam hujus poematis sententiam ac materiam vituperabit, atque aspernabitur, solo fortassis Epicuri, quem *Lucretius* exprimere conatus est, nomine offensus: quid de eius sermone statuemus? quo quid purius, quid incorruptius, quid nitidius, quid elegantius dici, aut excogitari potest? Equidem hoc non dubitanter affirmabo, nullum in tota lingua Latina scriptorem *Lucretio* Latine melius esse locutum: non M. Tullii, non C. Caesaris orationem esse puriorem. Itaque, si ita commodum est, totam sane *Lucretii*, hoc est, Leucippi, Democriti, Empedoclis, Aristippi, Epicuri, quos secutus est *Lucretius*, Philosophiam improbemus: at incredibilem verborum nitorem, at singularem sermonis elegantiam, at incorruptam Latine loquendi facilitatem admiremur, amplectamur, aemulemur.

Idem Lambinus, ad lectorem tertiae suae Editionis Lucretianae.

Omnium Poëtarum Latinorum, qui hodie exstant, & qui ad nostram aetatem pervenerunt, elegantissimus, & purissimus, idemque gravissimus atque ornatissimus *Lucretius* est.

T I T I
L U C R E T I I
C A R I

D E

R E R U M N A T U R A
L I B E R P R I M U S

THE
L. O. C. R. E. T.

HERMANN
L. O. C. R. E. T.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER PRIMUS.

A R G U M E N T U M.

In ipso operis principio Venerem invocat. II. Deinde a v. 45 ad v. 159 libros suos de Rerum Natura dedicat Memmio: Epicurum, cuius rationes sequitur, laudat; ab illius doctrina Impietatis invidiam amolitur, & huius & sequentium librorum argumenta breviter proponit. III. Tum rem ipsam aggreditur, docetque a v. 160 ad v. 265. ex Nihilo nihil fieri, & in Nihilum nihil reverti posse. IV. a v. 265 ad v. 329, Minuta esse quaedam Corpora, quae, licet sub sensum non cadant, mente tamen possunt concipi, & e quibus Res omnes componuntur. V. His corpusculis a v. 330 ad v. 430 subiungit Vacuum seu Inane spatium: & VI. a v. 430 ad v. 483. probat Nihil esse praeter Corpus & Inane, reliqua autem, quae videntur esse, ut Pondus, Calor, Paupertas, Bellum &c. esse tantum Coniuncta vel Eventa, Proprietates seu Accidentia Corporis & Inanis. VII. Docet a v. 483 ad v. 528, Prima corpuscula esse perfecte solida, ideoque a v. 528 ad v. 635, Insecabilia esse, Minima (neque enim Corpus in infinitum dividi potest) & aeterna. VIII. Deinde, a v. 635 ad v. 712, refutat Heraclitum, qui Ignem, Aliosque qui Aerem, Aquam, aut Terram Rerum omnium principium esse statuerunt. IX. Tum a v. 712 ad v. 829, contra Empedoclem demonstrat, Res non componi e quatuor Elementis. X. Demum a v. 829. ad v. 919, Anaxagoram refutavit.

*fellit. XI. Postremo a v. 919 ad v. 1050 docet, Univer-
sum esse ex omni parte Infinitum, Corpuscula esse numero in-
finita, & Inane nullis terminis comprehendi posse: XII. Et
a v. 1050 ad 1110 deridet illos, qui existimant, esse aliquod
Centrum in Universo, quo Gravia omnia deorsum tendant,
dum Levia sponte sua sursum ferantur.*

Æneadum genetrix, hominum divumque voluptas,
Alma Venus, cœli subter labentia signa
Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferentis
Concelebras; per Te quoniam genus omne animantum
Concipitur, visitque exortum lumina solis: 5
Te, Dea, te fugiunt venti, te nubila cœli,
Adventumque tuum: tibi suaveis dædala tellus
Summittit flores, tibi rident æquora ponti,
Placatumque nitet diffuso lumine cœlum.
Nam simul ac species patefacta est verna diei, 10
Et referata viget genitalis aura Favoni;
Aëriæ primum volucres te, Diva, tuumque
Significant initum, percussæ corda tua vi:
Inde feræ pecudes persultant pabula læta,
Et rapidos tranant amneis; ita capta lepore, 15
Illecebrisque tuis omnis natura animantum
Te sequitur cupide, quo quamque inducere pergis:
Denique per maria, ac monteis, fluviosque rapacis,
Frundiferasque domos avium, camposque virentis,
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem, 20
Efficis, ut cupide generatim sæcla propagent.

Quæ quoniam rerum Naturam sola gubernas,
Nec sine Te quidquam dias in luminis oras
Exoritur, neque fit lætum, neque amabile quidquam;

Te sociam studeo scribundis versibus esse, 25
 Quos ego de RERUM NATURA pangere conor
 Memmiadæ nostro: quem tu, Dea, tempore in omni
 Omnibus ornatum voluisti excellere rebus.
 Quo magis æternum da dictis, Diva, leporem:
 Effice, ut interea fera mœnere militiai 30
 Per maria ac terras omneis sopita quiescant.
 Nam Tu sola potes tranquilla pace iuvare
 Mortaleis, quoniam belli fera mœnere Mavors
 Armipotens regit, in gremium qui sæpe tuum se
 Rejjcit, æterno devinctus volnere amoris; 35
 Atque ita suspiciens tereti cervice reposta
 Pascit amore avidos inhians in te, Dea, visus:
 Eque tuo pendet resupini spiritus ore.
 Hunc tu, Diva, tuo recubantem corpore sancto
 Circumfusa super, suaveis ex ore loquelas 40
 Funde, petens placidam Romanis, Incluta, pacem.
 Nam neque Nos agere hoc patriæ tempore iniquo
 Possumus æquo animo: neque Memmi clara propago
 Talibus in rebus communi de'sse saluti.
 Quod superest, vacuas aureis mihi, Memmiada, & te 45
 Semotum a curis adhibe veram ad rationem,
 Nec mea dona tibi studio disposita fideli,
 Intellecta prius quam sint, contemta relinquo.
 Nam tibi de summa Cœli ratione, Deûmque,
 Disserere incipiam, & rerum primordia pandam; 50
 Unde omneis Natura creet res, auctet, alatque:
 Quove eadem rursus Natura peremta resolvat:
 Quæ nos Materiem, & Genitalia Corpora rebus
 Reddunda in ratione vocare, & Semina rerum
 Appellare suemus, & hæc eadem usurpare 55

Corpora Prima, quod ex illis sunt omnia primis.

Omnis enim per se Divûm natura necesse 'st
Immortali ævo summa cum pace fruatur,
Semota ab nostris rebus, sejunctaque longe;
Nam privata dolore omni, privata periclis, 60
Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

Humana ante oculos fœde cum vita jaceret
In terris oppressa gravi sub Relligione,
Quæ caput a cœli regionibus ostendebat, 65
Horribili super aspectu mortalibus instans;
Primum GRAJUS homo mortaleis tollere contra
Est oculos ausus, primusque obistere contra:
Quem nec fama Deûm, nec fulmina, nec minitanti
Murmure compressit Cœlum, sed eo magis acrem 70
Virtutem irritat animi, confringere ut arcta
Naturæ primus portarum claustra cupiret.
Ergo vivida vis animi pervicit, & extra
Processit longe flammantia mœnia Mundi;
Atque Omne immensum peragravit mente animoque: 75
Unde refert nobis victor quid possit oriri,
Quid nequeat; finita potestas denique quoique
Quanam sit ratione, atque alte terminus hærens,
Quare Relligio pedibus subjecta vicissim
Obteritur, nos exæquat victoria Cœlo, 80

Illud in his rebus vereor, ne forte rearis
Impia te rationis inire elementa, viamque
Endogredi sceleris: Quod contra sæpius olim
Relligio peperit scelerosa atque impia facta:
Aulide quo pacto Triviai virginis aram 85
Iphianassai turparunt sanguine fœde

LIBER PRIMUS.

Ductores Danaûm, delecti, prima virorum.
Cui simul infula virgineos circumdata comtus
Ex utraque pari malârum parte profusa 'st,
Et mœstum simul ante aras adstare parentem : 90
Sensit, & hunc propter ferrum celare ministros;
Aspectuque suo lacrimas effundere civeis:
Muta metu terram genibus summissa pētebat:
Nec miseræ prodesse in tali tempore quibat,
Quod Patrio princeps donarat nomine Regem. 95
Nam sublata virûm manibus tremebundaque ad aras
Deducta 'st, non ut, solenni more sacrorum
Perfecto, posset claro comitari Hymenæo:
Sed casta incestu nubendi tempore in ipso
Hostia concideret mactatu mœsta parentis, 100
Exitus ut classi felix faustusque daretur.
Tantum Relligio potuit suadere malorum.

Tutemet a nobis iam quovis tempore Vatum
Terriloquis victus dictis desciscere quæres?
Quippe etenim quam multa tibi iam fingere possum, 105
Somnia, quæ vitæ rationes vertere possint,
Fortunasque tuas omneis turbare timore.
Et merito: nam si certam finem esse viderent
Ærumnarum homines, aliqua ratione valerent
Relligionibus, atque minis obfistere Vatum: 110
Nunc ratio nulla 'st restandi, nulla facultas,
Æternas quoniam pœnas in morte timendum.
Ignoratur enim, quæ sit natura animai,
Nata sit, an contra nascentibus insinuetur,
Et simul intereat nobiscum morte dirempta, 115
An tenebras Orci visat, vastasque lacunas,
An pecudes alias divinitus insinuet se,

ENNIUS ut noster cecinit, qui primus amœno
 Detulit ex Helicone perenni fronde coronam,
 Per genteis Italas hominum quæ clara clueret. 120
 Et si præterea tamen esse Acherusia templa
 Ennius æternis exponit versibus, edens:
 Quo neque permanent animæ, neque corpora nostra;
 Sed quædam simulacra modis pallentia miris:
 Unde sibi exortam semper-florentis Homeri 125
 Commemorat speciem, lacrimas & fundere falsas
 Cœpisse, & rerum naturam expandere dictis.

Quapropter bene, cum, Superis de rebus habenda
 Nobis est ratio, Solis Lunæque meatus
 Qua fiant ratione; & qua vi quæque genantur 130
 In terris: tum, cum primis, ratione sagaci,
 Unde Anima, atque Animi constet natura, videndum;
 Et quæ res nobis vigilantibus obvia mentis
 Terrificet, morbo affectis, somnoque sepultis,
 Cernere uti videamur eos, audireque coram, 135
 Morte obita quorum tellus amplectitur ossa.

Nec me animi fallit, GRAJORUM obscura reperta
 Difficile inlustrare LATINIS versibus esse,
 (Multa novis verbis præsertim cum sit agendum,) 140
 Propter egestatem linguæ, & rerum novitatem:
 Sed tua me Virtus tamen, & sperata voluptas
 Suavis Amicitiae, quemvis perferre laborem
 Suadet, & inducit nocteis vigilare serenas,
 Quærentem, dictis quibus, & quo carmine demum
 Clara tuæ possim præpandere lumina menti, 145
 Res quibus occultas penitus convifere possis.

Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque necesse est
 Non radii Solis, neque lucida tela Diei

Discutiant, sed Naturæ species, Ratioque:
Principium hinc cuius nobis exordia sumet, 150
NULLAM REM E NIHILO GIGNI DIVINITUS UNQUAM.

Quippe ita formido Mortaleis continet omneis,
Quod multa in Terris fieri, Cœloque tuentur,
Quorum operum causas nulla ratione videre
Possunt, ac fieri divino Numine rentur. 155

Quas ob res, ubi viderimus, nil posse creari
De nihilo, tum, quod sequimur, jam rectius inde
Perspiciemus, & unde queat res quæque creari,
Et quo quæque modo fiant opera sine Divûm.

Nam si de Nihilo fierent, ex omnibu' rebus 160
Omne genus nasci posset; nil Semine egeret:
E mare primum homines, e terra posset oriri
Squamigerum genus, & volucres; erumpere cœlo
Armenta, atque aliæ pecudes: genus omne ferarum
Incerto partu culta, ac deserta teneret: 165

Nec fructus iidem arboribus constare solerent,
Sed mutarentur: ferre omnes omnia possent.
Quippe, ubi non essent genitalia Corpora quoique,
Qui posset mater rebus consistere certa?

At nunc Seminibus quia certis quidque creatur, 170
Inde enascitur, atque oras in luminis exit,
Materies ubi inest cuiusque & Corpora prima:
Atque hac re nequeunt ex omnibus omnia gigni;
Quod certis in rebus inest secreta facultas.

Præterea, cur Vere rosam, frumenta Calore, 175
Viteis Autumno fundi sudante videmus:
Si non, certa suo quia tempore Semina rerum
Cum confluxerunt, patefit, quodcunque creatur,
Dum tempestates adfunt, & vivida tellus

Tuto res teneras effert in luminis oras? 180
 Quod si de Nihilo fierent, subito exorerentur
 Incerto spatio, atque alienis partibus anni:
 Quippe ubi nulla forent primordia, quæ genitali
 Concilio possent arceri tempore iniquo.

Nec porro Augendis rebus Spatio foret usus 185
 Seminis ad coitum, e Nihilo si crescere possent.
 Nam fierent juvenes subito ex infantibu' parvis:
 E terraque exorta repente arbuta salirent.
 Quorum nil fieri manifestum est, omnia quando
 Paulatim crescunt (ut par est) Semine certo: 190
 Crescendoque genus servant; ut noscere possis
 Quæque sua de Materia grandescere, alique.

Huc accedit, uti sine certis imbribus anni
 Lætificos nequeat foetus summittere tellus:
 Nec porro secreta cibo natura animantium 195
 Propagare genus possit, vitamque tueri:
 Ut potius multis communia Corpora rebus
 Multa putes esse, ut verbis Elementa videmus,
 Quam sine Principiis ullam rem existere posse.

Denique cur Homines tantos natura parare 200
 Non potuit, pedibus qui pontum per vada possent
 Transire, & magnos manibus divellere monteis,
 Multaque vivendo vitalia vincere sæcla:
 Si non Materies quia rebus reddita certa 'st
 Gignundis, e qua constat quid possit oriri? 205
 NIL igitur fieri de NILO posse fatendum 'st:
 Semine quando opus est rebus, quo quæque creatæ
 Aëris in teneras possint proferrier auras.

Postremo, quoniam Incultis præstare videmus
 Culta loca, & manibus meliores reddere foetus: 210

Esse videlicet in terris Primordia rerum,
 Quæ nos, foecundas vertentes vomere glebas,
 Terraique solum subigentes, cimus ad ortus.
 Quod si nulla forent, nostro sine quæque labore
 Sponte sua multo fieri meliora videres. 215

Huc accedit, uti quidque in sua Corpora rursus
 Dissolvat Natura, neque ad Nihilum interimat res.

Nam, si quid mortale e cunctis partibus esset,
 Ex oculis res quæque repente erepta periret;
 Nulla vi foret usus enim, quæ partibus eius 220
 Discidium parere, & nexus exsolvere posset.

At nunc, æterno quia constant Semine quæque,
 Donec vis obiit, quæ res diverberet ictu,
 Aut intus penetret per inania, dissolvatque,
 Nullius exitium patitur Natura videri. 225

Præterea, quæcunque vetustate amovet ætas,
 Si penitus perimit consumens Materiem omnem,
 Unde animale genus generatim in lumina vitæ
 Redducit Venus? aut reductum dædala tellus
 Unde alit, atque auget, generatim pabula præbens? 230
 Unde mare ingenui fontes, externaque longe
 Flumina suppeditant? unde æther fidera pascit?
 Omnia enim debet, mortali Corpore quæ sunt,
 Infinita ætas consumse, anteacta diesque.

Quod si in eo spatium, atque anteacta ætate fuere, 235
 E quibus hæc Rerum consistit Summa resecta:
 Immortali sunt natura prædita certe.

Haud igitur possunt ad Nilum quæque reverti.

Denique res omneis eadem vis causaque volgo
 Conficeret, nisi Materies æterna teneret 240
 Inter se nexas minus aut magis endopedite.

Tactus enim lethi satis esset causa profecto:
 Quippe, ubi nulla forent æterno Corpore, eorum
 Contextum vis deberet dissolvere quæque.

At nunc, inter se quia nexus principiorum 245
 Dissimiles constant, æternaque materies est,
 Incolumi remanent res corpore, dum satis acris
 Vis obeat pro textura cujusque reperta.
 Haud igitur redit ad Nihilum res ulla, sed omnes
 Discidio redeunt in corpora materialia. 250

Postremo pereunt imbres, ubi eos pater Æther
 In gremium matris Terræ præcipitavit.
 At nitidæ surgunt fruges, ramique virescunt
 Arboribus; crescunt ipsæ, foetuque gravantur:
 Hinc alitur porro nostrum genus, atque ferarum: 255
 Hinc lætas urbeis pueris florere videmus,
 Frundiferasque novis avibus canere undique sylvas.
 Hinc fessæ pecudes pingues per pabula læta
 Corpora deponunt, & candens lacteus humor
 Uberibus manat distentis; hinc nova proles 260
 Artibus infirmis teneras lasciva per herbas
 Ludit, lacte mero menteis percussa novellas.
 Haud igitur penitus pereunt quæcunque videntur:
 Quando alid ex alio reficit Natura, nec ullam
 Rem gigni patitur, nisi morte adjutam aliena. 265

Nunc age, res quoniam docui non posse creari
 De Nihilo, neque item genitas ad Nil revocari:
 Ne qua forte tamen cœptes diffidere dictis,
 Quod nequeunt oculis rerum Primordia cerni;
 Accipe præterea, quæ Corpora Tute necesse est 270
 Conspicere esse in rebus, nec posse videri.

Principio, VENTI vis verberat incita pontum,

Ingenteisque ruit naveis, & nubila differt;
 Interdum rapido percurrens turbine campos
 Arboribus magnis sternit, monteisque supremos 275
 Silvifragis vexat flabris: ita perfurit acri
 Cum fremitu, sævitque minaci murmure pontus.
 Sunt igitur VENTI nimirum corpora cæca,
 Quæ mare, quæ terras, quæ denique nubila cœli
 Verrunt, ac subito vexantia turbine raptant. 280
 Nec ratione fluunt alia, stragemque propagant,
 Ac cum mollis aquæ fertur natura repente
 Flumine abundanti, quod largis imbribus auget
 Montibus ex altis magnus decursus aquarum,
 Fragmina conjiciens sylvarum, arbutaque tota; 285
 Nec validi possunt pontes venientis aquarum
 Vim subitam tolerare: ita magno turbidus imbre
 Molibus incurrens validis cum viribus amnis,
 Dat sonitu magno stragem; volvitque sub undis
 Grandia saxa, ruit qua quidquid fluctibus obstat. 290
 Sic igitur debent VENTI quoque flamina ferri:
 Quæ, veluti validum flumen, cum procubuerit
 Quamlibet in partem, trudent res ante, ruuntque
 Impetibus crebris; interdum vertice torto
 Corripiunt, rapidoque rotantia turbine portant. 295
 Quare etiam atque etiam sunt VENTI Corpora cæca:
 Quandoquidem factis ac moribus, æmula magnis
 Annibus inveniuntur, aperto Corpore qui sunt.

Tum porro varios rerum sentimus ODORES,
 Nec tamen ad nareis venienteis cernimus unquam: 300

Nec calidos ÆSTUS tuimur, nec FRIGORA quimus
 Usurpare oculis, nec VOCES cernere fuemus;
 Quæ tamen omnia Corporea constare necesse est

Natura: quoniam sensus impellere possunt.

TANGERE ENIM ET TANGI, NISI CORPUS, NULLA POTEST
RES. 305

Denique fluctifrago suspensæ in litore Vestes
Uvescunt, eadem dispanfæ in Sole ferescunt;
At neque quo pacto perfederit humor aquaï
Visu' est, nec rursus quo pacto fugerit æstu;
In parvas igitur partes dispergitur Humor, 310
Quas oculi nulla possunt ratione videre.

Quin etiam multis Solis redeuntibus annis
Annulus in digito subtertenuatur habendo:
Stillicidi casus lapidem cavat: uncus aratri
Ferreus occulte decrescit Vomer in arvis: 315
Strataque jam volgi pedibus detrita viarum
Saxea conspiciamus: tum portas propter athena
Signa manus dextras ostendunt attenuari
Sæpe salutantum tactu, præterque meantum.
Hæc igitur minui, cum sint detrita, videmus; 320
Sed quæ Corpora decedant in tempore quoque,
Invida præcludit speciem Natura videndi.

Postremo, quæcunque Dies Naturaque rebus
Paulatim tribuit, moderatim crescere cogens,
Nulla potest oculorum acies contenta tueri; 325
Nec porro quæcunque ævo macieque senescunt:
Nec mare quæ impendent vesco fale Saxa peresa,
Quid quoque amittant in tempore, cernere possis.
Corporibus cæcis igitur Natura gerit res.

Nec tamen undique Corporea stipata tenentur 330
Omnia natura; namque est in rebus INANE.
Quod tibi cognosse in multis erit utile rebus:
Nec finet errantem dubitare, & quærere semper

De Summa rerum, & nostris diffidere dictis.

Quapropter locus est intactus, INANE, vacansque. 335

Quod si non esset, nulla ratione moveri
Res possent; namque, officium quod Corporis exstat,
Officere atque obstare, id in omni tempore adesset
Omnibus: Haud igitur quidquam procedere posset,
Principium quoniam cedendi nulla daret res. 340

At nunc per maria, ac terras, sublimaque cœli,
Multa modis multis varia ratione moveri
Cernimus ante oculos; quæ, si non esset INANE,
Non tam sollicito motu privata carerent,
Quam genita omnino nulla ratione fuissent: 345
Undique Materies quoniam stipata quiescet.

Præterea quamvis Solidæ res esse putentur,
Hinc tamen esse licet Raro cum corpore cernas:
In saxis ac speluncis permanat Aquarum
Liquidus humor, & uberibus flent omnia guttis: 350
Dissipat in corpus sese Cibus omne animantum:
Crescunt arbuta, & foetus in tempore fundunt,
Quod Cibus in totas usque ab radicibus imis
Per truncos, ac per ramos diffunditur omneis:
Inter septa meant Voces, & clausa domorum 355
Transvolitant: rigidum permanat Frigus ad ossa.
Quod, nisi INANIA sint, qua possent Corpora quæque
Transire, haud ulla fieri ratione videres.

Denique cur alias aliis præstare videmus
Pondere res rebus, nihilo majore figura? 360
Nam, si tantundem 'st in Lanæ glomere, quantum
Corporis in Plumbo 'st, tantundem pendere par est;
Corporis officium est quoniam premere omnia deorsum:
Contra autem naturâ manet sine pondere INANIS.

Ergo quod Magnum 'st æque, Leviusque videtur 365
 Nimirum plus esse sibi declarat INANIS;
 At contra Gravius plus in se CORPORIS esse
 Dedicat, & multo VACUI minus intus habere.
 Est igitur nimirum id, quod ratione sagaci
 Quærimus, admistum rebus quod Inane vocamus. 370

Illud in his rebus, ne te deducere vero
 Possit, quod quidam fingunt, præcurrere cogor;
 Cedere squamigeris latices nitentibus ajunt,
 Et liquidas aperire vias; quia post loca Pisces
 Linquant, quo possint cedentes confluere undæ: 375
 Sic alias quoque res inter se posse moveri,
 Et mutare locum; quamvis sint omnia plena:
 Scilicet id falsa totum ratione receptum 'st.

Nam quo Squamigeri poterunt procedere tandem,
 Ni spatium dederint latices? concedere porro 380
 Quo poterunt undæ, cum pisces ire nequibunt?
 Aut igitur motu privandum 'st corpora quæque;
 Aut esse admistum dicendum 'st rebus INANE;
 Unde initium primum capiat res quæque movendi.

Postremo duo de concursu Corpora lata, 385
 Si cita diffiliant, nempe aër omne necesse 'st,
 Inter corpora quod suvat, possidat INANE.

Is porro, quamvis circum celerantibus auris
 Confluat, haud poterit tamen uno tempore totum
 Complere spatium: Nam primum quemque necesse 'st 390
 Occupet ille locum, deinde omnia possideantur.

Quod si forte aliquis, cum Corpora diffiluere,
 Tum putat id fieri, quia se condenseat aër,
 Errat; nam VACUUM tum fit, quod non fuit ante;
 Et repletur item, VACUUM quod constitit ante: 395

Nec tali ratione potest denferier aër,
 Nec, si iam posset, sine INANI posset, opinor,
 Se ipse in se trahere, & parteis conducere in unum.
 Quapropter, quamvis cauſando multa moreris,
 Eſſe in rebus INANE tamen fateare neceſſe 'ſt. 400

Multaque præterea tibi poſſum commemorando
 Argumenta, fidem dictis conradere noſtris;
 Verum animo ſatis hæc veſtigia parva ſagaci
 Sunt, per quæ poſſis cognoſcere cetera Tute:
 Namque Canes ut montivagæ perſæpe ferai 405
 Naribus inveniunt inteſtas frunde quietes,
 Cum ſemel inſtiterunt veſtigia certa viai:
 Sic aliud ex alio per te Tute ipſe videre
 Talibus in rebus poteris, cæcasque latebras
 Inſinuare omneis, & Verum protrahere inde: 410

Quod ſi pigarris, paulumve abſceſſeris ab re,
 Hoc tibi de plano poſſum promittere, MEMMI,
 Uſque adeo largos hauſtus de fontibu' magnis
 Lingua meo ſuavis diti de pectore fundet,
 Ut verear, ne tarda prius per membra Senectus 415
 Serpat, & in Nobis Vitaï clauſtra reſolvat,
 Quam tibi de quavis una re verſibus omnis
 Argumentorum ſit copia miſſa per aureis.
 Sed nunc iam repetam cœptum pertexere dictis.

Omnis, ut eſt, igitur, per ſe, Natura, duabus 420
 Conſiſtit rebus; nam CORPORA ſunt, & INANE,
 Hæc in quo ſita ſunt, & qua diverſa moventur:
 Corpus enim per ſe communis deliquat eſſe
 Senſus; quo niſi prima fides fundata valebit,
 Haud erit occultis de rebus quo referentes 425
 Confirmare animi quidquam ratione queamus.

Tum porro Locus, ac Spatium, quod INANE vocamus,
 Si nullum foret, haud usquam sita Corpora possent
 Esse, neque omnino quaquam diversa meare;
 Id quod jam supera tibi paulo ostendimus ante: 430

Præterea nihil est, quod possis dicere ab omni
 CORPORE sejunctum, secretumque esse ab INANI:
 Quod quasi tertia sit rerum natura reperta.
 Nam quodcunque erit, esse aliquid debebit id ipsum
 Augmine vel grandi, vel parvo denique, dum sit; 435
 Cui si Tactus erit quamvis levis, exiguusque,
 Corporum augebit numerum, summamque sequetur;
 Sin Intactile erit, nulla de parte quod ullam
 Rem prohibere queat per se transire meantem:
 Scilicet hoc id erit Vacuum, quod Inane vocamus. 440

Præterea per se quodcunque erit, aut faciet quid,
 Aut aliis fungi debebit agentibus ipsum;
 Aut erit ut possint in eo res esse, gerique:
 At facere & fungi sine CORPORE nulla potest res:
 Nec præbere locum porro, nisi Inane, Vacansque. 445
 Ergo præter INANE, & CORPORA, tertia per se
 Nulla potest rerum in numero natura relinqui;
 Nec, quæ sub sensus cadat ullo tempore nostros,
 Nec ratione animi quam quisquam possit apisci.

Nam quæcunque client, aut his CONJUNCTA duabus 450
 Rebus ea invenies; aut horum EVENTA videbis.
 Conjunctum est id, quod nunquam sine pernicali
 Discidio potis est sejungi, seque gregari:
 Pondus uti faxis, Calor ignibu', Liquor aquaï,
 Tactus Corporibus cunctis, Intactus Inani. 455
 Servitium contra, Libertas, Divitiæque,
 Paupertas, Bellum, Concordia, cetera, quorum

Adventu manet incolumis natura, abituque,
Hæc soliti sumus, ut par est, *EVENTA* vocare.

Tempus item per se non est, sed Rebus ab ipsis 460
Consequitur sensus, transactum quid sit in ævo,
Tum quæ Res instet; quid porro deinde sequatur:
Nec per se quemquam *TEMPUS* sentire fatendu 'st
Semotum ab rerum motu, placidaque quiete.

Denique Tyndaridem raptam, belloque subactas 465
Trojugenas genteis cum dicunt esse, videndu 'st,
Ne forte hæc per se, cogant nos, esse fateri:
Quando ea sæcla hominum, quorum hæc eventa fuere,
Irrevocabilis abstulerit jam præterita ætas.
Namque aliud Rebus, aliud regionibus ipsis 470
EVENTUM dici poterit, quodcunque erit actum.

Denique Materies si rerum nulla fuisset,
Nec Locus, ac Spatium, res in quo quæque geruntur;
Nunquam Tyndaridis formæ conflatus amore
Ignis Alexandri Phrygio sub pectore gliscens 475
Clara accendisset sævi certamina belli:
Nec clam durateus Trojanis Pergama partu
Inflammasset equus nocturno Grajugenarum;
Perspicere ut possis Res Gestas funditus omneis,
Non ita, uti *CORPUS*, per se constare, nec esse: 480
Nec ratione cluere eadem, qua constat *INANE*:
Sed magis ut merito possis *EVENTA* vocare
Corporis, atque Loci, res in quo quæque gerantur.

Corpora sunt porro partim Primordia rerum,
Partim Concilio quæ constant principiorum. 485
Sed quæ sunt rerum Primordia, nulla potest vis
Stringere; nam Solido vincunt ea corpore demum:
Etsi difficile esse videtur credere, quidquam

In rebus Solido reperiri corpore posse;
 Transfit enim Fulmen cœli per septa domorum, 490
 Clamor ut, ac Voces: Ferrum candescit in igne:
 Dissiliuntque fero ferventia Saxa vapore:
 Conlabefactatus rigor Auri solvitur æstu:
 Tum glacies Æris flamma devicta liquefcit:
 Permanat calor Argentum, penetratque frigus, 495
 Quando utrumque, manu retinentes pocula rite,
 Sensimus infuso lympharum rore superne:
 Usque adeo in rebus Solidi nihil esse videtur.
 Sed quia vera tamen ratio, naturaque rerum
 Cogit, ades, paucis dum versibus expediamus, 500
 Esse ea, quæ Solido atque æterno corpore constant,
 Semina quæ rerum, Primordiaque esse docemus:
 Unde omnis Rerum nunc constet Summa creata.

Principio quoniam duplex natura duarum
 Dissimilis rerum longe constare reperta 'st, 505
 Corporis atque Loci, res in quo quæque geruntur;
 Esse utramque sibi per se, puramque necesse 'st:
 Nam quacunque vacat Spatium, quod Inane vocamus;
 CORPUS ea non est: quia porro cunque tenet se
 Corpus, ea vacuum nequaquam constat Inane. 510
 Sunt igitur Solida, ac sine Inani Corpora prima.

Præterea quoniam genitis in rebus Inane 'st,
 Materiem circum Solidam constare necesse 'st:
 Nec res ulla potest vera ratione probari
 Corpore Inane suo celare atque intus habere; 515
 Si non, quod cohibet, Solidum constare relinquas.
 Id porro nihil esse potest, nisi Materiai
 Concilium, quod Inane queat rerum cohibere.
 Materies igitur, Solido quæ corpore constat,

Esse æterna potest, cum cetera dissolvantur. 520

Tum porro si nil esset, quod Inane vacaret,
Omne foret Solidum; nisi contra corpora cæca
Essent, quæ loca complerent, quæcunque tenerent:
Omne, quod est, Spatium vacuum constaret Inane.

Alternis igitur nimirum Corpus Inani 525

Distinctu 'st, quoniam nec Plenum naviter existat;

Nec porro Vacuum: sunt ergo corpora cæca,

Quæ Spatium Pleno possint distinguere Inane.

Hæc neque dissolvi plagis extrinsecus icta
Possunt: nec porro penitus penetrata retexi; 530

Nec ratione queunt alia tentata labare:

Id quod iam supera tibi paulo ostendimus ante.

Nam neque conlidi sine Inani posse videtur

Quidquam, nec frangi, nec findi in bina secando:

Nec capere humorem, neque item manabile frigus, 535

Nec penetralem ignem, quibus omnia conficiuntur.

Et quam quæque magis cohibet res intus Inane,

Tam magis his rebus penitus tentata labascit.

Ergo, si Solida, ac sine Inani Corpora prima

Sunt, ita uti docui, sint hæc Æterna necesse 'st. 540

Præterea, nisi Materies Æterna fuisset,

Antehac ad Nihilum penitus res quæque redissent;

De Nihiloque renata forent quæcunque videmus.

At quoniam supera docui NIL posse creari

De Nihilo, neque quod genitu 'st ad Nil revocari: 545

Esse immortalis Primordia corpore debent,

Dissolvi quo quæque supremo tempore possint;

Materies ut suppeditet rebus reparandis.

Sunt igitur Solida Primordia simplicitate,

Nec ratione queunt alia servata per ævum 550

Ex infinito jam tempore res reparare.

Denique, si nullam finem Natura parasset
Frangendis rebus, jam Corpora materiai
Usque redacta forent, ævo frangente priore,
Ut nihil ex illis a certo tempore posset 555

Conceptum, summum ætatis pervadere florem:
Nam quidvis citius dissolvi posse videmus,
Quam rursus refici. Quapropter longa diei
Infinitæ ætas anteaacti temporis omnis
Quod fregisset adhuc, disturbans, dissolvensque, 560
Id nunquam reliquo reparari tempore posset:

At nunc nimirum frangendi reddita finis
Certa manet: quoniam refici rem quamque videmus,
Et finita simul generatim tempora rebus
Stare, quibus possint ævi contingere florem. 565

Huc accedit, uti Solidissima materiai
Corpora cum constant, possint tamen omnia reddi
Mollia, quæ fiant, Aër, Aqua, Terra, Vapores,
Quo pacto fiant, & qua vi cunque genantur,
Admixtum quoniam simul est in rebus Inane. 570

At contra, si Mollia sint Primordia rerum,
Unde queant validi filices, ferrumque creari,
Non poterit ratio reddi. nam funditus omnis
Principio fundamenti Natura carebit.
Sunt igitur Solida pollentia simplicitate, 575

Quorum condense magis omnia conciliatu
Arctari possunt, validasque ostendere vireis.

Denique jam quoniam generatim reddita finis
Crescendi rebus constat, vitamque tuendi,
Et quid quæque queant per foedera Naturai 580
Quid porro nequeant, sancitum quandoquidem exstat;

Nec commutatur quidquam, quin omnia constant
 Usque adeo, variæ volucres ut in ordine cunctæ
 Ostendant maculas generaleis corpori inesse:

Immutabile materiæ quoque corpus habere 585

Debent nimirum. Nam si Primordia rerum

Commutari aliqua possent ratione revicta,

Incertum quoque jam constet, quid possit oriri,

Quid nequeat; finita potestas denique quoique

Quanam sit ratione, atque alte terminus hæreat; 590

Nec toties possent generatim sæcla referre

Naturam, motus, victum, moresque parentum:

Tum porro, quoniam extremum cuiusque cacumen

Corporis est aliquod, nostri quod cernere sensus

Jam nequeunt, id nimirum sine partibus exstat, 595

Et Minima constat natura; nec fuit unquam

Per se secretum, neque posthac esse valebit;

Alterius quoniam est ipsum pars, primaque, & ima:

Inde aliæ, atque aliæ similes ex ordine partes

Agmine condenso naturam Corporis explent. 600

Quæ quoniam per se nequeunt constare, necesse est

Hærere, ut nequeant ulla ratione revelli.

Sunt igitur Solida Primordia simplicitate;

Quæ minimis stipata cohærent partibus arcte.

Non ex ullorum conventu conciliata, 605

Sed magis æterna pollentia Simplicitate:

Unde neque avelli quidquam, neque diminui jam

Concedit Natura reservans semina rebus.

Præterea, nisi erit Minimum, Parvissima quæque

Corpora constabunt ex partibus Infinitis; 610

Quippe ubi dimidiæ partis pars semper habebit

Dimidiam partem, nec res perfiniet ulla:

Ergo rerum inter summam, minimamque quid escit?
 Non erit ut distent: nam quamvis funditus omnis
 Summa sit Infinita, tamen Parvissima quæ sunt, 615
 Ex Infinitis constabunt partibus æque.

Quoi quoniam ratio reclamationem vera, negatque
 Credere posse animum, victus fateare necesse 'st,
 Esse ea, quæ nullis jam prædita partibus exstent,
 Et Minima consent natura. Quæ quoniam sunt, 620
 Illa quoque esse tibi Solida, atque Æterna fatendum.

Denique ni Minimas in parteis cuncta resolvi
 Cogere consueffet rerum Natura creatrix,
 Jam nihil ex illis eadem reparare valeret:
 Propterea quia, quæ multis sunt partibus aucta, 625
 Non possunt ea, quæ debet Genitalis habere
 Materies, varios Connexus, Pondera, Plagas,
 Concurfus, Motus, per quæ res quæque geruntur.

Porro, si nulla 'st frangendis reddita finis
 Corporibus, tamen ex æterno tempore quædam 630
 Nunc etiam superare necesse 'st Corpora rebus,
 Quæ nondum clueant ullo tentata periclo:
 At quoniam fragili natura prædita constant,
 Discrepat æternum tempus potuisse manere
 Innumerabilibus plagis vexata per ævum. 635

Quapropter, qui Materiem rerum esse putarunt
 Ignem, atque ex igni Summam consistere solo,
 Magnopere a vera lapsi ratione videntur.
 HERACLITUS init quorum dux proelia primus,
 Clarus ob obscuram linguam magis inter inaneis, 640
 Quamde graveis inter Grajos, qui vera requirunt.
 Omnia enim stolidi magis admirantur, amantque
 Inversis quæ sub verbis latitantia cernunt;

Veraque constituunt, quæ belle tangere possunt
Aureis, & lepto quæ sunt fucata sonore. 645

Nam cur tam variæ res possent esse, requiro,
Ex vero si sunt Igni, puroque creatæ?
Nil prodesset enim calidum denserier Ignem,
Nec rarefieri, si partes Ignis eandem
Naturam, quam totus habet super Ignis, haberent. 650

Acrior Ardor enim conductis partibus esset:
Languidior porro disiectis, disque supatis.
Amplius hoc fieri nihil est quod posse rearis
Talibus in causis, nedum variantia rerum
Tanta queat densis rarisque ex Ignibus esse. 655

Atque HI si faciant, admistum rebus Inane;
Denseri poterunt Ignes, rarique relinqui:
Sed, quia multa sibi cernunt contraria, mussant,
Et fugitant in rebus Inane relinquere purum, &
Ardua dum metuunt, amittunt vera viai: 660

Nec rursus cernunt, exempto rebus Inani,
Omnia denseri, fierique ex omnibus unum
Corpus, nil ab se quod possit mittere raptim,
Æstifer Ignis uti lumen jacet, atque vaporem:
Ut videas non e stipatis partibus esse. 665

Quod si forte ulla credunt ratione potesse
Igneis in cœtu stingui, mutareque corpus;
Scilicet ex ulla facere id si parte reparcent,
Occidet ad Nihilum nimirum funditus Ardor
Omnis, & ex Nihilo fient quæcunque creantur. 670

Nam quodcunque suis mutatum finibus exit,
Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante;
Proinde aliquid superare necesse 'st incolume olli,
Ne tibi res redeant ad Nilum funditus omnes,

De Nihiloque renata virescat copia rerum. 675

Nunc igitur, quoniam certissima corpora quædam
Sunt, quæ conservant naturam semper eandem,
Quorum abitu, aut aditu, mutatoque ordine, mutant
Naturam res, & convertunt corpora sese;
Scire licet non esse hæc Ignea corpora rerum. 680
Nil referret enim quædam decedere, abire,
Atque alia attribui, mutarique ordine quædam,
Si tamen Ardoris naturam cuncta tenerent.
Ignis enim foret omnimodis, quodcunque crearent.
Verum, ut opinor, ita 'st: Sunt quædam Corpora, quorum 685
Concursus, Motus, Ordo, Positura, Figuræ,
Efficiunt Ignes, mutatoque ordine mutant
Naturam; neque sunt Igni simulata, neque ullæ
Præterea reij, quæ corpora mittere possit
Sensibus, & nostros adjectu tangere tactus. 690

Dicere porro Ignem res omneis esse, neque ullam
Rem veram in numero rerum constare, nisi Ignem,
Quod facit HIC IDEM, perdelirum esse videtur.
Nam contra Sensus ab Sensibus ipse repugnat:
Et labefactat eos, unde omnia credita pendent: 695
Unde hic cognitus est ipsi, quem nominat Ignem.
Credit enim Sensus Ignem cognoscere vere,
Cetera non credit, nihilo quæ clara minus sunt:
Quod mihi cum vanum, tum delirum esse videtur.
Quo referemus enim? Quid nobis certius ipsis 700
Sensibus esse potest, quo vera ac falsa notemus?

Præterea, quare quisquam magis Omnia tollat,
Et velit Ardoris naturam linquere solam,
Quam neget esse Ignis, Summam tamen esse relinquat?
Æqua videtur enim dementia dicere utrumque. 705

Quapropter qui Materiem rerum esse putarunt
Ignem, atque ex Igni Summam confitere posse:
Et qui principium gignundis Aëra rebus
Constituere: aut Humorem quicunque putarunt
Fingere res ipsum per se: Terramve creare 710
Omnia, & in rerum naturas vertier omneis.
Magnopere a vero longeque errasse videntur.

Adde etiam, qui conduplicant primordia rerum,
Aëra jungentes Igni, Terramque Liquori:
Et qui Quatuor ex rebus posse omnia rentur, 715
Ex Igni, Terra, atque Anima procrefcere, & Imbri:

Quorum Acragantinus cumprimis EMPEDOCLES est:
Infula quem Triquetris terrarum gessit in oris:
Quam fluitans circum magnis amfractibus æquor
Jonium glaucis adspersit virus ab undis: 720
Angustoque fretu rapidum mare dividit undis
Italiæ terræ oras a finibus ejus:
Hic est vasta Charybdis, & hic Ætnæa minantur
Murmura flammæ rursus se conligere iras,
Faucibus eruptos iterum ut vis evomat igneis: 725
Ad cœlumque ferat flammæ fulgura rursus:
Quæ cum magna modis multis miranda videtur
Gentibus humanis regio, visendaque fertur,
Rebus opima bonis, multa munita virum vi:
Nil tamen hoc habuisse Viro præclarius in se, 730
Nec sanctum magis, & mirum, carumque videtur.
Carmina quin etiam divini pectoris ejus
Vociferantur, & exponunt præclara reperta;
Ut vix humana videatur stirpe creatus.

Hic tamen, & supera quos diximus, inferiores 735
Partibus egregie multis, multoque minores,

Quamquam multa bene ac divinitus inveniētes
 Ex adyto tanquam cordis responsa dedere,
 Sanctius, & multo certa ratione magis, quam
 Pythia, quæ tripode ex Phœbi, lauroque profatur; 740
 Principiis tamen in rerum fecere ruinas,
 Et graviter Magni magno cecidere ibi casu:

Primum, quod motus, exempto rebus Inani,
 Constituunt, & res molleis rarasque relinquunt,
 Aëra, Solem, Ignem, Terras, Animalia, Fruges: 745
 Nec tamen admiscēt in eorum corpus Inane.

Deinde, quod omnino finem non esse secandis
 Corporibus faciunt, neque pausam stare fragori;
 Nec prorsum in rebus Minimum consistere quidquam:
 Cum videamus, id extremum cuiusque cacumen 750
 Esse, quod ad sensus nostros Minimum esse videtur:
 Conjicere ut possis ex hoc, quod cernere non quis,
 Extremum quod habent, Minimum consistere rebus.

Huc accedit item, quod jam primordia rerum
 Mollia constituunt, quæ nos nativa videmus 755
 Esse, & mortali cum corpore funditus; atqui
 Debeat ad Nihilum jam rerum Summa reverti,
 De Nihiloque renata virefcere copia rerum:
 Quorum utrumque quid a vero jam distet, habebas.

Deinde inimica modis multis sunt, atque venena 760
 Ipsa sibi inter se: Quare aut congressa peribunt,
 Aut ita diffugient, ut, tempestate coorta,
 Fulmina diffugere, atque Imbreis Ventosque videmus.

Denique Quatuor ex rebus si cuncta creantur,
 Atque in eas rursus res omnia dissolvuntur, 765
 Qui magis illa queunt rerum Primordia dici,
 Quam contra res illorum, retroque putari?

Alternis gignuntur enim, mutantque colorem,
 Et totam inter se naturam tempore ab omni:
 Sin ita forte putas, Ignis, Terræque coire 770
 Corpus, & Aërias auras, Roremque liquorum,
 Nil in concilio naturam ut mutet eorum:
 Nulla tibi ex illis poterit res esse creata,
 Non Animans, non Exanimo quid corpore, ut Arbos:
 Quippe suam quidque in cœtu variantis acervi 775
 Naturam ostendet, mistusque videbitur Aër
 Cum Terra simul, atque Ardor cum Rore manere:
 At Primordia gignundis in rebus oportet
 Naturam Clandestinam cæcamque adhibere,
 Emineat ne quid, quod contra pugnet & obstet, 780
 Quo minus esse queat proprie, quodcunque creatur.
 Quin etiam repetunt a cœlo, atque ignibus ejus,
 Et primum faciunt Ignem se vertere in Auras
 Aëris: hinc Imbrem gigni, Terramque creari
 Ex Imbri, retroque a Terra cuncta reverti, 785
 Humorem primum, post Aëra, deinde Calorem:
 Nec cessare hæc inter se mutare, meare
 De Cœlo ad Terram, de Terra ad Sidera mundi:
 Quod facere haud ullo debent primordia pacto.
 Immutabile enim quiddam superare necesse 'st; 790
 Ne res ad Nihilum redigantur funditus omnes.
 Nam quodcunque suis mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante.
 Quapropter, quoniam quæ paulo diximus ante,
 In commutatum veniunt, constare necesse 'st 795
 Ex aliis ea, quæ nequeant convertier unquam:
 Ne tibi res redeant ad Nihilum funditus omnes.
 Quin potius tali natura prædita quædam

Corpora constituas, Ignem si forte crearint,
 Posse eadem demtis paucis, paucisque tributis, 800
 Ordine mutato, & motu, facere Aëris auras:
 Sic alias aliis rebus mutarier omneis.

At manifesta palam res indicat, inquis, in auras
 Aëris e Terra res omneis crescere, aliquæ;
 Et nisi tempestas indulget tempore fausto, 805
 Imbribus, & tabe nimborum arbuta vacillant;
 Solque sua pro parte fovet, tribuitque calorem:
 Crescere non possunt Fruges, Arbuta, Animantes.
 Scilicet: & nisi nos Cibus aridus, & tener Humor
 Adjuvet, amisso jam corpore, vita quoque omnis 810
 Omnibus e nervis atque ossibus exsolvatur:
 Adjutamur enim dubio procul, atque alimur nos
 Certis ab rebus, certis aliæ atque aliæ res.
 Nimirum quia multa modis communia multis
 Multarum rerum in rebus Primordia mista 815
 Sunt, ideo variis variæ res rebus aluntur.
 Atque eadem magni refert Primordia sæpe
 Cum quibus, & quali positura contineantur:
 Et quos inter se dent motus, accipiantque.
 Namque eadem Cælum, Mare, Terras, Flumina, Solem 820
 Constituunt; eadem Fruges, Arbuta, Animanteis:
 Verum aliis, alioque modo commista moventur.

Quin etiam passim nostris in Versibus ipsis
 Multa Elementa vides multis communia verbis:
 Cum tamen inter se Versus, ac verba necesse 'st 825
 Confiteare & re, & sonitu distare sonanti:
 Tantum Elementa queunt permutato ordine solo:
 At rerum quæ sunt Primordia, plura adhibere
 Possunt, unde queant variæ res quæque creari.

Nunc & ANAXAGORÆ scrutemur Homœomeriam, 830
 Quam Græci memorant, nec nostra dicere lingua
 Concedit nobis patrii sermonis egestas:
 Sed tamen ipsam rem facile 'st exponere verbis,
 Principium rerum quam dicit Homœomeriam:
 Ossa videlicet e pauxillis atque minutis 835
 Ossibu': sic & de pauxillis atque minutis
 Visceribus Viscus gigni: Sanguenque creari,
 Sanguinis inter se multis coëuntibu' guttis:
 Ex Aurique putat micis consistere posse
 Aurum: & de Terris Terram concrefcere parvis: 840
 Ignibus ex Ignem: Humorem ex Humoribus esse:
 Cetera confimili fingit ratione, putatque.

Nec tamen esse ulla parte IDEM in rebus Inane
 Concedit, neque corporibus finem esse secandis:
 Quare in utraque mihi pariter ratione videtur 845
 Errare, atque ILLI, supera quos diximus ante.

Adde quod imbecilla nimis Primordia fingit,
 Si Primordia sunt, simili quæ prædita constant
 Natura, atque ipsæ res sunt; æqueque laborant,
 Et pereunt, neque ab exitio res ulla refrænat: 850
 Nam quid in oppressu valido durabit eorum,
 Ut mortem effugiat lethi sub dentibus ipsis?
 Ignis? an Humor? an Aura? quid horum? Sanguen? an Ossa?
 Nil, ut opinor, ubi ex æquo res funditus omnis
 Tam mortalis erit, quam quæ manifesta videmus 855
 Ex oculis nostris aliqua vi victa perire.

At neque recidere ad Nihilum res posse, neque autem
 Crescere de Nihilo, testor res ante probatas.

Præterea quoniam Cibus auget corpus alitque:
 Scire licet, nobis Venas, & Sanguen, & Ossa, 860

Et Nervos alienigenis ex partibus esse :
 Sive Cibus omneis commisto corpore dicent
 Esse, & habere in se Nervorum corpora parva,
 Ossaque, & omnino Venas, parteisque Cruoris;
 Fiet, uti Cibus omnis & aridus, & Liquor ipse, 865
 Ex alienigenis rebus constare putetur,
 Ossibus, & Nervis, Venisque, & Sanguine misto.

Præterea quæcunque e Terra corpora crescunt;
 Si sunt in Terris, Terras constare necesse 'st
 Ex alienigenis, quæ Terris exoriuntur. 870
 Transfer item, totidem verbis utare licebit :
 In Lignis si flamma latet, fumusque, cinisque :
 Ex alienigenis consistant Ligna necesse 'st.

Linquitur hic tenuis latitandi copia quædam :
 Id quod ANAXAGORAS sibi sumit, ut omnibus omneis 875
 Res putet immistas rebus latitare: sed illud
 Apparere unum, cujus sint pluria mista,
 Et magis in promptu, primaque in fronte locata :
 Quod tamen a vera longe ratione repulsum 'st.
 Conveniebat enim, Fruges quoque sæpe minutas, 880
 Robore cum saxi franguntur, mittere signum
 Sanguinis, aut alium, nostro quæ corpore aluntur :
 Cum lapidi lapidem terimus, manare cruorem.
 Consimili ratione Herbas quoque sæpe decebat,
 Et laticis dulcis guttas, similique sapore 885
 Mittere, lanigeræ quali sunt ubera lactis :
 Scilicet & Glebis terrarum sæpe friatis
 Herbarum genera, & fruges, frondeisque videri
 Dispertita, atque in Terris latitare minute :
 Postremo, in Lignis cinerem fumumque videri, 890
 Cum præfracta forent, ignisque latere minutos.

Quorum nil fieri quoniam manifesta docet res,
Scire licet, non esse in rebus res ita mistas:

Verum semina multimodis immista latere

Multarum rerum in rebus communia debent: 895

At sæpe in magnis fit montibus, inquis, ut altis
Arboribus vicina cacumina summa terantur

Inter se, validis facere id cogentibus Austris,

Donec fulserunt flammæ fulgore coorto:

Scilicet: & non est lignis tamen insitus Ignis, 900

Verum Semina sunt Ardoris multa, terendo

Quæ cum confluxere, creant incendia sylvis.

Quod si tanta foret sylvis abscondita flamma;

Non possent ullum tempus celarier Ignes:

Conficerent volgo sylvas, Arbuta cremarent. 905

Jamne vides igitur, paulo quod diximus ante,
Permagni referre, eadem Primordia sæpe

Cum quibus, & quali positura contineantur,

Et quos inter se dent motus, accipiantque;

Atque eadem paulo inter se mutata creare 910

Igneis e Lignis, quo pacto Verba quoque ipsa

Inter se paulo mutatis sunt elementis,

Cum LIGNA, atque IGNEIS distincta voce notemus?

Denique jam quæcunque in rebus cernis apertis,

Si fieri non posse putas, quin Materiai 915

Corpora consimili natura præditaingas,

Hac ratione tibi pereunt Primordia rerum:

Fiet, uti risu tremulo concussa cachinnent,

Et lacrimis falsis humectent ora, genasque.

Nunc age, quod superest, cognosce, & clarius audi. 920

Nec me animi fallit, quam sint obscura, sed acri

Percussit thyrsos laudis spes magna meum cor,

Lucretius.

C

Et simul incussit suavem mi in pectus amorem
 Musarum : quo nunc instinctus , mente vigenti
 Avia Pieridum peragro loca , nullius ante 925
 Trita solo : juvat integros accedere fonteis ,
 Atque haurire : juvatque novos decerpere flores ;
 Insignemque meo capiti petere inde coronam ,
 Unde prius nulli velarint tempora Musæ :
 Primum quod magnis doceo de rebus , & arctis 930
RELLIGIONUM animos nodis exsolvere pergo :
 Deinde quod obscura de re tam lucida pango
 Carmina , Musæo contingens cuncta lepore ;
 Id quoque enim non ab nulla ratione videtur :
 Sed veluti pueris absinthia tetra medentes 935
 Cum dare conantur , prius oras pocula circum
 Contingunt mellis dulci flavoque liquore ,
 Ut puerorum ætas improvida ludificetur
 Labrorum tenuis , interea perpotet amarum
 Absinthii laticem , deceptaque non capiatur , 940
 Sed potius tali facto recreata valescat :
 Sic ego nunc , quoniam hæc Ratio plerumque videtur
 Tristior esse , quibus non est tractata , retroque
 Volgus abhorret ab hac , volui tibi suaviloquenti
 Carmine Pierio Rationem exponere nostram , 945
 Et quasi Musæo dulci contingere melle ,
 Si tibi forte animum tali ratione tenere
 Versibus in nostris possem , dum perspicis omnem
 Naturam rerum , qua constet comta figura.
 Sed quoniam docui , Solidissima Materiai 950
 Corpora perpetuo volitare invieta per ævum ;
 Nunc age , Summæ equænam sit finis eorum ,
 Necne sit , evolvamus : item , quod Inane repertum est ,

Seu locus, ac spatium, res in quo quæque genantur,
 Pervideamus; utrum finitum funditus OMNE 955
 Constet, an Immenfum pateat vel ad usque profundum?

OMNE, quod est, igitur, nulla regione viarum
 Finitum 'st: namque Extremum debebat habere.
 Extremum porro nullius posse videtur
 Esse, nisi ultra sit quod finiat, ut videatur, 960
 Quo non longius hæc sensus natura sequatur.
 Nunc extra Summam quoniam nihil esse fatendum 'st,
 Non habet Extremum: caret ergo fine; modoque:
 Nec refert, quibus assistas regionibus ejus,
 Usque adeo quem quisque locum possidit, in omneis 965
 Tantundem parteis infinitum Omne relinquit.

Præterea, si jam finitum constituatur
 Omne, quod est, spatium, si quis procurrat ad oras
 Ultimus extremas, jaciatque volatile telum;
 Id validis utrum contortum viribus ire, 970
 Quo fuerit missum, mavis, longeque volare,
 An prohibere aliquid censes, obstareque posse?
 Alterutrum fatearis enim, sumasque necesse 'st,
 Quorum utrumque tibi effugium præcludit, & Omne
 Cogit ut exemta concedas fine patere. 975
 Nam sive est aliquid, quod prohibeat officiatque,
 Quo minu' quo missum 'st veniat, finique locet se,
 Sive foras fertur, non est ea fini' profecto.

Hoc pacto sequar, atque oras ubicunque locaris
 Extremas, quæram, quid Telo denique fiat. 980
 Fiet, uti nusquam possit consistere finis:
 Effugiumque fugæ prolatet copia semper.

Præterea spatium Summæ totius omne
 Undique si inclusum certis confisteret oris,

Finitumque foret; jam copia Materiai 985
 Undique ponderibus solidis confluet ad Imum;
 Nec res ulla geni sub cœli tegmine posset:
 Nec foret omnino Cœlum, neque lumina Solis:
 Quippe ubi Materies omnis cumulata jaceret
 Ex infinito jam tempore subsidendo. 990
 At nunc nimirum requies data Principiorum
 Corporibus nulla 'st: quia nil est funditus Imum,
 Quo quasi confluere, & sedes ubi ponere possint;
 Semper & assiduo motu res quæque genuntur
 Partibus in cunctis, æternaque suppeditantur 995
 Ex Infinito cita corpora Materiai.

Postremo ante oculos rem res finire videtur,
 Aër dissepit Colleis, atque Aëra Montes;
 Terra Mare, & contra Mare Terras terminat omneis.
 OMNE quidem vero nihil est quod finiat extra: 1000
 Est igitur natura loci, spatiumque profundi,
 Quod neque clara suo percurrere flumina cursu
 Perpetuo possint ævi labentia tractu:
 Nec prorsum facere, ut restet minus ire, meando:
 Usque adeo passim patet ingens copia rebus, 1005
 Finibus exentis in cunctas undique parteis.

Ipsa modum porro sibi rerum Summa parare
 Ne possit, Natura tenet: quia Corpus Inani,
 Et quod Inane autem 'st, finire Corpore cogit:
 Ut sic alternis Infinita omnia reddat. 1010
 Aut etiam, alterutrum nisi terminet alterum eorum,
 Simplice natura & pateat tantum Immoderatum:
 Nec Mare, nec Tellus, nec Cœli lucida templa,
 Nec Mortale genus, nec Divûm corpora sancta
 Exiguum possent horai sistere tempus. 1015

Nam dispulsa suo de cœtu Materiai
 Copia ferretur magnum per Inane soluta.
 Sive adeo potius nunquam concreta creasset
 Ullam rem, quoniam cogi disiecta nequisset.

Nam certe neque consilio primordia rerum 1020
 Ordine se quæque, atque sagaci mente locarunt;
 Nec quos quæque darent motus pepigere profecto:
 Sed quia multimodis, multis, mutata, per Omne
 Ex infinito vexantur percita plagis,
 Omne genus motus, & cœtus experiundo, 1025
 Tandem deveniunt in taleis disposituras,
 Qualibus hæc rebus consistit Summa creata:
 Et multos etiam magnos servata per annos,
 Ut semel in motus coniecta 'st convenienteis,
 Efficit, ut largis avidum Mare fluminis undis 1030
 Integrent Amnes, & Solis Terra vapore
 Fota novet foetus, summissaque gens animantum
 Floreat, & vivant labentes Ætheris ignes.
 Quod nullo facerent pacto, nisi Materiai
 Ex Infinito suboriri copia posset, 1035
 Unde amissa solent reparari in tempore quoque.

Nam veluti privata cibo Natura animantum
 Diffluit amittens corpus; sic omnia debent
 Dissolvi, simul ac defecit suppeditare
 Materies recta regione averſa viai. 1040

Nec Plagæ possent extrinsecus undique Summam
 Conservare omnem, quæcunque 'st conciliata.
 Cudere enim crebro possunt, partemque morari,
 Dum veniant aliæ, ac suppleri Summa queatur.
 Interdum resilire tamen coguntur, & una 1045
 Principiis rerum spatium, tempusque fugai

Largiri, ut possint a coetu libera ferri.
 Quare etiam atque etiam suboriri multa necesse 'st.
 Et tamen ut Plagæ quoque possint suppetere ipsæ,
 Infinita opus est vis undique Materiai. 1050

Illud in his rebus longe fuge credere, Memmi,
 In medium Summæ (quod dicunt) omnia niti,
 Atque ideo Mundi naturam stare sine ullis
 Istibus externis, neque quoquam posse resolvi
 Summa atque Ima, quod in Medium sint omnia nixa, 1055
 (Ipsum si quidquam posse in se sistere credis:
 Et quæ pondera sunt sub Terris omnia sursum
 Nitier, in Terraque retro requiescere posta:
 Ut per aquas quæ nunc rerum simulacra videmus:)
 Et simili ratione Animalia subtu' vagari 1060
 Contendunt, neque posse e Terris in loca Cœli
 Recidere inferiora magis, quam corpora nostra
 Sponte sua possint in Cœli templa volare:
 Illi cum videant Solem, nos Sidera noctis
 Cernere, & alternis nobiscum tempora Cœli 1065
 Dividere, & nocteis parileis agitare diesque.

Sed vanus Stolidis hæc omnia finxerit error,
 Amplexi quod habent perverse prima viai.
 Nam medium nihil esse potest, ubi Inane, locusque
 Infinita: neque omnino, si jam Medium sit, 1070
 Possit ibi quidquam hac potius consistere causa,
 Quam quavis alia longe regione manere.
 Omnis enim locus, ac spatium, quod Inane vocamus,
 Per Medium, per non Medium concedat oportet
 Æquis ponderibus, motus quacunque feruntur. 1075
 Nec quisquam locus est, quo corpora cum venere,

Ponderis amissa vi possint stare in Inani:
 Nec quod Inane autem 'st, illis subsistere debet,
 Quin, sua quod natura petit, concedere pergat.
 Haud igitur possunt tali ratione teneri 1080
 Res in concilio, Medii cuppedine victæ.
 Præterea quoque jam non omnia corpora fingunt
 In Medium niti, sed Terrarum, atque Liqueurum,
 Humorem ponti, magnisque e montibus Undas,
 Et quasi Terreno quæ corpore contineantur: 1085
 At contra tenues exponunt Aëris auras,
 Et calidos simul a Medio differrier Igneis,
 Atque ideo totum circumtemere Æthera signis,
 Et Solis flammam per cœli cœrula pasci,
 Quod calor a Medio fugiens ibi colligat igneis. 1090
 (Quippe etiam vesci e Terra mortalia sæcla:
 Nec prorsum arboribus summos frundescere ramos
 Possè, nisi a terris paulatim cuique cibatum
 Terra det) at supra circumtegere omnia Cœlum
 Ne volucrum ritu flammaram, mœnia Mundi 1095
 Diffugiant subito magnum per Inane soluta,
 Et ne cetera consimili ratione sequantur:
 Neve ruant Cœli tonitralia templa superne,
 Terraque se pedibus raptim subducatur, & omnes
 Inter permistas terræ cœlique ruinas 1100
 Corpora solventes, abeant per Inane profundum
 Temporis ut puncto nihil extet reliquiarum,
 Desertum præter Spatium, & Primordia cæca.
 Nam quacunque prius de parti corpora cœsse
 Constitues, hæc rebus erit pars janua lethi: 1105
 Hac se turba foras dabit omnis Materiali.

Hæc si pernosces, parva perfunctus opella,
(Namque alid ex alio clarescet,) non tibi cæca
Nox iter eripiet, quin ultima Naturæ
Pervideas: ita Res accendent lumina Rebus.

TITI
LUCRETII
CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER SECUNDUS.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER SECUNDUS.

A R G U M E N T U M.

I. Ad studium Philosophiae, quae sola lenire curas, et animum metu liberare potest, Memmii suum a v. 1 ad v. 61 Lucretius hortatur. Inde II. de Seminum, seu Atomorum, affectionibus disputat, quarum prima est Motus. Moveri Semina ex rerum generatione demonstratur. Motus vero hic est deorsum: Omnia enim Semina sunt Gravia; cum autem concurrant Semina solida, necesse est quoquo versum a se invicem diffiliant. Ita quaedam Semina aliis implicantur: quae arctius conjunguntur, res duras et densas constituunt; quae laxius, res molles et raras. Quaedam autem Semina nunquam coalescunt; sed, uti ramenta pulveris in radiis Solis videmus, perpetuo motu per Inane feruntur, & alia Corpora subinde percutiunt & agitant, ad v. 140. III. Celeritatem motus Seminum deorsum tendentium explicat ad v. 166. IV. Inde pro more suo quaedam scommata contra illos, qui Providentiam agnoscunt, intexit ad v. 182. V. Tum argumentum repetit, asseritque, omnia Corpora deorsum tendere ad v. 215. VI. Deinde Semina deorsum tendentia a recta linea paululum declinare; nisi enim declinarent Semina, nihil unquam, saltem nullum Liberum Agens, oriretur, ad v. 293. VII. Demum docet, Eodem motu Semina iam ferri, quo ab aeterno ferebantur, nec quemquam huic opinioni diffidere debere, quia motus non videt, cum ipsa Semina percipi non possunt ad v. 332. Secunda Seminum affectio est Figura: docet autem VIII, Semina non esse eiusdem Figurae, quaedam vero rotunda, quaedam quadrata, quaedam laevia, & alia

aspera, hamata, &c. fuseque ostendit, quae Figurae amara, quae dulcia, quae dura, quae mollia Corpora component, ad v. 476. IX. Hanc Figurarum varietatem non esse infinitam, Semina tamen ejusdem Figurae infinita; videlicet rotunda infinita, quadrata, &c. ad v. 580. X. Demum ostendit, res non componi e Seminibus ejusdem Figurae, & variis argumentis probat, Concreta omnia Semina variarum Figurarum continere ad v. 728. XI. Deinde docet, Semina nullas habere qualitates, quas sensibiles vocamus, Colorem videlicet, Saporem, Frigus, Calorem, &c. Item sensu non donari, quamvis res Coloratae, Sapidae, Calidae, Frigidae, & sensibiles ex iis componantur, ad v. 1021. XII. Demum infinita Semina per Infinitum Inane volitantia Infinitos Mundos constituere, eosque Mundos augeri aliquando a Seminibus ex Infinito delapsis, aliquando etiam, avolantibus in infinitum Seminibus, diminui et dissolvi, ut Plantae, & Animalia nascuntur, adolescunt, senescunt, & demum intereunt.

SUAVE, mari magno turbantibus æquora ventis,
 E terra magnum alterius spectare laborem;
 Non, quia vexari quemquam 'st jucunda voluptas,
 Sed, quibus ipse malis careas, quia cernere suave 'st.
 Suave etiam, belli certamina magna tueri, 5
 Per campos instructa, Tua sine parte pericli;
 Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere
 Edita doctrina Sapientum templa serena;
 Despicere unde queas Alios, passimque videre
 Errare, atque viam palanteis quærere vitæ, 10
 Certare ingenio, contendere nobilitate,
 Nocteis atque dies niti, præstante labore
 Ad summas emergere opes, rerumque potiri.

O miseras hominum menteis! o pectora cæca!
 Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periclis 15

Degitur hoc ævi, quodcunque 'st! nonne videre,
 Nil aliud sibi Naturam latrare, nisi ut, cum
 Corpore sejunctus dolor absit, mente fruatur
 Jucundo sensu, cura semota metuque!

Ergo corpoream ad naturam pauca videmus 20
 Esse opus omnino, quæ demant quemque dolorem,
 Delicias quoque uti multas substernere possint,
 Gratius interdum neque Natura ipsa requirit.
 Si non aurea sunt juvenum simulacra per ædeis,
 Lampadas igniferas manibus retinentia dextris, 25
 Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur;
 Nec domus argento fulget, auroque renidet;
 Nec citharis reboant laqueata aurataque templa:
 Attamen inter se prostrati in gramine molli
 Propter aquæ rivum, sub ramis arboris altæ, 30
 Non magnis opibus jucunde Corpora curant:
 Præsertim cum tempestas arridet, & anni
 Tempora conspergunt viridanteis floribus herbas.
 Nec calidæ citius decedunt corpore febres,
 Textilibus si in picturis ostroque rubenti 35
 Jactaris, quam si plebeja in veste cubandu 'st.

Quapropter, quoniam nil nostro in corpore Gazæ
 Proficiunt, neque Nobilitas, neque Gloria regni:
 Quod superest, animo quoque nil prodesse putandum:
 Si non forte tuas Legiones per loca campi 40
 Fervere cum videas, belli simulacra cienteis;
 Fervere cum videas Classē, lateque vagari;
 His tibi tum rebus timefactæ Relligiones
 Effugiunt animo pavidæ, mortisque timores:
 Tum Vacuum pectus linquunt, curaque solutum. 45

Quod si ridicula hæc, ludibriaque esse videmus,

Re veraque Metus hominum, Curæque sequaces
 Nec metuunt sonitus armorum, nec fera tela:
 Audacterque inter Reges, rerumque Potenteis
 Versantur, neque fulgorem reverentur ab auro, 50
 Nec clarum vestis splendorem purpureai:
 Quid dubitas, quin omne sit hoc rationis egestas,
 Omnis cum in tenebris præsertim vita laboret?

Nam veluti Pueri trepidant, atque omnia cæcis
 In Tenebris metuunt: sic nos in Luce timemus 55
 Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quam
 Quæ Pueri in Tenebris pavitant, finguntque futura.
 Hunc igitur terrorem animi tenebrasque necesse 'st
 Non Radii solis, neque lucida tela diei
 Discutiant, sed Naturæ species, Ratioque. 60

Nunc age, quo motu GENITALIA Materiai
 CORPORA res varias gignant, genitasque resolvant,
 Et qua vi facere id cogantur, quæve sit ollis
 Reddita Mobilitas magnum per Inane meandi,
 Expediam: Tu te dictis præbere memento. 65

Nam certe non inter se stipata cohæret
 Materies, quoniam minui rem quamque videmus,
 Et quasi longinquo fluere omnia cernimus ævo;
 Ex oculisque vetustatem subducere nostris:
 Cum tamen incolumis videatur Summa manere, 70
 Propterea quia, quæ decedunt Corpora cuique,
 Unde abeunt, minuunt: quo venere, augmine donant:
 Illa senescere, at hæc contra florescere cogunt.
 Nec remorantur ibi: sic rerum Summa novatur
 Semper, & inter se mortales mutua vivunt. 75
 Angescunt aliæ gentes, aliæ minuuntur:
 Inque brevi spatio mutantur sæcla animantium;

Et, quasi Cursores, vitæ lampada tradunt.

Si cessare putas rerum Primordia posse,

Cessandoque novos rerum progignere Motus :

80

Avius a vera longe ratione vagaris.

Nam, quoniam per Inane vagantur, cuncta necesse 'st

Aut Gravitate sua ferri Primordia rerum,

Aut ictu forte alterius : nam cita superne

Obvia cum fluxere, fit, ut diversa repente

85

Diffiliant : neque enim mirum, Durissima quæ sint,

Ponderibus solidis, neque quidquam a tergis obstet.

Et quo jactari magis omnia Materiai

Corpora pervideas, reminiscere Totius imum

Nil esse in Summa; neque habere, ubi Corpora prima

90

Consistant : quoniam Spatium sine fine, modoque 'st :

Immensumque patere in cunctas undique parteis,

Pluribus ostendi, & certa ratione probatu 'st

Quod quoniam constat, nimirum nulla quies est

Reddita Corporibus primis per Inane profundum :

95

Sed magis assiduo, varioque exercita motu,

Partim intervallis magnis conflicta resultant :

Pars etiam brevibus spatiis nexantur ab ictu.

Et quæcunque magis condenso conciliatu,

Exiguïs intervallis connexa resultant,

100

Endupedita suis perplexis ipsa figuris ;

Hæc validas Saxi radices, & fera Ferri

Corpora constituunt, & cetera de genere horum

Paucula : Quæ porro magnum per Inane vagantur,

Et cita diffiliunt longe, longeque recursant

105

In magnis intervallis : hæc Aëra rarum

Sufficiunt nobis, & splendida lumina Solis.

Multaque præterea magnum per Inane vagantur,

Conciliis rerum quæ sunt rejecta, nec usquam
 Confociare etiam motus potuere recepta: 110
 Cujus, uti memoro, rei simulacrum & imago
 Ante oculos semper nobis versatur, & instat.
 Contemplator enim, cum Solis lumina cunque
 Inferim fundunt radios per opaca domorum:
 Multa minuta modis multis per Inane videbis 115
 Corpora misceri radiorum lumine in ipso:
 Et velut æterno certamine prælia pugnæque
 Edere, turmatim certantia; nec dare pausam,
 Conciliis, & discidiis exercita crebris:
 Conjicere ut possis ex hoc, Primordia rerum, 120
 Quale sit, in magno jactari semper Inani.
 Dumtaxat rerum magnarum parva potest res
 Exemplare dare, & vestigia notitiæ.

Hoc etiam magis hæc animum te advertere par est
 Corpora, quæ in Solis radiis turbare videntur: 125
 Quod tales turbæ motus quoque Materiai
 Significant clandestinos, cæcosque subesse.
 Multa videbis enim plagis ibi percita cæcis
 Commutare viam, retroque repulsa reverti
 Nunc huc, nunc illuc, in cunctas denique parteis. 130
 Scilicet hic a Principiis est omnibus error.

Prima moventur enim per se Primordia rerum:
 Inde ea, quæ parvo sunt Corpora conciliatu,
 Et quasi proxima sunt ad vireis Principiorum,
 Ictibus illorum cæcis impulsa cientur; 135
 Ipsaque, quæ porro paulo majora, laceffunt.
 Sic a Principiis adscendit motus, & exit
 Paulatim nostros ad sensus, ut moveantur
 Illa quoque, in Solis quæ lumine cernere quimus;

Nec quibus id faciant Plagis apparet aperte. 140

Nunc, quæ Mobilitas fit reddita Materiai
 Corporibus, paucis licet hinc cognoscere, MEMMI.
 Primum Aurora novo cum spargit lumine terras,
 Et variae volucres, nemora avia pervolitantes,
 Aëra per tenerum liquidis loca vocibus opplent: 145
 Quam subito soleat Sol ortus tempore tali
 Convestire sua perfundens omnia luce,
 Omnibus in promptu, manifestumque esse videmus.
 At Vapor is, quem Sol mittit, lumenque ferenum,
 Non per Inane meat vacuum; quo tardius ire 150
 Cogitur, aërias quasi cum diverberet undas:
 Nec singillatim corpuscula quæque Vaporis,
 Sed complexa meant inter se, conque globata:
 Quapropter simul inter se retrahuntur, & extra
 Officiuntur, uti cogantur tardius ire. 155

At, quæ sunt solida Primordia simplicitate,
 Cum per Inane meant Vacuum, nec res remoratur
 Ulla foris, atque ipsa suis e partibus unum,
 Unum in quem cœpere locum, connixa feruntur:
 Debent nimirum præcellere Mobilitate, 160
 Et multo citius ferri, quam lumina Solis:
 Multiplexque loci spatium transcurrere eodem
 Tempore, quo Solis pervolgant fulgura cœlum:
 Nam neque consilio debent tardata morari,
 Nec perscrutari Primordia singula quæque, 165
 Ut videant, qua quidque geratur cum ratione.

At quidam contra hæc, IGNARI, Materiai
 Naturam non posse Deum sine numine rentur
 Tantopere humanis rationibus, ac moderatis,
 Tempora mutare annorum, frugesque creare: 170

Lucretius.

D

Nec jam cetera, mortaleis quæ suadet adire,
 Ipsaque deducit dux vitæ DIA VOLUPTAS,
 Ut res per Veneris blanditum sæcla propagent,
 Ne genus occidat Humanum: Quorum omnia causa
 Constituisse Deos fingunt, sed in omnibu' rebus 175
 Magnopere a vera lapsi ratione videntur.
 Nam quamvis rerum ignorem Primordia quæ sint,
 Hoc tamen ex ipsis Cœli rationibus ausim
 Confirmare, aliisque ex rebus reddere multis,
 Nequaquam nobis Divinitus esse creatam 180
 Naturam mundi, quæ tanta 'st prædita culpa:
 Quæ tibi posterius, MEMMI, faciemus aperta.
 Nunc id quod superest de Motibus expediemus.

Nunc locus est, ut opinor, in his illud quoque rebus
 Confirmare Tibi, nullam rem posse sua vi 185
 Corpoream fursum ferri, fursumque meare.
 Ne tibi dent in eo Flammæ corpora fraudem:
 Surfus enim vorfus gignuntur, & augmina sumunt:
 Et fursum nitidæ Fruges, Arbustaque crescunt,
 Pondera, quantum in se 'st, cum deorsum cuncta ferantur. 190
 Nec cum subsiliunt Ignes ad tecta domorum,
 Et celeri flamma degustant tigna, trabeisque,
 Sponte sua facere id, sine vi subigente, putandu 'st:
 Quod genus, e nostro cum missus corpore Sanguis
 Emicat exsultans alte, spargitque cruorem. 195
 Nonne vides etiam, quanta vi Tigna Trabeisque
 Respuat humor Aquæ? nam quam magi' merfimus altum
 Directa, & magna vi multi pressimus ægre;
 Tam cupide fursum revomit magis, atque remittit,
 Plus ut parte foras emergant, exsiliantque. 200
 Nec tamen hæc, quantu 'st in se, dubitamus, opinor,

Quin vacuum per Inane deorsum cuncta ferantur.
 Sic igitur debent Flammæ quoque posse per auras
 Aëris expressæ fursum succedere ; quamquam
 Pondera, quantum in se 'st, deorsum deducere pugnent: 205
 Nocturnasque faces Coeli sublimis volanteis
 Nonne vides longos flammarum ducere tractus,
 In quascunque dedit parteis Natura meatum?
 Non cadere in terram Stellas, & Sidera cernis?
 Sol etiam summo de vertice dissipat omneis 210
 Ardorem in parteis, & lumine conferit arva:
 In terras igitur quoque Solis vergitur ardor.
 Transversosque volare per imbres Fulmina cernis:
 Nunc hinc, nunc illinc abrupti nubibus Ignes
 Concurfant, cadit in terras vis Flammea volgo. 215

Illud in his quoque Te rebus cognoscere avemus:
 Corpora cum deorsum rectum per Inane feruntur,
 Ponderibus propriis incerto tempore ferme,
 Incertisque locis spatio decedere paulum:
 Tantum quod Momen mutatum dicere possis. 220

Quod nisi Declinare solerent, omnia deorsum,
 Imbris uti guttæ, caderent per Inane profundum:
 Nec foret Offensus natus, nec Plaga creata
 Principiis: ita nil unquam Natura creasset.

Quod si forte aliquis credit, Graviores potesse 225
 Corpora, quo citius rectum per Inane feruntur,
 Incidere e supero Levioribus, atque ita Plagas
 Gignere, quæ possint genitaleis reddere motus:
 Avius a vera longe ratione recedit.

Nam per Aquas quæcunque cadunt, atque Aëra deorsum, 230
 Hæc pro ponderibus casus celerare necesse 'st;
 Propterea, quia corpus Aquæ, naturaque tenuis

Aëris, haud possunt æque rem quamque morari:
 Sed citius cedunt Gravioribus exsuperata.
 At contra nulli de nulla parte, neque ullo 235
 Tempore Inane potest Vacuum subsistere rei,
 Quin, sua quod natura petit, concedere pergat.
 Omnia quapropter debent per Inane quietum
 Æque ponderibus non æquis concita ferri.
 Haud igitur poterunt Levioribus incidere unquam 240
 Ex supero Graviores, neque Ictus gignere per se,
 Qui varient motus, per quos Natura genat res.
 Quare etiam atque etiam paulum clinare necesse 'st
 Corpora, nec plus quam minimum: ne fingere motus
 Obliquos videamur, & id res vera refutet. 245
 Namque hoc in promptu manifestumque esse videmus:
 Pondera, quantum in se 'st, non posse Obliqua meare,
 Ex supero cum præcipitant, quod cernere possis.
 Sed nihil omnino recta regione viai
 Declinare, quis est, qui possit cernere, sese? 250
 Denique si semper motus connectitur omnis,
 Et vetere exoritur semper novus ordine certo,
 Nec Declinando faciunt Primordia motus
 Principium quoddam, quod Fati foedera rumpat,
 Ex infinito ne causam causa sequatur: 255
 Libera per terras unde hæc animantibus exstat,
 Unde est hæc (inquam) fatis avolsa Voluntas,
 Per quam progredimur, quo ducit quemque voluptas?
 Declinamus item motus, nec tempore certo,
 Nec regione loci certa, sed ubi ipsa tulit Mens. 260
 Nam dubio procul his rebus sua cuique Voluntas
 Principium dat: & hinc motus per membra rigantur.
 Nonne vides etiam, patefactis tempore puncto

Carceribus, non posse tamen prorumpere Equorum
 Vim cupidam tam desubito, quam Mens avet ipsa? 265
 Omnis enim totum per Corpus materiai
 Copia conquiri debet, concita per artus
 Omneis, ut studium Mentis connexa sequatur:
 Ut videas initium motus a Corde creari,
 Ex Animique voluntate id procedere primum: 270
 Inde dari porro per totum Corpus, & artus.

Nec simile 'st, ut cum impulsi procedimus ictu,
 Viribus alterius magnis, magnoque coactu:
 Nam tum materiam totius Corporis omnem
 Perspicuu 'st nobis invitis ire, rapique, 275
 Donicum eam refrænavit per membra Voluntas.
 Jamne vides igitur, quamquam vis extera multos
 Pellit, & invitos cogit procedere sæpe,
 Præcipiteisque rapit, tamen esse in pectore nostro
 Quiddam, quod contra pugnare, obstareque possit; 280
 Cujus ad arbitrium quoque copia materiai
 Cogitur interdum flecti per membra, per artus,
 Et projecta refrænatur, retroque residit?

Quare in Seminibus quoque idem fateare necesse 'st,
 Esse aliam præter Plagas & Pondera causam 285
 Motibus, unde hæc est nobis innata potestas:
 De Nihilo quoniam fieri Nil posse videmus.
 Ponderus enim prohibet, ne Plagis omnia fiant,
 Externa quasi vi: sed ne Mens ipsa necessum
 Intestinum habeat cunctis in rebus agendis; 290
 Et devicta quasi cogatur ferre, patique:
 Id facit exiguum CLINAMEN Principiorum
 Nec regione loci certa, nec tempore certo.

Nec stipata magis fuit unquam Materiai

Cópia, nec porro majoribus intervallis. 295
 Nam neque adaugeſcit quidquam, neque deperit inde.
 Quapropter quo nunc in motu Principiorum
 Corpora ſunt, in eodem anteaſta ætate fuere,
 Et poſthac ſemper ſimili ratione ferentur :
 Et quæ conſuerunt gigni, gignentur eadem 300
 Conditione; & erunt, & creſcent, inque valebunt,
 Quantum cuique datum 'ſt per fœdera Naturai,
 Nec rerum Summam commutare ulla poteſt vis.
 Nam neque quo poſſit genus ullum Materiai
 Effugere ex Omni, quidquam 'ſt, neque rurfus, in Omne 305
 Unde coorta queat nova vis irrupere, & Omnem
 Naturam rerum mutare, & vertere motus.

Illud in his rebus non eſt mirabile, quare,
 Omnia cum rerum Primordia ſint in motu,
 SUMMA tamen ſumma videatur ſtare quiete, 310
 Præterquam ſi quid proprio dat corpore motus.
 Omnis enim longe noſtris ab ſenſibus infra
 PRIMORUM natura jacet: quapropter ubi illa
 Cernere jam nequeas, motus quoque ſurpere debent:
 Præſertim cum, quæ poſſimus cernere, celent 315
 Sæpe tamen motus, ſpatio diducta locorum.
 Nam sæpe in colli tondentes pabula læta
 Lanigeræ reptant pecudes, quo quamque vocantes
 Invitant herbæ gemmantes rore recenti:
 Et ſatiati Agni ludunt, blandeque conſcant: 320
 Omnia quæ nobis longe confuſa videntur,
 Et veluti in viridi candor conſiſtere colli.
 Præterea magnæ Legiones cum loca curſu
 Camporum complent, belli ſimulacra cientes;
 Et circumvolitant equites, mediosque repente 325

Tramittunt valido quatientes impete campos:
 Fulgur ibi ad Cœlum se tollit, totaque circum
 Ære renidescit Tellus, subterque virum vi
 Excitur pedibus sonitus, clamoreque Montes
 Icti rejeçant voces ad Sidera mundi: 330

Et tamen est quidam locus altis montibus, unde
 Stare videtur, & in campis consistere Fulgur.

Nunc age jam deinceps cunctarum exordia rerum,
 Qualia sint, & quam longe distantia formis,
 Percipe, multigenis quam sint variata FIGURIS: 335

Non quod multa parum simili sint prædita forma,
 Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant.
 Nec mirum: nam cum sit eorum Copia tanta,
 Ut neque finis, uti docui, neque Summa sit ulla:
 Debent nimirum non omnibus omnia prorsum 340
 Esse pari filo, similique affecta Figura.

Præterea genus Humanum, mutæque natantes
 Squamigerum Pecudes, & læta Armenta, Feræque,
 Et variæ Volucres, lætantia quæ loca aquarum
 Concelebrant circum ripas, fonteisque, lacusque; 345

Et quæ pervolgant nemora avia pervolitantes:
 Horum unum quodvis generatim sumere perge:
 Invenies tamen inter se distare Figuris.

Nec ratione alia Proles cognoscere Matrem,
 Nec Mater posset Prolem: quod posse videmus, 350
 Nec minus atque homines inter se nota cluere.

Nam sæpe ante Deum vitulus delubra decora
 Turicremas propter mactatus concidit aras,
 Sanguinis exspirans calidum de pectore flumen:
 At Mater, virideis saltus orbata peragrans, 355
 Linqvit humi pedibus vestigia pressa bisulcis,

Omnia convicens oculis loca, si queat usquam
 Conspicere amissum Foetum; completque querelis
 Frondiferum nemus adfistens; & crebra revisit
 Ad stabulum, desiderio perfixa Juvenci: 360
 Nec teneræ salices, atque herbæ rore vigentes,
 Fluminaque ulla queunt, summis labentia ripis,
 Oblectare animum, subitamque avertere curam:
 Nec vitulorum aliae species per pabula læta
 Derivare queunt alio, curaque levare: 365
 Usque adeo quiddam proprium notumque requirit.
 Præterea teneri tremulis cum vocibus Hoedi
 Cornigeras norunt Matres, Agnique petulci
 Balantum pecudes: ita, quod natura reposcit,
 Ad sua quisque fere decurrunt ubera lactis. 370

Postremo quodvis Frumentum, non tamen omne
 Quodque suo in genere inter se simile esse videbis,
 Quin intercurrat quædam distantia formis,
 Concharumque genus parili ratione videmus
 Pingere telluris gremium, qua mollibus undis 375
 Litoris incurvi bibulam pavit Æquor arenam.
 Quare etiam atque etiam simili ratione necesse 'st,
 Natura quoniam constant, neque facta manu sunt,
 Unius ad certam formam Primordia rerum,
 Dissimili inter se quædam volitare Figura. 380

Perfacile 'st jam animi ratione exsolvere nobis,
 Quare Fulmineus multo penetratior ignis,
 Quam noster fluat e Tædis terrestribus ortus.
 Dicere enim possis, coelestem FULMINIS ignem
 Subtilem magis e parvis constare figuris: 385
 Atque ideo transire foramina, quæ nequit ignis
 Noster hic, e Lignis ortus, Tædaque creatus.

Præterea Lumen per cornu tranfit : at Imber
 Refpuitur. Quare ? Nifi Luminis illa minora
 Corpora funt, quam de quibus eft liquor almus Aquarum: 390

Et quamvis subito per colum Vina videmus
 Perfluere, at contra tardum cunctatur Olivum :
 Aut quia nimirum majoribus eft Elementis,
 Aut magis hamatis inter fe, perque plicatis.
 Atque ideo fit, uti non tam deducta repente 395
 Inter fe poffint Primordia fingula quæque
 Singula per cujufque foramina permanare.

Huc accedit, uti Mellis Lactisque liquores
 Jucundo fenfu linguæ tractentur in ore ;
 At contra tætra Abfinthi natura, ferique 400
 Centauri foedo pertorquent ora fapore :
 Ut facile agnofcas, e lævibus atque rotundis
 Effe ea, quæ fenfus jucunde tangere poffunt :
 At contra, quæ amara atque afpera cunque videntur,
 Hæc magis hamatis inter fe nexa teneri ; 405
 Proptereaque folere vias refcindere noftris
 Senfibus, introituque fuo perrumpere corpus.

Omnia poftremo Bona fenfibus, & Mala tactu,
 Diffimili inter fe pugnant perfecta Figura :
 Ne tu forte putes Serræ ftridentis acerbum 410
 Horrorem conftare elementis lævibus æque,
 Ac Mufæa mele, per chordas Organici quæ
 Mobilibus digitis expergefacta figurant :

Neu fimili penetrare putes Primordia forma
 In nareis hominum, cum tætra Cadavera torrent, 415
 Et cum Scena croco Cilici perfufa recens eft,
 Araque Panchæos exhalat propter odores :

Neve bonos rerum simili constare Colores
 Semine constituas, oculos qui pascere possunt,
 Et qui compungunt aciem, lacrimareque cogunt: 420
 Aut foeda specie tætri, turpesque videntur.
 Omnis enim sensus quæ mulcet causa, juvatque,
 Haud sine Principiali aliquo lævore creata 'st:
 At contra, quæcunque molesta, atque aspera constat,
 Non aliquo sine Materiæ squalore reperta 'st. 425

Sunt etiam, quæ jam nec Lævia jure putantur
 Esse, neque omnino flexis mucronibus Unca:
 Sed magis Angululis paulum prostantibus, & quæ
 Titillare magis sensus, quam Lædere possunt:
 Fæcula jam quo de genere 'st, Inulæque sapores. 430
 Denique jam calidos Igneis, gelidamque Pruinam,
 Dissimili dentata modo compungere sensus
 Corporis, indicio nobis est Tactus uterque.
 TACTUS enim, Tactus (proh Divum numina sancta!)
 Corporis est sensus, vel cum res Extera sese 435
 Insinuat, vel cum lædit, quæ in corpore nata 'st,
 Aut juvat egrediens genitaleis per Veneris res:
 Aut ex Offensu cum turbant Corpore in ipso
 Semina, confunduntque inter se concita sensum:
 Ut si forte manu quamvis jam Corporis ipse 440
 Tute tibi partem ferias, æque experiare.
 Quapropter longe formas distare necesse 'st,
 Principiis, varios quæ possint edere sensus.

Denique, quæ nobis Durata ac Spissa videntur,
 Hæc magis hamatis inter sese esse necesse 'st, 445
 Et quasi ramosis alte compacta teneri.
 In quo jam genere in primis Adamantina saxa,
 Prima acie constant, ictus contemnere sueta,

Et validi Silices , ac duri robora Ferri ,
Æraque , quæ claustris restantia vociferantur. 450

Illæ autem debent ex Lævibus atque Rotundis
Essæ magis , fluido quæ corpore Liquida constant.
Nec retinentur enim inter se glomeramina quæque ,
Et procurfus item in proclive volubilis exstat.

Omnia postremo , quæ puncto tempore cernis 455
Diffugere , ut Fumum , Nebulas , Flammasque , necesse 'st ,
Si minus omnibu' sunt e Lævibus atque Rotundis ,
At non esse tamen Perplexis endupedita ,
Pungere uti possint corpus , penterareque saxa :
Nec tamen hæere inter se , quod quisque videmus 460
Sentibus esse datum : facile ut cognoscere possis ,
Non e Perplexis , sed Acutis esse Elementis.

Sed quod Amara vides eadem , quæ fluvida constant ,
Sudor uti Maris est , minime id mirabile habendum.
Nam quod fluvidum est , e Lævibus atque Rotundis 465
Est : at Lævibus atque Rotundis mista doloris
Corpora ; nec tamen hæc retineri Hamata necesse 'st :
Scilicet esse globosa , tamen cum Squalida constant ,
Provolveri simul ut possint , & lædere sensus.

Et quo mista putes magis aspera lævibus esse 470
Principiis , unde 'st Neptuni corpus acerbum :
Est ratio secernundi , seorsumque videndi.
Humor dulcit , ubi per terras crebrius idem
Percolatur , ut in foveam fluat , ac mansuescat.
Liquit enim supra tætri Primordia viri 475
Aspera , quo magis in terris hærescere possunt.

Quod quoniam docui , pergam connectere rem , quæ
Ex hoc apta fidem ducit : Primordia rerum
Finita variare FIGURARUM ratione.

Quod si non ita fit, rursus jam Semina quædam 480
Esse infinito debebunt corporis auctu.

Namque in eadem una cuiuscujus brevitatem
Corporis, inter se multum variare Figuræ

Non possunt. Fac enim, minimis e partibus esse
Corpora prima tribus, vel paulo pluribus auge; 485

Nempe ubi eas parteis unius Corporis omneis,
Summa atque ima locans, transmutans dextera lævis,

Omnimodis expertus eris, quam quisque det ordo
Formæ speciem totius Corporis ejus:

Quod superest, si forte voles variare figuras, 490
Addendum parteis alias erit: inde sequetur

Adsimili ratione, alias ut postulet ordo,
Si tu forte voles etiam variare figuras.

Ergo formæ novitatem corporis augmen-
Subsequitur: quare non est ut credere possis, 495

Esse infinitis distantia semina formis,
Ne quædam cogas immani maximitate

Esse; supra quod jam docui, non posse probari.

Jam tibi Barbaricæ vestes, Melibœaque fulgens
Purpura, Thessalico concharum tincta colore, & 500

Aurea Pavonum ridenti imbuta lepore
Sæcla, novo rerum superata colore jacerent:

Et contemptus odor Myrrhæ, Mellisque saporis,
Et Cycnea mele, Phœbæaque dædala chordis.

Carmina, consimili ratione oppressa silerent. 505
Namque aliis aliud præstantius exoreretur.

Cedere item retro possent in deteriores
Omnia sic parteis, ut diximus in meliores:

Namque aliis aliud retro quoque tætrius esset
Naribus, Auribus, atque Oculis, Orisque saporis. 510

Quæ quoniam non sunt in rebus reddita, certa &
 Finis utrinque tenet Summam: fateare necesse 'st
 Materiam quoque finitis differre Figuris.

Denique, ab Ignibus ad gelidas hiemisque Pruinas
 Finitu 'st, retroque pari ratione remensu 'st. 515

Finit enim Calor, ac Frigus; mediique Tepores
 Inter utrumque jacent, explentes ordine Summam.

Ergo finita distant ratione creata,
 Ancipiti quoniam mucrone utrimque notantur,
 Hinc Flammis, illinc rigidis infessa Pruinis. 520

Quod quoniam docui, pergam connectere rem, quæ
 Ex hoc apta fidem ducit: Primordia rerum,
 Inter se simili quæ sunt perfecta figura,
 Infinita cluere: etenim distantia cum sit
 Formarum finita, necesse 'st, quæ Similes sint, 525
 Esse Infinitas: aut summam Materiai
 Finitam constare: id quod non esse probavi.

Quod quoniam docui, nunc suaviloquis, age, paucis
 Versibus ostendam, corpuscula Materiai
 Ex infinito summam rerum usque tenere, 530
 Undique protelo Plagarum continuato.

Nam quod rara vides magis esse animalia quædam,
 Fœcundamque minus Naturam cernis in illis;
 At regione, locoque alio, terrisque remotis
 Multa licet genere esse in eo, numerumque repleti. 535
 Sicuti Quadrupedum cum primis esse videmus
 In genere anguimanos Elephantos, India quorum
 Millibus e multis vallo munitur eburno,
 Ut penitus nequeat penetrari; tanta ferarum
 Vis est, quarum nos perpauca exempla videmus. 540

Sed tamen id quoque uti concedam, quamlibet, esto

Unica res quædam, nativo corpore Sola,
 Cui similis toto terrarum non fit in orbe:
 Infinita tamen nisi erit vis Materiai,
 Unde ea progigni possit concepta; creari 545
 Non poterit: neque, quod superest, procrefcere, alique.

Quippe etenim fumant oculi, finita per Omne
 Corpora jactari unius genitalia reij;
 Unde, ubi, qua vi, & quo pacto congressa coibunt
 Materiae tanto in pelago, turbaque aliena? 550

Non (ut opinor) habent rationem conciliandi:
 Sed quasi naufragiis magnis multisque coortis,
 Dissectare solet magnum mare transtra, gubernæ,
 Antennas, proram, malos, tonsasque natanteis,
 Per terrarum omneis oras fluitantia aplustra 555

Ut videantur, & indicium mortalibus edant,
 Infidi maris infidias vireisque dolumque
 Ut vitare velint, neve ullo tempore credant,
 Subdola cum ridet placidi pellacia ponti:
 Sic tibi si finita semel Primordia quædam 560

Constitues, ævum debebunt sparsa per omne
 Dissectare æstus diversi Materiai:
 Nunquam in concilium ut possint compulsa coire;
 Nec remorari in concilio, nec crescere adaucta.

Quorum utrumque palam fieri manifesta docet res, 565
 Et res progigni, & genitas procrefcere posse:
 Esse igitur genere in quovis Primordia rerum
 Infinita palam 'st, unde omnia suppeditantur.

Nec superare queunt motus utique Exitiales
 Perpetuo, neque in æternum sepelire salutem; 570
 Nec porro rerum Genitales Auctificique
 Motus perpetuo possunt fervare creata.

Sic æquo geritur certamine Principiorum
Ex infinito contractum tempore bellum :
Nunc hic , nunc illic superant vitalia rerum , 575
Et superantur item ; miscetur Funere Vagor ,
Quem pueri tollunt visentes luminis oras :
Nec nox ulla diem , neque noctem aurora secuta 'st ,
Quæ non audierit mistos Vagitibus ægris
Ploratus , mortis comites , & funeris atri. 580

Illud in his obsignatum quoque rebus habere
Convenit , & memori mandatum mente tenere :
Nil esse , in promptu quorum natura tenetur ,
Quod genere ex uno consistat Principiorum :
Nec quidquam , quod non permisto Semine constet ; 585
Et quam quidque magis multas vis possidet in se ,
Atque potestates , ita pluria Principiorum
In sese genera , ac varias docet esse figuras.

Principio , Tellus habet in se Corpora prima ,
Unde Mare immensum volventes flumina fontes 590
Assidue renovent : habet , Ignem unde oriantur.
Nam multis succensa locis ardent sola terræ ;
Eximiis vero furit ignibus impetus Ætnæ.
Tum porro nitidas Fruges , Arbustaque læta
Gentibus humanis habet unde extollere possit : 595
Unde etiam fluidas Frondeis , & Pabula læta
Montivago generi possit præbere ferarum.

Quare magna Deum mater , materque ferarum ,
Et nostri genetrix Hæc dicta 'st Corporis una.
Hanc veteres Grajùm docti cecinere Poëtæ 600
Sublimem in curru bijugos agitare leones :
Aëris in spatio magnam pendere docentes
Tellurem ; neque posse in Terra sistere Terram.

Adjungere Feras , quia quamvis effera proles
 Officiis debet molliori victa parentum. 605
 Muralique caput summum cinxere Corona ;
 Eximiis munita locis quod sustinet Urbeis :
 Quo nunc insigni per magnas prædita terras
 Horrifce fertur divinæ Matris imago.
 Hanc variæ gentes antiquo more sacrorum 610
 Idæam vocitant matrem , Phrygiasque catervas
 Dant comites , quia primum ex illis finibus edunt
 Per terrarum orbem Fruges cœpisse creari.
 Gallos attribuunt , quia numen qui violarint
 Matris , & ingrati Genitoribus inventi sint , 615
 Significare volunt indignos esse putandos ,
 Vivam progeniem qui in oras luminis edant.
 Tympana tenta tonant palmis , & Cymbala circum
 Concava , raucifonoque minantur Cornua cantu ,
 Et Phrygio stimulat numero cava Tibia menteis , 620
 Telaque præportant violenti signa furoris ,
 Ingratos animos , atque impia pectora volgi
 Conterrere metu quæ possint numine Divæ.

Ergo cum primum magnas inuenta per urbeis
 Munificat tacita Mortaleis muta salute : 625
 Ære atque Argento sternunt iter omne viarum
 Largifica stipe ditantes , ninguntque rosarum
 Floribus , umbrantes Matrem comitumque catervas.
 Hic armata manus (Curetas nomine Graji
 Quos memorant Phrygios) inter se forte catenas 630
 Ludunt , in numerumque exsultant , sanguine læti , &
 Terrificas capitum quatientes numine cristas :
 Diætæos referunt Curetas : qui Jovis illum
 Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur.

Cum pueri circum puerum pernixe chorea 635

Armati in numerum pulsarent æribus æra ,

Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus ,

Æternumque daret Matri sub pectore volnus.

Propterea Magnam armati Matrem comitantur :

Aut quia significant Divam prædicere , ut armis , 640

Ac virtute velint Patriam defendere terram ;

Præsidioque parent , decorique Parentibus esse.

Quæ bene , & eximie quamvis disposita ferantur ,

Longe sunt tamen a vera ratione repulsa.

Omnis enim per se Divûm natura necesse 'st 645

Immortali ævo summa cum pace fruatur ,

Semota a nostris rebus , seiunctaque longe.

Nam privata dolore omni , privata periclis ,

Ipse suis pollens opibus , nihil indiga nostri ,

Nec bene promeritis capitur , nec tangitur ira. 650

Terra quidem vero caret omni tempore Sensu :

Sed quia multarum potitur Primordia rerum ,

Multa modis multis effert in lumina solis.

Hic si quis Mare Neptunum , Cereremque vocare

Constituet Fruges , & Bacchi nomine abuti 655

Mavolt , quam Laticis proprium proferre vocamen :

Concedamus ut hic terrarum dicat Orbem

Esse Deûm Matrem , dum re non sit tamen apse.

Sæpe itaque ex uno tondentes gramina campo

Lanigeræ pecudes , & equorum duellica proles , 660

Buceræque greges , sub eodem tegmine cœli ,

Ex unoque sitim sedantes flumine aquai ,

Dissimili vivunt specie , retinentque parentum

Naturam , & mores generatim quæque imitantur :

Tanta 'st in quovis genere Herbæ Materiai 665

Lucretius.

E

Diffimilis ratio : tanta 'st in Flumine quoque.

Jam vero quamvis animantem ex omnibus unam
Ossa , Cruor , Venæ , Calor , Humor , Viscera , Nervi
Constituunt , quæ sunt porro distantia longe
Diffimili perfecta figura Principiorum. 670

Tum porro quæcunque Igni flammata cremantur ;
Si nil præterea , tamen ex se ea corpora tradunt ,
Unde Ignem jacere , & Lumen summittere possint :
Scintillasque agere , ac late differre Favillam.
Cetera consimili mentis ratione peragrans , 675
Invenies intus multarum Semina rerum
Corpore celare , & varias cohibere Figuras.

Denique multa vides , quibus est Odor , & Sapor una
Reddita sunt cum Odore ; inprimis pleraque dona ,
Relligione animum turpi cum tangere parto. 680

Hæc igitur variis debent constare Figuris :
Nidor enim penetrat , qua Succus non it in artus :
Succus item seorsum , & rerum Sapor insinuat
Sensibus , ut noscas primis differre figuris.
Diffimiles igitur Formæ glomeramen in unum 685
Conveniunt : & res permisto Semine constant.

Quin etiam passim nostris in versibus ipsis
Multa Elementa vides multis communia verbis ;
Cum tamen inter se Versus ac Verba necesse 'st
Confiteare alia ex aliis constare Elementis : 690
Non quod multa parum communis Litera currat ;
Aut nulla inter se duo sint ex omnibus isdem :
Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant.
Sic aliis in rebus item communia multa ,
Multarum rerum cum sint Primordia , longe 695
Diffimili tamen inter se consistere summa

Possunt : ut merito ex aliis constare ferantur
Humanum genus , ac Fruges , Arbustaque læta.

Nec tamen omnimodis connecti posse putandu 'st

Omnia : nam volgo fieri Portenta videres ,

700

Semiferas Hominum species existere ; & altos

Interdum Ramos egigni corpore vivo :

Multaque connecti Terrestria membra Marinis :

Tum flammam tætro spiranteis ore Chimæras

Pascere Naturam per terras omniparenteis.

705

Quorum nil fieri manifestu 'st : omnia quando

Seminibus certis certa genetrice creata

Conservare genus crescentia posse videmus :

Scilicet id certa fieri ratione necesse 'st :

Nam sua cuique Cibus ex omnibus intus in artus

710

Corpora discedunt ; Connexaque convenienteis

Efficiunt motus : At contra aliena videmus

Rejicere in terras Naturam : Multaque cæcis

Corporibus fugiunt e corpore percita plagis ;

Quæ neque connecti cuiquam potuere , neque intra

715

Vitaleis motus consentire , atque animari.

Sed ne forte putes animalia sola teneri

Legibus his : Eadem ratio res terminat omneis.

Nam veluti tota natura dissimiles sunt

Inter se genitæ res quæque ; ita quamque necesse 'st

720

Dissimili constare figura Principiorum :

Non quod multa parum simili sint prædita forma ;

Sed quia non volgo paria omnibus omnia consent.

Semina cum porro distent , differre necesse 'st

Intervalla , Vias , Connexus , Pondera , Plagas ,

725

Concurfus , Motus : quæ non Animalia solum

Corpora sejungunt , sed Terras ac Mare totum

Secernunt, Coelumque a Terris omne retentant.

Nunc age, dicta meo dulci quæfita labore
Percipe: ne forte hæc Albis ex Alba rearis 730

Principiis esse, ante oculos quæ Candida cernis:
Aut ea, quæ Nigrant, Nigro de Semine nata:
Neve alium quemvis quæ sunt induta colorem,
Propterea gerere hunc credas, quod Materiai
Corpora consimili sint ejus tineta colore. 735

Nullus enim Color est omnino Materiai
Corporibus, neque par rebus, neque denique dispar.

In quæ corpora si nullus tibi forte viderur
Posse animi injectus fieri, procul avius erras:
Nam cum Cæcigeni, Solis qui lumina nunquam 740
Adspexere, tamen cognoscant corpora Tactu,
Ex ineunte ævo nullo contineta colore:

Scire licet, menti quoque nostræ Corpora posse
Verti in notitiam nullo circumlita fūco.
Denique nos ipsi cæcis quæcunque tenebris 745
Tangimus, haud ullo sentimus tineta Colore.

Quod quoniam vinco fieri, nunc esse docebo.
Omnis enim Color omnino mutatur in omneis:
Quod facere haud ullo debent Primordia pacto:
Immutabile enim quiddam superare necesse est, 750
Ne res ad Nihilum redigantur funditus omnes.

Nam quodcunque suis mutatum finibus exit,
Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante.
Proinde Colore cave contingas Semina rerum:
Ne tibi res redeant ad Nilum funditus omnes. 755

Præterea, si nulla Coloris Principiis est
Reddita natura: at variis sunt prædita Formis,
E quibus omnigenos gignunt variantque Colores.

(Præterea magni quod refert, Semina quæque
Cum quibus, & quali positura contineantur,
Et quos inter se dent motus, accipiantque:)

760

Perfacile extemplo rationem reddere possis,
Cur ea, quæ Nigro fuerint paulo ante Colore;
Marmoreo fieri possint Candore repente:

Ut mare, cum magni commorunt Æquora venti,
Vertitur in canos candenti marmore fluctus.

765

Dicere enim possis Nigrum, quod sæpe videmus,
Materies ubi permista 'st illius, & ordo

Principiis mutatus, & addita, demtaque quædam,
Continuo id fieri, ut Candens videatur, & Album:

770

Quod si Cæruleis constarent Æquora ponti
Seminibus, nullo possint Albescere pacto.

Nam quocunque modo perturbes, Cærulea quæ sint
Nunquam in Marmoreum possunt migrare Colorem.

Sin alio atque alio sunt Semina tincta colore,
Quæ Maris efficiunt unum purumque Nitorem:

775

Ut sæpe ex aliis Formis, variisque Figuris
Efficitur quiddam Quadratum, unæque figuræ:

Conveniebat, uti in Quadrato cernimus esse
Diffimileis formas; ita cernere in Æquore ponti,

780

Aut alio in quovis uno puroque Nitore,
Diffimileis longe inter se, variosque colores.

Præterea, nihil officiunt, obstantque Figuræ
Diffimiles, quo Quadratum minus omne sit extra:

At varii rerum impediunt prohibentque Colores,
Quo minus esse uno possit res tota Nitore.

785

Tum porro, quæ ducit & inlicit, ut tribuamus
Principiis rerum nonnunquam, causa, Colores,
Occidit, ex Albis quoniam non Alba creantur:

Nec quæ Nigra cluent, de Nigris: sed Variis de. 790
 Quippe etenim multo proclivius exorientur
 Candida de nullo, quam de Nigrante colore;
 Aut alio quovis, qui contra pugnet, & obftet.

Præterea, quoniam nequeunt sine Luce Colores
 Esse, neque in Lucem existunt Primordia rerum: 795
 Scire licet quam sint nullo velata Colore.

Qualis enim cæcis poterit Color esse tenebris,
 Lumine qui mutatur in ipso, propterea quod
 Recta aut obliqua percussus Luce refulget?

Pluma Columbarum quo pacto in Sole videtur, 800
 Quæ sita cervices circum, collumque coronat:
 Namque alias fit, uti rubro fit clara Pyropo:

Interdum quodam sensu fit, uti videatur
 Inter Cæruleum virideis miscere Smaragdos.
 Caudaque Pavonis, larga cum Luce repleta 'st, 805
 Consimili mutat ratione obversa Colores.

Qui, quoniam quodam gignuntur Luminis ictu,
 Scilicet id sine eo fieri non posse putandu 'st.

Et quoniam plagæ quoddam genus excipit in se
 Pupula, cum sentire Colorem dicitur Album, 810
 Atque aliud porro, Nigrum cum, & cetera sentit,
 Nec refert ea, quæ tangis, quo forte Colore
 Prædita sint, verum quali magis apta Figura:
 Scire licet, nil Principiis opus esse Colores:
 Sed variis Formis varianteis edere tactus. 815

Præterea, quoniam non certis certa figuris
 Est natura Coloris, & omnia Principiorum
 Formamenta queunt in quovis esse Nitore:
 Cur ea, quæ constant ex illis, non pariter sunt
 Omnigenis perfusa Coloribus in genere omni? 820

Conveniebat enim, Corvos quoque sæpe volanteis
 Ex albis album pennis iactare colorem,
 Et nigros fieri nigro de semine Cynos,
 Aut alio quovis uno, varioque colore.

Quin etiam quanto in parteis res quæque minutas 825
 Distrahitur magis, hoc magis est ut cernere possis.
 Evanescere paulatim, stinguique Colorem:
 Ut fit, ubi in parvas parteis discerpitur Aurum,
 Purpura, Pœniceusque color clarissimu' multo,
 Filatim cum distractus disperditur omnis: 830
 Noscere ut hinc possis, prius omnem efflare Colorem
 Particulas, quam discedant ad Semina rerum.

Postremo, quoniam non omnia Corpora Vocem
 Mittere concedis, neque Odorem: propterea fit,
 Ut non omnibus attribuas Sonitus & Odores: 835
 Sic, Oculis quoniam non omnia cernere quimus,
 Scire licet, quædam tam constare orba Colore,
 Quam sine Odore ullo quædam, Sonituque remota:
 Nec minus hæc animum cognoscere posse sagacem,
 Quam quæ sunt aliis rebus privata, notisque. 840

Sed ne forte putes, solo spoliata Colore
 Corpora prima manere: Etiam secreta Teporis
 Sunt, ac Frigoris omnino, calidique Vaporis:
 Et Sonitu sterila, & Succo jejuna feruntur:
 Nec jaciunt ullum proprio de corpore Odorem. 845
 Sicut Amaracini blandum, Staëtæque liquorem,
 Et Nardi florum, nectar qui naribus halant,
 Cum facere instituas: cumprimis quærere par est,
 Quoad licet, ac potis es reperire, inolentis Olivi
 Naturam, nullam quæ mittat Naribus auram: 850
 Quam minime ut possit mistos in corpore Odores,

Concoctosque, suo contactos perdere viro.

Propterea demum debent Primordia rerum
 Non adhibere suum gignundis rebus Odorem,
 Nec Sonitum, quoniam nihil ab se mittere possunt: 855
 Nec simili ratione Saporem denique quemquam,
 Nec Frigus, neque item calidum tepidumque Vaporem, &
 Cetera, quæ cum ita sunt tandem, ut mortalia consent,
 Molli Lenta, Fragosa Putri, Cava corpore raro,
 Omnia sunt a Principiis sejuncta necesse 'st, 860
 Immortalia si volumus subjungere rebus
 Fundamenta, quibus nitatur summa salutis:
 Ne tibi res redeant ad Nilum funditus omnes.

Nunc ea, quæ Sentire videmus cunque, necesse 'st
 Ex Insensilibus tamen omnia confiteare 865
 Principiis constare: neque id manifesta refutant,
 Nec contra pugnant, in promptu cognita quæ sunt:
 Sed magis ipsa manu ducunt, & credere cogunt,
 Ex Insensilibus, quod dico, Animalia gigni.

Quippe videre licet, vivos existere Vermeis 870
 Stercore de tætro, putrorem cum sibi nacta 'est
 Intempestivis ex imbribus humida tellus:

Præterea cunctas itidem res vertere sese.
 Vertunt se Fluvii, Frondes, & Pabula læta
 In Pecudes: vertunt Pecudes in Corpora nostra 875
 Naturam: & nostro de Corpore sæpe Ferarum
 Augescunt vires, & corpora Pennipotentum.
 Ergo omneis natura cibos in corpora viva
 Vertit, & hinc Sensus animantium procreat omneis:
 Non alia longe ratione, atque arida ligna 880
 Explicat in flammis, & in igneis omnia versat.

Jamne vides igitur, magni Primordia rerum

Referre in quali sint ordine quæque locata ,
Et commissa quibus dent motus , accipiantque ?

Tum porro quid id est , animum quod percutit ipsum? 885
Quod movet ? & varios sensus expromere cogit ,
Ex Insensilibus ne credas Sensile gigni ?
Nimirum Lapides , & Ligna , & Terra quod una
Missa , tamen nequeunt vitalem reddere Sensum.

Illud in his igitur foedus meminisse decebit , 890
Non ex omnibus omnino , quæcunque creant res ,
Sensilia extemplo , & Sensus me dicere gigni :
Sed magni referre , ea primum quantu' a constant ,
Sensile quæ faciunt , & qua sint prædita Forma ,
Motibus , Ordinibus , Posituris denique quæ sint : 895
Quarum nil rerum in Lignis , Glebisque videmus.
Et tamen hæc cum sunt quasi putrefacta per imbreis ,
Vermiculos pariunt , quia Corpora materiai ,
Antiquis ex Ordinibus permota nova re ,
Conciliantur ita , ut debent Animalia gigni. 900

Deinde ex Sensilibus cum Sensile posse creari
Constituunt , porro ex aliis sentire fuetis ;
Mollia tum faciunt : nam Sensus jungitur omnis
Visceribus , Nervis , Venis , quæcunque videmus
Mollia mortali consistere corpore creta. 905

Sed tamen esto , jam posse hæc Æterna manere :
Nempe tamen debent aut Sensum partis habere ,
Aut similia totis Animalibus esse putari.
At nequeant per se Partes sentire , nec esse.
Namque aliū Sensus membrorum respuit omnium : 910
Nec Manus a nobis potis est secreta , neque ulla
Corporis omnino sensum pars sola tenere.
Liquitur , ut totis Animalibus adsimulentur ;

Vitali ut possint consentire undique Sensu.

Qui poterunt igitur rerum primordia dici, 915

Et lethi vitare vias, Animalia cum sint,

Atque Animalibu' sint mortalibus una eademque?

Quod tamen ut possint: ab coetu concilioque
Nil facient, præter volgum, turbamque Animantum;

Scilicet ut nequeant Homines, Armenta, Feræque 920

Inter sese ullam rem gignere conveniendo

Per Veneris res, extra Homines, Armenta, Ferasque.

Quod si forte suum dimittunt corpore sensum,
Atque alium capiunt: quid opus fuit attribui, quod
Detrahitur? Tum præterea, (quod fugimus ante,) 925

Quatinus in Pullos animaleis vertier Ova

Cernimus Alituum, Vermeisque effervere, terram

Intempestivos cum putror cepit ob imbreis:

Scire licet gigni posse ex non-Sensibu' Sensus.

Quod si forte aliquis dicet, dumtaxat oriri 930

Posse ex non-Sensu Sensus, sed mobilitate

Ante aliqua tanquam partum, quam proditur extra:

Huic satis illud erit planum facere, atque probare,

Non fieri partum, nisi concilio ante coacto:

Nec commutari quidquam sine conciliatu 935

Primorum, ut nequeunt ullius corporis esse

Sensus ante ipsam genitam naturam Animantis.

Nimirum quia Materies disjecta tenetur

Aëre, Fluminibus, Terris, Flammaque creatis:

Nec congressa modo vitaleis convenienti 940

Contulit inter se motus, quibus omnituentes

Accensi Sensus animantem quamque tuentur.

Præterea quamvis Animantem grandior ictus,

Quam patitur natura, repente adfligit, & omneis

Corporis atque animi pergit confundere Sensus. 945

Dissolvuntur enim positurae Principiorum ,

Et penitus motus vitales impediuntur ,

Donec Materies omnes concussa per artus ,

Vitaleis Animæ nodos e corpore solvit ,

Dispersamque foras per caulas ejicit omneis. 950

Nam quid præterea facere ictum posse reamur

Oblatum , nisi discutere ac dissolvere quæque ?

Fit quoque , uti soleant minus oblato acriter ictu

Reliquiæ motus vitalis vincere sæpe ,

Vincere , & ingenteis plagæ sedare tumultus , 955

Inque suos quidquid rursus revocare meatus ,

Et quasi jam lethi dominantem in corpore motum

Discutere , ac pæne amissos accendere Sensus.

Nam , quare potius lethi jam limine ab ipso

Ad vitam possint conlecta mente reverti , 960

Quam quo decursum prope jam fiet , ire & abire ?

Præterea , quoniam dolor est , ubi Materiai

Corpora , vi quadam per viscera viva , per artus

Sollicitata , suis trepidant in sedibus intus :

Inque locum quando remigrant , fit blanda Voluptas : 965

Scire licet , nullo Primordia posse dolore

Tentari ; nullamque Voluptatem capere ex se :

Quandoquidem non sunt ex ullis Principiorum

Corporibus , quorum Motus novitate laborent :

Aut aliquem fructum capiant Dulcedinis almæ. 970

Haud igitur debent esse ullo prædita sensu.

Denique , uti possint sentire Animalia quæque ,

Principiis si etiam 'st Sensus tribuendus eorum :

Quid ? Genus humanum proprium de quibu' factum 'st ?

Scilicet et risu tremulo concussa cachinnant , 975

Et lacrimis spargunt rorantibus ora genasque,
 Multaque de rerum mistura dicere callent,
 Et sibi proporro quæ sint primordia quærunt.

Quandoquidem totis mortalibus adsimulata
 Ipsa quoque ex aliis debent constare elementis; 980
 Inde alia ex aliis, nusquam consistere ut ausis.
 Quippe sequar, quodcunque Loqui Ridereque dices,
 Et Sapere, ex aliis eadem hæc facientibus, ut sit.
 Quod si delira hæc furiosaque cernimus esse:
 Et ridere potest ex non ridentibu' factus, 985
 Et sapere, & doctis rationem reddere dictis,
 Non ex Seminibus sapientibus, atque disertis:
 Qui minus esse queant ea, quæ Sentire videmus
 Seminibus permista carentibus undique Sensu?

Denique cœlesti sumus omnes femine oriundi: 990
 Omnibus ille idem Pater est, unde alma liquenteis
 Humoribus guttas Mater cum Terra recepit,
 Foeta parit nitidas fruges, arbutaque læta,
 Et genus humanum, & parit omnia sæcla ferarum,
 Pabula cum præbet, quibus omnes corpora pascunt, 995
 Et dulcem ducunt vitam, prolemque propagant.
 Quapropter merito Maternum nomen adepta 'st.
 Cedit item retro, de Terra quod fuit ante,
 In terras: & quod missum 'st ex Ætheris oris,
 Id rursus Cœli rellatum templa receptant: 1000
 Nec sic interimit mors res, ut Materiai
 Corpora conficiat, sed cœtum dissipat ollis:
 Inde aliis aliud conjungit, & efficit, omnes
 Res ut convertant formas, mutantque colores,
 Et capiant Sensus, & puncto tempore reddant: 1005
 Ut noscas referre, eadem Primordia rerum

Cum quibus, & quali positura contineantur,
Et quos inter se dent motus, accipiantque:

(Neve putes, æterna penes residere potesse
Corpora prima, quod in fummis fluitare videmus
Rebus, & interdum nasci, subitoque perire:)

1010

Quin etiam refert nostris in Versibus ipsis,
Cum quibus, & quali sint ordine quæque locata.

Namque eadem Cœlum, Mare, Terras, Flumina, Solem
Significant: eadem Fruges, Arbuta, Animanteis:

1015

Si non omnia sint, at multo maxima pars est
Consimilis: verum Positura discrepant hæc.

Sic ipsis in rebus item jam Materiai,
Intervalla, Viæ, Connexus, Pondera, Plagæ,

Concurfus, Motus, Ordo, Positura, Figuræ

1020

Cum permutantur, mutari Res quoque debent.

Nunc animum nobis adhibe veram ad rationem.

Nam tibi vehementer nova res molitur ad aureis
Accidere, & nova se species ostendere rerum.

Sed neque tam facilis res ulla 'st, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum constet: itemque

1025

Nil adeo magnum, nec tam mirabile quidquam
Principio, quod non minuant mirarier omnes

Paulatim: ut Cœli clarum purumque colorem,
Quemque in se cohibent palantia sidera passim,

1030

Lunæque, & solis præclara luce nitorem:

Omnia quæ si nunc primum mortalibus adsint,

Ex improvise ceu sint objecta repente;

Quid magis his rebus poterat mirabile dici,

Aut minus ante quod auderent fore credere gentes?

1035

Nil, ut opinor; ita hæc species miranda fuisset;

Quom tibi jam nemo fessus satiate videndi

Susplicere in cœli dignatur lucida templa.
 Define quapropter novitate exterritus ipsa
 Exspuere ex animo rationem: sed magis acri 1040
 Iudicio perpende, &, si tibi vera videtur,
 Dede manus: aut, si falsa est, accingere contra.

Quærit enim ratione Animus, cum summa loci sit
 Infinita foris hæc extra mœnia mundi;
 Quid sit ibi porro, quo prospicere usque velit mens, 1045
 Atque animi jactus liber quo pervolet ipse.

Principio, nobis in cunctas undique parteis,
 Et latere ex utroque, infra, superaue, per Omne
 Nulla 'st finis, uti docui, res ipsaque per se
 Vociferatur, & elucet natura Profundi. 1050

Nullo jam pacto verisimile esse putandum 'st,
 Undique cum vorlus spatium vacet infinitum,
 Seminaque innumero numero, summaque profunda
 Multimodis volitent æterno percita motu:
 Hunc unum Terrarum orbem, Cœlumque creatum; 1055
 Nil agere illa foris tot corpora Materiai:

Cum præsertim hic sit natura factus, & ipsa
 Sponte sua forte offensando semina rerum
 Multimodis, temere, incassum, frustraue, coacta
 Tandem cooluerint ea, quæ conjecta repente 1060
 Magnarum rerum fierent exordia semper,
 Terrai, Maris, & Cœli, generisque Animantum.
 Quare etiam atque etiam taleis fateare necesse 'st
 Esse alios alibi congressus materiai,
 Qualis hic est, avido complexu quem tenet æther. 1065

Præterea, cum Materies est multa parata:
 Cum Locus est præsto: nec res, nec causa moratur
 Ulla: geni debent nimirum, & confieri res.

Nunc & Seminibus si tanta 'st copia, quantam
Enumerare ætas animantium non queat omnis : 1070

Visque eadem, & natura manet, quæ Semina rerum
Conjicere in loca quæque queat, simili ratione,
Atque huc sunt conjecta : Neceffe 'st confiteare,
Esse alios aliis Terrarum in partibus orbeis,
Et varias Hominum genteis, & Sæcla Ferarum. 1075

Huc accedit, ut in Summa res nulla sit una,
Unica quæ gignatur, & unica solaque crescat:
Quin cujusque fient sæcli, permultaque eodem
Sint genere : in primis animalibus, indice mente.
Invenies sic montivagum genus esse Ferarum, 1080
Sic Hominum genitam prolem, sic denique mutas
Squamigerum pecudes, & corpora cuncta Volantum.
Quapropter Cælum simili ratione fatendum 'st,
Terramque, & Solem, Lunam, Mare, cetera, quæ sunt,
Non esse unica, sed numero magis innumerali : 1085
Quandoquidem vitæ depactus terminus alte
Tam manet his, & tam nativo hæc corpore constant,
Quam genus omne, quod his generatim rebus abundat.

Quæ bene cognita si teneas : Natura videtur
Libera continuo, dominis privata superbis, 1090
Ipsa sua per se sponte omnia Diis agere experts.
Nam (proh sancta Deum tranquilla pectora pace,
Quæ placidum degunt ævum, vitamque serenam!)
Quis regere Immenso Summam, quis habere Profundi
Endu manu validas potis est moderanter habenas? 1095
Quis pariter Cælos omneis convertere? & omneis
Ignibus ætheriis terras suffire feraceis?
Omnibus inque locis esse omni tempore præsto?
Nubibus ut tenebras faciat, cœlique serena

Concutiat sonitu? tum fulmina mittat, & ædeis 1100
 Sæpe suas disturbet, & in deserta recedens
 Sæviat, exercens telum, quod sæpe nocentis
 Præterit, exanimatque indignos, inque merentis?

Multaque post Mundi tempus genitale, diemque
 Primigenum Maris, & Terræ, Solisque coortum, 1105
 Addita corpora sunt extrinsecus, addita circum
 Semina, quæ magnum jaculando contulit OMNE:
 Unde Mare, & Terræ possent augescere: & unde
 Adpareret spatium Cœli domus, altaque tecta
 Tolleret a terris procul; & confurgeret Aër. 1110

Nam sua cuique locis ex omnibus omnia plagis
 Corpora distribuuntur, & ad sua sæcla recedunt:
 Humor ad Humorem, Terreno corpore Terra
 Crescit; & Ignem ignes procidunt, Ætheraque Æther:
 Donicum ad extremum crescendi perfica finem 1115
 Omnia perduxit rerum Natura creatrix:
 Ut fit, ubi nihilo iam plus est, quod datur intra
 Vitaleis venas, quam quod fluit, atque recedit:
 Omnibus his ætas debet consistere rebus:
 His Natura suis refrenat viribus auctum. 1120

Nam, quæcunque vides hilario grandescere adauctu,
 Paulatimque gradus ætatis scandere adultæ;
 Plura sibi adsumunt, quam de se corpora mittunt,
 Dum facile in venas cibus omnis diditur; & dum
 Non ita sunt late dispersa, ut multa remittant; 1125
 Et plus dispendi faciant, quam vescitur ætas.
 Nam certe fluere, ac decedere corpora rebus
 Multa, manus dandum est: sed plura accedere debent,
 Donicum olescendi summum tetigere cacumen.
 Inde minutatim vireis & robur adultum 1130

Frangit , & in partem pejorem liquitur ætas.
Quippe etenim quanto est res amplior , augmine demto ,
Et quo latior est , in cunctas undique parteis
Pluria eo dispergit , & a se corpora mittit :
Nec facile in venas cibus omnis diditur eij : 1135
Nec satis est , pro quam largos exæstuat æstus ,
Unde queat tantum suboriri ac suppeditare ,
Quantum opus est : & quod satis est , Natura novare.
Jure igitur pereunt , cum rarefacta fluendo
Sunt ; & cum externis succumbunt omnia plagis : 1140
Quandoquidem grandi cibus ævo denique defit :
Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam
Corpora conficere , & plagis infecta domare.

Sic igitur magni quoque circum mœnia mundi
Expugnata dabunt labem , putreisque ruinas. 1145
Omnia debet enim cibus integrare novando :
Nequidquam , quoniam nec venæ perpetiuntur
Quod satis est , neque quantum opus est , natura ministrat.
Jamque adeo affecta 'st ætas , effœtaque tellus
Vix animalia parva creat , quæ cuncta creavit , 1150
Sæcla , deditque ferarum ingentia corpora partu.
Haud (ut opinor) enim mortalia sæcla superne
Aurea de Coelo demisit funis in arva :
Nec mare , nec fluctus plangentes saxa crearunt :
Sed genuit Tellus eadem , quæ nunc alit ex se , 1155
Præterea nitidas fruges , vinetaque læta
Sponte sua primum mortalibus ipsa creavit.
Ipsa dedit dulcis foetus , & pabula læta :
Quæ nunc vix nostro grandescunt aucta labore :
Conterimusque boves , & vires agricolarum : 1160
Conficimus ferrum : vix arvis suppeditati

Usque adeo pereunt foetus, augentque labores.
 Jamque caput quassans grandis suspirat arator
 Crebrius incassum magnum cecidisse laborem :
 Et cum tempora temporibus praesentia confert 1165
 Praeteritis, laudat fortunas saepe parentis :
 Et crepat, antiquum genus ut pietate repletum
 Perfacile angustis tolerarit finibus aevum ,
 Cum minor esset agri multo modus ante virum :
 Nec tenet, omnia paulatim tabescere, & ire 1170
 Ad scopulum, spatio aetatis defessa vetusto.

TITI
LUCRETII
CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER TERTIUS,

YITIT
LUCRETII
CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER PRIMUM

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER TERTIUS.

A R G U M E N T U M.

Haftenus, duobus nempe superioribus libris, Naturam & Affectiones quas dicimus Atomorum, rite explicasse sibi visus est Poeta. Nunc quatuor reliquis libris ea, quae ex Atomis istis fiunt, attentius speculatur. Atque, uti par fuit, primas detulit partes Animae & Animo, de quibus hoc toto libro jam disputat. Hunc autem auspicatur librum ab Epicuri laudibus, quem a v. 1 ad v. 94 praedicat primum docuisse, non a Deo, sed ex fortuito Atomorum concursu Mundum hunc & omnia fuisse facta; atque inde hominum mentes Deorum, Mortis, & Poenarum post mortem metu liberaffe. Hoc autem unus Epicurus feliciter perfecit, quod alii Philosophi frustra conati sunt. Pauca haec de Epicuro praefatus, docet a v. 94 ad v. 137. Animum & Animam partem esse hominis, aequae ac Pedes, Manus, Brachia, Caput, & reliqua membra, & non Habitum vitalem totius Corporis, seu omnium partium Corporis intentionem, & concentum, quam quidam veteres Philosophi Harmoniam dixerunt. Ne vero minus distincte disputare videatur, dum vocibus Animus & Anima promiscue utitur, a v. 138 ad v. 161 docet, Animum & Animam unam quidem rem esse, Animum vero praecipuam esse partem, & in Corde residere, quippe ibi Metus, Gaudium, & reliquae Passiones, quae Animum sequuntur, sese ostentant; dum Anima, in qua loco-motiva facultas unice sita est, per totum Corpus

diffusa ad nutum Animi movetur. Inde a v. 162 ad v. 177 demonstrare conatur, Animi & Animae naturam esse Corpoream: Animus enim tangit Animam, quam movet, Anima autem Corpus; nullus vero, nisi inter Corpora, Contactus. A v. 178 ad v. 323 docet, Corporeum hunc Animum componi e Seminibus minutissimis quidem, tenuissimis, & maxime rotundis: & si rem ipsam spectemus, e Calore, Vento, seu Vapore, & Aere; & alia insuper re, quae ex tenuissimis, minutissimis, & maxime mobilibus Seminibus constans, est Sensus Principium & Origo. Quo vero modo Calor, Ventus, Aer, & quarta illa res innominata misceantur, explicare se non posse liquido fatetur. A v. 324 ad v. 350 asserit, Animam & Corpus ita conjuncta esse, ut sine utriusque perniciem separari non possint. Deinde a v. 351 ad v. 370 non solum Animum, sed etiam Corpus sentire affirmat, seu potius totum Animal, rem e Corpore & Anima compositam. Post haec a v. 371 ad v. 417 refutat opinionem Democriti, qui singulas Animae partes singulis Corporis partibus appositas & conjunctas esse docuit. Et, ut olim affirmasset, Animum esse potius totius Compositi partem, sic ab Animo potius, quam ab Anima, vitam dependere, & salutem Animalis conservari asserit. Deinde a v. 418 ad v. 842 Animos & Animas nasci & interire cum Corporibus, viginti octo argumentis demonstrare conatur, & Transmigrationem Pythagorae obiter deridet. Demum a v. 842 ad v. 882 Mortem nihil esse docet, cum post Mortem nihil est mortali Animae timendum; immo si Anima Immortalis (ut Platoni visum est) concedatur, Mortem tamen nihil esse, cum Anima separata non meminerit, se unquam antea exstitisse. Proinde ad v. 906 ridet Hominum vanam de sepultura sollicitudinem. Deinde demonstrat, Mortem non esse Malum, quia mortui non indigent istis bonis, quibus vivi gaudent, neque istis doloribus afficiuntur, qui miseros mortales cruciant, ad v. 943. Vitam etiam ipsam non esse desiderabilem, quippe quae nihil novi afferat, sed easdem semper voluptates usque ad nauseam subministret, ad v. 988. Ne vero istae fabulae, quas Poetae narrant, de Inferis & Poenis post mortem terreant mor-

tales, ad v. 1036 omnes illas commoda interpretatione elevat. Deinde usque ad finem hujus libri monet, plerosque Mortalium inepte & absurde de Morte queri, cum sapientissimi Hominum, & Potentissimi Ducum & Imperatorum vim dirae Necessitatis senserint. Docet, ideo mortales vitam sollicitam & inquietam agere, quod hanc Mortis contemplationem refugiant, & inepte votis omnibus vitam expetere, quam aliquando amissuri sunt, quae nullam novam Voluptatem afferat, innumeris vero Doloribus & Periculis obnoxia reddatur; praesertim cum vivendo nihil detrahunt de tempore Mortis, quae omnes manet aeterna,

E TENEBRIS tantis tam clarum extollere lumen
 Qui primus potuisti, illustrans commoda vitae:
 Te sequor, O GRAJÆ gentis decus, inque tuis nunc
 Fixa pedum pono pressis vestigia signis,
 Non ita certandi cupidus; quam propter amorem, 5
 Quod te imitari aveo: Quid enim contendat Hirundo
 Cycnis? aut quidnam tremulis facere artibus Hoedi
 Confinile in cursu possint, ac fortis Equi vis?
 Tu Pater, & rerum Inventor: tu patria nobis
 Suppeditas praecepta, tuisque ex, Inclute, chartis, 10
 Floriferis ut apes in saltibus omnia limant,
 Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
 Aurea, perpetua semper dignissima vita.
 Nam simul ac Ratio tua coepit vociferari;
 Naturam rerum haud Divina mente coortam; 15
 Diffugiunt Animi terrores; moenia mundi
 Discedunt; totum video per Inane geri res.
 Apparet Divûm numen, sedesque quietæ:
 Quas neque concutiunt venti, neque nubila nimbis
 Adspargunt, neque nix acri concreta pruina 20
 Cana cadens violat: semperque innubilus æther

Integit, & large diffuso lumine ridet.

Omnia suppeditat porro Natura, neque ulla

Res animi pacem delibrat tempore in ullo.

At contra nusquam apparent Acherusia templa :

25

Nec Tellus obstat, quin omnia dispiciantur,

Sub pedibus quaecunque infra per Inane geruntur.

His tibi me rebus quædam divina Voluptas

Percipit, atque Horror, quod sic Natura tua vi

Tam manifesta patet ex omni parte resecta.

30

Et quoniam docui, cunctarum exordia rerum

Qualia sint, & quam variis distantia formis

Sponte sua volitent æterno percita motu,

Quoque modo possint ex his res quæque creari :

Hasce secundum res ANIMI natura videtur,

35

Atque ANIMÆ claranda meis jam versibus esse :

Et metus ille foras præceps Acheruntis agendus

Funditus, humanam qui vitam turbat ab imo ;

Omnia suffundens mortis nigrore : neque ullam

Esse voluptatem liquidam puramque relinquit.

40

Nam, quod sæpe homines morbos magis esse timendos,

Infamemque ferunt vitam, quam Tartara lethi,

Et se scire Animi naturam sanguinis esse,

Nec prorsum quidquam nostræ Rationis egere :

Hinc licet advertas animum, magis omnia Laudis,

45

Aut etiam Venti, si fert ita forte voluntas,

Iactari causa, quam quod res ipsa probetur :

Extorres iidem patria, longeque fugati

Conspectu ex hominum, foedati crimine turpi,

Omnibus ærumnis affecti denique vivunt :

50

Et quocunque tamen miseri venere, parentant,

Et nigras mactant pecudes, & Manibu' divis

Inferias mittunt : multoque in rebus acerbis
Acrius advertunt animos ad Relligionem.

Quo magis in dubiis hominem spectare periclis
Convenit , adversisque in rebus noscere qui sit.
Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Ejiciuntur , & eripitur Persona , manet Res.

55

Denique Avarities , & Honorum cæca cupido ;
Quæ miseros homines cogunt transcendere fineis
Juris , & interdum socios scelerum atque ministros
Nocteis atque dies niti præstante labore

60

Ad summas emergere opes : hæc vulnera vitæ
Non minimam partem Mortis formidine aluntur.
Turpis enim Fama , & Contemptus , & acris Egestas
Semota ab dulci Vita stabilique videntur ,
Et quasi jam Lethi portas cunctarier ante :
Unde homines , dum se falso terrore coacti
Refugisse volunt longe , longeque recessse :
Sanguine civili rem conflant , divitiasque
Conducunt avidi , cædem cædi accumulantes ;
Crudeles gaudent in tristi funere Fratris :
Et Consanguineum mensas odere , timentque.

65

70

Consimili ratione ab eodem sæpe timore
Macerat invidia : ante oculos illum esse pontentem ;
Illum adspectari , claroque incedere honore ;
Ipsi se in tenebris volvi cænoque queruntur.
Intereunt partim statuarum & nominis ergo :
Et sæpe usque adeo , Mortis formidine , vitæ
Percipit humanos odium , lucisque videndæ ,
Ut sibi consciscant mœrenti pectore Lethum ,
Obliti fontem curarum hunc esse Timorem ,
Hunc vexare pudorem , hunc vincula amicitia.

75

80

Rumpere , & in summa pietatem evertere fundo.

Nam jam sæpe homines patriam , carosque parenteis 85

Prodiderunt , vitare Acherusia templa petentes.

Nam veluti Pueri trepidant , atque omnia cæcis

In tenebris metuunt : sic Nos in luce timemus

Interdum , nihilo quæ sunt metuenda magis , quam

Quæ Pueri in tenebris pavitant , finguntque futura. 90

Hunc igitur terrorem animi , tenebrasque necesse 'st

Non radii solis , neque lucida tela diei

Discutiant , sed Naturæ species , Ratioque.

Primum ANIMUM dico , (mentem quem sæpe vocamus ,)

In quo consilium vitæ , regimenque locatum 'st, 95

Esse hominis Partem nihilo minus , ac Manus , & Pes ,

Atque Oculi partes animantis totius exstant.

Quamvis multa quidem Sapientum turba putarunt ,

Sensum animi certa non esse in parte locatum :

Verum Habitum quendam vitalem corporis esse , 100

Harmoniam Graji quam dicunt , quod faciat nos

Vivere cum sensu , nulla cum in parte fiet Mens :

Ut bona sæpe Valetudo cum dicitur esse

Corporis , & non est tamen hæc pars ulla Valentis :

Sic Animi sensum non certa parte reponunt: 105

Magnopere in quo mi diversi errare videntur.

Sæpe utique in promptu Corpus , quod cernitur , ægrit ,

Cum tamen ex alia lætamur parte latenti :

Et retro fit , uti contra fit sæpe vicissim ,

Cum miser ex animo , lætatur corpore toto : 110

Non alio pacto , quam si Pes cum dolet ægri ,

In nullo Caput interea fit forte dolore.

Præterea molli somno cum dedita membra ,

Effusumque jacet sine sensu Corpus onustum :

Est aliud tamen in nobis, quod tempore in illo 115
Multimodis agitatur, & omneis accipit in se
Lætitiæ motus, & curas cordis inaneis.

Nunc Animam quoque ut in membris cognoscere possis
Esse, neque Harmoniam corpus retinere solere :
Principio fit, uti, detracto Corpore multo, 120
Sæpe tamen nobis in membris Vita moretur.
Atque eadem rursus, cum Corpora pauca caloris
Diffugere, forasque per os est editus aër ;
Deferit extemplo venas, atque ossa relinquit :
Noscere ut hinc possis, non æquas omnia parteis 125
Corpora habere, neque ex æquo fulcire salutem :
Sed magis hæc, Venti quæ sunt calidique Vaporis
Semina, curare in membris ut Vita moretur.
Est igitur Calor ac Ventus vitalis in ipso
Corpore, qui nobis moribundos deferit artus. 130

Quapropter, quoniam 'st Animi natura reperta,
Atque Animæ, quasi pars Hominis : redde Harmoniæ
Nomen, ab organico saltu delatum Heliconis,
Sive aliunde ipsi porro traxere, & in illam
Transfulerunt, proprio quæ tum res nomine egebat ; 135
Quidquid id est, habeant : tu cetera percipe dicta.

Nunc Animum atque Animam dico conjuncta teneri
Inter se, atque unam naturam conficere ex se :
Sed Caput esse quasi, & dominari in corpore toto
Consilium, quod nos Animum, Mentemque vocamus : 140
Idque situm media regione in pectoris hæret.
Hic exultat enim Pavor ac Metus ; hæc loca circum
Lætitiæ mulcent : hic ergo Mens Animusque 'st.
Cetera pars Animæ per totum diffusa corpus
Paret, & ad numen Mentis momenque movetur : 145

Idque sibi solum per se sapit, & sibi gaudet :
 Cum neque res Animam, neque Corpus commovet ulla.
 Et quasi cum Caput, aut Oculus, tentante dolore,
 Læditur in nobis, non omni concruciamur
 Corpore : sic Animus nonnunquam læditur ipse, 150
 Lætitiæque viget, cum cetera pars Animæ
 Per membra, atque artus nulla novitate cietur.
 Verum ubi vehementi magis est commota metu Mens,
 Consentire Animam totam per membra videmus :
 Sudores itaque & pallorem exsistere toto 155
 Corpore, & infringi linguam, vocemque aboriri,
 Caligare oculos, sonere aureis, succidere artus.
 Denique concidere ex Animi terrore videmus
 Sæpe homines : facile ut quivis hinc noscere possit,
 Esse Animam cum Animo conjunctam ; quæ cum Animi vi 160
 Percussa est, exin corpus propellit, & icit.
 Hæc eadem ratio naturam Animi atque Animæ
 Corpoream docet esse : ubi enim propellere membra,
 Conripere ex sommo corpus, mutareque voltum,
 Atque hominem totum regere ac versare videtur : 165
 (Quorum nil fieri sine tactu posse videmus ;
 Nec tactum porro sine Corpore) nonne fatendum est,
 Corporea natura Animum constare, Animamque ?
 Præterea pariter fungi cum Corpore : & una
 Consentire Animum nobis in corpore cernis. 170
 Si minus offendit vitam vis horrida teli,
 Ossibus ac nervis disclusis intus adaucta :
 Attamen insequitur languor, terræque petitus
 Suavis, & in terra Mentis qui gignitur æstus,
 Interdumque quasi exsurgendi incerta voluntas. 175
 Ergo corpoream naturam Animi esse necesse est :

Corporeis quoniam telis, ic̄tuque laborat.

Is tibi nunc Animus quali sit corpore, & unde
Constiterit, pergam rationem reddere dictis.

Principio esse ajo persubtilem, atque minutis 180

Perquam Corporibus factum constare: id ita esse,

Hinc licet advertas animum, ut pernoscere possis,

Nil adeo fieri celeri ratione videtur,

Quam si Mens fieri proponit, & inchoat ipsa.

Ocius ergo Animus, quam res se perciet ulla, 185

Ante oculos quarum in promptu natura videtur.

At quod mobile tantopere 'st, constare rotundis

Perquam feminibus debet, perquamque minutis:

Momine uti parvo possint impulsa moveri.

Namque movetur Aqua, & tantillo momine flutat: 190

Quippe volubilibus parvisque creata figuris.

At contra Mellis constantior est natura,

Et pigri latices magis, & cunctantior actus.

Hæret enim inter se magis omnis materiai

Copia: nimirum quia non tam lævibus exstat 195

Corporibus, neque tam subtilibus atque rotundis.

Namque Papaverum, aura potest suspenso levisque

Cogere, ut ab summo tibi diffuat altus acervus:

At contra Lapidum conjectum, Spiclorumque

Nenu potest: igitur parvissima corpora quanto 200

Et lævissima sunt, ita mobilitata feruntur.

At contra quo quæque magis cum pondere magno,

Asperaque inveniuntur, eo stabilita magis sunt.

Nunc igitur, quoniam 'st Animi natura reperta

Mobilis egregie: Perquam constare necesse 'st 205

Corporibus parvis & lævibus atque rotundis.

Quæ tibi cognita res in multis, O BONE, rebus

Utilis invenietur, & opportuna cluebit.

Hæc quoque res etiam naturam deliquat ejus,
Quam tenui constet textura; quamque loco se 210

Contineat parvo, si possit conglomerari:

Quod, simul atque Hominem lethi secura quies est

Indepta, atque Animi natura Animæque recessit:

Nil ibi limatum de toto Corpore cernas

Ad speciem, nil ad pondus: mors omnia præstat, 215

Vitalem præter sensum, calidumque vaporem.

Ergo Animam totam perparvis esse necesse 'st

Seminibus, nexam per venas, viscera, nervos:

Quatinus omnis ubi e toto jam Corpore cessit,

Extima membrorum circum-cæsuræ tamen se 220

Incolumem præstat, nec deficit ponderis hilum:

Quod genus est, Bacchi cum flos evanuit, aut cum

Spiritus Unguenti suavis diffugit in auras;

Aut aliquo cum jam Succus de corpore cessit:

Nil oculis tamen esse minor res ipsa videtur 225

Propterea, neque detractum de pondere quidquam:

Nimirum, quia multa minutaque semina Succos

Efficiunt, & Odorem in toto corpore rerum.

Quare etiam atque etiam Mentis naturam, Animæque

Scire licet perquam paucillis esse creatam 230

Seminibus: quoniam fugiens nil ponderis aufert.

Nec tamen hæc simplex nobis natura putanda 'st.

Tenuis enim quædam moribundos deferit Aura

Mista Vapore; Vapor porro trahit Aëra fecum;

Nec Calor est quisquam, cui non sit mistus & Aër. 235

Rara quod ejus enim constat natura, necesse 'st

Aëris inter eum primordia multa cieri.

Jam triplex Animi 'st igitur natura reperta:

Nec tamen hæc fat sunt ad Sensum cuncta creandum :

Nil horum quoniam recipit mens posse creare 240

Sensiferos motus , quædam qui mente voluent.

Quarta quoque his igitur quædam natura necesse 'st

Attribuatur : (ea 'st omnino nominis expers :)

Qua neque mobilius quidquam , neque tenuius exstat ,

Nec magis e parvis , aut lævibus ex elementis : 245

Sensiferos motus qui didit prima per artus.

Prima cietur enim parvis perfecta figuris ;

Inde Calor motus , & Venti cæca potestas

Accipit ; inde Aër ; inde omnia mobilitantur :

Tum quatitur sanguis ; tum viscera persentiscunt 250

Omnia ; postremo datur ossibus , atque medullis

Sive voluptas est , sive 'st contrarius ardor.

Nec temere huc dolor usque potest penetrare , neque acre

Permanare malum , quin omnia perturbentur :

Usque adeo ut vitæ desit locus , atque Animai 255

Diffugiant partes per caulas Corporis omneis.

Sed plerumque fit in summo quasi corpore finis

Motibus : hanc ob rem vitam retinere valemus.

Nunc , ea quo pacto inter sese mista , quibusque

Comta modis vigeant , rationem reddere aventem 260

Abstrahit invitum patrii sermonis egestas.

Sed tamen , ut potero summatim attingere , tangam.

Inter enim cursant Primordia principiorum

Motibus inter se , nihil ut secernier unum

Possit ; nec spatium fieri divisa potestas : 265

Sed quasi multæ vis unius corporis exstant.

Quod genus in quovis Animantum viscere volgo

Est Odor , & quidam Calor , & Sapor : Et tamen ex his

Omnibus est unum perfectum Corporis augmen.

Sic Calor, atque Aër, & venti cæca potestas 270
 Mistæ creant unam naturam, & mobilis illa
 Vis, initium motus ab se quæ dividit ollis,
 Sensifer unde oritur primum per viscera motus.
 Nam penitus prorsum latet hæc natura, subestque:
 Nec magis Hac infra quidquam est in corpore nostro: 275
 Atque Anima 'st Animæ proporro totius ipsa:
 Quod genus in nostris membris, & corpore toto
 Mistæ latens Animi vis est, animæque potestas;
 Coporibus quia de parvis paucisque creata 'st:
 Sic tibi nominis Hæc experts Vis, facta minutis 280
 Corporibus latet: Atque Animæ totius ipsa
 Proporro 'st Anima, & dominatur corpore toto.
 Consimili ratione necesse 'st Ventus, & Aër,
 Et Calor inter se vigeant commistæ per artus:
 Atque aliis aliud subsit magis, emineatque: 285
 Ut quiddam fieri videatur de omnibus unum:
 Ne Calor, ac Ventus seorsum, seorsumque potestas
 Aëris interimant sensum, diductæque solvant.

Est etiam Calor ille animo, quem fumit in ira,
 Cum ferviscit, & ex oculis micat acribus ardor. 290
 Est & frigida multa comes formidinis Aura:
 Quæ ciet horrorem in membris, & concitat artus.
 Est etiam quoque pacati status Aëris ille,
 Pectore tranquillo qui fit, voltuque sereno.
 Sed Calidi plus est illis, quibus acria corda, 295
 Iracundaque mens facile efferviscit in ira:
 Quo genere in primis vis est violenta Leonum;
 Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes,
 Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.
 At Ventosa magis Cervorum frigida mens est, 300

Et gelidas citius per viscera concitat auras ;
Quæ tremulum faciunt membris existere motum.

At natura Boum placido magis Aëre vivit ,
Nec nimis iræ fax unquam subdita percit
Fumida , suffundens cæcæ caliginis umbras ; 305
Nec gelidi torpet telis perfixa pavoris :

Inter utrosque sita 'st , Cervos , sævosque Leones.

Sic Hominum genus est , quamvis doctrina politos
Constituat pariter quosdam , tamen illa relinquit
Naturæ cujusque Animæ vestigia prima. 310

Nec radicitus evelli mala posse putandum 'st ,
Quin proclivius Hic iras decurrat ad acreis ;
Ille metu citius paulo tentetur : at Ille
Tertius accipiat quædam clementius æquo.
Inque aliis rebus multis differre necesse 'st 315

Naturas hominum varias , moreſque sequaceis :
Quorum ego nunc nequeo cæcas exponere causas ,
Nec reperire figurarum tot nomina , quot sunt
Principiis , unde hæc oritur variantia rerum.
Illud in his rebus videor firmare potesse , 320
Usque adeo Naturarum vestigia linqui
Parvola , quæ nequeat Ratio depellere dictis :
Ut nihil impediat dignam Diis degere vitam.

Hæc igitur Natura tenetur Corpore ab omni ,
Ipſaque corporis est custos , & causa salutis ; 325
Nam communibus inter se radicibus hærent :
Nec sine perniciæ divelli posse videntur.

Quod genus , e Thuris glebis evellere Odorem
Haud facile 'st , quin intereat natura quoque ejus.
Sic Animi atque Animæ naturam corpore toto 330
Extrahere haud facile 'st , quin omnia dissolvantur :

Implexis ita principiis ab origine prima
 Inter se fiunt conforti prædita vita :
 Nec sine vi quidquam alterius sibi posse videtur
 Corporis atque Animi seorsum sentire potestas : 335
 Sed communibus inter eos conflatur utrinque
 Motibus accensus nobis per viscera Sensus.

Præterea, Corpus per se nec gignitur unquam,
 Nec crescit, nec post mortem durare videtur.
 Non enim, ut Humor aquæ dimittit sæpe vaporem, 340
 Qui datus est, neque ab hac causa convellitur ipse,
 Sed manet incolumis: non, inquam, sic Animæ
 Discidium possunt artus perferre relictæ:
 Sed penitus pereunt convolsi, conque putrescunt.
 Ex ineunte ævo sic Corporis atque Animæ 345
 Mutua vitaleis discunt contagia motus,
 Maternis etiam in membris, alvoque reposta;
 Discidium ut nequeat fieri sine peste maloque:
 Ut videas, quoniam conjuncta 'st causa salutis,
 Conjunctam quoque naturam consistere eorum. 350

Quod superest, si quis Corpus sentire renutat;
 Atque Animam credit permistam Corpore toto
 Suscipere hunc motum, quem Sensem nominamus:
 Vel manifestas res contra, verasque repugnat.
 Quid sit enim Corpus sentire quis afferet unquam, 355
 Si non ipsa palam quod res dedit ac docuit nos?
 At dimissa Anima corpus caret undique sensu:
 Perdit enim quod non proprium fuit ejus in ævo:
 Multaque præterea perdit, cum expellitur ævo.

Dicere porro, Oculos nullam rem cernere posse; 360
 Sed per eos Animum ut foribus spectare reclusis;
 Desipere 'st, contra cum sensus dicat eorum:

Sensus enim trahit, atque acies detrudit ad ipfas.
 Fulgida præsertim cum cernere sæpe nequimus,
 Lumina luminibus quia nobis præpediuntur : 365
 Quod foribus non fit : neque enim, qua cernimus ipsi,
 Ostia suscipiunt ullum reclusa laborem.

Præterea, si pro Foribus sunt lumina nostra,
 Jam magis, exemptis Oculis, debere videtur
 Cernere res Animus, sublati postibus ipsis. 370

Illud in his rebus nequaquam sumere possis,
 Democriti quod sancta viri sententia ponit,
 Corporis atque Animi primordia singula primis
 Adposita alternis variare, acnectere membra.
 Nam cum multo sunt Animæ elementa minora, 375
 Quam quibus e Corpus nobis & Viscera constant,
 Tum numero quoque concedunt, & rara per artus
 Diffusa sunt, dumtaxat ut hoc promittere possis,
 Quantula prima queant nobis injecta ciere
 Corpora sensiferos motus in Corpore, tanta 380
 Intervalla tenere exordia prima Animæ.

Nam neque Pulveris interdum sentimus adhæsum
 Corpore, nec membris incussum infidere Cretam,
 Nec Nebulam noctu, nec Aranei tenuia fila
 Obvia sentimus, quando obretimur euntes : 385

Nec supra caput ejusdem cecidisse vietam
 Vestem, nec Plumas avium, Papposque volanteis,
 Qui nimia levitate cadunt plerumque gravatim :
 Nec repentis itum cujusviscunque Animantis
 Sentimus, nec priva pedum vestigia quæque, 390
 Corpore quæ in nostro Culices, & cetera ponunt.

Usque adeo prius est in nobis multa ciendum
 Semina, corporibus nostris immista per artus,

Quam primordia sentiscant concussa Animai ,
 Et quam intervallis tantis tuditantia possint
 Concurrere , coire , & dissultare vicissim. 395

Et magis est Animus vitae claustra coercens ,
 Et dominantior ad vitam , quam vis Animai.
 Nam sine Mente Animoque nequit residere per artus
 Temporis exiguum partem pars ulla Animai : 400

Sed comes insequitur facile , & discedit in auras ;
 Et gelidos artus in lethi frigore linquit.
 At manet in vita , cui Mens Animusque remansit ,
 Quamvis est circum-cæsis lacer undique membris :
 Truncus , adempta Anima circum , membrisque remotis, 405

Vivit , & ætherias vitaleis suscipit auras :
 Si non omnimodis , at magna parte Animai
 Privatus , tamen in vita cunctatur , & hæret.
 Ut lacerato Oculo circum si Pupula mansit
 Incolumis , stat cernendi vivata potestas ; 410

Dummodo ne totum corrumpas luminis orbem ,
 Sed circumcidas aciem , solamque relinquo :
 Id quoque enim sine perniciæ confiet eorum.
 At si tantula pars Oculi media illa peresa 'st ,
 Incolumis quamvis alioqui splendidus orbis , 415

Occidit extemplo lumen , tenebræque sequuntur :
 Hoc Anima atque Animus vincti sunt foedere semper.

Nunc age , nativos animantibus , & mortaleis
 Esse Animos , Animasque leveis , ut noscere possis ;
 Conquisita diu , dulcique reperta labore 420
 Digna tua pergam disponere carmina vita.

Tu fac utrumque uno subjungas nomen eorum ,
 Atque Animam , verbi causa , cum dicere pergam ,
 Mortalem esse docens ; Animum quoque dicere credas :

Quatinus est unum inter se, conjunctaque res est. 425

Principio, quoniam tenuem constare minutis
Corporibus docui, multoque minoribus esse
Principiis factam, quam liquidus humor Aquæ 'st,
Aut Nebula, aut Fumus: Nam longe mobilitate
Præstat, & a tenui causa magis icta movetur; 430

Quippe ubi Imaginibus Fumi Nebulæque movetur:
Quod genus in somnis sopiti ubi cernimus alta
Exhalare vapore altaria, ferreque Fumum:
Nam procul hæc dubio nobis Simulacra genuntur:
Nunc igitur, quoniam quassatis undique vasis 435

Diffluere Humorem, & Laticem discedere cernis;
Et Nebula ac Fumus quoniam discedit in auras:
Crede, Animam quoque diffundi, multoque perire
Ocius, & citius dissolvi corpora prima,
Cum semel omnibus e membris ablata recessit. 440

Quippe etenim Corpus, quod vas quasi constitit ejus,
Cum cohibere nequit conquassatum ex aliqua re,
Ac rarefactum detracto sanguine venis;
Aëre qui credas posse hanc cohiberier ullo?
Corpore qui nostro rarus magis am cohibessit? 445

Præterea, gigni pariter cum Corpore, & una
Crescere sentimus, pariterque senescere Mentem.
Nam velut infirmo Pueri teneroque vagantur
Corpore; sic Animi sequitur sententia tenuis.
Inde ubi robustis adolevit viribus ætas; 450

Consilium quoque majus, & auctior est Animi vis:
Post ubi jam validis quassatu 'st viribus ævi
Corpus; & obtusis ceciderunt viribus artus:
Claudicat Ingenium, delirat Linguaque, Mensque,
Omnia deficiunt, atque uno tempore defunt. 455

Ergo dissolvi quoque convenit omnem Animæ
 Naturam, ceu fumus in altas aëris auras :
 Quandoquidem gigni pariter, pariterque videmus
 Crescere, & (ut docui) simul ævo fessa fatiscit.

Huc accedit, uti videamus, Corpus ut ipsum 460
 Suscipere immaneis morbos, durumque dolorem;
 Sic Animum curas acreis, luctumque, metumque.
 Quare participem lethi quoque convenit esse.

Quin etiam Morbis in Corporis avius errat
 Sæpe animus; dementit enim; deliraque fatur: 465
 Interdumque gravi Lethargo fertur in altum
 Æternumque soporem, oculis, nutuque cadenti :
 Unde neque exaudit voces, neque noscere vultus
 Illorum potis est, ad vitam qui revocantes
 Circumstant, lacrimis rorantes ora, genasque. 470
 Quare animum quoque dissolvi fateare necesse 'st,
 Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi:
 Nam Dolor ac Morbus lethi fabricator uterque 'st;
 Multorum exitio perdocti quod fumus ante.

Denique cur, hominem cum Vini vis penetravit 475
 Acris, & in venas discessit diditus ardor,
 Consequitur gravitas Membrorum? præpediuntur
 Crura vacillanti? tardescit Lingua? madet Mens?
 Nant Oculi? Clamor, Singultus, Jurgia gliscunt?
 Et jam cetera de genere hoc quæcunque sequuntur? 480
 Cur ea sunt, nisi quod vehemens violentia Vini
 Conturbare Animam consuevit Corpore in ipso?
 At quæcunque queunt conturbari, inque pediri,
 Significant, (paulo si durior insinuarit
 Causa,) fore ut pereant, ævo privata futuro. 485

Quin etiam, subita vi morbi sæpe coactus

Ante oculos aliquis nostros, ut fulminis ictu,
 Concidit, & spumas agit, ingemit, & tremit artus;
 Desipit, extentat nervos, torquetur, anhelat,
 Inconstanter & in jactando membra fatigat: 490

Nimirum, quia vis Morbi distracta per artus
 Turbat agens Animum, spumans ut in æquore salso
 Ventorum validis ferverescit viribus Unda.

Exprimitur porro Gemitus, quia membra dolore
 Afficiuntur; & omnino quod semina vocis 495

Ejiciuntur, & ore foras glomerata feruntur,
 Qua quasi consuerunt, & sunt munita viai.

Desipientia fit, quia vis Animi atque Animai
 Conturbatur, & (ut docui) divisa seorsum
 Disjectatur, eodem illo distracta veneno. 500

Inde, ubi jam Morbi se flexit causa, reditque
 In latebras ater corrupti Corporis humor,
 Tum quasi talipedaus primum confurgit; & omneis
 Paulatim redit in sensus, animamque receptat.

Hæc igitur tantis ubi morbis Corpore in ipso 505
 Jactetur, miserisque modis distracta laboret:

Cur eandem credis sine Corpore in Aëre aperto
 Cum validis ventis ætatem degere posse?

Et quoniam Mentem sanari, Corpus ut ægrum,
 Cernimus, & flecti medicina posse videmus; 510

Id quoque prælagit, mortalem vivere Mentem:
 Addere enim parteis, aut ordine trajicere æquum est,

Aut aliud prorsum de summa detrahare illum,
 Commutare Animum quicumque adoritur, et infit;
 Aut Aliam quamvis naturam flectere quærit: 515

At neque transferri sibi parteis, nec tribui vult,
 Immortale quod est quidquam, neque defluere hilum.

Nam quodcunque suis mutatum finibus exit ,
 Continuo hoc mors est illius , quod fuit ante.
 Ergo animus five ægrefcit , mortalia signa 520
 Mittit , (uti docui ;) seu flectitur a medicina :
 Usque adeo falsæ rationi vera videtur
 Res occurrere , & effugium præcludere eunti ;
 Ancipitique refutatu convincere falsum.

Denique sæpe hominem paulatim cernimus ire , 525
 Et membratim vitalem deperdere sensum :
 In pedibus primum Digitos livescere , & Ungueis ;
 Inde Pedes , & Crura mori : Post inde per artus
 Ire alios tractim gelidi vestigia lethi :
 Scinditur atqui Animæ quoniam natura , nec uno 530
 Tempore sincera existit , mortalis habenda 'st.
 Quod si forte putas , ipsam se posse per artus
 Introrsum trahere , & parteis conducere in unum ,
 Atque ideo cunctis sensum deducere membris :
 At locus ille tamen , quo copia tanta Animæ 535
 Cogitur , in sensu debet majore videri.

Qui quoniam nusquam 'st , mimirum (ut diximus ante)
 Dilaniata foras dispergitur ; interit ergo.
 Quin etiam , si jam libeat concedere falsum ,
 Et dare , posse Animam glomerari in Corpore eorum , 540
 Lumina qui linquunt moribundi particulatim :
 Mortalem tamen esse Animam fateare necesse 'st.
 Nec refert , utrum pereat dispersa per auras ,
 An contractis in se partibus obbrutescat :
 Quando Hominem totum magis ac magis undique sensus 545
 Deficit , & vitæ minus & minus undique restat.

Et quoniam Mens est Hominis pars una , locoque
 Fixa manet certo , velut Aures atque Oculi sunt ,

Atque alii sensus , qui vitam cunque gubernant :
Et veluti Manus , atque Oculus , Naresve seorsum 550
Secreta a nobis nequeant sentire , neque esse :
Sed tamen in parvo linquuntur tempore tali :
Sic Animus per se non quit sine corpore & ipso
Esse Homine ; illius quasi quod Vas esse videtur :
Sive aliud quidvis potis es conjunctius eij 555
Fingere , quandoquidem connexus corpori adhæret.

Denique Corporis atque Animi vivata potestas
Inter se conjuncta valent , vitæque fruuntur.
Nec sine Corpore enim vitæleis edere motus
Sola potest Animi per se natura ; nec autem 560
Cassum Anima Corpus durare , & sensibus uti :
Scilicet , avulsus radicitus ut nequit ullam
Dispicere ipse Oculus rem , seorsum Corpore toto :
Sic Anima atque Animus per se nil posse videntur :
Nimirum , quia per venas & viscera mistim 565
Per nervos atque ossa tenentur corpore ab omni.
Nec magnis intervallis Primordia possunt
Libera diffultare ; ideo conclusa moventur
Sensiferos motus ; quos extra corpus in auras
Aëris haud possunt post mortem ejecta moveri : 570
Propterea quia non simili ratione tenentur.
Corpus enim atque animans erit Aër , si cohibere
Sese Anima , atque in eo poterit concludere motus ;
Quos ante in Nervis , & in ipso Corpore agebat.
Quare etiam atque etiam , resoluta Corporis omni 575
Tegmine , & ejectis extra vitalibus auris ,
Dissolvi sensus Animi fateare necesse 'st ,
Atque Animam , quoniam conjuncta est causa duobus.

Denique cum Corpus nequeat perferre Animæ

Discidium, quin id tætro tabescat odore : 580
 Quid dubitas, quin ex imo, penitusque coorta
 Emanarit, uti Fumus, diffusa Animæ vis?
 Atque ideo tanta mutatum putre ruina
 Conciderit Corpus penitus, quia mota loco sunt
 Fundamenta foras animæ; manantque per artus, 585
 Perque viarum omnes flexus, in corpore qui sunt,
 Atque foramina? Multimodis ut noscere possis
 Dispertitam Animæ naturam exisse per artus:
 Et prius esse sibi distractam Corpore in ipso,
 Quam prolapsa foras enaret in Aëris Auras? 590
 Quin etiam, sineis dum vitæ vertitur intra,
 Sæpe aliqua tamen e causa labefacta videtur
 Ire Anima, & toto solvi de corpore membra;
 Et quasi supremo languescere tempore voltus,
 Molliaque exsanguui cadere omnia Corpore membra: 595
 Quod genus est, Animo male factum cum perhibetur,
 Aut Animam liquisse, ubi jam trepidatur, & omnes
 Extremum cupiunt vires reprendre vinclum.
 Conquassatur enim tum Mens, Animæque potestas
 Omnis: & hæc ipso cum Corpore conlabefiunt: 600
 Ut gravior paulo possit dissolvere causa.
 Quid dubitas, tandem quin extra prodita corpus
 Imbecilla foras, in aperto, tegmine demto,
 Non modo non omnem possit durare per ævum,
 Sed minimum quodvis nequeat consistere tempus? 605
 Nec sibi enim quisquam moriens sentire videtur,
 Ire foras Animam incolumem de Corpore toto;
 Nec prius ad jugulum, & superas succedere fauceis:
 Verum deficere in certa regione locatam:
 Ut sensus alios, in parti quemque sua, scit 610

Diffolvi : Quod si immortalis nostra foret Mens :
 Non jam se moriens dissolvi conquereretur :
 Sed magis ire foras , vestemque relinquere , ut Anguis ,
 Gauderet , prælonga senex aut cornua Cervus.

Denique cur Animi nunquam mens consiliumque 615
 Gignitur in Capite , aut Pedibus , Manibusve ; sed unis
 Sedibus , & certis regionibus omnis inhæret :
 Si non certa loca ad nascendum reddita cuique
 Sunt : & ubi quidquid possit durare creatum :
 Atque ita multimodis pro totis artubus esse , 620
 Membrorum ut nunquam existat præposterus ordo ?
 Usque adeo sequitur res rem ; neque Flamma creari in
 Fluminibus solita 'st , neque in Igni gignier Algor.

Præterea , si immortalis natura Animæ 'st ,
 Et sentire potest secreta a Corpore nostro : 625
 Quinque (ut opinor) eam faciendum 'st Sensibus auctam :
 Nec ratione alia nosmet proponere nobis
 Possumus infernas Animas Acherunte vagare.
 Pictores itaque , & Scriptorum Sæcla priora
 Sic Animas introduxerunt sensibus auctas. 630
 At neque seorsum Oculi , neque Nares , nec Manus ipsa ,
 Esse potest Anima : neque seorsum Lingua , nec Aures
 Absque anima per se possunt sentire , nec esse.

Et quoniam toto sentimus Corpore inesse
 Vitalem sensum , & totum esse animale videmus , 635
 Si subito medium celeri præciderit ictu
 Vis aliqua , ut seorsum partem secernat utramque :
 Dispertita procul dubio quoque vis Animæ ,
 Et discissa , simul cum Corpore disjicietur :
 At quod scinditur , & parteis discedit in ullas , 640
 Scilicet æternam sibi naturam abnuat esse.

Falciferos memorant currus abscindere membra
 Sæpe ita defubito permista cæde calenteis ,
 Ut tremere in terra videatur ab artibus id, quod
 Decidit abscissum : Cum Mens tamen , atque hominis vis 645
 Mobilitate mali non quit sentire dolorem :
 Et simul, in pugnae studio quod dedita Mens est,
 Corpore cum reliquo pugnam cædeisque petiſſit :
 Nec tenet , amiſſam lævam cum tegmine sæpe
 Inter equos abſtraxe rotas , falceisque rapaceis : 650
 Nec cecidiſſe alius dextram , cum ſcandit , & iſtat.
 Inde alius conatur ademto ſurgere crure ,
 Cum digitos agit propter moribundus humi pes :
 Et caput abſciſſum calido viventeque trunco ,
 Servat humi voltum vitalem , oculosque patenteis , 655
 Donec reliquias Animaï reddidit omneis.
 Quin etiam tibi ſi lingua vibrante minantis
 Serpentis caudam procero corpore , utrinque
 Sit libitum in multas parteis diſcindere ferro ;
 Omnia jam ſeorſum cernes amciſa recenti 660
 Volnere tortari , & terram conſpergere tabo ;
 Ipſam ſeque retro partem petere ore priorem ,
 Volneris ardenti ut morſu premat iſta dolore.
 Omnibus eſſe igitur totas dicemus in illis
 Particulis Animas ? At ea ratione ſequetur , 665
 Unam animantem Animas habuiſſe in Corpore multas.
 Ergo diviſa 'ſt ea , quæ fuit una ſimul cum
 Corpore : quapropter Mortale utrumque putandum 'ſt ,
 In multas quoniam parteis diſcinditur æque.
 Præterea , ſi immortalis natura Animaï 670
 Conſtat , & in Corpus naſcentibus inſinuatur :
 Cur ſuper anteaſtam ætatem meminifſe nequimus ?

Nec vestigia gestarum rerum ulla tenemus ?
 Nam si tantopere 'st Animi mutata potestas ,
 Omnis ut actarum exciderit retinentia rerum : 675
 Non (ut opinor) id ab letho jam longiter errat.
 Quapropter fateare necesse 'st , quæ fuit ante ,
 Interiisse : Et quæ nunc est , nunc esse creatam.

Præterea , si jam perfecto corpore nobis
 Inferri solita 'st Animi vivata potestas , 680
 Tum cum gignimur , & vitæ cum limen inimus :
 Haud ita conveniebat , uti cum Corpore & una
 Cum membris videatur in ipso sanguine cresse :
 Sed velut in cavea , per se sibi vivere solam
 Convenit , ut sensu Corpus tamen affluat Omne. 685
 Quare etiam atque etiam nec originis esse putandum 'st
 Experteis Animas , nec lethi lege solutas.

Nam neque tantopere adnecti potuisse putandum 'st
 Corporibus nostris extrinsecus insinuatæ :
 Quod fieri totum contra manifesta docet res. 690
 Namque ita connexa 'st per Venas , Viscera , Nervos ,
 Ossaque , uti Dentes quoque sensu participantur :
 Morbus ut indicat , & gelidaï stringor aquaï ,
 Et lapis oppressus sub dente e frugibus asper :
 Nec , tam contextæ cum sint , exire videntur 695
 Incolumes posse , & salvas exsolvere sese
 Omnibus e Nervis , atque Ossibus , Articulisque.

Quod si forte putas , extrinsecus insinuatam
 Permanare Animam nobis per membra solere ;
 Tanto quæque magis cum corpore fusa peribit. 700
 Quod permanat enim , dissolvitur : Interit ergo.
 Dispertitur enim per caulas Corporis omneis :
 Ut cibus in membra atque artus cum diditur omneis ;

Disperit, atque aliam naturam sufficit ex se :
 Sic Anima atque Animus quamvis integra recens in 705
 Corpus eunt, tamen in manando dissolvuntur ;
 Dum quasi per caulas omneis diduntur in artus
 Particulæ, quibus hæc Animi natura creatur,
 Quæ nunc in nostro dominatur Corpore, nata
 Ex illa, quæ tunc peritat partita per artus. 710

Quapropter neque natali privata videtur
 Esse die natura Animæ, neque funeris expers.
 Semina præterea linquuntur, necne, Animæ
 Corpore in exanimo? quod si linquuntur, et insunt,
 Haud erit, ut merito immortalis possit haberi; 715
 Partibus amissis quoniam libata recessit.

Sin ita sinceris membris ablata profugit,
 Ut nullas parteis in Corpore liquerit ex se :
 Unde cadavera racenti jam viscere vermeis
 Exspirant? atque unde animantium copia tanta 720
 Exos & exsanguis tumidos perfluctuat artus?

Quod si forte Animas extrinsecus insinuari
 Vermibus, & privas in corpora posse venire
 Credis; nec reputas, cur millia multa Animarum
 Conveniant, unde una recesserit: hoc tamen est, ut 725
 Quærendum videatur, & in discrimen agendum :
 Utrum tandem Animæ venentur semina quæque
 Vermiculorum, ipsæque sibi fabricentur ubi sint:
 An jam corporibus perfectis insinuentur.

At neque, cur faciant ipsæ, quareve laborent, 730
 Dicere suppeditat; neque enim, sine corpore cum sint,
 Sollicitæ volitant morbis, algoque, fameque.
 Corpus enim magis his vitiis adfines laborat :
 Et mala multa Animus contage fungitur ejus.

Sed tamen his esto quamvis facere utile Corpus ,
Cum subeant : At qua possint , via nulla videtur.
Haud igitur faciunt Animæ sibi corpora & artus.
Nec tamen est , ut jam perfectis infinuentur
Corporibus : Neque enim poterunt subtiliter esse
Connexæ ; neque consensu contagia fient. 740

Denique cur acris violentia triste Leonum
Seminium sequitur : dolu' Volpibus , & fuga Cervis
A patribus datur , & patrius pavor incitat artus ?
Et jam cetera de genere hoc , cur omnia membris
Ex ineunte ævo ingenerascunt , inque genuntur , 745
Si non certa suo quia semine feminioque
Vis Animi pariter crescit cum corpore toto ?
Quod si immortalis foret , & mutare soleret
Corpora , permittis animantes moribus essent :
Effugeret Canis Hyrcano de semine sæpe 750
Cornigeri incursum Cervi ; tremetque per auras
Aëris Accipiter fugiens , veniente Columba :
Despererent Homines ; saperent fera sæcla Ferarum.

Illud enim falsa fertur ratione , quod ajunt ,
Immortalem Animam mutato Corpore flecti : 755
Quod mutatur enim , dissolvitur : Interit ergo.
Trajiciuntur enim partes , atque ordine migrant.
Quare dissolvi quoque debent posse per artus ,
Denique ut intereant una cum Corpore cunctæ.
Sin Animas hominum dicent in Corpora semper 760
Ire humana ; tamen quæram , cur e sapienti
Stulta queat fieri , nec prudens sit puer ullus ?
Nec tam doctus equæ pullus , quam fortis equi vis ?
Si non certa suo quia semine feminioque
Vis Animi pariter crescit cum Corpore toto. 765

Scilicet in tenero tenerascere Corpore Mentem
 Confugient; quod si jam fit, fateare necesse 'st,
 Mortalem esse Animam, quoniam mutata per artus
 Tantopere amittit vitam sensumque priorem.

Quove modo poterit pariter cum Corpore quoque 770
 Confirmata cupitum ætatis tangere florem
 Vis Animi, nisi erit consors in origine prima?
 Quidve foras sibi vult membris exire senectis?
 An metuit conclusa manere in Corpore putri?
 Et domus ætatis spatio ne fessa vetusto 775
 Obruat? At non sunt Immortali ulla pericla.

Denique connubia ad Veneris, partusque ferarum
 Esse Animas præsto, deridiculum esse videtur;
 Et spectare immortaleis mortalia membra
 Innumero numero; certareque præproperanter 780
 Inter se, quæ prima potissimaque insinuetur:
 Si non forte ita sunt Animarum foedera pacta,
 Ut, quæ prima volans advenerit, insinuetur
 Prima, neque inter se contendant viribus hilum.

Denique in æthere non Arbor, non æquore in alto 785
 Nubes esse queunt, nec Pisces vivere in arvis,
 Nec Cruor in lignis, nec saxis Succus inesse.
 Certum ac dispositum 'st, ubi quidquid crescat, & insit:
 Sic Animi natura nequit sine Corpore oriri
 Sola, neque a nervis & sanguine longius esse. 790
 Hoc si posset enim, multo prius ipsa Animi vis
 In Capite, aut Humeris, aut imis Calcibus esse
 Posset, & innasci quavis in parte soleret:
 Tandem in eodem homine atque in eodem vase maneret.
 Quod quoniam in nostro quoque constat Corpore certum 795
 Dispositumque videtur, ubi esse & crescere possit

Seorsum Anima atque Animus : Tanto magis inficiandum ,
 Totum posse extra Corpus durare , genique.
 Quare , corpus ubi interiit , periisse necesse 'st
 Confitearè animam , distractam in Corpore toto. 800.

Quippe etenim Mortale Æterno jungere , & unâ
 Consentire putare , & fungi mutua posse ,
 Desipere 'st : quid enim diversius esse putandum 'st ,
 Aut magis inter se disjunctum discrepitanſque ,
 Quam , Mortale quod est , Immortali atque perenni 805
 Junctum , in concilio sævas tolerare procellas ?

Præterea , quæcunque manent Æterna , necesse 'st ,
 Aut , quia sunt Solido cum corpore , respuere ictus ,
 Nec penetrare pati sibi quidquam , quod queat arctas
 Diffociare intus parteis ; ut Materiai 810
 Corpora sunt , quorum naturam ostendimus ante :
 Aut ideo durare ætatem posse per omnem ,
 Plagarum quia sunt expertia , sicut Inane 'st ;
 Quod manet intactum , neque ab ictu fungitur hilum :
 Aut ideo , quia nulla loci sit copia circum , 815
 Quo quasi res possint discedere , dissolvique :
 Sicut Summarum Summa 'st æterna , neque extra
 Quis locus est , quo diffugiat : neque corpora sunt , quæ
 Possint incidere , & valida dissolvere plaga :
 At neque (uti docui) Solido cum corpore Mentis 820
 Natura 'st , quoniam admistum 'st in rebus Inane ;
 Nec tamen est ut Inane : neque autem corpora defunt ,
 Ex infinito quæ possint forte coorta
 Proruerè hanc Mentis violento turbine molem ,
 Aut aliam quamvis cladem importare pericli : 825
 Nec porro natura Loci , spatiumque Profundi

Deficit, exspergi quo possit vis Animæ,
 Aut alia quavis possit vi pulsa perire.
 Haud igitur lethi præclusa 'st janua Menti.

Quod si forte ideo magis Immortalis habenda 'st, 830
 Quod lethalibus ab rebus munita tenetur;
 Aut quia non veniunt omnino aliena salutis;
 Aut quia quæ veniunt, aliqua ratione recedunt
 Pulsa prius, quam, quid noceant, sentire queamus:
 Scilicet a vera longe ratione remotum 'st. 835
 Præter enim quam quod morbis tum Corporis ægri,
 Advenit id, quod eam de rebus sæpe futuris
 Macerat, inque metu male habet, curisque fatigat:
 Præteritisque admissa annis peccata remordent.
 Adde furorem Animi proprium, atque obliviam rerum, 840
 Adde, quod in nigras Lethargi mergitur undas.

Nil igitur Mors est, ad nos neque pertinet hilum,
 Quandoquidem natura Animi mortalis habetur:
 Et velut anteaucto nil tempore sensimus ægri,
 Ad confligendum venientibus undique Pœnis; 845
 Omnia cum belli trepido concussa tumultu
 Horrida contremuere sub altis ætheris auris:
 In dubioque fuit, sub utrorum regna cadendum
 Omnibus humanis esset, terraque marique:
 Sic ubi non erimus, cum Corporis atque Animæ 850
 Discidium fuerit, quibus e sumus uniter apti,
 Scilicet haud Nobis quidquam, qui non erimus tum,
 Accidere omnino poterit, sensumque movere:
 Non si terra mari miscebitur, & mare coelo.

Et si jam nostro sentit de Corpore, postquam 855
 Distracta 'st Animi natura, Animæque potestas:

Nil tamen hoc ad Nos, qui cœtu conjugioque
Corporis atque Animæ consistimus uniter apti.
Nec, si materiam nostram conlegerit ætas
Post obitum, rursusque redegerit, ut sita nunc est; 860
Atque iterum Nobis fuerint data lumina vitæ,
Pertineat quidquam tamen ad Nos id quoque factum,
Interrupta semel cum sit repetentia nostra.
Et nunc nil ad Nos de nobis attinet, ante
Qui fuimus; nec jam de illis Nos afficit angor, 865
Quos de materia nostra nova proferet ætas.
Nam cum respicias immensi temporis omne
Præteritum spatium, tum motus Materiai
Multimodi quam sint; facile hoc adcredere possis,
Semina sæpe in eodem, ut nunc sunt, ordine posta: 870
Nec memori tamen id quimus deprendere mente.
Inter enim jecta 'st vitæ pausa, vageque
Deerrarunt passim motus ab Sensibus omnes.

Debet enim, misere quoi forte ægreque futurum 'st,
Ipse quoque esse in eo tum tempore, cum male possit 875
Accidere: At quoniam mors eximit im, prohibetque,
Illum, cui possint incommoda conciliari
Hæc eadem, in quibus & nunc Nos sumus, ante fuisse;
Scire licet Nobis nihil esse in morte timendum:
Nec miserum fieri, qui non est, posse: neque hilum 880
Differre, an nullo fuerit jam tempore natus,
Mortalem vitam mors cui immortalis ademit.

Proinde ubi se videas hominem miserarier ipsum,
Post mortem fore, ut aut putrescat corpore posito,
Aut flammis interfiat, malisve ferarum: 885
Scire licet, non sincerum sonere, atque subesse

Cæcum aliquem cordi stimulum, quamvis neget ipse
 Credere se, quemquam sibi Sensum in morte futurum.
 Non (ut opinor) enim dat, quod promittit; & inde
 Nec radicitus e vita se tollit, & eicit; 890
 Sed facit esse Sui quiddam super inscius ipse.
 Vivus enim Sibi cum proponit quisque, futurum,
 Corpus uti volucres lacerent in morte feræque;
 Ipse Sui miseret: neque enim Se vindicat hilum,
 Nec removet satis a projecto corpore; & illud 895
 Se fingit, sensuque suo contaminat adstans.
 Hinc indignatur, se Mortalem esse creatum;
 Nec videt, in vera nullum fore morte alium se;
 Qui possit vivus sibi Se lugere peremtum,
 Stansque jacentem; nec lacerari, urive dolore. 900
 Nam si in morte malum est, malis morsuque ferarum
 Tractari; non invenio, qui non sit acerbum,
 Ignibus impositum calidis torrescere flammis;
 Aut in melle situm suffocari; atque rigere
 Frigore, cum in summo gelidi cubat æquore saxi: 905
 Urgerive superne obtritum pondere terræ.
 At jam non domus accipiet te læta; neque uxor
 Optima, nec dulces occurrent oscula nati
 Præripere, & tacita pectus dulcedine tangent;
 Non poteris factis tibi fortibus esse tuisque 910
 Præsidio: Miser! o miser! ajunt, omnia ademit
 Una dies infesta tibi tot præmia vitæ.
 Illud in his rebus non addunt, Nec tibi earum
 Jam desiderium infidet rerum insuper una.
 Quod bene si videant animo, dictisque sequantur; 915
 Dissolvant animi magno se angore metuque.
 Tu quidem ut es letho sopitus, sic eris ævi

Quod superest, cunctis privatu' doloribus ægris :

At nos horrifco cinefactum te prope busto

Insatiabiliter deflebitus ; æternumque 920

Nulla dies nobis mœrorem e pectore demet.

Illud ab hoc igitur quærendum 'st, quid sit amari

Tantopere, ad somnum si res redit, atque quietem,

Cur quisquam æterno possit tabescere luctu?

Hoc etiam faciunt, ubi discubuerunt, tenentque 925

Pocula sæpe homines, & inumbrant ora coronis,

Ex animo ut dicant, Brevis hic est fructus homullis :

Jam fuerit, neque post unquam revocare licebit.

Tanquam in morte mali cumprimis hoc sit eorum,

Quod sitis exurat Miseros, atque arida torreat; 930

Aut aliæ cujus desiderium infideat rei.

Nec sibi enim quisquam tum Se, Vitamque requirit,

Cum pariter Mens & Corpus sopita quiescunt :

(Nam licet æternum per nos sic esse soporem)

Nec desiderium nostri nos adtigit ullum : 935

Et tamen haudquaquam nostros tunc illa per artus

Longe ab sensiferis Primordia motibus errant :

Quin conreptus homo ex somno se conligit ipse.

Multo igitur mortem minus ad Nos esse putandum;

Si minus esse potest, quam quod nihil esse videmus. 940

Major enim turbæ disiectus Materiai

Consequitur letho; nec quisquam expurgitus exstat,

Frigida quem semel est vitæ pausa secuta.

Denique si vocem rerum Natura repente

Mittat, & hoc aliquoi nostrum sic increpet ipsa : 945

Quid tibi tantopere 'st, Mortalis, quod nimis ægris

Luctibus indulges? quid mortem congemis, ac fles?

Nam si grata fuit tibi vita anteaeta priorque ,
 Et non omnia , pertusum congesta quasi in vas ,
 Commoda perfluxere , atque ingrata interiere : 950
 Cur non , ut plenus vitæ Conviva , recedis ?
 Æquo animoque capis securam , Stulte , quietem ?
 Sin ea , quæ fructus cunque es , periire profusa ,
 Vitaque in offensu 'st ; cur amplius addere quæris ,
 Rursum quod pereat male , & ingratum occidat omne : 955
 Nec potius vitæ finem facis , atque laboris ?
 Nam tibi præterea quod machiner , inveniamque
 Quod placeat , nihil est : eadem sunt omnia semper.
 Si tibi non annis Corpus jam marcet , & artus
 Confecti languent : eadem tamen omnia restant , 960
 Omnia si pergas vivendo vincere sæcla :
 Atque etiam potius , si nunquam sis moriturus.
 Quid respondeamus , nisi justam intendere litem
 Naturam ? & veram verbis exponere causam ?
 At qui obitum lamentetur miser amplius æquo , 965
 Non merito inclamet magis , & voce increpet acri ?
 Aufer abhinc lacrimas , Barathro , & compesce querelas.
 Grandior hic vero si jam , Seniorque queratur :
 Omnia perfructus vitæ præmia , marces ?
 Sed quia semper aves , quod abest , præsentia temnis , 970
 Imperfecta tibi elapsa 'st , ingrataque vita ,
 Et nec-opinanti Mors ad caput adstitit ante ,
 Quam satur ac plenus possis discedere rerum.
 Nunc aliena tua tamen ætate omnia mitte ,
 Æquo animoque , agedum , jam aliis concede : necesse 'st. 975
 Jure (ut opinor) agat , jure increpet , incilietque :
 Cedit enim rerum novitate extrusa vetustas ;
 Semper & ex aliis aliud reparare necesse 'st :

Nec quidquam in barathrum, nec tartara decidit atra.
 Materies opus est, ut crescant postera sæcla : 980
 Quæ tamen omnia Te, vita perfuncta, sequentur.
 Nec minus ergo ante hæc, quam nunc, cecidere, cadentque :
 Sic alid ex alio nunquam desistet oriri ;
 Vitaque mancupio nulli datur, omnibus usu.

Respice item, quam nihil ad Nos anteaeta vetustas 985
 Temporis æterni fuerit, quam nascimur ante.
 Hoc igitur speculum nobis Natura futuri
 Temporis exponit post mortem denique nostram.
 Num quid ibi horribile apparet? num triste videtur
 Quidquam? nonne omni somno securius exstat? 990

Atque ea nimirum, quæcunque Acherunte profundo
 Proditæ sunt esse, in vita sunt omnia nobis.
 Nec miser impendens magnum timet aëre saxum
 Tantalus, ut fama est, cassæ formidine torpens :
 Sed magis in vita Divûm metus urget inanis 995
 Mortaleis; casumque timent, quemcunque ferat Fors.

Nec Tityon Volucres ineunt Acherunte jacentem,
 Nec, quod sub magno scrutentur pectore, quidquam
 Perpetuam ætatem poterunt reperire profecto,
 Quamlibet immani projectu Corporis exstet, 1000
 Qui non sola novem dispensis jugera membris
 Obtineat, sed qui Terræ totius orbem :
 Non tamen æternum poterit perferre dolorem,
 Nec præbere cibum proprio de corpore semper :
 Sed Tityos nobis Hic est, in amore jacentem 1005
 Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor ;
 Aut alia quavis scindunt cuppedine curæ.

Sisyphus in vita quoque nobis ante oculos est,

Qui petere a populo fasceis sævasque secureis
 Imbibit, & semper victus tristisque recedit: 1010
 Nam petere imperium, quod inane est, nec datur unquam,
 Atque in eo semper durum sufferre laborem,
 Hoc est adverso nixantem trudere monte
 Saxum, quod tamen a summo jam vertice rursus
 Volvitur, & plani raptim petit æquora campi. 1015

Deinde animi ingratam naturam pascere semper,
 Atque explere bonis rebus, satiareque nunquam:
 Quod faciunt nobis annorum tempora, circum
 Cum redeunt, foetusque ferunt, variosque lepores;
 Nec tamen explemur Vitæ fructibus unquam: 1020
 Hoc (ut opinor) id est, ævo florente puellas
 Quod memorant laticem pertusum congerere in vas;
 Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

Cerberus, & Furia jam vero, & lucis egenus
 Tartarus, horriferos eructans faucibus æstus, 1025
 Hæc neque sunt usquam, neque possunt esse profecto.
 Sed metus in vita poenarum pro malefactis
 Est insignibus insignis, scelerisque luela
 Carcer, & horribilis de saxo lactu' deorsum,
 Verbera, Carnifices, Robur, Pix, Lamina, Tædæ: 1030
 Quæ tamen & si absunt, at Mens sibi conscia facti
 Præmetuens, adhibet stimulos, torretque flagellis;
 Nec videt interea, qui terminus esse malorum
 Possit, nec quæ sit poenarum denique finis:
 Atque eadem metuit magis hæc ne in morte gravescant: 1035
 Hinc Acherusia sit Stultorum denique vita.

Hoc etiam tibi Tute interdum dicere possis:
 Lumina sis oculis etiam bonus Ancu' reliquit,

Qui melior multis quam Tu, fuit, Improbe, rebus.
Inde alii multi reges rerumque potentes 1040
Occiderunt, magnis qui gentibus imperitarunt.

Ille quoque ipse, viam qui quondam per mare magnum
Stravit, iterque dedit legionibus ire per altum,
Ac pedibus falsas docuit super ire lacunas;
Et contemfit, aquis insultans, murmura ponti; 1045
Lumine adempto, animam moribundo corpore fudit.

Scipiades, belli fulmen, Carthaginis horror,
Ossa dedit terræ, proinde ac famul infimus esset.

Adde repertores doctrinarum atque leporum;
Adde Heliconiadum comites; quorum unus Homerus, 1050
Sceptra potitus, eadem aliis sopitu' quiete 'st.

Denique Democritum postquam matura vetustas
Admonuit memorem, motus languescere Mentis,
Sponte sua letho caput obvius obtulit ipse.

Ipse Epicurus obit, decurso lumine vitæ, 1055
Qui genus humanum ingenio superavit, & omneis
Præstinxit, stellas exortus uti ætherius Sol.

Tu vero dubitabis, & indignabere obire,
Mortua quoi vita est prope jam vivo atque videnti?
Qui somno partem majorem conteris ævi? 1060
Et vigilans stertis, nec somnia cernere cessas,
Sollicitamque geris cassa formidine mentem?
Nec reperire potes, quid sit tibi sæpe mali, cum
Ebrius urgeris multis miser undique curis,
Atque animi incerto fluitans errore vagaris? 1065

Si possent Homines, proinde ac sentire videntur,
Pondus inesse Animo, quod se gravitate fatiget,

Et, quibus id fiat causis, cognoscere, & unde
 Tanta mali tanquam moles in pectore constet;
 Haud ita vitam agerent, ut nunc plerumque videmus, 1070
 Quid sibi quisque velit, nescire, & quærere semper,
 Commutare locum, quasi onus deponere possit.

Exit sæpe foras magnis ex ædibus Ille,
 Esse domi quem pertæsum est, subitoque revertit:
 Quippe foris nihilo melius qui sentiat esse. 1075

Currit agens mannos ad villam Hic præcipitanter,
 Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans:
 Oscitat extemplo, tetigit cum limina villæ;
 Aut abit in somnum gravis, atque obliviam quærit;
 Aut etiam properans urbem petit atque revisit. 1080
 Hoc se quisque modo fugit: At, quem scilicet, ut sit,
 Effugere haud potis est, ingratis hæret, & angit,
 Propterea, morbi quia causam non tenet æger:
 Quam bene si videat, jam, rebus quisque relictis
 Naturam primum studeat cognoscere rerum, 1085
 Temporis æterni quoniam, non unius horæ,
 Ambigitur status, in quo sit mortalibus omnis
 Ætas post mortem, quæ restat cunque, manenda.

Denique tantopere in dubiis trepidare periclis
 Quæ mala nos subigit vitæ tanta cupido? 1090
 Certa quidem finis vitæ mortalibus adstat,
 Nec devitari lethum pote, quin obeamus.

Præterea, versamur ibidem, atque infumus usque:
 Nec nova vivendo procuditur ulla voluptas.
 Sed dum abest, quod avemus, id exsuperare videtur 1095
 Cetera: post aliud, cum contigit illud, avemus;

Et fitis æqua tenet vitæ semper hiantis :
Posteraque in dubio est, fortunam quam vehat ætas ;
Quidve ferat nobis casus, quive exitus instet.

Nec prorsum, vitam ducendo, demimus hilum 1100
Tempore de mortis; nec delibrare valemus,
Quo minus esse diu possimus morte peremti.
Proinde licet quot vis vivendo condere sæcla,
Mors æterna tamen nihilominus illa manebit:
Nec minus Ille diu jam non erit, ex hodierno 1105
Lumine qui finem vitæ fecit, & ille,
Mensibus atque annis qui multis occidit ante.

TITI
LUCRETII
CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER QUARTUS.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER QUARTUS.

A R G U M E N T U M.

*Qua supra libro primo usus est comparatione Lucretius, ut Memmii sui animum tantisper a contentione relaxaret; eadem hunc librum quartum a v. 1 ad 26 auspicatur, ut auditorem sibi docilem reddat, & attentum. II. Libri hujus proponit argumentum, quod ex industria cum superioribus connectit. Cum enim primo & secundo libro abunde docuerit, quae & qualia sint rerum Primordia, quibus figuris distincta, quo motu ferantur, ac ceteras res procreent; Libro vero tertio Animae atque Animi naturam fusius explicaverit; merito sane a v. 26 ad v. 46 hanc aliam subnectit disputationem de sensatione tam vigilantium, quam dormientium. Quam disputationem ut ex ordine absolvat, a Simulacris exorditur, quibus omnem sensationem fieri contendit. Docet itaque III. a rerum superficie tenuia quaedam & subtilissima Simulacra mitti, quae passim per Aera volitant, sigillatim tamen sub visum non cadunt, nisi a speculis aut Aqua repulsa in oculos incurrant, a v. 46 ad v. 108. IV. Subtilitatem horum Simulacrorum demonstrat, & subinde exiguitatem Primordiorum confirmat, ad v. 129. V. Simulacrorum duplex distinguit genus, alterum eorum, quae sponte sua generantur in Aere, qualia nonnunquam videmus fieri in nubi-
bus, quae modo Gigantum, modo Montium aut Belluarum imagines imitantur; alterum eorum quae a rerum superficie avo-*

lant, quasi tenues rerum Exuviae: & deinde a Rerum surperficie has Exuvias perpetuo oriri docet, & ea motus celeritate per Aera ferri, ut Luminis solaris jactum facile superent, a v. 129 ad v. 217. VI. Quia Visus Omnium Sensuum primus habetur, ab eo exorditur; quem ex Simulacrorum seu Imaginum incurfu fieri docet. Interim autem explicat ea omnia, quae ad Visus causas spectant, variaque de Visu problemata proponit, quae rite solvit & explicat, a v. 217 ad v. 471. VII. Ne vero aliquis ex problematis modo explicatis sensus fallaciae arguat, illorum dignitatem copiose adstruit, a v. 471 ad v. 524. Et subinde Scepticos, praecipue a v. 471 ad v. 479 refutat: & demum asserit, omnem Veritatem fidei sensuum inniti. VIII. His ita de Visu disputatis, ceteros sensus aggreditur, ac primum docet, Vocem ac Sonum corporeas esse Images, quae aurem pariter feriant & auditum faciant: Vocis naturam atque formaturam explicat. Cur eadem vox percipiatur a multis, rationem reddit; quid sit Echo, quomodo fiat, a v. 524 ad v. 619. IX. Deinde de Sapore, & Gustu, de Odore, & Olfactu docet; quid nempe sit Sapor, quid Odor, & cur non ab omnibus sentiatur. Cur Cibus idem aliis dulcis, aliis amarus fiat; cur Odor alius aliis sit magis aptus, & Vox aliis terrorem incutiat, quae alios juvet, saltem non terreat, a v. 619 ad v. 726. X. de Imaginatione atque Cogitatione agit, quas per tenuissima rerum Simulacra seu imagines, quae in mentem incurrant, fieri pariter ait: inde varia de Cogitationibus problemata proponit & explicat, cur, v. g. videamur in Somnis videre illos, qui jam mortui sunt: cur Simulacra rerum seu Images videantur nobis morari, dum cogitamus ea: cur subito quisque cogitat, quae lubuerit: cur in Somnis cernimus moveri, a v. 726 ad v. 820. XI. a v. 821 ad v. 905. docet, Linguam, Oculos, Aures, Nates, omnia denique sensationis Organa prius nata esse, quam eorum usum: secus vero in artificiosis rebus, quae pendent ex praevisa indigentia. XII. De Somno ac Infomniis agit, imprimisque docet, qua ratione fiat Somnus in nobis, & in ceteris Animantibus: Somniorum varias assignat causas: & demum ad res Venereas delapsus a v.

1050 usque ad finem libri, de Amore, Sterilitate, Foecunditate, &c. liberius forsan & apertius, quam par erat, (sed Philosophi in hisce rebus sibi maxime indulgent) disputat.

AVIA Pieridum peragro loca, nullius ante
Trita solo: juvat integros accedere fonteis,
Atque haurire: juvatque novos decerpere flores,
Insignemque Meo capiti petere inde coronam,
Unde prius Nulli velarint tempora Musæ. 5
Primum, quod magnis doceo de rebus, & arctis
Religionum animos nodis exsolvere pergo;
Deinde, quod obscura de re tam lucida pango
Carmina, musæo contingens cuncta lepore:
Id quoque enim non ab nulla ratione videtur. 10
Nam veluti Pueris absinthia tætra Medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoque liquore,
Ut Puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenuis; interea perpotet amarum 15
Absinthii laticem, deceptaque non capiatur;
Sed potius tali tactu recreata valeſcat:
Sic Ego nunc, quoniam hæc Ratio plerumque videtur
Tristior esse, quibus non est tractata; retroque
Volgus abhorret ab Hac; volui tibi suaviloquenti 20
Carmine Pierio rationem exponere nostram,
Et quasi Musæo dulci contingere melle;
Si tibi forte animum tali ratione tenere
Versibus in nostris possem, dum perspicis omnem
Naturam rerum; ac persentis utilitatem. 25

Sed quoniam docui, cunctarum Exordia rerum

Lucretius,

Qualia sint, & quam variis distantia formis
 Sponte sua volitent, æterno percita motu ;
 Quoque modo possint res ex his quæque creari :
 Atque Animi quoniam docui natura quid esset , 30
 Et quibus e rebus cum Corpore comta vigeret ;
 Quove modo distracta rediret in Ordia prima :
 Nunc agere incipiam tibi , quod vehementer ad has res
 Attinet , esse ea , quæ rerum Simulacra vocamus :
 Quæ quasi Membranæ , summo de corpore rerum 35
 Dereptæ , volitant ultro citroque per auras :
 Atque eadem nobis vigilantibus obvia menteis
 Terrificant , atque in somnis , cum sæpe figuras
 Contuimur miras , simulacraque luce carentum ;
 Quæ nos horrifce languentis sæpe sopore 40
 Excierunt : Ne forte Animas Acherunte reamur
 Effugere , aut Umbras inter vivos volitare :
 Neve aliquid nostri post mortem posse relinqui ,
 Cum Corpus simul , atque Animi natura peremta ,
 In sua discessum dederunt Primordia quæque. 45

Dico igitur , rerum Effigias tenuisque figuras
 Mittier ab rebus , summo de corpore earum ;
 Quæ quasi Membrana , vel Cortex nominanda est ,
 Quod speciem ac formam similem gerit ejus Imago ,
 Quojsuncque cluet de corpore fusa vagari. 50

Id licet hinc quamvis hebeti cognoscere corde :
 Principio , quoniam mittunt in rebus apertis
 Corpora res multæ , partim diffusa solute ,
 Robora ceu Fumum mittunt , ignesque Vaporem :
 Et partim contexta magis , condensaque , ut olim 55
 Cum veteres ponunt tunicas æstare Cicadæ ;
 Et Vituli cum membranas de corpore summo

Nascentes mittunt; & item cum lubrica Serpens
Exiit in spinis vestem: Nam sæpe videmus
Illorum spoliis vepreis volitantibus auctas. 60

Haec quoniam fiunt, tenuis quoque debet Imago
Ab rebus mitti, summo de corpore earum.

Nam, cur illa cadant magis, ab rebusque recedant,
Quam quæ tenuja sunt, hiscendi 'st nulla potestas.

Præsertim cum sint in summis corpora rebus 65

Multa minuta, jaci quæ possint ordine eodem,

Quo fuerint, veterem & formæ servare figuram;

Et multo citius, quanto minus endopediri

Pauca queunt, & sunt in prima fronte locata.

Nam certe jaci, atque emergere multa videmus, 70

Non solum ex alto, penitusque, ut diximus ante,

Verum de summis ipsum quoque sæpe colorem:

Et volgo faciunt id lutea, rufaque Vela,

Et ferrugina, cum magnis intenta Theatris,

Per malos volgata, trabeisque trementia flutant: 75

Namque ibi confessum Cavea subter, & omnem

Scenai speciem, Patrum, Matrumque, Deorumque

Inficiunt, coguntque suo fluitare colore:

Et quanto circum mage sunt inclusa Theatri

Mœnia, tam magis hæc intus perfusa lepore 80

Omnia conrident, conrepta luce diei.

Ergo Lintea de summo cum corpore fucum

Mittunt, Effigias quoque debent mittere tenuis

Res quæque: ex summo quoniam jaculantur utræque.

Sunt igitur jam formarum vestigia certa, 85

Quæ vulgo volitant subtili prædita filo,

Nec singillatim possunt secreta videri.

Præterea, omnis Odos, Fumus, Vapor, atque aliæ res

Confimiles, ideo diffusæ rebus abundant,
 Ex alto quia dum veniunt intrinsecus ortæ, 90
 Scinduntur per iter flexum; nec recta viarum
 Ostia sunt, qua contendunt exire coortæ.
 At contra, tenuis summi membrana Coloris
 Cum jacitur, nihil est, quod eam discerpere possit;
 In promptu quoniam 'st in prima fronte locata. 95

Postremo, in Speculis, in Aqua, Splendoreque in omni,
 Quæcunque apparent nobis Simulacra, necesse 'st,
 Quandoquidem simili specie sunt prædita rerum,
 Esse in imaginibus missis consistere eorum.
 Nam cur illa cadant magis, ab rebusque recedant 100
 Corpora, res multæ quæ mittunt Corpore aperto,
 Quam quæ tenuia sunt, hiscendi 'st nulla potestas.

Sunt igitur tenues formarum, confimilesque
 Effigiæ, singillatim quas cernere nemo
 Cum possit, tamen assiduo crebroque repulso 105
 Rejectæ, reddunt Speculorum ex æquore visum:
 Nec ratione alia servari posse videntur
 Tantopere, ut similes reddantur quoique figuræ.

Nunc age, quam tenui natura constet Imago,
 Percipe: & in primis quoniam Primordia tantum 110
 Sunt infra nostros sensus, tantoque minora,
 Quam quæ primum oculi cœptant non posse tueri.
 Nunc tamen id quoque uti confirmem, Exordia rerum
 Cunctarum quam sint subtilia, percipe paucis.

Primum Animalia sunt jam partim tantula, eorum 115
 Tertia pars nulla ut possit ratione videri.
 Horum Intestinum quodvis quale esse putandum 'st?
 Quid? Cordis globus, aut Oculi? quid? Membra? quid? Artus?
 Quantula sunt? quid? præterea Primordia quæque,

Unde Anima atque Animi constet natura necessum 'st, 120
 Nonne vides, quam sint subtilia, quamque minuta?

Præterea, quæcunque suo de corpore odorem
 Exspirant acrem, Panaces, Absinthia tætra,
 Abrotonique graves, & tristia Centaurea:
 Horum unumquodvis leviter si forte ciebis, 125
 Quamprimum noscas, rerum Simulacra vagare
 Multa modis multis, nulla vi, cassaque sensu.
 Quorum quantula pars sit Imago, dicere nemo 'st
 Qui possit, neque eam rationem reddere dictis.

Sed ne forte putes, ea demum sola vagare, 130
 Quæcunque ab rebus rerum Simulacra recedunt:
 Sunt etiam, quæ sponte sua gignuntur, & ipsa
 Constituuntur in hoc coelo, qui dicitur aër:
 Quæ multis formata modis sublime feruntur,
 Nec speciem mutare suam liquentia cessant, 135
 Et quojusque modi formarum vertere in ora.
 Ut nubeis facile interdum concreescere in alto.
 Cernimus, & mundi speciem violare serenam,
 Aëra mulcenteis motu: Nam sæpe Gigantum
 Ora volare videntur, & umbram ducere late: 140
 Interdum magni montes, avolsaque saxa
 Montibus anteire, & solem succedere præter:
 Inde alios trahere atque inducere bellua nimbos.

Nunc ea quam facili & celeri ratione genantur,
 Perpetuoque fluant ab rebus, lapsaque cedant. 145
 Semper enim summum quidquid de rebus abundat,
 Quod jaculentur: & hoc alias cum pervenit in res,
 Transfit, ut in primis Vestem: Sed in aspera Saxa,
 Aut in materiem ut Ligni pervenit; ibi jam
 Scinditur, ut nullum Simulacrum reddere possit. 150

At cum, splendida quæ constant, opposita fuerunt,
Densaque, ut in primis Speculum 'st: Nihil accidit horum.

Nam neque uti vestem possit transire, neque ante
Scindi, quam meminit lævor præstare salutem.

Quapropter fit, ut hinc nobis Simulacra genantur, 155

Et quamvis subito, quovis in tempore, quamque

Rem contra Speculum ponas, apparet Imago:

Perpetuo fluere ut noscas e corpore summo

Texturas rerum tenuis, tenuisque figuras.

Ergo multa brevi spatio Simulacra genuntur, 160

Ut merito celer his rebus dicatur origo.

Et quasi multa brevi spatio summittere debet

Lumina Sol, ut perpetuo sint omnia plena:

Sic a rebus item simili ratione necesse 'st

Temporis in puncto rerum Simulacra ferantur 165

Multa modis multis in cunctas undique parteis:

Quandoquidem Speculum queiscunque obvertimus oris,

Res ibi respondent simili forma atque colore.

Præterea, modo quom fuerit liquidissima cœli

Tempestas, perquam subito fit turbida fœde 170

Undique; uti tenebras omneis Acherunta rearis

Liquisse, & magnas cœli complexisse cavernas.

Usque adeo, tætra nimborum nocte coorta,

Impendent atræ formidinis ora superne.

Quorum quantula pars fit Imago, dicere nemo 'st 175

Qui possit, neque eam rationem reddere dictis.

Nunc age, quam celeri motu Simulacra ferantur,

Et quæ mobilitas ollis tranantibus auras

Reddita sit, longo ut spatio brevis hora teratur,

In quemcunque locum diverso numine tendunt, 180

Suavidicis potius, quam multis versibus edam:

Parvus ut est Cycni melior canor, ille Gruum quam
Clamor, in ætheriis dispersus nubibus Austri.

Principio, persæpe leveis res, atque minutis
Corporibus factas, celereis licet esse videre. 185

In quo jam genere 'st Solis lux, & vapor ejus,
Propterea quia sunt e primis facta minutis:

Quæ quasi trudentur, perque Aëris intervallum
Non dubitant transire, sequenti concita plaga.

Suppeditatur enim confestim lumine lumen, 190
Et quasi protelo stimulatur fulgere fulgur.

Quapropter Simulacra pari ratione necesse 'st

Immemorabile per spatium transcurrere posse

Temporis in puncto: primum quod parvola causa

Est, procul a tergo quæ provehat atque propellat: 195

Deinde, quod usque adeo textura prædita rara

Mittuntur, facile ut quasvis penetrare queant res,

Et quasi permanare per Aëris intervallum.

Præterea, si, quæ penitus Corpuscula rerum

Ex alto in terras mittuntur, Solis uti lux, 200

Ac vapor, hæc puncto cernuntur lapsa diei

Per totum cœli spatium diffundere sese;

Perque volare mare, ac terras, cœlumque rigare

Quod supera 'st: Ubi tam volucris hæc levitate feruntur.

Quid? quæ sunt igitur jam prima in fronte parata 205

Cum jaciuntur, & emissum res nulla moratur,

Nonne vides citius debere, & longius ire:

Multiplexque loci spatium transcurrere eodem

Tempore, quo Solis pervolgant lumina cœlum?

Hoc etiam in primis specimen verum esse videtur, 210

Quam celeri motu rerum Simulacra ferantur,

Quod, simul ac primum sub divo splendor Aquæ

Ponitur, extemplo, cœlo stellante, serena
 Sidera respondent in Aqua radiantia mundi.
 Iamne vides igitur, quam puncto tempore imago 215
 Ætheris ex oris ad terrarum accadat oras?

Quare etiam atque etiam mitti hæc fateare necesse 'st
 Corpora, quæ feriant oculos, visumque laceffant:
 Perpetuoque fluunt certis ab rebus Odores:
 Frigus ut a fluviis, Calor a sole, Æstus ab undis 220
 Æquoris, exesor mœrorum litora circum.
 Nec variæ cessant Voces volitare per auras:
 Denique in os falsi venit humor sæpe Saporis,
 Cum mare versamur propter: Dilutaque contra
 Cum tuimur misceri absinthia, tangit amaror. 225
 Usque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter
 Fertur, & in cunctas dimittitur undique parteis;
 Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi:
 Perpetuo quoniam sentimus, & omnia semper
 Cernere, Odorari licet, & sentire Sonorem. 230

Præterea, quoniam manibus tractata figura
 In tenebris quædam, cognoscitur esse eadem, quæ
 Cernitur in luce & claro candore; necesse 'st
 Consimili causa Tactum Visumque moveri.
 Nunc igitur, si Quadratum tentamus, & id nos 235
 Commovet in tenebris; in luci quæ poterit res
 Accidere ad speciem, Quadrata nisi ejus imago?

Esse in Imaginibus quapropter causa videtur
 Cernendi, neque posse sine his res ulla videri.

Nunc ea, quæ dico, rerum Simulacra feruntur 240
 Undique, & in cunctas jaciuntur didita parteis:
 Verum, nos oculis quia solis cernere quimus,
 Propterea fit, uti, speciem quo vertimus, omnes

Res ibi eam contra feriant forma atque colore.

Et quantum quæque a nobis res absit, Imago
Efficit, ut videamus, & internoscere curat. 245

Nam cum mittitur, extemplo protrudit agitque
Aëra, qui inter se cunque 'st oculosque locatus;

Isque ita per nostras acies perlabitur omnis,
Et quasi perterget pupillas, atque ita transit. 250

Propterea fit, uti videamus, quam procul absit
Res quæque: & quanto plus aëris ante agitur,
Et nostros oculos perterget longior aura,
Tam procul esse magis res quæque remota videtur.

Scilicet hæc summe celeri ratione geruntur, 255
Quale fit, ut videamus: & una quam procul absit.

Illud in his rebus minime mirabile habendum 'st,

Cur ea, quæ feriant oculos Simulacra, videri
Singula cum nequeant, res ipsæ perspiciantur.

Ventus enim quoque paulatim cum verberat, & cum 260

Acre ferit Frigus, non privam quamque solemus
Particulam Venti sentire, & Frigoris ejus;

Sed magis unversum: fierique perinde videmus

Corpore tum plagas in nostro, tanquam aliquæ res
Verberet, atque sui det sensum corporis extra. 265

Præterea, Lapidem digito cum tundimus, ipsum
Tangimus extremum Saxi, summumque colorem:

Nec sentimus eum tactu, verum magis ipsam

Duritiem penitus Saxi sentimus in alto.

Nunc age, cur ultra Speculum videatur Imago, 270
Percipe: nam certe penitus remmota videtur.

Quod genus illa, foris quæ vere transpiciuntur,

Janua cum per se transpectum præbet apertum,

Multa facitque foris ex ædibus ut videantur.

Is quoque enim duplici geminoque fit Aëre Vifus. 275
 Primus enim 'ft, citra poſteis qui cernitur Aër:
 Inde fores ipſæ dextra lævaque ſequuntur.
 Poſt extraria lux oculos perterget, & Aër
 Alter, & illa, foris quæ vere tranſpiciuntur.
 Sic ubi ſe primum Speculi projecit Imago, 280
 Dum venit ad noſtras acies, protrudit agitque
 Aëra, qui inter ſe cunque 'ft oculosque locatus:
 Et facit, ut prius Hunc omnem ſentire queamus,
 Quam Speculum: Sed ubi Speculum quoque ſenſimus ipſum;
 Continuo a nobis in id hæc, quæ fertur, Imago 285
 Pervenit, & noſtros oculos rejecta reviſit:
 Atque alium præ ſe propellens Aëra volvit;
 Et facit, ut prius hunc, quam ſe, videamus: eoque
 Diſtare a Speculo tantum remmota videtur.
 Quare etiam atque etiam minime mirarier eſt par 290
 Illis, quæ reddunt Speculorum ex æquore viſum,
 Aëribus binis; quoniam res conſit utroque.

Nunc ea, quæ nobis membrorum dextera pars eſt,
 In Speculis fit ut in læva videatur, eo quod
 Planitiem ad Speculi veniens cum offendit Imago, 295
 Non convertitur incolumis; ſed recta retrorſum
 Sic eliditur, ut ſi quis prius, arida quam ſit
 Cretea perſona, adlidat pilæve, trabive;
 Atque ea continuo rectam ſi fronte figuram
 Servet, & elifam retro ſeſe exprimat ipſa: 300
 Fiet, ut, ante oculos fuerit qui dexter, hic idem
 Nunc ſit lævus; & e lævo ſit mutua dexter.

Fit quoque, de Speculo in Speculum ut tradatur Imago:
 Quinque etiam, ſexve ut fieri Simulacra fuerint.
 Nam quæcunque retro parte interiore latebunt, 305

Inde tamen, quamvis torte, penitusque remota,
Omnia per flexos aditus educta licebit
Pluribus hæc Speculis videantur in ædibus esse.

Usque adeo e Speculo in Speculum tralucet Imago,
Et cum læva data 'st, fit rursus ut dextera fiat: 310
Inde retrorsum reddit se, & convertit eodem.

Quin etiam, quæcunque latuscula sunt Speculorum
Adsimili lateris flexura prædita nostri:
Dextera ea propter nobis Simulacra remittunt;
Aut quia de Speculo in Speculum transfertur Imago, 315
Inde ad nos elisa bis advolat; aut etiam quod
Circumagitur, cum venit Imago, propterea quod
Flexa figura docet Speculi convertier ad nos.

Endogredi porro pariter Simulacra, pedemque
Ponere nobiscum credas, gestumque imitari; 320
Propterea, quia de Speculi qua parte recedas,
Continuo nequeunt illinc Simulacra reverti:
Omnia quandoquidem cogit natura referri,
Ac resilire ab rebus ad æquos reddita flexus.

Splendida porro oculi fugitant, vitantque tueri: 325
Sol etiam cæcat, contra si tendere pergas:
Propterea, quia vis magna 'st ipsius; & alte
Aëra per purum graviter Simulacra feruntur,
Et feriunt oculos, turbantia composituras.
Præterea, Splendor, quicumque 'st acer, adurit 330
Sæpe oculos, ideo quod femina possidet ignis
Multa, dolorem oculis quæ gignunt insinuando.

Lurida præterea sunt, quæcunque tuentur
Arquati: quia luroris de corpore eorum
Semina multa fluunt Simulacris obvia rerum; 335
Multaque sunt oculis in eorum denique mista,

Quæ contage sua palloribus omnia pingunt.

E tenebris autem, quæ sunt in luce, tuemur,
 Propterea quia, cum prior caliginis Aër
 Ater init oculos prior, & possedit apertos; 340
 Insequitur candens confestim lucidus Aër,
 Qui quasi purgat eos, ac nigras discutit umbras
 Aëris illius: nam multis partibus hic est
 Mobilior, multisque minutior, & mage pollens.
 Qui simul atque vias oculorum luce replevit, 345
 Atque patefecit, quas ante obsederat ater:
 Continuo rerum Simulacra adapertha sequuntur,
 Quæ sita sunt in luce, laceßuntque, ut videamus.
 Quod contra facere in tenebris a luce nequimus,
 Propterea, quia posterior caliginis Aër 350
 Crassior insequitur, qui cuncta foramina complet;
 Obsiditque vias oculorum, ne Simulacra
 Possint ullarum rerum conjecta moveri.

Quadratasque procul turreis cum cernimus urbis:
 Propterea fit, uti videantur sæpe rotundæ, 355
 Angulus obtusus quia longe cernitur omnis;
 Sive etiam potius non cernitur; ac perit ejus
 Plaga, nec ad nostras acies perlabitur ictus:
 Aëra per multum quia dum Simulacra feruntur,
 Cogit hebescere eum crebris offensibus Aër. 360
 Hinc, ubi suffugit sensum simul angulus omnis,
 Fit, quasi tornata ut saxorum structa tuantur:
 Non tamen, ut coram quæ sunt, vereque rotunda,
 Sed quasi adumbratim paulum simulata videntur.

Umbra videtur item nobis in Sole moveri, 365
 Et vestigia nostra sequi, gestumque imitari;
 (Aëra si credas privatum lumine posse

Endogredi, motus hominum gestusque sequentem.
 Nam nihil esse potest aliud, nisi lumine cassus
 Aër, id, quod nos Umbram perhibere suëmus.) 370
 Nimirum, quia Terra locis ex ordine certis
 Lumine privatur Solis, quacunque meantes
 Officimus: repletur item, quod liquimus ejus.
 Propterea fit, uti videatur, quæ fuit Umbra
 Corporis, e regione eadem nos usque secuta. 375
 Semper enim nova se radiorum lumina fundunt,
 Primaque dispereunt, quasi in ignem Lana trahatur.
 Propterea facile & spoliatur lumine Terra:
 Et repletur item, nigrasque sibi abluit Umbras.

Nec tamen hic Oculos falli concedimus hilum. 380
 Nam, quocunque loco sit Lux, atque Umbra, tueri
 Illorum est: eadem vero sint lumina, necne,
 Umbraque, quæ fuit hic, eadem num transeat illuc;
 An potius fiat, paulo quod diximus ante:
 Hoc Animi demum Ratio discernere debet: 385
 Nec possunt Oculi naturam noscere rerum.
 Proinde Animi vitium hoc Oculis adfingere noli.

Qua vehimur Navi, fertur, cum stare videtur:
 Quæ manet in statione, ea præter creditur ire:
 Et fugere ad puppim colles campique videntur, 390
 Quos agimus præter navim, velisque volamus.

Sidera cessare ætheriis adfixa cavernis
 Cuncta videntur: at adfiduo in sunt omnia motu:
 Quandoquidem longos obitus exorta revisunt,
 Cum permensa suo sunt cœlum corpore claro: 395
 Solque pari ratione manere, & Luna videtur
 In statione; ea quæ ferri res indicat ipsa.

Exstantesque procul medio de gurgite Montes,
 Classibus inter quos liber patet exitus, idem
 Apparent; & longe divolsi licet, ingens 400
 Insula conjunctis tamen ex his una videtur.

Atria versari, & circumcursare columnæ,
 Usque adeo fit, uti pueris videantur, ubi ipsi
 Desierunt verti, vix ut jam credere possint,
 Non supra sese ruere omnia tecta minari. 405

Jamque rubrum tremulis jubar ignibus erigere alte
 Cum cœptat Natura, supraque extollere monteis;
 Quos tibi tum supra Sol monteis esse videtur,
 Cominus ipse suo contingens fervidus igni,
 Vix absunt nobis missus bis mille sagittæ; 410
 Vix etiam cursus quingentos sæpe veruti:
 Inter eos Solemque jacent immania ponti
 Æquora, substrata ætheriis ingentibus oris:
 Interjectaque sunt terrarum millia multa,
 Quæ variæ retinent gentes & sæcla ferarum. 415

At conlectus aquæ, digitum non altior unum,
 Qui lapides inter sistit per strata viarum,
 Despectum præbet sub terras impete tanto,
 A terris quantum cœli patet altus hiatus:
 Nubila despicere, & cœlum ut videre videre, & 420
 Corpora mirando sub terras abdita cœlo.

Denique, ubi in medio nobis equus acer obhæsit
 Flumine, & in rapidas amnis despeximus undas;
 Stantis equi corpus transversum ferre videtur
 Vis, & in adversum flumen contrudere raptim: 425
 Et, quocunque oculos trajecimus, omnia ferri
 Et fluere adsimili nobis ratione videntur.

Porticus æquali quamvis est denique ductu,

Stansque in perpetuum paribus suffulta columnis ;
Longa tamen parte ab summa cum tota videtur , 430
Paulatim trahit angusti fastigia coni ,
Tecta solo jungens , atque omnia dextera lævis :
Donicum in obscurum coni conduxit acumen.

In pelago nautis ex undis ortus , in undis
Sol fit uti videatur obire , & condere lumen : 435
Quippe ubi nil aliud , nisi aquam cœlumque tuentur ,
Ne leviter credas labefactari undique sensus.

At maris ignaris in portu clauda videntur
Navigia , aplustris fractis , obnitier undis.
Nam quæcunque supra rorem salis edita pars est 440
Remorum , recta 'st ; & recta superne Guberna :
Quæ demersa liquore obeunt , refracta videntur
Omnia converti , sursumque supina reverti ;
Et reflexa prope in summo fluitare liquore.

Raraque per cœlum cum venti nubila portant 445
Tempore nocturno , tum splendida Signa videntur
Labier adversum nubeis , atque ire superne
Longe aliam in partem , quam quo ratione feruntur.

At si forte oculo manus uni subdita , subter
Pressit eum , quodam sensu fit , uti videantur 450
Omnia , quæ tuimur , fieri tum bina tuendo ;
Bina Lucernarum florentia lumina flammis ,
Binaque per totas ædeis geminare Supellex :
Et duplices Hominum facies , & corpora bina.

Denique cum suavi devinxit membra sopore 455
Somnus , & in summa corpus jacet omne quiete :
Tum vigilare tamen nobis , & membra movere
Nostra videmur , & in noctis caligine cæca
Cernere censemus Solem , lumenque diurnum ;

Conclufoque loco Cœlum, Mare, Flumina, Monteis 460

Mutare, & campos pedibus tranfire videmur:

Et fonitus audire, fevera fientia noctis

Undique cum confent, & reddere dicta tacentes.

Cetera de genere hoc mirando multa videmus,

Quæ violare fidem quafi fenfibus omnia quærunr: 465

Nequidquam: quoniam pars horum maxima fallit

Propter opinatus Animi, quos addimus ipfi,

Pro vifis ut fint, quæ non funt fenfibu' vifa.

Nam nihil egregius, quam res fecernere apertas.

A dubiis, Animus quas ab fe protinus addit. 470

Denique, nil Sciri fi quis putat, id quoque nescit,

An Sciri poffit, qui fe nil Scire fatetur:

Hunc igitur contra mittam contendere caufam,

Qui capite ipfe fuo inftituit veftigia retro.

Et tamen hoc quoque uti concedam, fcire; at id ipfum 475

Quæram, (quom in rebus veri nil viderit ante,)

Unde fciat, quid fit Scire, & Nefcire viciffim;

Notitiam veri quæ res falſique crearit;

Et dubium certo quæ res differre probarit?

Invenies, primis ab Senſibus eſſe creatam 480

Notitiam veri, neque Senſus poſſe refelli:

Nam majore fide debet reperiri illud,

Sponte ſua veris quod poſſit vincere falſa.

Quid majore fide porro, quam ſenſus haberi

Debet? An ab ſenſu falſo Ratio orta valebit 485

Dicere eos contra, quæ tota ab Senſibus orta 'ſt?

Qui niſi ſint veri, Ratio quoque falſa fit omnis.

An poterunt Oculos Aures reprehendere? an Aureis

Tactus? an hunc porro Tactum Sapor arguet oris?

An confutabunt Nares, Oculive revincent? 490

Non (ut opinor) ita 'st : Nam seorsum quoique potestas
 Divisa 'st : sua vis quoique 'st : ideoque necesse 'st ,
 Quod molle , aut durum est , gelidum , fervensve , seorsum
 Id molle , aut durum , gelidum , fervensve videri ;
 Et seorsum varios rerum sentire Colores , 495
 Et quæcunque coloribu' sunt conjuncta , necesse 'st .
 Seorsus item Sapor oris habet vim , seorsus Odores
 Nascuntur , seorsum Sonitus ? ideoque necesse 'st ,
 Non possint alios alii convincere Sensus .

Nec porro poterunt ipsi reprehendere sese ; 500
 Æqua fides quoniam debet semper haberi .

Proinde , quod in quoque 'st his visum tempore , verum 'st

Et , si non poterit ratio dissolvere causam ,
 Cur ea , quæ fuerint juxtim quadrata , procul sint
 Visa rotunda ; tamen præstat rationis egentem 505

Reddere mendose causas utriusque figuræ ,
 Quam manibus manifesta suis emittere quæquam ;
 Et violare fidem primam , & convellere tota
 Fundamenta , quibus nixatur Vita , Salusque .

Non modo enim Ratio ruat omnis , Vita quoque ipsa 510
 Concidat extemplo , nisi credere sensibus ausis ,
 Præcipiteisque locos vitare , & cetera , quæ sint
 In genere hoc fugienda ; sequi , contraria quæ sint .
 Illa tibi est igitur verborum copia cassa

Omnis , quæ contra sensus instructa , parata 'st . 515

Denique ut in Fabrica , si prava 'st Regula prima ,
 Normaue si fallax rectis regionibus exit ,
 Et Libella aliqua si ex parti claudicat hilum ;
 Omnia mendose fieri , atque obstipa necessum 'st ,
 Prava , cubantia , prona , supina , atque absona tecta ; 520
 Jam ruere ut quædam videantur velle , ruantque ,

Prodit judiciis fallacibus omnia primis.
 Sic igitur Ratio tibi rerum prava necesse 'st
 Falsaque fit, falsis quæcunque ab Sensibus orta 'st.

Nunc alii Sensus quo pacto quisque suam rem 525
 Sentiat, haudquaquam ratio scruposa relicta 'st.

Principio, auditur Sonus, & Vox omnis, in Aureis
 Insinuata suo pèpulere ubi corpore sensum.
 Corpoream quoque enim Vocem constare fatendum 'st,
 Et Sonitum; quoniam possunt impellere Sensus. 530
 Præterradit enim Vox fauceis sæpe, facitque
 Asperiora foras gradiens arteria Clamor.

Quippe, per angustum turba majore coorta
 Ire foras ubi cœperunt primordia Vocum,
 Scilicet expletis quoque janua raditur oris 535
 Rauca viis, & iter lædit, qua Vox it in auras.
 Haud igitur dubium est, quin Voces Verbaque consent
 Corporeis e principiis, ut lædere possint.

Nec te fallit item, quid corporis auferat, & quid
 Detrahat ex Hominum nervis ac viribus ipsis 540
 Perpetuus Sermo nigraï noctis ad umbram,
 Auroræ perductus ab exoriente nitore;
 Præsertim si cum summo 'st clamore profusus:
 Ergo corpoream Vocem constare necesse 'st,
 Multa loquens quoniam amittit de corpore partem. 545

Asperitas autem Vocis fit ab asperitate
 Principiorum; & item lævor lævore creatur.
 Nec simili penetrant Aureis primordia forma,
 Quom Tuba depresso graviter sub murmure mugit,
 Aut reboant raucum Retrocita cornua bombum; 550
 Vallibus & Cycni gelidis orti ex Heliconis
 Cum liquidam tollunt lugubri voce querelam.

Hæc igitur penitus Voces cum corpore nostro
 Exprimimus, rectoque foras emittimus ore,
 Mobilis articulat verborum dædala lingua; 555
 Formaturaque labrorum pro parte figurat.

Atque ubi non longum spatium 'st, unde illa profecta
 Perveniat vox quæque, necesse 'st Verba quoque ipsa
 Plane exaudiri, discernique articulatim.

Servat enim formaturam, servatque figuram. 560

At si interpositum spatium sit longius æquo,
 Aëra per multum confundi Verba necesse 'st,
 Et conturbari Vocem, dum transvolat auras.

Ergo fit, Sonitum ut possis audire, neque hilum
 Internoscere Verborum sententia quæ sit: 565

Usque adeo confusa venit Vox, inque pedita.

Præterea, Edictum sæpe unum perciet aureis
 Omnibus, in populo emissum præconis ab ore:
 In multas igitur Voces Vox una repente
 Diffugit, in privas quoniam se dividit aureis, 570
 Obsignans formam verbis, clarumque sonorem.

At quæ pars Vocum non aureis accidit ipsas,
 Præterlata perit frustra diffusa per auras:
 Pars solidis adlisa locis, rejecta sonorem
 Reddit, & interdum frustratur imagine Verbi. 575

Quæ bene cum videas, rationem reddere possis
 Tute tibi atque aliis, quo pacto per loca sola
 Saxa pareis formas Verborum ex ordine reddant,
 Palanteis comites cum monteis inter opacos
 Quærimus, & magna dispersos voce ciemus. 580

Sex etiam, aut septem loca vidi reddere Voces,
 Unam cum jaceres: Ita colles collibus ipsis
 Verba repulsantes iterabant dicta referre.

Hæc loca capripedes Satyros Nymphasque tenere
 Finitimi fingunt, & Faunos esse loquuntur; 585
 Quorum noctivago strepitu ludoque jocanti
 Adfirmant volgo taciturna silentia rumpi,
 Chordarumque sonos fieri, dulceisque querelas,
 Tibia quas fundit digitis pulsata canentum:
 Et genus Agricolum late sentiscere, cum Pan 590
 Pineæ semiferi capitis velamina quassans,
 Unco sæpe labro calamos percurrit hiantis,
 Fistula silvestrem ne cesset fundere musam.

Cetera de genere hoc monstra ac portenta loquuntur,
 Ne loca deserta ab Divis quoque forte putentur 595
 Sola tenere: Ideo jactant miracula dictis:
 Aut aliqua ratione alia ducuntur, ut omne
 Humanum genus est avidum nimis auricularum.

Quod superest, non est mirandum, qua ratione
 Quæ loca per nequeunt Oculi res cernere apertas, 600
 Hæc loca per Voces veniant, Aureisque laceessant.
 Conloquimur clausis foribus: quod sæpe videmus.
 Nimirum, quia Vox per flexa foramina rerum
 Incolumis transire potest, Simulacra renutant:
 Percinduntur enim, nisi recta foramina tranant; 605
 Qualia sunt vitri, species quæ travolat omnis.

Præterea, parteis in cunctas dividitur Vox,
 Ex aliis aliæ quoniam gignuntur; ubi una
 Diffiluit semel in multas exorta: quasi ignis
 Sæpe solet scintilla suos se spargere in igneis. 610
 Ergo replentur loca Vocibus, abdita retro
 Omnia quæ circum fuerint, sonituque cientur.
 At Simulacra viis directis omnia tendunt,
 Ut sunt missa semel: quapropter cernere nemo

Se supra potis est : at Voces accipere extra. 615
 Et tamen ipsa quoque hæc , dum transit clausa viarum ,
 Vox obtunditur , atque aureis confusa penetrat :
 Et Sonitum potius , quam Verba , audire videmur.

Hæc , queis sentimus succum , lingua atque palatum ,
 Plusculum habent in se rationis , plusque operai. 620

Principio , succum sentimus in ore , cibum cum
 Mandendo exprimimus : ceu plenam spongiam aquai
 Si quis forte manu premere , exficcareque cœpit.
 Inde , quod exprimimus , per caulas omne palati
 Diditur , & raræ perplexa foramina linguæ. 625

Hæc ubi lævia sunt manantis corpora Succī ,
 Suaviter attingunt , & suaviter omnia tractant
 Humida linguai circum sudantia templa.
 At contra pungunt sensum lacerantque coorta ,
 Quanto quæque magis sunt asperitate repleta. 630

Deinde voluptas est e succo in fine palati :
 Cum vero deorsum per fauceis præcipitavit ,
 Nulla voluptas est , dum diditur omnis in artus :
 Nec refert quidquam , quo victu corpus alatur ,
 Dummodo , quod capias , concoctum didere possis 635
 Artubus , & stomachi humectum servare tenorem.

Nunc aliis alius cur sit Cibus , ut videamus ,
 Expediam ; quareve , aliis quod triste & amarum 'st ,
 Hoc tamen esse aliis possit prædulce videri.
 Tantaque in his rebus distantia differitasque 'st , 640
 Ut , quod alis Cibus est , aliis fuit acre venenum.
 Est utique , ut Serpens hominis contacta salivis
 Disperit , ac sese mandendo conficit ipsa.

Præterea , nobis Veratrum est acre venenum ,
 At Capris adipēs & Coturnicibus auget. 645

Ut, quibus id fiat rebus, cognoscere possis,
 Principio meminisse decet, quæ diximus ante;
 Semina multimodis in rebus mista teneri.
 Porro omnes, quæcunque cibum capiunt Animantes,
 Ut sunt dissimiles extrinsecus, & generatim 650
 Extima membrorum circumcæfura coërcet,
 Proinde ac Seminibus distant variantque figura.
 Semina cum porro distent, differre necesse 'st
 Intervalla, Viasque, Foramina quæ perhibemus,
 Omnibus in membris, & in ore, ipsoque palato. 655
 Esse minora igitur quædam, majoraque debent,
 Esse triquetra aliis, aliis quadrata necesse 'st:
 Multa rotunda, modis multis multangula quædam.
 Namque Figurarum ut ratio motusque reposcunt,
 Proinde Foraminibus debent differre figuræ; 660
 Et variare viæ, proinde ac textura coërcet.
 Ergo ubi quod suave 'st aliis, aliis fit amarum:
 Illis, queis suave 'st, lævissima corpora debent
 Contrectabiliter caulas intrare palati.
 At contra, quibus est eadem res intus acerba: 665
 Aspera nimirum penetrant hamataque fauceis.
 Nunc facile ex his est rebus cognoscere quæque.
 Quippe, ubi quoui Febris, bili superante, coorta 'st,
 Aut alia ratione aliqua 'st vis excita morbi;
 Perturbatur ibi totum jam Corpus, & omnes 670
 Commutantur ibi posituræ Principiorum:
 Fit, prius ad sensum ut quæ corpora conveniebant,
 Nunc non convenient, & cetera sint magis apta,
 Quæ penetrata queunt sensum progignere acerbum.
 Utraque enim sunt in mellis commista sapore: 675
 Id quod jam supera tibi sæpe ostendimus ante.

Nunc age, quæ pacto Nareis adjectus odoris
 Tangat, agam. Primum res multas esse necesse 'st,
 Unde fluens volvat varius se fluctus Odorum.
 Nam fluere, & mitti volgo, spargique putandum 'st. 680
 Verum aliis alius magis est Animantibus aptus,
 Dissimileis propter formas: ideoque per auras
 Mellis Apes quamvis longe ducuntur odore;
 Volturiique cadaveribus; tum fissa ferarum
 Ungula quo tulerit gressum, promissa Canum vis. 685
 Ducit; & humanum longe præsentit odorem
 Romulidarum arcis servator, candidus Anser.

Sic aliis alius nidor datus ad sua quemque
 Pabula ducit, & a tætro resiliare veneno
 Cogit; eoque modo servantur sæcla ferarum. 690

Hic Odor ipse igitur, nareis quicunque laceffit,
 Est alio ut possit permitti longius alter.
 Sed tamen haud quisquam tam longe fertur eorum,
 Quam Sonitus, quam Vox, mitto jam dicere, quam res,
 Quæ feriunt Oculorum acies, visumque laceffunt. 695
 Errabundus enim tarde venit, ac perit ante,
 Paulatim facilis distractus in Aëris auras:
 Ex alto primum quia vix emittitur ex re.
 Nam penitus fluere atque recedere rebus odores
 Significat, quod fracta magis redolere videntur. 700
 Omnia, quod contrita, quod igni conlabefacta,

Deinde videre licet, majoribus esse creatum
 Principiis Voci: quoniam per saxea septa
 Non penetrat, qua Vox volgo Sonitusque feruntur.
 Quare etiam quod olet, non tam facile esse videbis 705
 Investigare, in qua sit regione locatum.
 Refrigescit enim cunctando plaga per auras;

Nec calida ad sensum decurrit nuntia rerum.

Errant sæpe Canes itaque, & vestigia quærunt.

Nec tamen hoc solis in Odoribus, atque Saporum 710

In genere est: sed item Species rerum atque Colores

Non ita conveniunt ad sensus omnibus omnes,

Ut non sint aliis quædam magis acria visu.

Quin etiam Gallum, noctem explaudentibus alis

Auroram clara consuetum voce vocare, 715

Nenu queunt rapidi contra constare Leones,

Inque tueri: Ita continuo meminere fugai:

Nimirum, quia sunt Gallorum in corpore quædam

Semina, quæ cum sunt oculis immissa Leonum,

Pupillas interfodiunt, acremque dolorem 720

Præbent, ut nequeant contra durare feroces;

Cum tamen hæc nostras acies nil lædere possint:

Aut quia non penetrant; aut quod penetrantibus illis

Exitus ex Oculis liber datur, in remeando

Lædere ne possint ex ulla lumina parte. 725

Nunc age, quæ moveant Animum res, accipe, & unde,

Quæ veniunt, veniant in Mentem, percipe paucis.

Principio hoc dico, rerum Simulacra vagari

Multa modis multis in cunctas undique parteis

Tenuia, quæ facile inter se junguntur in auris, 730

Obvia cum veniunt, ut aranea, bracteaque auri.

Quippe etenim multo magis hæc sunt tenuia textu,

Quam quæ percipiunt Oculos, visumque laceßunt:

Corporis hæc quoniam penetrant per rara, cientque

Tennem Animi naturam intus, sensumque laceßunt. 735

Centauros itaque & Scyllarum membra videmus,

Cerbereasque canum facies, simulacraque eorum,

Quorum morte obita tellus amplectitur ossa:

Omne genus quoniam passim simulacra feruntur ,
Partim sponte sua quæ sunt Aëre in ipso , 740
Partim quæ variis ab rebus cumque recedunt ,
Et quæ consistunt ex horum facta figuris.
Nam certe ex vivo Centauri non fit imago ,
Nulla fuit quoniam talis natura animalis.
Verum ubi equi atque hominis casu convenit imago , 745
Hærescit facile extemplo , quod diximus ante ,
Propter subtilem naturam & tenuia texta.

Cetera de genere hoc eadem ratione creantur.
Quæ cum mobiliter summa levitate feruntur ,
Ut prius ostendi, facile uno commovet ictu 750
Quælibet una animum nobis subtilis imago.
Tenuis enim mens est , & mire mobilis ipsa.

Hæc fieri (ut memoro) facile hinc cognoscere possis ,
Quatinus hoc simile est oculis , quod mente videmus ,
Atque oculis simili fieri ratione necesse 'st : 755
Nunc igitur quoniam docui , me forte Leones
Cernere per simulacra , oculos quæcunque laceffunt :
Scire licet , mentem simili ratione moveri
Per simulacra Leonum cetera , quæ videt æque ,
Nec minus , atque oculi : nisi quod mage tenuia cernit. 760

Nec ratione alia , cum somnus membra profudit ,
Mens animi vigilat , nisi quod simulacra laceffunt ,
Hæc eadem nostros animos , quæ , quom vigilamus :
Usque adeo , certe ut videamur cernere eum , quem
Reddita vitæ jam mors & terra potita 'st. 765
Hoc ideo fieri cogit Natura , quod omnes
Corporis effecti sensus per membra quiescunt ,
Nec possunt falsum veris convincere rebus.
Præterea , Meminisse jacet , languetque sopore ,

Nec dissentit, eum mortis lethique potitum 770
 Jampridem, quem Mens vivum se cernere credit.

Quod superest, non est mirum, Simulacra moveri,
 Brachiaque in numerum jactare, & cetera membra.
 Nam fit, ut in somnis facerè hoc videatur Imago.
 Quippe, ubi prima perit, alioque est altera nata 775
 Endo statu, prior hæc gestum mutasse videtur.
 Scilicet id fieri celerè ratione putandum 'st.

Multaque in his rebus quæruntur, multaque nobis
 Clarandum 'st, plane si res exponere avemus.

Quæritur in primis, quare, quod quoique libido 780
 Venerit, extemplo Mens cogitet ejus id ipsum.

Anne voluntatem nostram Simulacra tuentur?
 Et simulac volumus, nobis occurrit Imago?
 Si Mare, si Terram cordi 'st, si denique Cælum,
 Conventus hominum, Pompam, Convivia, Pugnas, 785
 Omnia sub verbone creat Natura, paratque?
 Quom præsertim aliis eadem in regione loquoque
 Longe dissimileis Animus res cogitet omnis?

Quid porro, in numerum procedere quom Simulacra
 Cernimus in somnis, & mollia membra movere, 790

Mollia mobiliter quom alternis brachia mittunt?
 Et reperunt oculis gestum pede convenienti?
 Scilicet arte madent Simulacra, & docta vagantur;
 Nocturno facere ut possint in tempore ludos?

An magis illud erit verum, quia tempore in uno 795
 Cum sentimus id: ut cum vox emittitur una:

Tempora multa latent, ratio quæ comperit esse:
 Propterea fit, uti quovis in tempore quæque
 Præsto sint Simulacra locis in queisque parata?
 Tanta est mobilitas, & eorum copia tanta. 800

Et quia tenuia sunt, nisi se contendit, acute
Cernere non potis est Animus; proinde omnia, quæ sunt
Præterea, pereunt, nisi sic sese ipse paravit.

Ipse parat sese porro, speratque futurum,
Ut videat, quod consequitur rem quamque: fit ergo. 805

Nonne vides, Oculos etiam, quom, tenuia quæ sint,
Cernere cœperunt, contendere se, atque parare,
Nec fine eo fieri posse, ut cernamus acute?
Et tamen in rebus quoque apertis noscere possis,
Si non advertas animum, proinde esse, quasi omni 810
Tempore semotæ fuerint, longeque remotæ.

Cur igitur mirum est, Animus si cetera perdit,
Præter quam quibus est in rebus deditus ipse?

Deinde adopinamur de signis maxima parvis:
Ac nos in fraudem induimus, frustramur & ipsi. 815

Fit quoque, ut interdum non suppeditetur Imago
Ejusdem generis, sed Femina quæ fuit ante,
In manibus Vir tum factus videatur adesse:
Aut alia ex alia facies ætasque sequatur:
Quod ne miremur, Sopor atque Oblivia curant. 820

Illud in his rebus vitium vehementer, & istum
Effugere errorem, vitareque præmeditator,
Lumina ne facias Oculorum clara creata,
Prospicere ut possimus: et, ut proferre viai
Proceros passus, ideo fastigia posse 825
Surarum ac Feminum pedibus fundata plicari:
Brachia tum porro validis ex apta lacertis
Esse, Manusque datas utraque a parte ministras,
Ut facere ad vitam possimus, quæ foret usus.

Cetera de genere hoc, inter quæcunque pretantur, 830
Omnia perversa præpostera sunt ratione.

Nil adeo quoniam natum 'st in Corpore, ut uti
Possemus, sed quod natum 'st, id procreat usum:
Nec fuit ante Videre Oculorum lumina nata;
Nec dictis Orare prius, quam Lingua creata 'st: 835
Sed potius longe Linguæ præcessit origo
Sermonem; multoque creatæ sunt prius Aures,
Quam Sonus est auditus: & omnia denique membra
Ante fuere, (ut opinor,) eorum quam foret usus.
Haud igitur potuere utendi crescere causa. 840

At contra conferre manu certamina pugnæ,
Et lacerare artus, foedareque membra cruore,
Ante fuit multo, quam lucida tela volarent.
Et vulnus vitare prius natura coëgit,
Quam daret objectum parmaï læva per artem. 845

Scilicet & fessum corpus mandare quieti
Multo antiquius est, quam lecti mollia strata.
Et sedare sitim prius est, quam pocula, natum.
Hæc igitur possent utendi cognita causa
Credier, ex usu quæ sunt vitæque reperta. 850
Illa quidem seorsum sunt omnia, quæ prius ipsa
Nata, dedere suæ post notitiam utilitatis.
Quo genere in primis Sensus & Membra videmus.
Quare etiam atque etiam procul est, ut credere possis,
Utilitatis ob officium potuisse creari. 855

Illud item non est mirandum, Corporis ipsa
Quod natura Cibum quærit quouisque animantis.
Quippe etenim fluere atque recedere corpora rebus
Multa modis multis docui: sed plurima debent
Ex animalibus iis, quæ sunt exercita motu; 860
Multaque per sudorem ex alto pressa feruntur,
Multa per os exhalantur, quom languida anhelant.

His igitur rebus rarefcit Corpus, & omnis
Subruitur natura; dolor quam confequitur rem:
Propterea capitur Cibus, ut fuffulciat artus, 865
Et recreet vireis interdatus, atque patentem
Per membra ac venas ut amorem obturet edendi.

Humor item difcedit in omnia, quæ loca cunque
Pofcunt Humorem, glomerataque multa vaporis
Corpora, quæ ftomacho præbent incendia noftro, 870
Diffipat adveniens liquor, ac reftinguit, ut ignem,
Urere ne poffit calor amplius aridus artus.
Sic igitur tibi anhela fitis de corpore noftro
Abluitur, fic expletur jejuna cupido.

Nunc qui fiat, uti Paffus proferre queamus, 875
Cum volumus, varieque datum fit membra movere,
Et quæ res tantum hoc oneris protrudere noftri
Corporis infuerit, dicam: tu percipe dicta.

Dico, Animo noftro primum fimulacra meandi
Accidere, atque Animum pulsare, ut diximus ante. 880
Inde Voluntas fit: neque enim facere incipit ullam
Rem quifquam, quam Mens providit, quid velit, ante.
At, quod providet, illius rei conftat Imago.
Ergo Animus cum feſe ita commovet; ut velit ire
Inque gredi, ferit extemplo, quæ in Corpore toto 885
Per membra, atque artus, Animæ diffufa vis eſt:
Et facile 'ſt factu, quoniam conjuncta tenetur.
Inde ea proporro Corpus ferit, atque ita tota
Paulatim moles protruditur, atque movetur.

Præterea, tum rarefcit quoque Corpus, & Aër, 890
Scilicet ut debet, qui ſemper mobilis exſtat,
Per patefacta venit, penetratque foramina largus;
Et diſpergitur ad parteis ita quaſque minutas

Corporis : hinc igitur rebus fit utrinque duabus ,
Corpus uti , ut Navis velis ventoque , feratur.

895

Nec tamen illud in his rebus mirabile constat ,
Tantula quod tantum Corpus Corpuscula possint
Contorquere , & onus totum convertere nostrum.
Quippe etenim Ventus subtili corpore tenuis
Trudit agens magnam magno molimine Navim :
Et manus una regit quantovis impete euntem :
Atque Gubernaculum contorquet quolibet unum :
Multaque per trochleas & tympana pondere magno
Commovet , atque levi sustollit Machina nisu.

900

Nunc quibus ille modis Somnus per membra quietem
Inriget , atque Animi curas e pectore solvat ;
Suavidicis potius , quam multis versibus , edam :
Parvus ut est Cycni melior canor , ille Gruum quam
Clamor , in ætheriis dispersus nubibus Austri.
Tu mihi da tenueis aureis , animumque sagacem ,
Ne fieri negites , quæ dicam posse ; retroque
Vera repulsanti discedas pectore dicta :
Tutemet in culpa quom sis , ne cernere possis.

910

Principio Somnus fit , ubi est distracta per artus
Vis Animæ , partimque foras ejecta recessit :
Et partim contrusa magis concessit in altum.
Dissolvuntur enim tum demum Membra , fluuntque.
Nam dubium non est , Animæ quin opera sit
Sensus hic in nobis , quem cum Sopor impedit esse ,
Tum nobis Animam perturbatam esse putandum 'st ,
Ejectamque foras ; non omnem ; namque jaceret
Æterno Corpus perfusum frigore lethi :
Quippe ubi nulla latens Animæ pars remaneret
In membris , cinere ut multa latet obrutus Ignis ,

915

920

Unde reconfliari Sensus per membra repente
Possit, ut ex igni cæco confurgere Flamma. 925

Sed quibus hæc rebus novitas confletur, & unde
Perturbari Anima, & Corpus languescere possit,
Expeditam: tu fac, ne ventis verba profundam.

Principio, externa Corpus de parte necessum est, 930

Aëriis quoniam vicinum tangitur auris,

Tundier, atque ejus crebro pulsariet ictu.

Proptereaue fere res omnes, aut Corio sunt,

Aut Seta, aut Conchis, aut Callo, aut Cortice testæ.

Interiorem etiam partem spirantibus Aër 935

Verberat hic idem, cum ducitur, atque reflat.

Quare utrinque secus quom Corpus vapulet, & quom

Perveniant plagæ per parva foramina nobis

Corporis ad primas parteis, elementaque prima;

Fit quasi paulatim nobis per membra ruina. 940

Conturbantur enim posituræ principiorum

Corporis atque Animi, sic, ut pars inde Animæ

Ejiciatur, & introrsum pars abdita cedat;

Pars etiam distracta per artus, non queat esse

Conjuncta inter se, nec motu mutua fungi: 945

Inter enim sepit aditus Natura viasque.

Ergo Sensus abit mutatis motibus alte.

Et quoniam non est, quasi quod suffulciat artus;

Debile fit Corpus, languescunt omnia membra:

Brachia, Palpebræque cadunt, Poplitesque procumbunt. 950

Deinde cibum sequitur Somnus, quia, quæ facit Aër,

Hæc eadem Cibus, in venas dum diditur omneis,

Efficit: & multo Sopor ille gravissimus exstat,

Quem satur, aut lassus capias; quia plurima tum se

Corpora conturbant magno contusa labore. 955

Fit ratione eadem conjectus porro Animai
 Altior, atque foras ejectus largior ejus,
 Et divisior inter se, ac distractior intus.

Et quoi quisque fere studio devinctus adhæret,
 Aut quibus in rebus multum sumus ante morati, 960
 Atque in qua ratione fuit contenta magis Mens,
 In Somnis eadem plerumque videmur obire:
 Causidici causas agere, & componere leges:
 Induperatores pugnare, ac prælia obire:
 Nautæ contractum cum ventis cernere bellum: 965
 Nos agere hoc autem, & Naturam quærere rerum
 Semper, & inventam patriis exponere chartis.
 Cetera sic studia atque artes plerumque videntur
 In Somnis Animos Hominum frustrata tenere.

Et, quicumque dies multos ex ordine ludis 970
 Adfiduas dederunt operas, plerumque videmus,
 Quom jam destiterint ea Sensibus usurpare,
 Reliquias tamen esse vias in Mente patentes,
 Qua possint eadem rerum Simulacra venire.
 Permultos itaque illa dies eadem obversantur 975
 Ante oculos, etiam vigilantes ut videantur
 Cernere saltanteis, & mollia membra moventeis;
 Et citharæ liquidum carmen, chordasque loquentis
 Auribus accipere, & confessum cernere eundem,
 Scenaique simul varios splendere decores. 980
 Usque adeo magni refert studium atque voluntas,
 Et quibus in rebus consuerint esse operati
 Non Homines solum, sed vero Animalia cuncta.

Quippe videbis Equos forteis, cum membra jacebunt,
 In Somnis sudare tamen, spirareque sæpe, 985
 Et quasi de palma summas contendere vireis,

Tunc quasi Carceribus patefactis sæpe quiete:

Venantumque Canes in molli sæpe quiete

Jactant crura tamen subito, vocesque repente

Mittunt, & crebras redducunt naribus auras,

990

Ut vestigia si teneant inventa ferarum.

Expergesfactique sequuntur inania sæpe

Cervorum simulacra, fugæ quasi dedita cernant;

Donec discussis redeant erroribus ad se.

At consueta domi Catulorum blanda propago

995

Degere, sæpe levem ex oculis volucremque soporem

Discutere, & corpus de terra conripere instant,

Proinde quasi ignotas facies atque ora tuantur.

Et quam quæque magis sunt aspera semina eorum,

Tam magis in Somnis eadem sævire necessum est.

1000

At variæ fugiunt Volucres, pennisque repente

Sollicitant Divûm nocturno tempore lucos,

Accipitres somno in leni si prælia pugnasque

Edere sunt perfectantes visæque volantes.

Porro Hominum mentes magnis quæ motibus edunt?

1005

Magna etenim sæpe in Somnis faciuntque, geruntque,

Reges expugnant, capiuntur, prælia miscent;

Tollunt clamores, quasi si jugulentur ibidem:

Multi depugnant, gemitusque doloribus edunt;

Et quasi pantheræ morfu sævique leonis

1010

Mandantur, magnis clamoribus omnia complent.

Multi de Magnis per Somnum rebu' loquuntur,

Indicioque sui facti persæpe fuere:

Multi mortem obeunt, multi, de montibus altis

Se quasi præcipitent ad terram corpore toto,

1015

Exterrentur, & ex Somno, quasi mentibu' capti,

Vix ad se redeunt permoti corporis æstu.

Lucretius,

L

Flumen item sitiens , aut fontem propter amoenum
Adfidet , & totum prope faucibus occupat amnem.

Pusi sæpe lacum propter , se , ac dolia curta , 1020

Somno devincti credunt extollere vestem ,
Totius humorem faccatum ut corpori' fundant :
Cum Babylonica magnifico splendore rigantur.

Tum , quibus ætatis freta primitus insinuantur ,
Semen ubi ipsa dies membris matura creavit ; 1025

Conveniunt Simulacra foris e corpore quoque ,
Nuntia præclari voltus pulchrique coloris :
Qui ciet irritans loca turgida femine multo ,
Ut , quasi transactis sæpe omnibu' rebu' , profundant
Fluminis ingenteis fluctus , vestemque cruentent. 1030

Sollicitatur id in nobis , quod diximus ante ,
Semen ; adulta ætas cum primum roborat artus.
Namque alias aliud res commovet atque laceffit :
Ex homine humanum Semen ciet una Hominis vis.
Quod simulatque suis ejectum sedibus exit , 1035

Per membra atque artus decedit corpore toto
In loca conveniens nervorum certa ; cietque
Continuo parteis genitales corporis ipsas :
Iritata tument loca Semine , fitque voluntas
Ejicere id , quo se contendit dira libido ; 1040

Idque petit corpus mens , unde 'st faucia amore :
Namque omnes plerumque cadunt in volnus , & illam
Emicat in partem sanguis , unde icimur ictu :
Et si cominus est , hostem ruber occupat humor.

Sic igitur , Veneris qui telis accipit ictum , 1045
Sive Puer membris muliebribus hunc jaculatur ,
Seu Mulier , toto jactans e corpore amorem ,
Unde feritur , eo tendit , gestitque coire ,

Et jacere humorem in corpus de corpore ductum :
Namque voluptatem præfagit multa cupido. 1050

Hæc Venus est nobis , hinc autem 'st nomen Amoris :

Hinc illæ primum Veneris dulcedinis in cor

Stillavit gutta , & succedit fervida cura.

Nam si abest , quod ames , præsto Simulacra tamen sunt

Illius , & nomen dulce obversatur ad aureis. 1055

Sed fugitare decet Simulacra , & pabula amoris

Absterrere sibi , atque alio convertere mentem ,

Et jacere humorem conlectum in corpora quæque ;

Nec retinere semel conversum unius amore ,

Et servare sibi curam , certumque dolorem. 1060

Ulcus enim vivescit , & inveterascit alendo ,

Inque dies gliscit furor , atque ærumna gravescit ,

Si non prima novis conturbes volnera plagis ,

Volgivagaque vagus Venere ante recentia cures ,

Aut alio possis Animi traducere motus. 1065

Nec Veneris fructu caret is , qui vitat amorem :

Sed potius , quæ sunt sine poena , commoda sumit.

Nam certa & pura est sanis magis inde voluptas ,

Quam miseris : etenim potiundi tempore in ipso

Fluctuat incertis erroribus ardor Amantum : 1070

Nec constat , quid primum oculis manibusque fruantur.

Quod petiere premunt arcte , faciuntque dolorem

Corporis , & denteis inlidunt sæpe labellis ,

Osculaque adfigunt , quia non est pura voluptas :

Et stimuli subsunt , qui instigant lædere id ipsum ; 1075

Quodcunque est , rabies unde illæ germina surgunt.

Sed leviter poenas frangit Venus inter Amorem ,

Blandaue refrenat morsus admista voluptas.

Namque in eo spes est , unde 'st ardoris origo ;

Restingui quoque posse ab eodem corpore flammam; 1080
 Quod fieri contra coram natura repugnat :
 Unaque res hæc est, quous quam pluria habemus ,
 Tam magis ardescit dira cuppedine pectus.
 Nam Cibus atque Humor membris adsumitur intus ,
 Quæ quoniam certas possunt obsidere parteis , 1085
 Hoc facile expletur laticum frugumque cupido :
 Ex hominis vero facie , pulchroque colore ,
 Nil datur in corpus præter Simulacra fruendum ,
 Tenuia , quæ vento spes raptat sæpe misella.
 Ut bibere in somnis Sitiens quom quærit , & humor 1090
 Non datur , ardorem in membris qui stinguere possit ;
 Sed laticum Simulacra petit , frustraue laborat ,
 In medioque sitit torrenti flumine potans.
 Sic in amore Venus Simulacris ludit Amanteis ;
 Nec satiare queunt spectando corpora coram , 1095
 Nec manibus quidquam teneris abradere membris
 Possunt , errantes incerti corpore toto.

Denique quom membris conlatis flore fruuntur
 Ætatis , quom jam præfagit gaudia corpus ,
 Atque in eo est Venus , ut muliebria conferat arva ; 1100
 Adfigunt auide corpus , junguntque salivas
 Oris , & inspirant pressantes dentibus ora ;
 Nequidquam : quoniam nihil inde abradere possunt ,
 Nec penetrare , & abire in corpus corpore toto.
 Nam facere interdum id velle , & certare videntur : 1105
 Usque adeo cupide Veneris compagibus hærent ,
 Membra voluptatis dum vi labefacta liquefcunt.
 Tandem ubi se rupit nervis conlecta cupido ,
 Parva fit ardoris violenti pausa parumper ;
 Inde redit rabies eadem , & furor ille revisit , 1110

Quom fibi, quod cupiant ipsi, contingere quærunt :
 Nec reperire malum id possunt quæ machina vincat :
 Usque adeo incerti tabescunt volnere cæco.

Adde quod absumunt vireis, pereuntque labore.
 Adde quod alterius sub nutu degitur ætas. 1115

Labitur interea Res, & Vadimonia fiunt,
 Languent officia, atque ægrotat fama vacillans ;
 Unguenta & pulchra in pedibus Sicyonia rident :
 Scilicet & grandes viridi cum luce smaragdi
 Auro includuntur, teriturque thalassina vestis. 1120

Affidue, & Veneris sudorem exercita potat :
 Et bene parta patrum fiunt Anademata, Mitræ :
 Interdum in pallam, ac Melitenfia, Cæaque vertunt.
 Eximia veste & victu Convivia, Ludi,
 Pocula crebra, Unguenta, Coronæ, Serta parantur ; 1125

Nequidquam : quoniam medio de fonte leporum
 Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat :
 Aut quod confcius ipse Animus se forte remordet,
 Desidiose agere ætatem, lustrisque perire :
 Aut quod in ambiguo Verbum jaculata reliquit ; 1130
 Quod cupido adfixum cordi vivescit, ut Ignis :
 Aut nimium jactare oculos, aliumve tueri
 Quod putat, in voltuque videt vestigia risus.

Atque in Amore mala hæc proprio summeque secundo
 Inveniuntur : in adverso vero atque inopi sunt, 1135
 Prendere quæ possis oculorum lumine aperto,
 Innumerabilia : ut melius vigilare sit ante,
 Qua docui ratione, cavereque, ne inlaqueeris.
 Nam vitare, plagas in amoris ne laciamur,
 Non ita difficile est, quam captum retibus ipsis 1140
 Exire, & validos Veneris perrumpere nodos.

Et tamen implicitus quoque possis, inque peditus
 Effugere infestum, nisi Tute tibi obuius obstes;
 Et prætermittas Animi vitia omnia primum;
 Tum quæ Corpori sunt ejus, quam percupis, ac vis. 1145
 Nam hoc faciunt Homines plerumque cupidine cæci:
 Et tribuunt ea, quæ non sunt his commoda vere.
 Multimodis igitur pravas turpeisque videmus
 Esse in deliciis, summoque in honore vigere.
 Atque alios alii inrident, Veneremque fœdant 1150
 Ut placent, quoniam fœdo adfliscantur amore;
 Nec sua respiciunt miseri mala maxima sæpe.
 Nigra, μελίχροος est: Immunda & Foetida, ἄκοσμος
 Cæsia, παλλάδιον Nervosa, & Ligneæ, δορκάς
 Parvola, Pumilio, χαρίτων ἴα, tota merum sal: 1155
 Magna, atque Immanis, κατάπληξις, plenaque honoris:
 Balba, loqui non quit, τραυλίζει Muta, pudens est:
 At Flagrans, Odiosa, Loquacula, λαμπάδιον fit.
 Ἰσχνὸν ἐρωμένιον tum fit, quom vivere non quit
 Præ macie: ῥαδινὴ vero est, jam Mortua tussi. 1160
 At Gemina & Mammosa, Ceres est ipsa ab Iaccho:
 Simula, σιληνὴ, ac Satyra ἔσσι: Labiosa, φίλημα.
 Cetera de genere hoc longum ἔσσι si dicere coner.
 Sed tamen esto jam quantovis oris honore,
 Quoi Veneris membris vis omnibus exoriatur: 1165
 Nempe aliæ quoque sunt; nempe hac sine viximus ante;
 Nempe eadem facit, & scimus facere omnia turpi:
 Et miseram tætris se suffit odoribus ipsa,
 Quam famulæ longe fugitant, furtimque cachinnant.
 At lacrimans exclusus Amator limina sæpe 1170
 Floribus & Sertis operit, posteisque superbos
 Unguit Amaracino, & foribus miser oscula figit.

Quem si jam admissum, venientem offenderit aura
 Una modo, causas abeundi quærat honestas;
 Et meditata diu cadat alte sumpta querela;
 Stultitiæque ibi se damnet, tribuisse quod illi
 Plus videat, quam mortali concedere par est.
 Nec Veneres nostras hoc fallit: quo magis ipsæ
 Omnia summopere hos vitæ postscenia celant,
 Quos retinere volunt, adstrictosque esse in amore: 1175
 Nequidquam: quoniam tu animo tamen omnia possis
 Protrahere in lucem, atque omneis anquirere nîsus.
 Et si bello animo 'st, & non odiosa vicissim,
 Prætermittet te humanis concedere rebus.

Nec mulier semper ficto suspirat amore, 1185
 Quæ complexa viri corpus cum corpore jungit;
 Et tenet adsuëtis humectans oscula labris.
 Nam facit ex animo sæpe, & communia quærens
 Gaudia, sollicitat spatium decurrere amoris.
 Nec ratione alia Volucres, Armenta, Feræque, 1190
 Et Pecudes, & Equæ maribus subsidere possent,
 Si non, ipsa quod illorum subat, ardet abundans
 Natura, & venerem salientum læta retractat.
 Nonne vides etiam, quos mutua sæpe voluptas
 Vinxit, ut in vinclis communibus excrucientur? 1195
 In triviis non sæpe Canes discedere aventes,
 Divorsi cupide summis ex viribu' tendunt,
 Cum interea validis Veneris compagibus hærent?
 Quod facerent nunquam, nisi mutua gaudia nossent;
 Quæ lacere in fraudem possent, vinctosque tenere. 1200
 Quare etiam atque etiam (ut dico) est communi' voluptas.

Et commiscendo cum Semen forte virile
 Femina commulxit subita vi, conripuitque;

Tum similes Matrum materno semine fiunt ,
 Ut Patribus patrio : sed quos utriusque figuræ 1205
 Esse vides juxtim , miscenteis volta Parentum ,
 Corpore de Patrio , & Materno sanguine crescunt ;
 Semina quom Veneris stimulis excita per artus
 Obvia conflixit conspirans mutuus ardor ;
 Et neque utrum superavit eorum , nec superatum 'st. 1210
 Fit quoque , ut interdum similes exsistere Avorum
 Possint , & referant Proavorum sæpe figuras ,
 Propterea , quia multa modis primordia multis
 Mistra suo celant in corpore sæpe Parentes ,
 Quæ Patribus Patres tradunt a stirpe profecta. 1215
 Inde Venus varia producit sorte figuras :
 Majorumque refert voltus , vocesque , comasque.
 Quandoquidem nihilo minus hæc de semine certo
 Fiunt , quam Facies , & Corpora , Membraque nobis.
 Et Muliebre oritur patrio de semine sæclum : 1220
 Maternoque mares exsistunt corpore creti.
 Semper enim partus duplici de semine constat :
 Atque , utri simile est magis id , quodcunque creatur ,
 Ejus habet plus parte æqua ; quod cernere possis ,
 Sive Virum suboles , sive 'st Muliebris origo. 1225
 Nec divina fatum genitalem Numina quoiquam
 Absterrent , pater a natis ne dulcibus unquam
 Appelletur , & ut sterili Venere exigat ævum ;
 Quod plerique putant : Et multo sanguine moesti
 Conspergunt aras , adolentque altaria donis , 1230
 Ut gravidas reddant uxores semine largo :
 Nequidquam Divum numen , forteisque fatigant.
 Nam steriles nimium crasso sunt semine partim ,
 Et liquido præter justum , tenuique vicissim.

Tenue, locis quia non potis est adfigere adhæsum, 1235
Liquitur extemplo, & revocatum cedit ab ortu:
Crassius hoc porro, quoniam concretius æquo
Mittitur; aut non tam proluxo provolat ictu;
Aut penetrare locos æque nequit; aut penetratum,
Ægre admiscetur muliebri Semine Semen. 1240

Nam multum harmoniæ Veneris differre videntur:
Atque alias alii complent magis, ex aliisque
Suscipiunt aliæ pondus magis, inque gravescent.
Et multæ steriles Hymenæis ante fuerunt
Pluribus, & nactæ post sunt tamen, unde puellos 1245
Suscipere, & partu possent ditescere dulci:
Et, quibus ante domi fœcundæ sæpe nequissent
Uxores parere, inventa 'st illis quoque compar
Natura, ut possent natis munire senectam.
Usque adeo magni refert, ut Semina possint 1250
Seminibus commisceri genitaliter apta,
Crassaque convenient liquidis, & liquida crassis,
Quæ quoi juncta viro sit femina per Veneris res.

Atque adeo refert, quo victu vita colatur.
Namque aliis rebus concreſcunt Semina membris, 1255
Atque aliis extenuantur, tabentque vicissim.
Et quibus ipsa modis tractetur blanda Voluptas,
Id quoque permagni refert: Nam more Ferarum,
Quadrupedumque magis ritu, plerumque putantur
Concipere Uxores, quia sic loca sumere possunt 1260
Pectoribus positis, sublati Semina lumbis.
Nec molles opu' sunt motus Uxoribus hilum.
Nam Mulier prohibet se concipere, atque repugnat,
Clunibus ipsa viri Venerem si læta retractet:
Atque exossato ciet omni pectore fluctus. 1265

Eicit enim Sulci recta regione viaque
 Vomerem, atque locis avertit Seminis ictum.
 Idque sua causa consuerunt Scorta moveri,
 Ne complerentur crebro, gravidæque jacerent,
 Et simul ipsa viris Venus ut concinnior esset: 1170
 Conjugibus quod nil nostris opus esse videtur.

Nec divinitus est interdum, Venerisque sagittis
 Deteriore fit ut forma Muliercula ametur.
 Nam facit ipsa suis interdum Femina factis,
 Morigerisque modis, & mundo corpori cultu, 1175
 Ut facile infuescat secum Vir degere vitam.

Quod superest, Consuetudo concinnat amorem.
 Nam leviter quamvis, quod crebro tunditur ictu,
 Vincitur in longo spatio tamen, atque labascit.
 Nonne vides, etiam guttas in saxa cadenteis 1180
 Humoris longo in spatio pertundere saxa?

TITI
LUCRETII
CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER QUINTUS.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER QUINTUS.

A R G U M E N T U M.

I. Laudes Epicuri, cui propter inventam atque explicatam Philosophiam plus debent Homines, quam Cereri, Baccho, Herculi, aliisque Divis, quos grati venerantur, ad v. 56. II. Deinde, ad v. 92 proponit totius Libri argumentum, cujus partes postea explicat: & III. ad v. 157 Terram, Mare, Coelum, Solem, Sidera, Mortalia docet, nec, quod Stoici putarunt, Animata, Dei ipsius partes, aut Sedem & Domicilium Deorum esse, quod Vulgus existimat, asserit. IV. Ne quis Mundum a Diis fuisse factum, atque ideo immortalem credat, ad v. 236 varias rationes congerit tam a Natura Deorum, quam a vitiis hujus Mundi ductas, quibus probare conatur, hanc compagem non fuisse a Diis constitutam. V. ad v. 417. Quatuor Elementa, Terram, Aquam, Aera, & Ignem, e quibus Mundus constat, nasci & interire, & proinde Mundum ipsum aliquando incepisse, aliquando etiam perituum arguit; variisque aliis argumentis confirmat, hanc compagem nec ab aeterno exstitisse, neque futuram esse immortalem. VI. ad v. 509 agit de primo Mundi exortu, & singulis ejus partibus, prout graviores aut leviores sunt, sedes suas & locos assignat. VII. ad v. 613. Multa de Coeli & Siderum motibus proponit, at nihil certi decernit. Deinde docet, cur Terra, cur tota compages, quod Corpus grave est, nulli fundamento innixa pendeat. Solem denique, Lunam, Sidera metitur, atque

illa nec majora nec minora esse, quam nobis apparent, pronunciat. VIII. ad v. 770. Varias utriusque Solstitii, Aestivi & Hiemalis, causas reddit, quo modo Nox fiat, cur Aurora Solem praecedat, cur Dies & Noctes vicissim sese superent, cur Luna vultum & figuram variet, cur denique Sol ac Luna Eclipsin patiantur, disputat. IX. Deinde a Coelo descendens Herbarum, Arborum, Avium, Brutorum, Hominum origines describit, ad v. 835. X. Monstra quoque, mutila quaedam atque imperfecta Animalia, nasci concedit, sed Chimaeras, Centauros, Scyllas, reliquaque Poetarum portenta suaviter deridet, ad v. 922. XI. Demum, ad v. 1090. Primorum Hominum Vires, rudem Vitam, Cultum, Victum, Ingenium, Mores, Domicilia, Matrimonia describit; & docet, unde Sermo, Voces, & rerum Nomina. XII. Tandem post Ignem in Terras a Fulmine delatum cultior Vita, & Victus mollior: Pacta & Foedera inierunt Homines, Agros partiti sunt, & pulcherrimi, aut fortissimi, Reges constituuntur; at brevi, orta Seditione, Respublica emerfit, ad v. 1160. XIII. ad v. 1240. disputat de Deorum Metu, & de ortu Religionis, quam divinae Naturae & causarum Naturalium ignorantiae acceptam refert. XIV. Quae sequuntur, Metallorum ortum, primas bellandi Artes, Artis Textrinae, Agriculturae, Musices, & aliarum Artium ortum atque progressum continent.

QUIS potis est dignum pollenti pectore carmen
 Condere, pro rerum maiestate, hisque repertis?
 Quisve valet verbis tantum, qui fundere laudes
 Pro meritis Ejus possit, qui talia nobis
 Pectore parta suo quæsitæque præmia liquit?
 Nemo (ut opinor) erit mortali corpore cretus.
 Nam si, ut ipsa petit maiestas cognita rerum,
 Dicendum 'st: Deus ille fuit, Deus, inclute Memmi,
 Qui princeps vitæ rationem invenit eam, quæ

Nunc appellatur SAPIENTIA : quique per artem 10
Fluctibus e tantis vitam , tantisque tenebris ,
In tam tranquillo , & tam clara luce locavit.

Confer enim Divina aliorum antiqua reperta.
Namque Ceres fertur fruges , Liberque liquoris
Vitigeni laticem mortalibus instituisse ; 15
Cum tamen his posset sine rebus vita manere ,
Ut fama 'st , aliquas etiam nunc vivere genteis.
At bene non poterat sine puro pectore vivi.
Quo magis hic merito nobis Deus esse videtur ,
Ex quo nunc etiam per magnas didita genteis 20
Dulcia permulcent animos solatia vitæ.

Herculis antistare autem si facta putabis ,
Longius a vera multo ratione ferere.
Quid Nemæus enim nobis nunc magnus hiatus
Ille Leonis obesset , & horrens Arcadius Sus ? 25
Denique quid Cretæ taurus , Lernæaque pestis
Hydra venenatis posset vallata colubris ?
Quidve tripectora tergemini vis Geryonæi ?
Et Diomedis equi , spirantes naribus ignem ,
Thracen , Bistoniasque plagas , atque Iliara propter , 30
Tantopere officerent nobis ? Uncisque timendæ
Unguibus Arcadiæ volucres Stymphala colentes ?
Aureaque Hesperidum servans fulgentia mala
Asper , acerba tuens , immani corpore Serpens ,
Arboris amplexus stirpem ? quid denique obesset , 35
Propter Atlanteum litus , pelageque severa ,
Quo neque noster adit quisquam , neque Barbarus audet ?
Cetera de genere hoc quæ sunt portenta peremta ,
Si non victa forent , quid tandem viva nocerent ?
Nil , ut opinor : Ita ad satiatem terra Ferarum 40

Nunc etiam scatis, & trepido terrore repleta 'st
Per nemora ac monteis magnos, silvasque profundas:
Quæ loca vitandi plerumque est nostra potestas.

At nisi purgatum 'st pectus, quæ prælia nobis,
Atque pericula tunc ingratis insinuandum? 45
Quantæ conscindunt hominem Cuppedinis acres
Sollicitum curæ? Quantique perinde timores?
Quidve Superbia, Spurcities, Petulantia, quantas
Efficiunt cladeis? Quid Luxus, Desidiesque?

Hæc igitur qui cuncta subegerit, ex animoque 50
Expulerit dictis, non armis; nonne decebit,
Hunc Hominem numero Divûm dignarier esse?
Cum bene præsertim multa ac divinitus ipsis
Immortalibu' de Divis dare dicta fuërit,
Atque omnem rerum Naturam pandere dictis. 55

Quoius ego ingressus vestigia, nunc rationes
Persequor, ac doceo dictis, quo quæque creata
Fœdere sunt, in eo quam sit durare necessum:
Nec validas ævi valeant rescindere leges.
Quo genere in primis Animi natura reperta 'st, 60
Nativo primo consistere corpore creta;
Nec posse incolumis magnum durare per ævum:
Sed Simulacra folere in somnis fallere mentem,
Cernere cum videamur eum, quem vita reliquit.

Quod superest, nunc me huc Rationis detulit ordo, 65
Ut mihi, mortali consistere corpore Mundum,
Nativumque simul, ratio reddunda sit, esse.
Et quibus ille modis congressus Materiai
Fundarit Terram, Cœlum, Mare, Sidera, Solem,
Lunaïque globum; tum quæ tellure Animantes 70
Exstiterint, & quæ nullo sint tempore natæ.

Quove modo genus Humanum variante loquela
 Cœperit inter se vefci per nomina rerum:
 Et quibus ille modis Divûm metus infinuavit
 Pectora, terrarum qui in orbi sancta tuetur
 Fana, Lacus, Lucos, Aras, Simulacraque Divûm.

75

Præterea, Solis cursus Lunæque meatus
 Expediam, qua vi flectat Natura gubernans:
 Ne forte hic inter Cœlum Terramque reamur
 Libera sponte sua cursus lustrare perenneis,
 Morigera ad fruges augendas, atque animanteis:
 Neve aliqua Divûm volvi ratione putemus.
 Nam, bene qui didicere, Deos securum agere ævum,
 Si tamen interea mirantur, qua ratione
 Quæque geri possint, præsertim rebus in illis,
 Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris;
 Rursus in antiquas referuntur Relligiones,
 Et Dominos acreis adsciscunt, omnia posse
 Quos miseri credunt, ignari quid queat esse,
 Quid nequeat; finita potestas denique quoique
 Quanam sit ratione, atque alte terminus hærens.

80

85

90

Quod superest, ne Te in promissis plura moremur,
 Principio Maria ac Terras Cœlumque tuere:
 Horum naturam triplicem, tria corpora, Memmi,
 Treis species tam dissimileis, tria talia texta,
 Una dies dabit exitio: multosque per annos
 Sustentata ruet moles & machina Mundi.

95

Nec me animi fallit, quam res nova miraue menti
 Accidat, Exitium Cœli Terræque futurum:
 Et quam difficile id mihi sit pervincere dictis:
 Ut sit, ubi insolitam rem adportes auribus ante,
 Nec tamèn hanc possis Oculorum subdere visu,

100

Nec jacere indu Manus, via qua munita fidei
 Proxima fert humanum in pectus templaque mentis.
 Sed tamen effabor: dictis dabit ipsa fidem res 105
 Forsitan, & graviter terrarum motibus orbis
 Omnia conquassari in parvo tempore cernes:
 Quod procul a nobis flectat Fortuna gubernans;
 Et Ratio potius, quam Res persuadeat ipsa,
 Succidere horrifono posse omnia victa fragore. 110

Qua prius aggrediar quam de re fundere fata
 Sanctius, & multo certa ratione magis, quam
 Pythia, quæ tripode e Phoebi, lauroque profatur:
 Multa tibi expediam doctis solatia dictis;
 Relligione refrenatus ne forte rearis, 115
 Terras, & Solem, Cœlum, Mare, Sidera, Lunam,
 Corpore divino debere æterna manere;
 Proptereaque putes ritu par esse Gigantum,
 Pendere eos pœnas immani pro scelere omneis,
 Qui ratione sua disturbent mœnia Mundi, 120
 Præclarumque velint cœli restinguere Solem,
 Immortalia mortali sermone notantes.

Quæ procul usque adeo divino ab numine distant,
 Inque deûm numero sic sunt indigna videri,
 Notitiam potius præbere ut posse putentur, 125
 Quid sit vitali motu sensuque remotum.
 Quippe etenim non est, cum quovis corpore ut esse
 Posse Animi natura putetur, Consiliumque.
 Sicut in æthere non Arbor, nec in æquore falso
 Nubes esse queunt, neque Pisces vivere in arvis; 130
 Nec Cruor in lignis, nec faxis Succus inesse:
 Certum ac dispositum est, ubi quidquid crescat & insit.
 Sic Animi natura nequit sine Corpore oriri

Sola, neque a nervis & sanguine longiter esse.
 Hoc si posset enim, multo prius ipsa Animi vis 135
 In Capite, aut Humeris, aut imis Calcibus esse
 Posset, & innasci quavis in parte soleret:

Tandem in eodem homine, atque in eodem vase maneret.
 Quod quoniam nostro quoque constat Corpore, certum
 Dispositumque videtur, ubi esse & crescere possit 140
 Seorsum Anima atque Animus: tanto magis inficiandum,
 Totum posse extra Corpus, formamque animale
 Putribus in glebis Terrarum, aut Solis in igni,
 Aut in Aqua durare, aut altis Ætheris oris.
 Haud igitur constant divino prædita sensu, 145
 Quandoquidem nequeunt vitaliter esse animata.

Illud item non est ut possis credere, sedes
 Esse Deum sanctas in mundi partibus ullis.
 Tenuis enim natura Deum, longeque remota
 Sensibus a nostris, animi vix mente videtur. 150
 Quæ quoniam manuum tactum suffugit, & ictum,
 Tactile nil nobis quod sit, contingere debet.
 Tangere enim non quit, quod tangi non licet ipsum,
 Quare etiam sedes quoque nostris sedibus esse
 Dissimiles debent, tenues de corpore eorum. 155
 Quæ tibi posterius largo sermone probabo.

Dicere porro, Hominum causa voluisse parare
 Præclaram mundi naturam, proptereaque
 Id laudabile opus Divum laudare decere,
 Æternumque putare atque immortale futurum, 160
 Nec fas esse, Deum quod sit ratione vetusta
 Gentibus humanis fundatum perpetuo ævo,
 Sollicitare suis ullum de sedibus unquam,
 Nec verbis vexare, & ab imo evertere summam:

Cetera de genere hoc adfingere, & addere, Memmi, 165
 Desipere 'st: quid enim Immortalibus atque Beatis
 Gratia nostra queat largiri emolumentum,
 Ut nostra quidquam causa gerere adgrediantur?
 Quidve novi potuit tanto post ante quietos
 Inlicere, ut cuperent vitam mutare priorem? 170
 Nam gaudere novis rebus debere videtur,
 Cui veteres obsunt; sed, cui nil accidit ægri
 Tempore in anteacto, cum pulchre degeret ævum,
 Quid potuit novitatis amorem accendere tali?
 An, credo, in tenebris vita, ac mœrore jacebat, 175
 Donec diluxit rerum genitalis origo?
 Quidve mali fuerat nobis non esse creatis?
 Natus enim debet, quicumque 'st, velle manere
 In vita, donec retinebit blanda voluptas:
 Qui nunquam vero vitæ gustavit amorem, 180
 Nec fuit in numero, quid obest non esse creatum?
 Exemplum porro gignundis rebus, & ipsa
 Notities Hominum, Divis unde insita primum?
 Quid vellent facere ut scirent, animoque viderent?
 Quove modo 'st unquam vis cognita Principiorum? 185
 Quidnam inter sese permutato ordine possent,
 Si non ipsa dedit specimen Natura creandi?
 Namque ita multa modis multis Primordia rerum
 Ex infinito jam tempore percita plagis,
 Ponderibusque suis consuerunt concita ferri, 190
 Omnimodisque coire, atque omnia pertentare,
 Quæcunque inter se possint congressa creare,
 Ut non sit mirum, si in taleis disposituras
 Deciderunt quoque, & in taleis venere meatus,
 Qualibus hæc rerum genitur nunc Summa novando. 195

Quod si jam rerum ignorem Primordia quæ sint,
 Hoc tamen ex ipsis Cœli rationibus ausim
 Confirmare, aliisque ex rebus reddere multis,
 Nequaquam nobis divinitus esse paratam
 Naturam rerum; tanta stat prædita culpa. 200

Principio, quantum Cœli tegit impetus ingens,
 Inde avidam partem Monteis, Silvæque ferarum
 Possedere, tenent Rupes, vastæque Paludes,
 Et Mare, quod late Terrarum distinet oras.
 Inde duas porro prope parteis fervidus Ardor, 205
 Assiduusque Geli casus mortalibus aufert.

Quod superest arvi, tamen id Natura sua vi
 Sentibus obducat, ni vis Humana resistat,
 Vitæ causa valido consueta bidenti
 Ingemere, & terram pressis proscindere aratris. 210
 Si non fœcundas vertentes vomere glebas,
 Terræque solum subigentes cimus ad ortus;
 Sponte sua nequeant liquidas exsistere in auras.

Et tamen interdum magno quæsitâ labore,
 Cum jam per terras frondent, atque omnia florent; 215
 Aut nimis torret fervoribus ætherius Sol,
 Aut subiti perimunt imbres, gelidæque pruinae,
 Flabraque ventorum violento turbine vexant.

Præterea genus horrifera Natura Ferarum,
 Humanæ genti infestum, terraque marique, 220
 Cur alit, atque auget? Cur Anni tempora morbos
 Apportant? Quare Mors immatura vagatur?

Tum porro Puer, ut sævis projectus ab undis
 Navita, nudus humi jacet, infans, indigus omni
 Vitali auxilio, cum primum in luminis oras 225
 Nixibus ex alvo matris natura profudit;

Vagituque locum lugubri complet, ut æquum 'st ,
 Cui tantum in vita restet transire malorum.
 At variæ crescunt Pecudes , Armenta , Feræque :
 Nec crepitacula eis opu' sunt , nec cuiquam adhibenda 'st 230
 Almæ nutricis blanda atque infracta loquela :
 Nec varias quærunt Vesteis pro tempore Cœli.
 Denique non Armis opus est , non Moenibus altis ,
 Queis sua tutentur , quando omnibus omnia large
 Tellus ipsa parit , naturaque dædala rerum. 235

Principio , quoniam Terrai corpus , & Humor ,
 Aurarumque leves animæ , calidique Vapores ,
 E quibus hæc rerum consistere Summa videtur ,
 Omnia nativo ac mortali corpore constant ;
 Debet tota eadem Mundi natura putari. 240
 Quippe etenim quorum parteis & membra videmus
 Corpore nativo & mortalibus esse figuris ;
 Hæc eadem ferme mortalia cernimus esse ,
 Et nativa simul. Quapropter maxima Mundi
 Cum videam membra ac parteis consumpta regigni ; 245
 Scire licet , Cœli quoque idem Terræque fuisse
 Principiale aliquod tempus , clademque futuram.

Illud in his rebus ne me arripuisse rearis ,
 Memmi , quod Terram atque Ignem mortalia sumsi
 Esse ; neque Humorem dubitavi Aurasque perire ; 250
 Atque eadem gigni , rursusque augescere dixi.

Principio , pars Terrai nonnulla perusta
 Solibus assiduis , multa pulsata pedum vi ,
 Pulveris exhalat nebulam , nubeisque volanteis ,
 Quas validi toto dispergunt aëre venti : 255
 Pars etiam glebarum ad diluvium revocatur
 Imbribus , & ripas radentia flumina rodunt.

Præterea , pro parte sua quodcunque alid auget ,
Roditur : & quoniam dubio procul esse videtur
Omniparens , eadem rerum commune sepulchrum ; 260
Ergo Terra tibi limatur , & aucta recrefcit.

Quod fupereft , Humore novo mare , flumina , fonteis
Semper abundare , & latices manare perenneis ,
Nil opus eft verbis : magnus decurfus aquarum
Undique declarat : fed primum quidquid Aquaï 265
Tollitur , in fummaque fit , ut nihil Humor abundet ;
Partim quod validi verrentes æquora venti
Deminuunt , radiisque retexens ætherius Sol :
Partim quod fubter per terras diditur omneis.
Percolatur enim virus , retroque remanat 270
Materies Humoris , & ad caput amnibus omnis
Convenit ; inde fuper terras fluit agmine dulci ,
Qua via fefta femel liquido pede detulit undas.

Aëra nunc igitur dicam , qui corpore toto
Innumerabiliter privas mutatur in horas. 275
Semper enim quodcunque fluit de rebus , id omne
Aëris in magnum fertur mare : qui nifi contra
Corpora retribuât rebus , recreetque fluenteis ,
Omnia jam refoluta forent , & in Aëra verfa.
Haud igitur ceffat gigni de rebus , & in res 280
Recidere affidue , quoniam fluere omnia conftat.

Largus item liquidi fons luminis , ætherius Sol ,
Inrigat affidue cœlum candore recenti ,
Suppeditatque novo confestim lumine lumen.
Nam primum quidquid fulgoris difperit eij , 285
Quocunque accidit : id licet hinc cognofcere poffis ,
Quod fimul ac primum nubes fuccedere Soli
Cœpere , & radios inter quafi rumpere lucis ,

Extemplo inferior pars horum disperit omnis ;
 Terraque inumbratur , qua nimbi cunque feruntur ; 290
 Ut noscas , splendore novo res semper egere ,
 Et primum jactum fulgoris quemque perire ;
 Nec ratione alia res posse in sole videri ,
 Perpetuo ni suppeditet lucis caput ipsum.

Quin etiam nocturna tibi , terrestria quæ sunt , 295
 Lumina , pendentes Lychni , claræque coruscis
 Fulguribus , pingues multa caligine Tædæ ,
 Consimili properant ratione , ardore ministro ,
 Suppeditare novum lumen , tremere ignibus instant ;
 Instant , nec loca lux inter quasi rupta relinquit : 300
 Usque adeo properanter ab omnibus ignibus ejus
 Exitium celeri toleratur origine flammæ.

Sic igitur , Solem , Lunam , Stellasque putandum
 Ex alio atque alio lucem jactare subortu ,
 Et primum quidquid flammæ perdere semper ; 305
 Inviolabilia hæc ne credas forte vigere.

Denique non Lapides quoque vinci cernis ab ævo ?
 Non altas Turreis ruere , & putrescere Saxa ?
 Non delubra Deum Simulacraque fessa fatisci ?
 Nec sanctum numen fati protollere fineis 310
 Posse ? Neque adversus naturæ fœdera niti ?
 Denique non Monumenta virum dilapsa videmus
 Cedere proporro , subitoque senescere casu ?
 Non ruere avolsos Silices a montibus altis ,
 Nec validas ævi vireis perferre , patique 315
 Finiti ? neque enim caderent avolsa repente ,
 Ex infinito quæ tempore pertolerassent
 Omnia tormenta ætatis privata fragore.

Denique jam tuere Hoc circum , supraque , quod omnem

Continet amplexu terram ; quod procreat ex se 320
Omnia (quod quidam memorant) recipitque peremta :
Totum nativum mortali corpore constat.

Nam quodcunque alias ex se res auget alitque ,
Deminui debet , recreari cum recipit res.

Præterea , si nulla fuit genitalis origo 325
Terraï & Cœli , semperque æterna fuere :
Cur supera bellum Thebanum , & funera Trojæ ,
Non alias alii quoque res cecinere Poëtæ ?
Quo tot facta virûm toties cecidere ? nec usquam
Æternis famæ monumentis insita florent ? 330

Verum (ut opinor) habet novitatem Summa , recensque
Natura 'st Mundi , neque pridem exordia cepit.
Quare etiam quædam nunc Artes expoliuntur ,
Nunc etiam augescunt : nunc addita Navigiis sunt
Multa : modo Organici melicos peperere sonores. 335
Denique Natura hæc rerum Ratioque reperta 'st
Nuper , & hanc Primus cum primis Ipse repertus
Nunc ego sum , in patrias qui possim vertere voces.

Quod si forte fuisse antehac eadem omnia credis ;
Sed periisse hominum torrenti sæcla vapore , 340
Aut cecidisse urbeis magno vexamine Mundi ,
Aut ex imbris assiduis exisse rapaceis
Per terras Amneis , atque oppida cooperuisse :
Tanto quippe magis victus fateare necesse 'st ,
Exitium quoque Terraï Cœlique futurum. 345

Nam cum res tantis morbis tantisque periclis
Tentarentur , ibi si tristior incubuisset
Causa ; darent late cladem , magnasque ruinas :
Nec ratione alia mortales esse videmur
Inter nos , nisi quod morbis ægriscimus isdem , 350

Atque illi, quos a vita natura removit.

Præterea, quæcunque manent æterna, necesse 'st,
Aut quia sunt solido cum corpore, respuere ictus,
Nec penetrare pati sibi quidquam, quod queat arctas
Diffociare intus parteis, ut Materiai 355

Corpora sunt, quorum naturam ostendimus ante:
Aut ideo durare ætatem posse per omnem,
Plagarum quia sunt expertia, sicut Inane 'st,
Quod manet intactum, neque ab ictu fungitur hilum:
Aut etiam, quia nulla loci sit copia circum, 360

Quo quasi res possint discedere, dissolvique:
Sicut Summarum Summa 'st æterna, neque extra
Quis locus est, quo diffiliant: Neque corpora sunt, quæ
Possint incidere, & valida dissolvere plaga.

At neque (uti docui) solido cum corpore Mundi 365
Natura 'st, quoniam admistum 'st in rebus Inane:
Nec tamen est ut Inane: neque autem Corpora defunt,
Ex Infinito quæ possint forte coorta

Proruere hanc rerum violento turbine Summam,
Aut aliam quamvis cladem importare pericli. 370
Nec porro natura loci spatiumque profundi
Deficit, exspergi quo possint mœnia Mundi,
Aut alia quavis possint vi pulsa perire.

Haud igitur lethi præclusa 'st janua Cœlo,
Nec Soli, Terræque, nec altis Æquoris undis: 375
Sed patet immani, & vasto respectat hiatu.

Quare etiam Nativa necessum 'st confiteare
Hæc eadem: neque enim, mortali corpore quæ sunt,
Ex infinito jam tempore adhuc potuissent
Immensi validas ævi contemnere vireis. 380

Denique tantopere inter se cum maxima Mundi

Pugnent membra , pio nequaquam concita bello ;
Nonne vides , aliquam longi certaminis ollis
Poffe dari finem ? Vel cum Sol , & Vapor omnis
Omnibus epotis humoribus exsuperarint , 385
Quod facere intendunt , neque adhuc conata patrantur :
Tantum suppeditant Amnes , ultroque minantur
Omnia diluviare ex alto gurgite ponti :
Nequidquam ; quoniam verrentes æquora venti
Deminuunt , radiisque retexens ætherius Sol ; 390
Et ficcare prius confidunt omnia poffe ,
Quam liquor incepti poffit contingere finem.
Tantum fpirantes æquo certamine bellum
Magnis de rebus inter fe cernere certant :
Cum femel in terra fuerit superantior Ignis , 395
Et femel (ut fama 'ft) Humor regnarit in arvis.
Ignis enim superavit , & ambens multa peruffit ,
Avia cum Phaëthonta rapax vis Solis equorum
Æthere raptavit toto , terrasque per omneis.
At pater Omnipotens ira tum percitus acri 400
Magnanimum Phaëthonta repenti fulminis icu
Deturbavit equis in terram ; Solque cadenti
Obvius æternam fufcepit lampada mundi ;
Disiectosque redegit equos , junxitque trementeis :
Inde fuum per iter recreavit cuncta gubernans. 405
Scilicet , ut veteres Graiûm cecinere Poëtæ :
Quod procul a vera 'ft animi ratione repulfum.
Ignis enim superare poteft , ubi Materiai
Ex infinito funt corpora plura coorta ;
Inde cadunt vires aliqua ratione revictæ , 410
Aut pereunt res exultæ torrentibus auris.
Humor item quondam cœpit superare coortus ,

Ut fama 'st hominum , multas quando obruit urbeis :

Inde ubi vis aliqua ratione averſa reſſit ,

Ex Infinito fuerat quæcunque coorta ,

415

Conſtiterunt Imbres , & Flumina vim minuerunt.

Sed quibus ille modis conſectus Materiai

Fundarit Cœlum ac Terram , Pontique profunda ,

Soliſque & Lunæ curſus , ex ordine ponam.

Nam certe neque conſilio Primordia rerum

420

Ordine ſe quæque , atque ſagaci mente locarunt ;

Nec quos quæque darent motus pepigere proſecto :

Sed quia multa modis multis Primordia rerum ,

Ex infinito jam tempore percita plagis ,

Ponderibusque ſuis conſuerunt concita ferri ,

425

Omnimodiſque coïre , atque omnia pertentare ,

Quæcunque inter ſe poſſent congreſſa creare ;

Propterea fit , uti magnum volgata per ævum

Omnigenos coëtus & motus experiundo ,

Tandem ea convenient , quæ ut convenere , repente

430

Magnarum rerum fiant exordia ſæpe ,

Terraï , Maris , & Cœli , generiſque Animantum.

Hic neque tum Solis rota cerni lumine largo

Altivolans poterat , neque magni Sidera mundi ,

Nec Mare , nec Cœlum , nec denique Terra , neque Aër ,

435

Nec ſimilis noſtris rebus res ulla videri :

Sed nova tempeſtas quædam , moleſque coorta.

Diffugere inde loci partes cœpere , pareſque

Cum paribus jungi res , & diſcludere Mundum ,

Membraque dividere , & magnas diſponere parteis

440

Omnigenis e Principiis , diſcordia quorum

Intervalla , Vias , Connexus , Pondera , Plagas ,

Concurſus , Motus turbabat , prælia miſcens ,

Propter dissimileis formas variasque figuras ;
Quod non omnia sic poterant conjuncta manere , 445
Nec motus inter sese dare convenienteis :
Hoc est a Terris altum secernere Coelum ,
Et seorsum Mare uti secreto humore pateret ,
Seorsus item puri secretique ætheris Ignes.

Quippe etenim primum Terrai corpora quæque , 450
Propterea quod erant gravia & perplexa , coibant ,
In medioque imas capiebant omnia sedes :
Quæ quanto magis inter se perplexa coibant ,
Tam magis expressere ea , quæ Mare , Sidera , Solem ,
Lunamque efficerent , & magni moenia Mundi. 455
Omnia enim magis hæc e lævibus atque rotundis
Seminibus , multoque minoribu' sunt Elementis ,
Quam Tellus : ideo per rara foramina terræ
Partibus erumpens primus se sustulit Æther
Signifer , & multos secum levis abstulit Igneis : 460
Non alia longe ratione , ac sæpe videmus ,
Aurea cum primum gemmanteis rore per herbas
Matutina rubent radiati lumina Solis ,
Exhalantque Lacus nebulam , Fluviique perennes :
Ipsa quoque interdum Tellus fumare videtur : 465
Omnia quæ fursum cum conciliantur in alto ,
Corpore concreto subtexunt nubila Coelum.
Sic igitur tum se levis , ac diffusilis Æther
Corpore concreto circumdatus undique sepsit ,
Et late diffusus in omneis undique parteis , 470
Omnia sic avido complexu cetera sepsit.
Hunc exordia sunt Solis Lunæque secuta ;
Inter utrosque globi quorum vertuntur in auris :
Quæ neque Terra sibi adscivit , neque maximus Æther ;

Quod nec tam fuerint gravia, ut depressa federent; 475

Nec levia, ut possent per summas labier oras:

Et tamen inter utrosque ita sunt, ut corpora viva

Versent, & partes ut Mundi totius essent.

Quod genus in nobis quædam licet in statione

Membra manere, tamen cum sint ea, quæ moveantur. 480

His igitur rebus retractis, Terra repente,

Maxima, qua nunc se Ponti plaga cærule tendit,

Succidit, & falso suffudit gurgite fossas:

Inque dies quanto circum magis Ætheris æstus,

Et radii Solis cogeabant undique Terram, 485

Verberibus crebris extrema ad limina apertam,

In medio ut propulsa suo condensa coiret:

Tam magis expressus falsus de corpore Sudor

Augebat Mare manando, camposque natanteis:

Et tanto magis illa foras elapsa volabant 490

Corpora multa Vaporis, & Aëris, altaque Coeli

Densebant procul a terris fulgentia templa:

Sidebant Campi, crescebant Montibus altis

Ascensus: neque enim poterant subsidere Saxa,

Nec pariter tantundem omnes succumbere partes. 495

Sic igitur Terræ concreto corpore pondus

Constitit, atque omnis Mundi quasi Limus in imum

Confluxit gravis, & subsedit funditus, ut Fæx.

Inde Mare, inde Aër, inde Æther ignifer ipse.

Corporibus liquidis sunt omnia pura relicta; 500

Et leviora aliis alia: & liquidissimus Æther,

Atque levissimus Aërias super influit auras;

Nec liquidum corpus turbantibus Aëris auris

Commiscet: finit hæc violentis omnia verti

Turbinibus: finit incertis turbare procellis: 505

Ipse suos Igneis certo fert impete labens.
 Nam modice fluere atque uno posse Æthera nisu ,
 Significat Ponti Mare, certo quod fluit æstu ,
 Unum labendi conservans usque tenorem.

Motibus Astrorum nunc quæ sit causa, canamus. 510
 Principio, magnus Coeli si vertitur orbis ,
 Ex utraque Polum parti premere Aëra nobis
 Dicendum 'st, extraque tenere, & claudere utrinque ;
 Inde Alium supera fluere, atque intendere eodem ,
 Quo volvenda micant æterni Sidera mundi : 515
 Ast alium subter, contra qui subvehat Orbem :
 Ut fluvios versare Rotas atque Haustra videmus.

Est etiam quoque, uti possit Cœlum omne manere
 In statione, tamen cum lucida signa ferantur :
 Sive quod inclusi rapidi sunt Ætheris æstus, 520
 Quærentesque viam circumversantur, & Ignes
 Passim per Coeli volvunt se immania templa :
 Sive aliunde fluens alicunde extrinsecus Aër
 Versat agens igneis : sive Ipsi serpere possunt ,
 Quo cujusque cibus vocat atque invitat eunteis, 525
 Flammea per cœlum pascenteis corpora passim.
 Nam quid in hoc Mundo sit eorum, ponere certum
 Difficile 'st : sed quid possit, fiatque per Omne
 In variis Mundis, varia ratione creatis ,
 Id doceo : plureisque sequor disponere causas 530
 Motibus astrorum, quæ possint esse per Omne.
 E quibus una tamen sit & hæc quoque causa necesse 'st ,
 Quæ vegeat motum signis : sed, quæ sit earum ,
 Præcipere, haud quaquam 'st pedetentim progredientis.

Terraque ut in media Mundi regione quiescat, 535
 Evanescere paulatim, & decrescere pondus

Convenit ; atque aliam naturam subter habere ,
Ex ineunte ævo conjunctam , atque uniter aptam
Partibus Aëriis Mundi , quibus infita fudit.

Propterea non est oneri , neque deprimit auras :

540

Et sua cuique Homini nullo sunt pondere Membra :

Nec Caput est oneri Collo , nec denique totum

Corporis in Pedibus pondus sentimus inesse.

At quæcunque foris veniunt , impoſtaque nobis

Pondera sunt , lædunt permulto sæpe minora :

545

Uſque adeo magni refert , cui quæ adjaceat res.

Sic igitur Tellus non est aliena repente

Adlata , atque auris aliunde objecta alienis ;

Sed pariter prima concepta ab origine Mundi ,

Certaque pars ejus , quasi nobis Membra , videtur.

550

Præterea grandi tonitru concussa repente

Terra , supra se quæ sunt concutit omnia motu :

Quod facere haud ulla posset ratione , nisi esset

Partibus aëriis mundi cœloque revincta :

Nam communibus inter se radicibus hærent

555

Ex ineunte ævo conjuncta , atque uniter apta.

Nonne vides etiam , quam magno pondere nobis

Sustineat corpus tenuissima vis Animæ ,

Propterea quia tam conjuncta , atque uniter apta 'ſt ?

Denique jam saltu pernici tollere Corpus

560

Quis potis est , nisi vis Animæ , quæ membra gubernat ?

Jamne vides , quantum tenuis natura valere

Posſit , ubi est conjuncta gravi cum corpore , ut Aër

Conjunctus terris , & nobis est Animi vis ?

Nec nimio Solis major rota , nec minor ardor

565

Esſe poteſt , noſtris quam ſenſibus eſſe videtur.

Nam quibus e ſpatiis cunque Ignes lumina poſſunt

Adjicere , & calidum membris adflare vaporem ,
 Illa ipsa intervalla nihil de corpore limant
 Flammarum , nihilo ad speciem 'st contractior Ignis. 570
 Proinde calor quoniam Solis , lumenque profusum ,
 Perveniant nostros ad sensus , & loca tingunt :
 Forma quoque hinc Solis debet filumque videri ,
 Nil adeo ut possis plus , aut minus addere vere.

Lunaque , sive notho fertur loca lumine lustrans , 575
 Sive suam proprio jactat de corpore lucem ,
 Quidquid id est , nihilo fertur majore figura ,
 Quam , nostris oculis quam cernimus , esse videtur.
 Nam prius omnia , quæ longe remmota tuemur
 Aëra per multum specie confusa videntur , 580
 Quam minimum filum : quapropter Luna necesse 'st ,
 Quandoquidem claram speciem certamque figuram
 Præbet , ut est oris extremis cunque notata ,
 Quanta hæc cunque fuat , tanta hinc videatur in alto.

Postremo , quoscunque vides hinc ætheris Igneis , 585
 (Quandoquidem , quoscunque in terris cernimus igneis.
 Dum tremor est clarus , dum cernitur ardor eorum ;
 Perparvum quiddam interdum mutare videntur
 Alterutram in partem filum , cum longius absint ,)
 Scire licet , perquam pauxillo posse minores 590
 Esse , vel exigua majores parte , brevique.

Illud item non est mirandum , qua ratione
 Tantulus ille queat tantum Sol mittere lumen ,
 Quod maria ac terras omneis cœlumque rigando
 Compleat , & calido perfundat cuncta vapore. 595
 Nam licet hinc Mundi patefactum totius unum
 Largifluum fontem scatere , atque erumpere flumen
 Ex omni Mundo , quo sic Elementa vaporis

Undique conveniunt, & sic conjectus eorum
 Confluit, ex uno capite hic ut profluat ardor. 600
 Nonne vides etiam, quam late parvus aquai
 Prata riget Fons interdum, campisque redundet?
 Est etiam quoque, uti non magno Solis ab igni
 Aëra percipiat calidis fervoribus ardor.
 Opportunus ita 'st si forte & idoneus Aër, 605
 Ut queat accendi parvis ardoribus ictus:
 Quod genus interdum segetes stipulamque videmus
 Accipere ex una scintilla incendia passim.
 Forsitan & rosea Sol alte lampade lucens
 Possideat multum cæcis fervoribus ignem 610
 Circum se, nullo qui sit fulgore notatus,
 Æstiferum ut tantum radiorum exaugeat ictum.

Nec ratio Solis simplex, nec certa patefcit,
 Quo pacto æstivis e partibus Ægocerotis
 Brumaleis adeat flexus, atque inde revertens 615
 Canceris ut vertat metas se ad Solstitialeis:
 Lunaque mensibus id spatium videatur obire,
 Annua Sol in quo consumit tempora cursu:
 Non, inquam, simplex his rebus reddita causa 'st.
 Nam fieri vel cum primis id posse videtur, 620
 Democriti quod sancta viri sententia ponit:
 Quanto quæque magis sint terram Sidera propter,
 Tanto posse minus cum coeli turbine ferri.
 Evanescere enim rapidas illius, & acreis
 Imminui subter vireis, ideoque relinqui 625
 Paulatim Solem cum posterioribu' Signis,
 Inferior multo quod sit, quam fervida Signa:
 Et magis hoc Lunam: & quanto demissior ejus
 Cursus abest procul a Cœlo, terrisque propinquat;

Tanto posse minus cum Signis tendere cursum. 630
 Flaccidiore etiam quanto jam turbine fertur
 Inferior quam Sol, tanto magis omnia Signa
 Hanc adipiscuntur, circum, præterque feruntur.
 Propterea fit, ut Hæc ad Signum quodque reverti
 Mobilius videatur, ad Hanc quia Signa revifunt. 635

Fit quoque, ut e mundi transverfis partibus Aër
 Alternis certo fluere alter tempore possit,
 Qui queat æstivis Solem detrudere Signis
 Brumaleis usque ad flexus, gelidumque rigorem;
 Et qui rejiciat gelidis a Frigoris umbris 640
 Æstiferas usque in parteis, & fervida Signa.
 Et ratione pari Lunam Stellasque putandum 'st,
 Quæ volvunt magnos in magnis orbibus annos,
 Aëribus posse alternis a partibus ire.
 Nonne vides etiam diversis nubila ventis 645
 Diversas ire in parteis, inferna supernis?
 Qui minus illa queant per magnos ætheris orbeis
 Æstibus inter se diversis Sidera ferri?

At nox obruit ingenti caligine terras,
 Aut ubi de longo cursu Sol extima cœli 650
 Impulit, atque suos efflavit languidus igneis
 Concussos itere, & labefactos aëre multo:
 Aut quia sub terras cursum convertere cogit
 Vis eadem, supera terras quæ pertulit orbem.

Tempore item certo roseam Matuta per oras 655
 Ætheris Auroram defert, & lumina pandit,
 Aut quia Sol idem sub terras ille revertens
 Anticipat cœlum radiis accendere tentans:
 Aut quia conveniunt ignes, & semina multa
 Confluere ardoris consuerunt tempore certo, 660

Quæ faciunt Solis nova semper lumina gigni.
 Quod genus Idæis fama 'st e montibus altis
 Dispersos igneis orienti lumine cerni:
 Inde coire globum quasi in unum, & conficere orbem.

Nec tamen illud in his rebus mirabile debet 665
 Esse, quod hæc Ignis tam certo tempore possint
 Semina confluere, & Solis reparare nitorem.
 Multa videmus enim, certo quæ tempore fiunt
 Omnibus in rebus: florescunt tempore certo
 Arbuta, & certo dimittunt tempore florem. 670
 Nec minus in certo denteis cadere imperat ætas
 Tempore, & impubem molli pubescere veste,
 Et pariter mollem malis demittere barbam.
 Fulmina postremo, Nix, Imbres, Nubila, Venti,
 Non nimis incertis fiunt in partibus anni. 675

Namque ubi sic fuerunt causarum exordia prima,
 Atque uti res mundi cecidere ab origine prima,
 Consequa natura 'st jam rerum ex ordine certo.
 Crescere itemque Dies licet, & tabescere Nocteis,
 Et minui Lucas, cum fumant augmina Noctes: 680
 Aut quia Sol idem sub terras, atque superne,
 Imparibus currens anfractibus ætheris oras
 Partit, & in parteis non æquas dividit orbem:
 Et quod ab alterutra detraxit parte, reponit
 Ejus in adversa tanto plus parte relatus, 685
 Donicum ad id signum cœli pervenit, ubi anni
 Nodus nocturnas exæquat lucibus umbras.
 Nam medio cursu flatus Aquilonis & Austri
 Distinet æquato cœlum discrimine metas,
 Propter Signiferi posituram totius orbis; 690
 Annua Sol in quo contundit tempora serpens;

Obliquo terras & cœlum lumine lustrans :

Ut ratio declarat eorum , qui loca cœli

Omnia dispositis signis, ornata notarunt :

Aut quia crassior est certis in partibus Aër ,

695

Sub terris ideo tremulum jubar hæsitat ignis ,

Nec penetrare potest facile atque emergere ad ortus.

Propterea noctes hiberno tempore longæ

Cessant , dum veniat radiatum insigne diei :

Aut etiam , quia sic alternis partibus anni

700

Tardius & citius consuerunt confluere ignes ,

Qui faciant Solem certa de surgere parte.

Luna potest Solis radiis percussa nitere ,

Inque dies majus lumen convertere nobis

Ad speciem , quantum Solis secedit ab orbe ,

705

Donicum eum contra pleno bene lumine fulsit ,

Atque oriens obitus ejus super edita vidit :

Inde minutatim retro quasi condere lumen

Debet item , quanto propius jam Solis ad ignem

Labitur ex alia Signorum parte per orbem :

710

Ut faciunt, Lunam qui fingunt esse pilai

Consimilem , cursusque viam sub Sole tenere :

Propterea fit , uti videantur dicere verum.

Est etiam quoque uti proprio cum lumine possit

Volvier , & varias splendoris reddere formas.

715

Corpus enim licet esse aliud , quod fertur , & una

Labitur omnimodis occursans officiensque ,

Nec potis est cerni , quia cassum lumine fertur.

Versarique potest , globus ut si forte pilai

Dimidia ex parti candenti lumine tinctus :

720

Versandoque globum varianteis edere formas ,

Donicum eam partem , quæcunque est ignibus aucta ,

Ad speciem vertit nobis, oculosque patenteis :
 Inde minutatim retro contorquet, & aufert
 Luciferam partem glomeraminis atque pilai : 725

Ut Babylonica Chaldæum doctrina refutans
 Astrologorum artem contra convincere tendit :
 Proinde quasi fieri nequeat, quod pugnat uterque,
 Aut minus hoc illo sit cur amplectier ausis.

Denique, cur nequeat semper nova Luna creari 730
 Ordine formarum certo, certisque figuris,
 Inque dies privos abolescere quæque creata,
 Atque alia illius reparari in parte, locoque,
 Difficile 'st ratione docere, & vincere verbis;
 Ordine cum videas tam certo multa creari. 735

It Ver, & Venus, & Veneris prænuntius ante
 Pinnatus graditur Zephyrus vestigia propter :
 Flora quibus mater præspersgens ante viai
 Cuncta coloribus egregiis & odoribus opplet.

Inde loci sequitur Calor aridus, & comes una 740
 Pulverulenta Ceres, & Etesia flabra Aquilonum.

Inde Autumnus adit: graditur simul Evius Evan:

Inde aliæ tempestates ventique sequuntur,
 Altitonans Vulturus, & Auster fulmine pollens :
 Tandem Bruma niveis adfert, pigrumque rigorem 745
 Reddit: Hiems sequitur, crepitans ac dentibus Algas.

Quo minus est mirum, si certo tempore Luna

Gignitur, & certo deletur tempore rursus:

Cum fieri possint tam certo tempore multa.

Solis item quoque defectus, Lunæque latebras, 750
 Pluribus e causis fieri tibi posse putandum 'st.

Nam cur Luna queat Terram secludere Solis

Lumine, & a terris altum caput obstruere eij,

Obijciens cæcum radiis ardentibus orbem :
 Tempore eodem aliud facere id non posse putetur 755
 Corpus, quod cassum labatur lumine semper ?
 Solque suos etiam dimittere languidus igneis
 Tempore cur certo nequeat, recreareque lumen,
 Cum loca præteriit flammis infesta per auras,
 Quæ faciunt igneis interstingui atque perire ? 760
 Et cur Terra queat Lunam spoliare vicissim
 Lumine, & oppressum Solem super ipsa tenere,
 Menstrua dum rigidas Coni perlabitur umbras :
 Tempore eodem aliud nequeat succurrere Lunæ
 Corpus, vel supera Solis perlabier orbem, 765
 Quod radios interrumpat, lumenque profusum ?
 Et tamen ipsa suo si fulgit Luna nitore,
 Cur nequeat certa mundi languescere parte,
 Dum loca luminibus propriis inimica pererrat ?
 Quod superest, quoniam magni per cæcula Mundi 770
 Qua fieri quidquid posset ratione, resolvi :
 Solis uti varios cursus, Lunæque meatus
 Noscere possemus, quæ vis & causa cieret :
 Quove modo soleant offecto lumine obire,
 Et nec opinanteis tenebris obducere terras : 775
 Cum quasi connivent, & aperto lumine rursus
 Omnia convulsant clara loca candida luce.

Nunc redeo ad Mundi novitatem, & mollia terræ
 Arva, novo foetu quid primum in luminis oras
 Tollere, & incertis tentarit credere ventis. 780

Principio, genus Herbarum, viridemque nitorem
 Terra dedit circum colleis; camposque per omneis
 Florida fulserunt viridanti prata colore :
 Arboribusque datum 'st variis exinde per auras

Crescendi magnum immixtis certamen habenis. 785
 Ut Pluma atque Pili primum Setæque creantur
 Quadrupedum in membris, & corpore pennipotentum :
 Sic nova tum Tellus herbas virgultaque primum
 Sustulit : inde loci Mortalia sæcla creavit
 Multa modis multis varia ratione coorta. 790
 Nam neque de Cœlo cecidisse Animalia possunt ,
 Nec terrestria de falsis exisse lacunis.
 Linquntur , ut merito maternum nomen adepta
 Terra sit , e terra quoniam sunt cuncta creata.
 Multaque nunc etiam existunt animalia Terris , 795
 Imbribus & calido Solis concreta vapore.
 Quo minus est mirum , si tum sunt plura coorta ,
 Et majora , nova Tellure atque Æthere adulto.
 Principio , genus Alituum , variæque Volucres
 Ova relinquebant exclusæ tempore verno : 800
 Folliculos ut nunc teretes æstate Cicadæ
 Linqunt , sponte sua victum vitamque petentes.
 Tum tibi Terra dedit primum Mortalia sæcla :
 Multus enim Calor , atque Humor superabat in arvis.
 Hinc ubi quæque loci regio opportuna dabatur , 805
 Crescebant Uteri terræ radicibus apti :
 Quos ubi tempore maturo patefecerat ætas
 Infantum , fugiens humorem , aurasque petissens ,
 Convertibat ibi Natura foramina terræ ,
 Et succum venis cogebat fundere apertis 810
 Confimilem Lactis : sicut nunc Femina quæque
 Cum peperit , dulci repletur Lacte , quod omnis
 Impetus in mammas convertitur ille alimenti.
 Terra cibum Pueris , vestem Vapor , Herba cubile
 Præbebat , multa & molli lanugine abundans. 815

At novitas Mundi nec frigora dura ciebat ,
Nec nimios æstus , nec magnis viribus auras.
Omnia enim pariter crescunt , & robora fumunt.
Quare etiam atque etiam maternum nomen adepta
Terra tenet merito , quoniam genus ipsa creavit 820
Humanum , atque Animal prope certo tempore fudit
Omne , quod in magnis bacchatur montibu' passim ,
Aëriasque simul Volucreis variantibu' formis.

Sed quia finem aliquam pariendi debet habere ,
Destitit , ut Mulier spatio defessa vetusto : 825
Mutat enim mundi naturam totius ætas ,
Ex alioque alius status excipere omnia debet ,
Nec manet ulla sui similis res : omnia migrant ,
Omnia commutat Natura , & vertere cogit.
Namque aliud putrescit , & ævo debile languet : 830
Porro aliud concrefcit , & e contemptibus exit.
Sic igitur Mundi naturam totius ætas
Mutat , & ex alio Terram status excipit alter ,
Quod potuit , nequeat ; possit , quod non tulit ante.

Multaque tum Tellus etiam portenta creare 835
Conata 'st , mira facie , membrisque coorta ;
(Androgynum inter utrum , nec utrumque & utrinque remotum)
Orba pedum partim , manuum viduata vicissim ,
Multa sine ore etiam , sine vultu cæca reperta ,
Vinetaque membrorum per totum corpus adhæsu : 840
Nec facere ut possent quidquam , nec cedere quoquam ,
Nec vitare malum , nec sumere quod foret usus.
Cetera de genere hoc monstra ac portenta creabat :
Nequidquam ; quoniam Natura absterruit auctum :
Nec potuere cupitum ætatis tangere florem , 845
Nec reperire cibum , nec jungi per Veneris res.

Multa videmus enim rebus concurrere debere,
 Ut propagando possint producere sæcla.
 Pabula primum ut sint, genitalia deinde per artus
 Semina, qua possint membris manare remissis : 850
 Feminaque ut maribus conjungi possit, habendum
 Mutua queis nectant inter se gaudia, utrisque.

Multaque tum interiisse Animantium sæcla necesse 'st.
 Nec potuisse propagando procudere prolem.
 Nam quæcunque vides vesci vitalibus auris, 855
 Aut Dolus, aut Virtus, aut denique Mobilitas est
 Ex ineunte ævo genus id tutata reservans.
 Multaque sunt, nobis ex Utilitate sua quæ
 Commendata manent, tutelæ tradita nostræ.
 Principio, genus acre Leonum sævaque sæcla 860
 Tutata 'st Virtus, Vulpeis Dolus, & Fuga Cervos.
 At levissomna Canum fido cum pectore corda,
 Et genus omne, quod est Veterino semine partum,
 Lanigeræque simul pecudes, & Bucera sæcla,
 Omnia sunt Hominum tutelæ tradita, Memmi. 865
 Nam cupide fugere Feras, pacemque secutæ
 Sunt, & larga suo fine pabula parta labore:
 Quæ damus Utilitatis eorum præmia causa.
 At, queis nil horum tribuit Natura, nec ipsa
 Sponte sua possent ut vivere, nec dare nobis 870
 Utilitatem aliquam, quare pateremur eorum
 Præsidio nostro pasci genus, esseque tutum?
 Scilicet hæc aliis prædæ lucroque jacebant
 Indupedita suis fatalibus omnia vinclis,
 Donicum ad interitum genus id natura redegit. 875

Sed neque Centauri fuerunt, neque tempore in ullo

Esse queat duplici natura, & corpore bino
Ex alienigenis membris compacta potestas,
Hinc illinc par vis ut non sic esse potis sit.
Id licet hinc quamvis hebeti cognoscere corde. 880

Principio, circum tribus actis impiger annis
Floret Equus: Puer haudquaquam: quin sæpe etiamnum
Ubera mammarum in somnis lactantia quærit.
Post ubi Equum validæ vires ætate senecta
Membraque deficiunt fugienti languida vita; 885
Tum demum Pueris ævo florente juvenas
Occipit, & molli vestit lanugine malas:
Ne forte ex Homine & Veterino semine equorum
Confieri credas Centauros posse, nec esse:
Aut rapidis canibus succinctas semimarinis 890
Corporibus Scyllas, & cetera de genere horum,
Inter se quorum discordia membra videmus:
Quæ neque florescunt pariter, neque robora sumunt
Corporibus, neque projiciunt ætate senecta:
Nec simili Venere ardescunt, nec moribus unis 895
Conveniunt, nec sunt eadem jucunda per artus.
Quippe videre licet pinguescere sæpe Cicuta
Barbigeras pecudes, Homini quæ 'st acre Venenum.
Flamma quidem vero cum corpora fulva leonum
Tam soleat torrere atque urere, quam genus omne 900
Visceris, in terris quodcunque & sanguinis exstet:
Qui fieri potuit, triplici cum corpore ut una
Prima Leo, postrema Draco, media ipsa Chimæra,
Ore foras acrem efflaret de corpore flammam?

Quare etiam Tellure nova, Cœloque recenti 905
Talia qui fugit potuisse animalia gigni,
Nixus in hoc uno novitatis nomine inani,

Multa licet simili ratione effutiat ore :
 Aurea tum dicat per terras Flumina volgo
 Fluxisse , & Gemmis florere Arbusta fuësse : 910
 Aut hominem tanto membrorum esse impete natum ,
 Trans maria alta pedum nifus ut ponere posset ;
 Et manibus totum circum se vertere cœlum.
 Nam quod multa fuere in terris semina rerum ,
 Tempore quo primum Tellus Animalia fudit ; 915
 Nil tamen est signi , mistas potuisse creari
 Inter se pecudes , compactaque membra animantum :
 Propterea quia , quæ de terris nunc quoque abundant
 Herbarum genera , ac Fruges , Arbustaque læta ,
 Non tamen inter se possint complexa creari. 920
 Res sic quæque suo ritu procedit : & omnes
 Fœdere naturæ certo discrimina servant.

Et genus humanum multo fuit illud in arvis
 Durius , ut decuit , Tellus quod dura creasset ;
 Et majoribus & solidis magis ossibus intus 925
 Fundatum , & validis aptum per viscera nervis ;
 Nec facile ex æstu , nec frigore quod caperetur ,
 Nec novitate cibi , nec labi corporis ulla.
 Multaque per cœlum Solis volventia lustra
 Volgivago vitam tractabant more ferarum. 930
 Nec robustus erat curvi Moderator atatri
 Quisquam , nec scibat ferro molirier arva ;
 Nec nova defodere in terram virgulta , nec altis
 Arboribus veteres decidere falcibu' ramos.
 Quod Sol atque Imbres dederant , quod Terra crearat 935
 Sponte sua , satis id placabat pectora donum :
 Glandiferas inter curabant corpora quercus
 Plerumque , & quæ nunc hiberno tempore cernis

Arbuta Pœniceo fieri matura colore ,
 Plurima tum Tellus etiam majora ferebat : 940
 Multaque præterea novitas tum florida mundi
 Pabula dia tulit , miseris mortalibus ampla.

At sedare sitim Fluvii Fontesque vocabant :
 Ut nunc montibus e magnis decursus aquai
 Claricitat late sitientia sæcla Ferarum. 945
 Denique noctivagi silvestria templa tenebant
 Nympharum , quibus exhibant humore fluenta
 Lubrica , proluvie larga lavere humida saxa ,
 Humida saxa super viridi stillantia musco :
 Et partim plano scatere atque erumpere campo. 950

Necdum res Igni scibant tractare , nec uti
 Pellibus , & Spoliis corpus vestire ferarum :
 Sed Nemora , atque cavos Monteis , Silvaſque colebant ,
 Et frutices inter condebant squalida membra ,
 Verbera ventorum vitare imbreisque coacti. 955
 Nec commune bonum poterant spectare , nec ullis
 Moribus inter se scibant , nec legibus uti.
 Quod cuique obtulerat prædæ fortuna , ferebat ,
 Sponte sua sibi quisque valere & vivere doctus.
 Et Venus in silvis jungebat corpora amantum : 960
 Conciliabat enim vel mutua quamque cupido ,
 Vel violenta Viri vis , atque impenſa libido ,
 Vel pretium , Glandes , atque Arbuta , vel Pira lecta.

Et manuum mira freti virtute , pedumque ,
 Conſectabantur ſilveſtria ſæcla Ferarum 965
 Miſſilibus ſaxis , & magno pondere clavæ :
 Multaque vincebant , vitabant pauca latebris ;
 Setigeriſque pares Suibus ſilveſtria membra
 Nuda dabant terræ nocturno tempore capti ,

Circum se foliis ac frondibus involventes. 970
 Nec plangore diem magno , Solemque per agros
 Quærebant pavidi , palantes noctis in umbris :
 Sed taciti respectabant , somnoque sepulti ,
 Dum rosea face Sol inferret lumina cœlo.
 A parvis quod enim confuerant cernere semper , 975
 Alterno tenebras , & lucem tempore gigni ,
 Non erat , ut fieri posset , mirarier unquam ,
 Nec diffidere , ne Terras æterna teneret
 Nox , in perpetuum detracto lumine Solis.
 Sed magis illud erat curæ , quod Sæcla Ferarum 980
 Infestam miseris faciebant sæpe quietem :
 Ejectique domo fugiebant faxea tecta
 Setigeri Suis adventu , validique Leonis ,
 Atque intempesta cedebant nocte paventes
 Hospitibus sævis instrata cubilia fronde. 985
 Nec nimio tum plus , quam nunc , mortalia sæcla
 Dulcia linquebant labentis lumina vitæ.
 Unus enim tum quisque magis deprensus eorum
 Pabula viva feris præbebat dentibus haustus ;
 Et nemora ac monteis gemitu silvasque replebat , 990
 Viva videns vivo sepeliri viscera busto.
 At quos effugium servarat , corpore adesto ,
 Posterius tremulas super ulcera tætra tenentes
 Palmas , horriferis accibant vocibus Orcum ,
 Donicum eos vita privarunt Vermina sæva , 995
 Experteis opis , ignaros quid volnera vellent.
 At non multa Virûm sub signis millia ducta
 Una dies dabat exitio : nec turbida ponti
 Æquora lædebant naves ad faxa , virosque.
 Sed temere , incassum Mare fluctibu' sæpe coortis 1000

Sævibat, leviterque minas ponebat inaneis;
Nec poterat quemquam placidi pellacia Ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis.
Improba navigii ratio tum cæca jacebat.

Tum Penuria deinde cibi languentia letho 1005
Membra dabat: contra nunc rerum Copia merfat.
Illi imprudentes ipsi sibi sæpe Venenum
Vergebant: nunc dant aliis sollertius ipsi.

Inde Casas postquam, ac Pelleis, Ignemque pararunt,
Et Mulier conjuncta Viro concessit in unum; 1010
Castaque privatæ Veneris connubia læta
Cognita sunt, Prolemque ex se videre creatam:
Tum genus Humanum primum mollescere coepit.
Ignis enim curavit, ut alsia corpora frigus
Non ita jam possent cœli sub tegmine ferre: 1015
Et Venus imminuit vireis, Puerique parentum
Blanditiis facile ingenium fregere superbum.
Tunc & amicitiam coeperunt jungere habentes
Finitima inter se, nec lædere, nec violare;
Et pueros commendarunt muliebrequæ sæclum 1020
Vocibus, & gestu, cum balbe significarent,
Imbecillorum esse æquum misererier omnium.

Non tamen omnimodis poterat concordia gigni:
Sed bona magnaue pars servabant fœdera casti:
Aut genus Humanum jam tum foret omne peremtum, 1025
Nec potuisset adhuc perducere sæcla propago.

At varios linguæ Sonitus Natura subegit
Mittere, & Utilitas expressit nomina rerum:
Non alia longe ratione, atque ipsa videtur
Protrahere ad gestum Pueros infantia linguæ, 1030
Cum facit, ut digito, quæ sint præsentia, monstrent.

Sentit enim vim quisque suam, quam possit abuti :
Cornua nata prius vitulo quam frontibus exstent,
Illis iratus petit, atque infensus inurget.

At catuli Pantherarum, scymnique Leonum, 1035
Unguibus, ac pedibus jam tum, morfuque repugnant,
Vixdum cum ipsis sunt dentes unguisque creati.
Alituum porro genus alis omne videmus
Fidere, & a pennis tremulum petere auxiliatum.

Proinde putare, Aliquem tum nomina distribuisse 1040
Rebus, & inde Homines didicisse vocabula prima,
Desipere 'st: nam cur Hic posset cuncta notare
Vocibus, & varios sonitus emittere linguæ,
Tempore eodem Alii facere id non quisse putentur?

Præterea, si non Alii quoque vocibus usi 1045
Inter se fuerant; unde insita notities est
Utilitatis, & unde data 'st Huic prima potestas,
Quid vellet facere, ut scirent, animoque viderent?
Cogere item plureis Unus, victosque domare
Non poterat, rerum ut perdiscere nomina vellent: 1050
Nec ratione docere ulla, suadereque furdis,
Quid facto esset opus; faciles neque enim paterentur,
Nec ratione ulla sibi ferrent amplius aureis
Vocis inauditos sonitus obtundere frustra.

Postremo, quid in hac mirabile tantopere est re, 1055
Si genus Humanum, cui vox & lingua vigeret,
Pro vario sensu varias res voce notaret,
Cum Pecudes mutæ, cum denique sæcla Ferarum
Dissimileis soleant voces variasque ciere,
Cum Metus, aut Dolor est, & cum jam Gaudia gliscunt? 1060
Quippe etenim id licet e rebus cognoscere apertis.

Inritata canum cum primum magna Molossium

Mollia ricta fremunt duros nudantia denteis ;
 Longe alio sonitu rabie distracta minantur ;
 Et cum jam latrant , & vocibus omnia complent. 1065
 At catulos blande cum lingua lambere tentant ,
 Aut ubi eos jactant pedibus , morfuque petentes ;
 Suspensis teneros imitantur dentibus haustus ;
 Longe alio pacto gannitu vocis adulant ;
 Et cum deserti baubantur in ædibus , aut cum 1070
 Plorantes fugiunt summissis corpore plagas.

Denique non Hinnitus item differre videtur ,
 Inter equas ubi Equus florenti ætate juveneus
 Pinnigeri sævit calcaribus ictus Amoris ;
 Et fremitum patulis sub naribus edit ad arma ; 1075
 Ac cum sis alias concussis artubus hinnit ?

Postremo , genus Alituum , variæque volucres ,
 Accipitres , atque Ossifragæ , Mergique marinis
 Fluctibus in falsis victum vitamque petentes ,
 Longe alias alio jaciunt in tempore voces , 1080
 Et cum de victu certant , prædaque repugnant :
 Et partim mutant cum tempestatibus una
 Raucifonos cantus , Cornicum ut sæcla vetusta ,
 Corvorumque greges , ubi aquam dicuntur & imbreis
 Poscere , & interdum ventos aurasque vocare. 1085
 Ergo , si varii sensus Animalia cogunt ,
 Muta tamen cum sint , varias emittere voces :
 Quanto mortaleis magis æquum 'st tum potuisse
 Dissimileis alia atque alia res voce notare ?

Illud in his rebus tacitus ne forte requiras : 1090
 Fulmen detulit in terras mortalibus Ignem
 Primitus : Inde omnis Flammarum diditur ardor.
 Multa videmus enim cœlestibus incita flammis

Fulgere, cum cœli donavit plaga vapores.
 Et ramosa tamen cum ventis pulsa vacillans 1095
 Æstuat in ramos incumbens arboris Arbor,
 Exprimitur validis extritus viribus Ignis:
 Et micat interdum flammæ fervidus ardor,
 Mutua dum inter se rami stirpesque teruntur:
 Quorum utrumque dedisse potest mortalibus Ignem. 1100
 Inde Cibus coquere, ac flammæ mollire vapore
 Sol docuit, quoniam mitescere multa videbant
 Verberibus radiorum, atque æstu victa per agros.
 Inque dies magis hi victum vitamque priorem
 Commutare novis monstrabant rebus, & igni, 1105
 Ingenio qui præstabant, & corde vigeant.

Condere cœperunt urbeis, arcemque locare
 Præsidium Reges ipsi sibi, perfugiumque:
 Et pecudes, & agros divisere, atque dedere
 Pro Facie cuiusque, & Viribus, Ingenioque. 1110
 Nam Facies multum valuit, viresque vigeant:
 Posterius Res inventa 'st, Aurumque repertum,
 Quod facile & Validis & Pulchris demsit honorem.
 Divitioris enim sectam plerumque sequuntur
 Quamlibet & fortes, & pulchro corpore creti. 1115
 Quod si quis vera vitam ratione gubernet,
 Divitiæ grandes homini sunt, Vivere parce
 Æquo animo; neque enim 'st unquam penuria Parvi.
 At claros se homines voluere esse, atque potenteis,
 Ut fundamento stabili fortuna maneret, 1120
 Et placidam possent Opulenti degere vitam;
 Nequidquam: Quoniam ad summum succedere honorem
 Certantes, iter infestum fecere viai.
 Et tamen e summo quasi Fulmen dejicit ictos

Invidia interdum contemtim in Tartara tætra : 1125

Ut satius multo jam sit parere quietum ,
Quam regere Imperio res velle , & Regna tenere.

Proinde , sive incassum defessi sanguine fudent
Angustum per iter luctantes Ambitionis :

Invidia quoniam , ceu Fulmine , summa vaporant 1130

Plerumque , & quæ sunt aliis magis edita cunque :

Quandoquidem sapiunt alieno ex ore , petuntque

Res ex auditis potius , quam sensibus ipsis :

Nec magis id nunc est , nec erit mox , quam fuit ante.

Ergo , Regibus occisis , subversa iacebat 1135

Pristina majestas soliorum , & sceptræ superba ;

Et capitis Summi præclarum Insigne cruentum

Sub pedibus Volgi magnum lugebat honorem :

Nam cupide conculcatur nimis ante metutum.

Res itaque ad summam Fæcem Turbasque redibat , 1140

Imperium sibi cum , ac summatum quisque petebat.

Inde Magistratum partim docuere creare ,

Juraque constituere , ut vellent legibus uti :

Nam genus Humanum defessum vi colere ævum ,

Ex inimiciis languebat ; quo magis ipsum 1145

Sponte sua cecidit sub leges , arctaque jura.

Acrius ex Ira quod enim se quisque parabat

Ulcisci , quam nunc concessum 'st Legibus æquis ;

Hanc ob rem 'st Homines pertæsum vi colere ævum :

Unde Metus maculat pœnarum præmia vitæ. 1150

Circumretit enim Vis atque Injuria quemque ,

Atque , unde exorta 'st , ad eum plerumque revertit ;

Nec facile 'st placidam ac pacatam degere vitam ,

Qui violat factis communia foedera pacis.

Et si fallit enim Divûm genus Humanumque , 1155

Perpetuo tamen id fore clam diffidere debet :
 Quippe ubi se multi per Somnia sæpe loquentes ,
 Aut Morbo delirantes procraxe ferantur ,
 Et celata diu in medium peccata dedisse.

Nunc quæ causa Deum per magnas Numina genteis 1160
 Pervolgarit , & ararum compleverit urbeis ,
 Suscipiendaque curarit sollennia sacra ,
 Quæ nunc in magnis florent sacra rebu' locisque :
 Unde etiam nunc est Mortalibus infusus Horror ,
 Qui delubra Deum nova toto suscitât orbi 1165
 Terrarum , & festis cogit celebrare diebus :
 Non ita difficile 'st rationem reddere verbis.

Quippe etenim jam tum Divum Mortalia sæcla
 Egregias animo facies vigilante videbant ,
 Et magis in somnis mirando corporis auctu. 1170
 His igitur sensum tribuebant , propterea quod
 Membra movere videbantur , vocesque superbas
 Mittere pro facie præclara , & viribus amplis :
 Æternamque dabant vitam , quia semper eorum
 Suppeditabatur facies , & forma manebat , 1175
 (Et manet omnino) & quod tantis viribus auctos
 Non temere ulla vi convinci posse putabant.
 Fortunisque ideo longe præstare putabant ,
 Quod mortis timor haud quemquam vexaret eorum ,
 Et simul in somnis quia multa & mira videbant 1180
 Efficere , & nullum capere ipsos inde laborem.

Præterea , Cœli rationes ordine certo ,
 Et varia annorum cernebant tempora verti ;
 Nec poterant quibus id fieret cognoscere causis :
 Ergo perfugium sibi habebant , omnia Divis 1185
 Tradere , & illorum nutu facere omnia flecti.

In Cœloque Deûm sedes & templa locarunt ,
 Per cœlum volvi quia Sol & Luna videntur :
 Luna , Dies , & Nox , & noctis Signa severa ,
 Noctivagæque faces cœli , Flammæque volantes , 1190
 Nubila , Ros , Imbres , Nix , Venti , Fulmina , Grando ,
 Et rapidi fremitus , & murmura magna minarum.

O genus infelix humanum ! talia Divis
 Cum tribuit facta , atque iras adjunxit acerbis :
 Quantos tum gemitus Ipsi sibi , quantaque nobis 1195
 Volnera , quas lacrimas peperere minoribu' nostris.

Nec Pietas ulla 'st , velatum sæpe videri
 Vertier ad Lapidem , atque omneis accedere ad aras ;
 Nec procumbere humi prostratum , & pandere palmas
 Ante Deûm delubra , nec aras sanguine multo 1200
 Spargere quadrupedum , nec votisnectere vota :
 Sed mage pacata posse omnia mente tueri.
 Nam cum suspicimus magni cœlestia mundi
 Templâ super , stellisque micantibus æthera fixum ,
 Et venit in mentem Solis Lunæque viarum , 1205
 Tunc aliis oppressa malis in pectore cura
 Illa quoque expergefactum caput erigere infit ,
 Ecquæ forte Deûm nobis immensa potestas
 Sit , vario motu quæ candida fidera verset.

Tentat enim dubiam mentem rationis egestas , 1210
 Ecquænam fuerit Mundi genitalis origo :
 Et simul , ecquæ sit finis , quoad mœnia Mundi ,
 Et tanti motus hunc possint ferre laborem :
 An , Divinitus æterna donata salute ,
 Perpetuo possint ævi labentia tractu , 1215
 Immenso validas ævi contemnere vireis.

Præterea , cui non animus formidine Divûm

Contrahitur? cui non conrepunt membra pavore;
 Fulminis horribili cum plaga torrida Tellus
 Contremit, & magnum percurrunt Murmura cœlum? 1220
 Non Populi Gentesque tremunt? Regesque superbi
 Conripiunt Divûm perculsi membra timore,
 Ne quod ob admissum fœde, dictumve superbe,
 Pœnarum grave sit solvendi tempus adauctum?
 Summa etiam cum vis violenti per mare venti 1225
 Induperatorem classis super æquora vertit,
 Cum validis pariter Legionibus, atque Elephantis:
 Non Divûm pacem votis adit? ac prece quæsit
 Ventorum pavidus paces, animasque secundas?
 Nequidquam: quoniam violento turbine sæpe 1230
 Conreptus nihilo fertur minus ad vada lethi:
 Usque adeo res humanas Vis abdita quædam
 Obterit, & pulchros Fasceis, sævasque Secureis
 Proculcare, ac ludibrio sibi habere videtur.

Denique sub pedibus Tellus cum tota vacillat, 1235
 Concussæque cadunt urbes, dubiæque minantur:
 Quid mirum, si se temunt Mortalia sæcla?
 Atque potestates magnas, mirasque relinquunt
 In rebus vireis Divûm, quæ cuncta gubernent?

Quod superest, Æs, atque Aurum, Ferrumque reper-
 tum est, 1240

Et simul Argenti pondus, Plumbique potestas:
 Ignis ubi ingenteis silvas ardore cremarat
 Montibus in magnis, ceu cœli fulmine misso;
 Sive quod inter se bellum silvestre gerentes,
 Hostibus intulerant ignem formidinis ergo; 1245
 Sive quod inducti Terræ bonitate, volebant
 Pandere agros pingueis, & pascua reddere rura;

Sive Feras interficere, & ditescere præda:
 Nam Fovea atque Igni prius est venarier ortum,
 Quam sepire Plagis saltum, Canibusque ciere. 1250
 Quidquid id est, quacunque e causa flammeus ardor
 Horribili sonitu silvas exederat altis
 Ab radicibus, & terram percoxerat igni,
 Manabat venis ferventibus in loca terræ
 Concava conveniens Argenti rivus & Auri, 1255
 Æris item & Plumbi; quæ cum concreta videbant
 Posterius claro in terris splendere colore,
 Tollebant nitido capti lævique lepore:
 Et simili formata videbant esse figura,
 Atque lacunarum fuerant vestigia cuique. 1260
 Tum penetrabat eos, posse hæc, liquefacta calore,
 Quamlibet in formam & faciem decurrere rerum,
 Et prorsum quamvis in acuta ac tenuia posse
 Mucronum duci fastigia procudendo;
 Ut sibi tela parent, silvasque excidere possint, 1265
 Materiem lævare, dolare, ac radere tigna,
 Et terebrare etiam, ac pertundere, perque forare.
 Nec minus Argento facere hæc Auroque parabant,
 Quam validi primum violentis viribus Æris:
 Nequidquam: quoniam cedebat victa potestas, 1270
 Nec poterat pariter durum sufferre laborem.
 Nam fuit in pretio magis Æs, Aurumque jacebat
 Propter inutilitatem hebeti mucrone retusum:
 Nunc jacet Æs, Aurum in summum successit honorem:
 Sic volvenda ætas commutat tempora rerum; 1275
 Quod fuit in pretio, fit nullo denique honore:
 Porro aliud succedit, & e contemtibus exit,
 Inque dies magis appetitur, floretque repertum

Laudibus, & miro 'st mortaleis inter honore,

Nunc tibi quo pacto Ferri natura reperta 1280

Sit, facile 'st ipsum per te cognoscere, Memmi.

Arma antiqua, Manus, Ungues, Dentesque fuerunt,

Et Lapides, & item silvarum fragmina Rami,

Et Flammæ atque Ignes, postquam sunt cognita primum:

Posterior Ferri vis est Ærisque reperta: 1285

Et prior Æris erat, quam Ferri, cognitus usus:

Quo facilis magis est natura, & copia major.

Ære solum terræ tractabant, Æreque belli

Miscebant fluctus, & volnera vasta ferebant,

Et pecus atque agros adimebant: nam facile ollis 1290

Omnia cedebant armatis nuda & inerma.

Inde minutatim processit Ferreus ensis,

Verſaque in opprobrium species est Falcis ahenæ,

Et Ferro cœpere solum proſcindere terræ;

Exæquataque sunt creperi certamina belli. 1295

Et prius est reppertum in Equi conscendere coltas,

Et moderarier hunc frenis, dextraque vigere;

Quam bijugo currû belli tentare pericla:

Et Bijugo prius est, quam his conjungere Binos,

Et quam falciferos inventum ascendere Currus. 1300

Inde boves Lucas turrito corpore tætros

Anguimanos belli docuerunt volnera Poeni

Sufferre, & magnas Martis turbare catervas.

Sic alid ex alio peperit Discordia tristis,

Horribile humanis quod gentibus esset in armis: 1305

Inque dies belli terroribus addidit augmen.

Tentarunt etiam Tauros in mœnere belli,

Expertique Sues sævos sunt mittere in hosteis;

Et validos Parthi præ se misere Leones

Cum ductoribus armatis, sævisque magistris, 1310
Qui moderarier hos possent, vinclisque tenere;
Nequidquam: quoniam permista cæde calentes
Turbabant sævi nullo discrimine turmas,
Terrificas capitum quatientes undique cristas;
Nec poterant Equites fremitu perterrita equorum 1315
Pectora mulcere, & frenis convertere in hosteis.
Inritata Leæ iacebant corpora saltu
Undique, & advorsum venientibus ora petebant:
Et nec opinanteis a tergo diripiebant,
Deplexæque dabant in terram volnere victos, 1320
Morsibus adfixæ validis, atque unguibus uncis.
Iactabantque Sues Tauri, pedibusque terebant;
Et latera ac ventres hauribant subter equorum
Cornibus, ad terramque minanti mente ruebant.
At validis socios cædebant dentibus Apri, 1325
Tela infracta suo tinguentes sanguine sævi,
In se fracta suo tinguentes sanguine tela,
Permistasque dabant equitum peditumque ruinas.
Nam transversa feros exhibant dentis adaetus
Jumenta, aut pedibus ventos erecta petebant: 1330
Nequidquam: Quoniam a nervis succisa videres
Concidere, atque gravi terram consternere casu.
Sic, quos ante domi domitos satis esse putabant,
Efferviscere cernebant in rebus agundis,
Volneribus, clamore, fuga, terrore, tumultu: 1335
Nec poterant ullam partem reducere eorum.
Diffugiebat enim varium genus omne ferarum:
Ut nunc sæpe boves Lucæ ferro male mactæ
Diffugiunt, fera facta suis cum multa dedere.
Sic fuit, ut facerent: Sed vix adducor, ut ante 1340

Non quierint animo præsentire, atque videre,
 Quam commune malum fuerat, foedumque futurum.
 Et magis id possis factum contendere in Omni,
 In variis mundis varia ratione creatis,
 Quam certo atque uno terrarum quolibet Orbi. 1345
 Sed facere id non tam vincendi spe voluerunt,
 Quam dare, quod gement hostes, ipsique perire;
 Qui numero diffidebant, armisque vacabant.

Nexilis ante fuit vestis, quam Textile tegmen:
 Textile post ferrum est; quia ferro tela parantur: 1350
 Nec ratione alia possunt tam lævia gigni
 Infilia, ac fusi, & radii, scapique sonantes.

Et facere ante Viros lanam Natura coëgit,
 Quam Muliebre genus; nam longe præstat in arte,
 Et sollertius est multo genus omne Virile: 1355
 Agricolaë donec vitio vertere severi,
 Ut Muliebribus id manibus concedere vellent,
 Atque ipsi potius durum sufferre laborem;
 Atque opere in duro durarent membra manusque.

At specimen Sationis, & Infitionis origo 1360
 Ipsa fuit rerum primum Natura creatrix.
 Arboribus quoniam baccæ glandesque caducæ
 Tempestiva dabant pullorum examina subter.
 Unde etiam libitum est stirpeis committere ramis,
 Et nova defodere in terram virgulta per agros: 1365
 Inde aliam atque aliam culturam dulcis agelli
 Tentabant, fructusque feros mansuescere terra
 Cernebant indulgendo, blandeque colendo.
 Inque dies magis in montem succedere silvas
 Cogebant, infraque locum concedere cultis: 1370
 Prata, Lacus, Rivos, Segetes, Vinetaque læta

Collibus & campis ut haberent , atque olearum
Cærula distinguens inter plaga currere posset
Per tumulos , & convalleis , camposque profusa :
Ut nunc esse vides vario distincta lepore 1375
Omnia , quæ pomis interfita dulcibus ornant ,
Arbustisque tenent felicibus obsita circum.

At liquidas avium voces imitaries ore
Ante fuit multo , quam lævia carmina cantu
Concelebrare homines possent , aureisque juvare. 1380
Et Zephyri cava per calamorum sibila primum
Agresteis docuere cavas inflare cicutas.

Inde minutatim dulcis didicere querelas ,
Tibia quas fundit , digitis pulsata canentum ;
Avia per nemora , ac silvas saltusque reperta , 1385
Per loca pastorum deserta , atque otia dia :

Sic unumquidquid paulatim protrahit Ætas
In medium , Ratioque in luminis eruit oras.
Hæc animos ollis mulcebant atque juvabant
Cum satiate cibi : nam tum sunt omnia cordi. 1390

Sæpe itaque inter se prostrati in gramine molli
Propter aquæ rivum , sub ramis arboris altæ ,
Non magnis opibus jucunde corpora habebant :
Præsertim cum tempestas ridebat , & anni
Tempora pingebant viridanteis floribus herbas. 1395

Tum Joca , tum Sermo , tum dulces esse Cachinni
Confuerant : agrestis enim tum Musa vigeat :
Tum caput atque humeros plexis redimire coronis ,
Floribus , & foliis lascivia læta monebat :

Atque extra numerum procedere membra moventis 1400
Duriter , & duro terram pede pellere matrem :
Unde oriebantur Risus , dulcesque Cachinni ,

Omnia quod nova tum magis hæc & mira vigeant.
 Et vigilantibus hinc aderant solatia somni,
 Ducere multimodis voces, & flectere cantus; 1405
 Et supera calamos unco percurrere labro:
 Unde etiam vigiles nunc hæc accepta tuentur,
 Et numerum servare genus didicere; neque hilo
 Majorem interea capiunt dulcedini' fructum,
 Quam Silvestre genus capiebat Terrigenarum. 1410

Nam quod adest præsto, nisi quid cognovimus ante
 Suavius, in primis placet, & pollere videtur;
 Posteriorque fere melior res illa reperta
 Perdit & immutat sensus ad pristina quæque.
 Sic odium coepit Glandis: sic illa relicta 1415
 Strata Cubilia sunt herbis, & frondibus aucta.
 Pellis item cecidit, vestis contempta Ferina 'st;
 Quam reor invidia tali tunc esse repertam,
 Ut lethum infidiis, qui gessit primus, obiret:
 Et tandem inter eos distractum, sanguine multo 1420
 Dispersisse, neque in fructum convertere quisse.

Tunc igitur Pelles, nunc Aurum, & Purpura curis
 Exercent hominum vitam, belloque fatigant.
 Quo magis in nobis (ut opinor) culpa residit.
 Frigus enim nudos sine Pellibus excruciat 1425
 Terrigenas: at nos nil lædit veste carere
 Purpurea, atque auro signisque ingentibus apta;
 Dum Plebeia tamen sit, quæ defendere possit.
 Ergo hominum genus incassum frustra laborat,
 Semper & in curis consumit inanibus ævum; 1430
 Nimirum, quia non cognovit, quæ sit habendi
 Finis, & omnino quoad crescat vera voluptas:
 Idque minutatim vitam provexit in Altum,

Et belli magnos commovit funditus æstus.

At vigiles mundi magnum & versatile templum 1435

Sol & Luna suo lustrantes lumine circum

Perdocuere homines, Annorum tempora verti,

Et certa ratione geri rem, atque ordine certo.

Jam validis septi degebant Turribus ævum,

Et divisa colebatur, discretaque tellus. 1440

Tum Mare velivolum florebat navibu' pandis:

Auxilia & socios jam pacto fœdere habebant:

Carminibus cum res gestas cœpere Poëtæ

Tradere: nec multo priu' sunt Elementa reperta.

Propterea, quid sit prius actum respicere ætas 1445

Nostra nequit, nisi qua ratio vestigia monstrat.

Navigia, atque Agri culturas, Mœnia, Leges,

Arma, Vias, Vesteis, & cetera de genere horum,

Præmia, delicias quoque vitæ funditus omneis,

Carmina, Picturas, & dædala signa polire, 1450

Ufus, & impigræ simul Experientia mentis

Paulatim docuit pedetentim progredientes.

Sic unumquidquid paulatim protrahit ætas

In medium, ratioque in luminis eruit oras.

Namque alid ex alio clarescere corde videmus 1455

Artibus, ad summum donec venere cacumen.

T I T I
L U C R E T I I
C A R I

D E

R E R U M N A T U R A

L I B E R S E X T U S.

THE
LUCRETIA
P. A. I.

RENUMINATA
L. A. I. I. I. I. I.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER SEXTUS.

A R G U M E N T U M.

Primi 41 Versus continent Epicuri Atheniensis laudes. Sequitur ad v. 95. quam ab Epicureo Philosopho expectes, argumenti hujus libri explicatio. Et de Meteoris dicturo primum occurrunt Tonitru, Fulgur, Fulmen, de quibus diligenter disputat; & demum istos deridet, qui, neglectis causis naturalibus, ipsum Iovem fulmina jaculari existimant, ad v. 421. His subjungitur (Nam Prester Fulmini affinis) v. 422 Presteris brevis explicatio. Deinde, a v. 450 ad v. 533 multa de Nubibus & Pluvia; Pauca de Iride, de Nive, Vento, Grandine, Pruina, & Gelu. Si Terrae - motus causas velis cognoscere, a v. 534 ad v. 606 habes fuse explicatas. A v. 606 ad v. 638 de Mari Poeta differit. Ad v. 710 de Aetna. Sequentes 30 v. Nilo destinantur. Deinde, a v. 740 ad v. 840 de Avernis, aliisque Terrae tractibus, Hominibus, Cervis, Corvis, Equis, &c. noxiis disputatur. Ad v. 905 de Puteis, variisque admirandis Fontibus. Et ad v. 1087. Magnes diligenter explicatur. Postremo de Morbis & Peste quaedam, quibus subjungit elegantem descriptionem Pestis illius, quae tempore belli Peloponnesiaci Athenas vastavit, e Thucydide desumptam.

P R I M Æ frugiferos foetus mortalibus ægris
Dididerunt quondam præclaro nomine Athenæ,
Lucretius.

Et recreaverunt vitam, Legesque rogarunt :
 Et primæ dederunt solatia dulcia vitæ,
 Cum genuere VIRUM tali cum corde repertum, 5
 Omnia veridico qui quondam ex ore profudit :
 Cujus & extincti propter divina reperta
 Dilvolgata vetus, jam ad cœlum Gloria fertur.

Nam cum vidit Hic, ad victum quæ flagitat usus,
 Et per quæ possent vitam consistere tutam, 10
 Omnia jam ferme Mortalibus esse parata :
 Divitiis homines, & Honore, & Laude potenteis
 Affluere, atque bona Natorum excellere fama :
 Nec minus esse domi cuiquam tamen Anxia corda,
 Atque animum infestis cogi servire querelis : 15
 Intellexit, ibi vitium Vas efficere ipsum,
 Omniaque illius vitio corrumpier intus,
 Quæ conlata foris, & commoda cunque venirent ;
 Partim quod fluxum, pertusumque esse videbat,
 Ut nulla posset ratione explerier unquam ; 20
 Partim quod tætro quasi conspurcare sapore
 Omnia cernebat, quæcunque receperat intus.
 Veridicis igitur purgavit pectora dictis,
 Et finem statuit Cuppedinis atque Timoris,
 Exposuitque Bonum Summum, quo tendimus omnes, 25
 Quid foret, atque viam monstravit tramite prono,
 Qua possemus ad id recto contendere cursu :
 Quidve Mali foret in rebus mortalibu' passim,
 Quod flueret Naturæ vi, varieque volaret,
 Seu Casu, seu Vi, quod sic Natura parasset : 30
 Et quibus e portis occurri cuique deceret :
 Et genus Humanum frustra plerumque probavit
 Volvere curarum tristeis in pectore fluctus.

Nam veluti Pueri trepidant , atque omnia cæcis
In tenebris metuunt ; sic Nos in luce timemus 35

Interdum , nihilo quæ sunt metuenda magis , quam
Quæ Pueri in tenebris pavitant , finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi , tenebrasque necesse 'st
Non radii Solis , nec lucida tela diei

Discutiant , sed Naturæ species , Ratioque : 40
Quo magis inceptum pergam pertexere dictis.

Et quoniam docui , Mundi mortalia templa
Esse , & nativo consistere corpore Cœlum ;
Et quæcunque in eo fiunt , fientque , necesse
Esse ea dissolvi : quæ restant percipe porro : 45

Quandoquidem semel insignem conscendere curram
Vincendi spes hortata 'st , atque obvia cursu
Quæ fuerant , sunt placato conversa furore.

Cetera , quæ fieri in Terris cœloque tuentur
Mortales , pavidis cum pendent mentibu' sæpe , 50
Efficiunt animos humileis formidine Divûm ,
Depressosque premunt ad terram ; propterea quod
Ignorantia causarum conferre Deorum

Cogit ad imperium res , & concedere regnum : &
Quorum operum causas nulla ratione videre 55
Possunt , hæc fieri Divino numine rentur.

Nam bene qui didicere , Deos securum agere ævum ;
Si tamen interea mirantur , qua ratione
Quæque geri possint , præsertim rebus in illis ,
Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris , 60

Rursus in antiquas referuntur Relligiones ,
Et Dominos acreis adsciscunt , omnia posse
Quos miseri credunt , ignari quid queat esse ,
Quid nequeat ; finita potestas denique cuique

Quanam sit ratione , atque alte terminus hærens. 65

Quo magis errantes tota regione feruntur.

Quæ nisi respuis ex animo , longeque remittis ,

Diis indigna putando , alienaque pacis eorum ,

Delibata Deûm per te tibi numina sancta

Sæpe aderunt : non quod violari summa Deûm vis 70

Possit , ut ex ira pœnas petere imbibat acreis ;

Sed quia Tute tibi placida cum pace quietos

Constitues magnos irarum volvere fluctus ;

Nec delubra Deûm placido cum pectore adibis ;

Nec , de corpore quæ sancto Simulacra feruntur , 75

In menteis hominum Divinæ nuntia formæ ,

Suscipere hæc animi tranquilla pace valebis.

Inde videre licet , qualis jam vita sequatur.

Quam quidem ut a nobis Ratio verissima longe

Rejiciat , quamquam sunt a me multa profata 80

Multa tamen restant , & sunt ornanda politis

Versibus , & ratio Cœli , speciesque tenenda.

Sunt Tempestates & Fulmina clara canenda ,

Quid faciant , & qua de causa quæque ferantur ,

Ne trepides cœli divisis partibus amens , 85

Unde volans Ignis pervenerit , aut in utram se

Verterit hinc partem : quo pacto per loca septa

Insinuarit , & hinc dominatus ut extulerit se :

Quorum operum causas nulla ratione videre

Possunt , ac fieri Divino numine rentur. 90

Tu mihi supremæ præscripta ad candida calcis

Currenti spatium præmonstra , callida Musa ,

Calliope , requies Hominum , Divûmque voluptas ;

Te duce ut insignem capiam cum laude coronam.

Principio , Tonitru quatiuntur cærula cœli 95

Propterea, quia concurrunt sublime volantes
Ætheriæ Nubes, contra pugnantibu' Ventis.

Nec fit enim sonitus cœli de parte serena,
Verum ubicunque magis denso sunt agmine Nubes,
Tam magis hinc magno fremitus fit murmure sæpe. 100

Præterea, neque tam condenso corpore Nubes
Esse queunt, quam sunt Lapides ac Tigna: neque autem
Tam tenues, quam sunt Nebulæ, Fumique volantes.
Nam aut cadere abrupto deberent pondere pressæ,
Ut Lapides: aut, ut Fumus, constare nequirent, 105
Nec cohibere niveis gelidas, & grandinis imbreis.

Dant etiam sonitum patuli super æquora mundi,
Carbasus ut quondam magnis intenta theatris
Dat crepitum, malos inter jactata trabeisque:
Interdum percussa furit petulantibus Euris, 110
Et fragileis sonitus chartarum comeditatur:
Id quoque enim genus in Tonitru cognoscere possis,
Aut ubi suspensam vestem, chartasve volanteis
Verberibus venti versant, planguntque per auras.

Fit quoque enim interdum, ut non tam concurrere Nubes 115
Frontibus adversis possint, quam de latere ire
Diverfo motu radentes corpori' tractum:
Aridus unde aureis terget sonus ille, diuque
Ducitur, exierit donec regionibus arctis.

Hoc etiam pacto Tonitru concussa videntur 120
Omnia sæpe gravi tremere, & divolsa repente
Maxima dissiluisse capacis mœnia mundi,
Cum subito validi Venti conlecta procella
Nubibus intorsit sese, conclusaque ibidem
Turbine versanti magis ac magis undique Nubem 125
Cogit, uti fiat spisso cava corpore circum.

Post ubi commovit vis ejus & impetus acer ,
 Tum perterricrepo sonitu dat missa fragorem.
 Nec mirum ; cum plena animæ Vesicula parva
 Sæpe ita dat pariter sonitum displosa repente. 130

Est etiam ratio , cum Venti nubila perflant ,
 Cur sonitus faciant : etenim ramosa videmus
 Nubila sæpe modis multis , atque aspera ferri.
 Scilicet ut crebram silvam cum flamina Cauri
 Perflant , dant sonitum frondes , ramique fragorem. 135
 Fit quoque , ut interdum validi vis incita venti
 Percindat nubem , perfringens impete recto.
 Nam quid possit ibi flatus , manifesta docet res.
 Hic , ubi lenior est , in terra cum tamen alta
 Arbuſta evolvens radicibus haurit ab imis. 140

Sunt etiam fluctus per nubila , qui quasi murmur
 Dant infringendo graviter : quod item fit in altis
 Fluminibus , magnoque mari , cum frangitur æstu.

Fit quoque , ubi e nube in nubem vis incidit ardens
 Fulminis : hæc multo si forte humore recepit 145
 Ignem , continuo ut magno clamore trucidet :
 Ut calidis candens ferrum e fornacibus olim
 Stridit , ubi in gelidum propere demersimus imbrem.

Aridior porro si Nubes accipit ignem ,
 Uritur ingenti sonitu succensa repente : 150
 Lauricomos ut si per monteis flamma vagetur ,
 Turbine ventorum comburens impete magno.
 Nec res ulla magis , quam Phœbi Delphica Laurus
 Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

Denique sæpe Geli multus fragor , atque ruina 155
 Grandinis , in magnis sonitum dat Nubibus alte.
 Ventus enim cum confercit , franguntur in arcum

Concreti montes nimborum, & grandine misti.

Fulgit item, Nubes ignis cum semina multa
Excussere suo concursu, ceu Lapidem si 160
Percutiat Lapis, aut Ferrum; nam tum quoque lumen
Exfilit, & claras scintillas dissipat ignis.

Sed Tonitrum fit uti post auribus accipiamus,
Fulgere quam cernant oculi, quia semper ad aureis
Tardius adveniunt, quam visum quæ moveant res. 165
Id licet hinc etiam cognoscere: cædere si quem
Ancipiti videas ferro procul arboris auctum,
Ante fit ut cernas ictum, quam plaga per aureis
Det sonitum: sic Fulgorem quoque cernimus ante,
Quam Tonitrum accipimus, pariter qui mittitur igni 170
E simili causa, & concursu natus eodem.

Hoc etiam pacto volucris loca lumine tingunt
Nubes, & tremulo tempestas impete fulgit.
Ventus ubi invasit Nubem, & versatus ibidem
Fecit, ut ante, cavam, docui, spissescere Nubem, 175
Mobilitate sua ferviscit; ut omnia motu
Percalefacta vides ardescere: plumbea vero
Glans etiam longo cursu volvenda liquefcit.
Ergo fervidus hic nubem cum perfcidit atram,
Dissipat ardoris quasi per vim expressa repente 180
Semina, quæ faciunt nictantia fulgura flammæ:
Inde Sonus sequitur, qui tardius adlicit aureis,
Quam quæ perveniunt oculos ad lumina nostros.
Scilicet hoc densis fit nubibus, & simul alte
Exstructis aliis alias super impete miro. 185

Nec tibi fit fraudi, quod nos inferne videmus
Quam sint lata magis, quam sursum exstructa quid exstent;
Contemplator enim cum montibus adsimilata

Nubila portabunt Venti transversa per auras :
 Aut ubi per magnos monteis cumulata videbis 190
 Infuper esse aliis alia , atque urgere superna
 In statione locata sepultis undique ventis :
 Tum poteris magnas moleis cognoscere eorum ,
 Speluncasque velut saxi pendentibu' structas
 Cernere , quas Venti cum , tempestate coorta , 195
 Complerunt , magno indignantur murmure clausi
 Nubibus , in caveisque ferarum more minantur :
 Nunc hinc , nunc illinc fremitus per Nubila mittunt :
 Quærentesque viam circumversantur , & ignis
 Semina convolvunt e Nubibus : atque ita cogunt 200
 Multa , rotantque cavis flammam fornacibus intus ,
 Donec divolsa fulserunt nube corusci.

Hac etiam fit uti de causa mobilis ille
 Devolet in terram liquidi color aureus ignis ,
 Semina quod Nubeis ipsas permulta necesse 'st 205
 Ignis habere : etenim cum sunt humore sine ullo ,
 Flammeus est plerumque colos & splendidus ollis.
 Quippe etenim Solis de lumine multa necesse 'st
 Concipere , ut merito rubeant ; igneisque profundant.
 Hæc igitur cum Ventus agens contrahit in unum 210
 Compressitque locum cogens ; expressa profundunt
 Semina , quæ faciunt flammæ fulgere colores.

Fulgit item , cum rarefcunt quoque Nubila cœli.
 Nam cum Ventus eas leviter diducit eunteis ,
 Dissolvitque , cadant ingratis illa necesse 'st 215
 Semina , quæ faciunt fulgorem : tum sine tætro
 Terrore & Sonitu fulgit , nulloque tumultu.

Quod superest , quali natura prædita consent
 Fulmina , declarant ictus , & iniusta vapore

Signa , notæque graveis halantes Sulphuris auras. 220

Ignis enim sunt hæc , non Venti signa , neque Imbris.

Præterea , per se accendunt quoque tecta domorum ,
Et celeri flamma dominantur in ædibus ipsis.

Hunc tibi subtilem cum primis ignibus ignem

Constituit natura minutis mobilibusque 225

Corporibus , cui nil omnino obistere possit.

Transit enim valide Fulmen per septa domorum ,

Clamor uti , ac Voces : transit per saxa , per æra ;

Et liquidum puncto facit æs in tempore & aurum.

Curat item , ut vasis integris Vina repente 230

Diffugiant ; quia nimirum facile omnia circum

Conlaxat , rareque facit lateramina vasis ,

Adveniens calor ejus ut insinuat in ipsam : &

Mobiliter solvens differt primordia Vini :

Quod Solis vapor ætatem non posse videtur 235

Efficere , usque adeo pollens fervore corusco :

Tanto mobilior vis & dominantior hæc est.

Nunc ea quo pacto gignantur , & impete tanto

Fiant , ut possint ictu discludere Turreis ,

Disturbare domos , avellere tigna trabeisque , 240

Et Monumenta virum demoliri , atque ciere ,

Exanimare Homines , Pecudes prosternere passim :

Cetera de genere hoc qua vi facere omnia possint ,

Expediam , neque Te in promissis plura morabor.

Fulmina gignier e crassis , alteque putandum 'st 245

Nubibus exstructis : nam cœlo nulla sereno ,

Nec leviter densis mittuntur nubibus unquam.

Nam dubio procul hoc fieri manifesta docet res ,

Quod tunc per totum concresecunt Aëra nubes

Undique , uti tenebras omneis Acherunta reamur 250

Liquisse, & magnas cœli compleſſe cavernas:
 Uſque adeo, tætra nimbrorum nocte coorta,
 Impendent atræ formidinis ora ſuperne,
 Cum commoliri tempeſtas Fulmina cœptat.

Præterea, perſæpe niger quoque per mare Nimbus, 255
 Ut picis e cœlo demiffum flumen, in undas
 Sic cadit, & fertur tenebris procul, & trahit atram
 Fulminibus gravidam tempeſtatem, atque procellis,
 Ignibus, ac ventis cumprimis ipſe repletus:
 In terra quoque ut horreſcant, ac teſta requirant. 260
 Sic igitur ſupera noſtrum caput eſſe putandum 'ſt
 Tempeſtatem altam: neque enim caligine tanta
 Obruerent terras, niſi inædificata ſuperne
 Multa forent multis exemto Nubila ſole:
 Nec tanto poſſent hæc terras opprimere imbri, 265
 Flumina abundare ut facerent, camposque natare,
 Si non exſtructis foret alte Nubibus æther.

His igitur Ventis atque Ignibus omnia plena
 Sunt; ideo paſſim fremitus & fulgura fiunt:
 Quippe etenim ſupera docui, permulta vaporis 270
 Semina habere cavas nubeis: & multa neceſſe 'ſt
 Concipere ex Solis radiis, ardoreque eorum.
 Hic ubi Ventus eas idem qui cogit in unum
 Forte locum quemvis, expreſſit multa vaporis
 Semina, ſequæ ſimul cum eo commiſcuit igni: 275
 Inſinuatus ibi Vortex verſatur in alto,
 Et calidis acuit Fulmen fornacibus intus.
 Nam duplici ratione accenditur; Ipſe ſua nam
 Mœbilitate caleſcit, & e contagibus ignis.
 Inde ubi percaluit vis Venti, vel gravis Ignis 280
 Impetus inceſſit; maturum tum quaſi Fulmen

Percindit subito Nubem, ferturque coruscis
 Omnia luminibus lustrans loca percitus ardor :
 Quem gravis insequitur Sonitus, displosa repente
 Opprimere ut cœli videantur templa superne. 285
 Inde tremor Terras graviter pertentat, & altum
 Murmura percurrunt cœlum : nam tota fere tum
 Tempestas concussa tremit, fremitusque moventur :
 Quo de concussu sequitur gravis Imber & uber,
 Omnis uti videatur in Imbrem vertier Æther, 290
 Atque ita præcipitans ad diluvium revocare :
 Tantus discidio nubis, ventique procella,
 Mittitur ardenti Sonitus cum provolat ictu.

Est etiam, cum vis extrinsecus incita Venti
 Incidit in validam maturo fulmine Nubem : 295
 Quam cum percindit, extemplo cadit igneus ille
 Vortex, quod patrio vocitamus nomine Fulmen.
 Hoc fit idem in parteis alias, quocunque tulit vis.

Fit quoque, ut interdum Venti vis missa sine igni,
 Ignescat tamen in spatio, longoque meatu, 300
 Dum venit, amittens in cursu corpora quædam
 Grandia, quæ nequeunt pariter penetrare per auras :
 Atque alia ex ipso conradens Aëre portat
 Parvula, quæ faciunt ignem commissa volando :
 Non alia longe ratione, ac plumbea sæpe 305
 Fervida fit Glans in cursu, cum multa rigoris
 Corpora dimittens ignem concepit in auris.

Fit quoque, ut ipsius Plagæ vis excitet ignem,
 Frigida cum Venti pepulit vis missa sine igni :
 Nimirum quia cum vehementi perculit ictu, 310
 Confluere ex ipso possunt elementa Vaporis ;
 Et simul ex illa, quæ tum res excipit ictum,

Ut lapidem ferro cum cædimus, evolat Ignis :
 Nec quod frigida vis fit ferri, hoc fecius illa
 Semina concurrunt calidi fulgoris ad ictum : 315
 Sic igitur quoque res accendi Fulmine debet ,
 Opportuna fuit si forte & idonea flammis.
 Nec temere omnino plane vis frigida Venti
 Esse potest, ex quo tanta vi immissa superne 'st :
 Quin prius in cursu si non accenditur igni , 320
 At tepesacta tamen veniat commissa calore.

Mobilitas autem fit Fulminis, & gravis ictus ,
 Et celeri ferme pergunt sic Fulmina lapsu :
 Nubibus ipsa quod omnino prius incita se Vis
 Conligit, & magnum conamen sumit eundi. 325
 Inde, ubi non potuit Nubes capere impetis auctum ,
 Exprimitur vis, atque ideo volat impete miro ,
 Ut validis quæ de Tormentis missa feruntur.

Adde, quod e parvis ac levibus est elementis :
 Nec facile 'st tali naturæ obfistere quidquam : 330
 Inter enim fugit, ac penetrat per rara viarum.
 Non igitur multis offensibus in remorando
 Hæsitat : hanc ob rem celeri volat impete labens.

Deinde, quod omnino natura Pondera deorsum
 Omnia nituntur : cum plaga sit addita vero , 335
 Mobilitas duplicatur, & impetus ille gravefcit ,
 Ut vehementius & citius, quæcunque morantur
 Obvia, discutiat plagis, itinerque sequatur.

Denique, quod longo venit impete, sumere debet
 Mobilitatem, etiam atque etiam quæ crescit eundo , 340
 Et validas auget vireis, & roborat ictum.
 Nam facit, ut, quæ sint illius Semina cunque ,
 E regione locum quasi in unum cuncta ferantur ,

Omnia conjiciens in eum volventia cursum.

Forſan & ex ipſo veniens trahat Aëre quædam 345

Corpora, quæ plagis intendunt mobilitatem.

Incolumeſque venit per res, atque integra tranſit

Multa, foraminibus liquidis quia travolat Ignis.

Multaque perfringit, cum corpora Fulminis ipſa

Corporibus rerum inciderint, qua texta tenentur. 350

Diffolvit porro facile Æs, Aurumque repente

Conſervefacit; e parvis quia facta minute

Corporibus vis eſt, & lævibus ex elementis,

Quæ facile inſinuantur, & inſinuata repente

Diffolvunt nodos omneis, & vincla relaxant. 355

Autumnoque magis ſtellis fulgentibus alta

Concutitur Cœli domus undique, totaque Tellus;

Et cum tempora ſe Veris florentia pandunt.

Frigore enim deſunt Ignes, Ventique Calore

Deſciunt, neque ſunt tam denſo corpore Nubes. 360

Inter utrumque igitur cum Cœli tempora conſtant,

Tum variæ cauſæ concurrunt Fulminis omnes.

Nam fretus ipſe anni permiscet Frigus & Æſtum:

Quorum utrumque opus eſt fabricanda ad Fulmina nobis,

Ut diſcordia ſit rerum, magnoque tumultu 365

Ignibus & Ventis furibundus fluctuet Aër.

Prima Caloris enim pars, & poſtrema Rigoris,

Tempus id eſt Vernum: quare pugnare neceſſe 'ſt

Diſſimiles inter ſe res, turbareque miſtas.

Et Calor extremus primo cum Frigore miſtus 370

Volvitur, Autumni quod fertur nomine tempus.

Hic quoque conſigunt Hiemes Æſtatibus acres.

Propterea ſunt hæc Bella anni nominanda:

Nec mirum 'ſt, in eo ſi tempore plurima ſiunt

Fulmina, tempestasque cietur turbida coelo, 375
 Ancipiti quoniam bello turbatur utrinque,
 Hinc Flammis, illinc Ventis, Humoreque misto.

Hoc est igniferi naturam Fulminis ipsam
 Perspicere, & qua vi faciat rem quamque videre:
 Non Tyrrhena retro volventem carmina frustra 380
 Indicia occultæ Divum perquirere mentis,
 Unde volans Ignis pervenerit, aut in utram se
 Verterit hic partem, quo pacto per loca septa
 Insinuarit, & hinc dominatus ut extulerit se,
 Quidve nocere queat de coelo fulminis ictus. 385

Quod si Jupiter atque alii fulgentia divi
 Terrifico quatiunt sonitu coelestia templa,
 Et jaciunt igneis, quo cuique 'st cunque voluptas,
 Cur, quibus incautum scelus averfabile cunque 'st,
 Non faciunt, icti flammis ut Fulguris halent 390
 Pectore perfixo, documen mortalibus acre?
 Et potius nullæ sibi turpis consciu' rei
 Volvitur in flammis innoxius, inque peditur,
 Turbine coelesti subito conreptus & igni?

Cur etiam loca sola petunt, frustra que laborant? 395
 An con brachia suefaciunt, firmantque lacertos?
 In terraque Patris cur telum perpetiuntur
 Obtundi? cur Ipse finit, neque parcit in hosteis?

Denique, cur nunquam coelo jacet undique puro
 Jupiter in terras Fulmen, sonitusque profundit? 400
 An simul ac Nubes succedere, Ipse in eas tum
 Descendit, prope ut hinc teli determinet ictus?
 In Mare qua porro mittit ratione? quid undas
 Arguit, & liquidam molem, camposque natanteis?

Præterea, si vult caveamus Fulminis ictum, 405

Cur dubitat facere , ut possimus cernere missum ?
 Si nec opinanteis autem vult opprimere igni ,
 Cur tonat ex illa parte , ut vitare queamus ?
 Cur tenebras ante , & fremitus , & murmura concit ?

Et simul in multas parteis qui credere possis 410
 Mittere ? an hoc ausis nunquam contendere factum ,
 Ut fierent ictus uno sub tempore plures ?
 At sæpe 'st numero factum , fierique necesse 'st,
 Ut plueri in multis regionibus , & cadere Imbreis ,
 Fulmina sic uno fieri sub tempore multa. 415

Postremo , cur sancta Deum delubra suasque
 Discutit infesto præclaras Fulmine sedes ,
 Et bene facta Deum frangit simulacra ? suisque
 Demit imaginibus violento vulnere honorem ?
 Altaque cur plerumque petit loca ? plurimaque hujus 420
 Montibus in summis vestigia cernimus Ignis ?

Quod superest , facile 'st ex his cognoscere rebus ,
 Πενστῆρας Graji quos ab re nominitarunt ,
 In mare qua missi veniant ratione superne.
 Nam fit , ut interdum tanquam demissa columna 425
 In mare de coelo descendat , quam Freta circum
 Ferviscunt graviter spirantibus incita flabris :
 Et quæcunque in eo tum sunt deprensa tumultu
 Navigia , in summum veniunt vexata periculum.
 Hoc fit , ubi interdum non quit vis incita Venti 430
 Rumpere , quam coepit , nubem ; sed deprimit , ut fit
 In mare de coelo tanquam demissa columna.
 Paulatim , quasi quid pugno , brachiique superne
 Conjectu trudatur , & extendatur in undas :
 Quam cum discidit , hinc prorumpitur in mare Venti 435
 Vis , & fervorem mirum concinnat in undis.

Verfabundus enim Turbo descendit, & illam
 Deducit pariter lento cum corpore nubem.
 Quam simul ac gravidam detrusit ad æquora Ponti,
 Ille in aquam subito totum se immittit, & omne, 440
 Excitat ingenti sonitu Mare fervere cogens.

Fit quoque, ut involvat venti se nubibus ipse
 Vortex, conradens ex Aëre semina nubis,
 Et quasi demissum cœlo Prestera imitetur.
 Hic ubi se in terras demisit, dissolvitque, 445
 Turbinis immanem vim provomit atque procellæ.
 Sed quia fit raro omnino, monteisque necesse 'st
 Officere in Terris; apparet crebrius idem
 Prospectu Maris in magno, cœloque patenti.

Nubila concrefcunt, ubi corpora multa volando 450
 Hoc super in Cœli spatio coïere repente
 Asperiora, modis quæ possint indupedita
 Exiguïs, tamen inter se comprehensa teneri.
 Hæc faciunt primum parvas consistere Nubeis;
 Inde ea comprehendunt inter se, conquæ gregantur, 455
 Et conjungendo crescunt, ventisque feruntur
 Usque adeo, donec Tempestas sæva coorta 'st.

Fit quoque, uti Montis vicina cacumina cœlo
 Quam sint quæque magis, tanto magis edita fument
 Affidue fulvæ Nubis caligine crassa; 460
 Propterea, quia, cum consistunt Nubila primum,
 Ante videre oculi quam possint tenuia, Venti
 Portantes cogunt ad summa cacumina Montis.
 Hic demum fit, uti, turba majore coorta,
 Condensa ac stipata simul cernantur, & udo 465
 Vertice de Montis videantur surgere in æthram.
 Nam loca declarat fursum ventosa patere

Res ipsa, & sensus, Monteis cum ascendimus altos.

Præterea, permulta Mari quoque tollere toto
Corpora Naturam, declarant litore vestes 470

Suspensæ, cum concipiunt humoris adhæsum.

Quo magis ad nubeis augendas multa videntur

Possè quoque e falso confurgere momine ponti.

Nam ratio cum sanguine abest humoribus omnis.

Præterea, fluviis ex omnibus, & simul ipsa 475
Surgere de terra nebulas, æstumque videmus:

Quæ velut halitus, hinc ita sursum expressa feruntur,

Suffunduntque sua Cœlum caligine, & altas

Sufficiunt nubeis paulatim conveniundo.

Urget enim quoque signiferi super Ætheris æstus, 480
Et quasi densando subtextit cærulea nimbis.

Fit quoque, ut hunc veniant in cœtum extrinsecus illa
Corpora, quæ faciunt Nubeis nimbosque volanteis.

Innumerabilem enim numerum, summamque Profundi
Esse infinitam docui: Quantaque volarent 485

Corpora mobilitate, ostendi, quamque repente

Immemorable per spatium transire solerent.

Haud igitur mirum est, si parvo tempore sæpe

Tam magnos Monteis tempestas, atque tenebræ

Cooperiant Maria, ac Terras, impensa superne. 490

Undique quandoquidem per caulas ætheris omneis,

Et quasi per magni circum spiracula mundi

Exitus introitusque elementis redditus exstat.

Nunc age, quo pacto Pluvius concreseat in altis
Nubibus humor, & in terras demissus ut Imber 495

Decidat, expediam. Primum jam semina Aquarum

Multa simul vincam confurgere nubibus ipsis

Omnibus ex rebus, pariterque ita crescere utrasque,

Et Nubeis, & Aquam, quæcunque in nubibus exstat,
 Ut pariter nobis corpus cum sanguine crescit, 500
 Sudor item atque humor quicunque est denique membris.
 Concipiunt etiam multum quoque sæpe marinum
 Humorem, veluti pendentia vellera lanæ
 Cum supera magnum venti mare nubila portant.
 Consimili ratione ex omnibus amnibus humor 505
 Tollitur in nubeis: quò cum bene semina aquarum
 Multa modis multis convenere undique adaucta;
 Confertæ nubes vi venti mittere certant
 Dupliciter: nam vis venti contrudit, & ipsa
 Copia nimborum, turba maiore coorta, 510
 Urget, & e supero premit, ac facit effluere Imbreis.

Præterea, cum rarescunt quoque Nubila Ventis,
 Aut dissolvuntur Solis super iëta calore;
 Mittunt humorem pluvium, stillantque, quasi igni
 Cera super calido tabescens multa lique scat. 515

Sed vehemens imber fit, ubi vehementer utroque
 Nubila vi cumulata premuntur, & impete venti.

At retinere diu pluvix, longumque morari
 Consuerunt, ubi multa fuerunt Semina aquarum;
 Atque aliis aliæ Nubes, nimbique rigantes 520
 Insuper, atque omni volgo de parte feruntur;
 Terraque cum fumans humorem tota rehalat.

Hinc ubi Sol radiis tempestatem inter opacam
 Adversa fulsit nimborum aspergine contra:
 Tum color in nigris exsistit nubibus Arqui. 525

Cetera, quæ sursum crescunt, sursumque creantur,
 Et quæ concrescunt in nubibus omnia, prorsum
 Omnia, Nix, Venti, Grando, gelidæque Pruinæ,
 Et vis magna Geli, magnum duramen aquarum,

Et mora, quæ fluvios passim refrenat eunteis : 532
 Perfacile 'st tamen hæc reperire, animoque videre,
 Omnia quo pacto fiant, quareve creentur,
 Cum bene cognoris elementis reddita quæ sint.

Nunc age, quæ ratio Terræ motibus exstet,
 Percipe: Et in primis Terram fac ut esse rearis 535
 Subter item, ut supera 'st; Ventis, atque undique plenam
 Speluncis, multosque lacus, multasque lacunas
 In gremio gerere, & rupeis, deruptaque saxa:
 Multaque sub tergo Terræ flumina tecta
 Volvere vi fluctus, submersaque saxa putandum 'st: 540
 Undique enim similem esse sui, res postulat ipsa.

His igitur rebus subjunctis suppositisque;
 Terra superne tremit magnis concussa ruinis
 Subter, ubi ingenteis speluncas subruit ætas:
 Quippe cadunt toti montes, magnoque repente 545
 Concussu, late differpunt inde tremores:
 Et merito, quoniam plaustris concussa tremiscunt
 Tecta viam propter non magno pondere tota.
 Nec minus exsultant, ubi currus fortis equum vis
 Ferratos utrinque rotarum succutit orbeis. 550

Fit quoque, ubi magnas in aquæ vastasque lacunas
 Gleba vetustate e terra provolvitur ingens,
 Ut jactetur aqua, & fluctu quoque terra vacillet:
 Ut vas in terra non quit constare, nisi humor
 Destitit in dubio fluctu jactarier intus. 555

Præterea, Ventus cum per loca subcava terræ
 Conlectus parti ex una procumbit, & urget
 Obnixus magnis speluncas viribus altas;
 Incumbit tellus, quo Venti prona premit vis:
 Tum, supera terram quæ sunt exstructa domorum, 560

Ad coelumque magis quanto sunt edita quæque ;
 Inclinata minent in eandem prodita partem ;
 Protractæque trabes impendent ire paratæ :
 Et metuunt magni Naturam credere Mundi
 Exitiale aliquod tempus clademque manere , 565
 Cum videant tantam Terrarum incumbere molem.
 Quod nisi respirent Venti , non ulla refrenet
 Res , neque ab exitio possit reprendre eunteis :
 Nunc quia respirant alternis , inque gravescunt ,
 Et quasi conlecti redeunt ceduntque repulsi ; 570
 Sæpius hanc ob rem minitatur Terra ruinas ,
 Quam facit : inclinatur enim , retroque recellit ,
 Et recipit prolapsa suas se in pondere sedeis :
 Hac igitur ratione vacillant omnia tecta ,
 Summa magis mediis , media imis , ima perhilum. 575
 Est hæc ejusdem quoque magni causa tremoris
 Ventus ubi , atque Animæ subito vis maxima quædam ,
 Aut extrinsecus , aut ipsa a tellure coorta ,
 In loca se cava Terræ conjecit , ibique
 Speluncas inter magnas fremit ante tumultu : 580
 Versabundaque portatur , post incita cum vis
 Exagitata foras erumpitur , & simul artam
 Diffindens terram magnum concinnat hiatus :
 In Tyria Sidone quod accidit , & fuit Ægis
 In Peloponneso : quas exitus hic animæ 585
 Disturbat urbeis , & Terræ motus obortus.
 Multaque præterea ceciderunt moenia magnis
 Motibus in terris , & multæ per mare pessum
 Subfedere suis pariter cum civibus urbes.
 Quod nisi prorumpit , tamen impetus ipse Animæ 590
 Et fera vis Venti per crebra foramina terræ

Disperditur, ut Horror, & incutit inde tremorem :
 Frigus uti nostros penitus cum venit in artus ,
 Concutit invitos , cogens tremere atque moveri.
 Ancipiti trepidant igitur terrore per urbeis : 595
 Tecta superne timent , metuunt inferne , cavernas
 Terrai ne dissolvat Natura repente :
 Neu distraeta suum late dispendat hiatus ;
 Idque suis confusa velit complere ruinis.

Proinde licet , quamvis coelum terramque reantur 600
 Incorrupta fore , aeternae mandata saluti ;
 Attamen interdum praesens vis ipsa pericli
 Subditat hunc stimulum quadam de parte timoris ,
 Ne pedibus raptim Tellus subtracta feratur
 In barathrum , rerumque sequatur prodita Summa 605
 Funditus , & fiat Mundi confusa ruina.

Nunc ratio reddunda , augmen cur nesciat Aequor.
 Principio , Mare mirantur non reddere majus
 Naturam , quo tantu' fuit decursus aquarum ,
 Omnia quo veniant ex omni Flumina parte. 610
 Adde vagos imbreis , tempestatesque volanteis ;
 Omnia quae maria ac terras sparguntque rigantque.
 Adde suos fonteis : tamen ad Maris omnia summam
 Guttai vix instar erunt unius ad augmen.
 Quo minus est mirum , Mare non augescere magnum. 615

Praeterea , magnam Sol partem detrahit aestu.
 Quippe videmus enim , vesteis humore madenteis
 Exficcare suis radiis ardentibu' Solem.
 At Pelage multa & late substrata videmus.
 Proinde licet quamvis ex unoquoque loco Sol 620
 Humoris parvam delibet ab aequore partem ;
 Largiter in tanto spatium tamen auferet undis.

Tum porro Venti magnam quoque tollere partem
 Humoris possunt, verrentes æquora ponti:
 Una nocte vias quoniam persæpe videmus 625
 Siccari, mollisque luti concreescere crustas.

Præterea, docui multum quoque tollere Nubeis
 Humorem, magno conceptum ex æquore ponti,
 Et passim toto terrarum spargere in orbe,
 Cum pluit in terris, & venti nubila portant. 630

Postremo, quoniam raro cum corpore Tellus
 Est, & conjunctas oras maris undique cingit;
 Debet, ut in mare de terris venit humor aquai,
 In terras itidem manare ex æquore falso:
 Percolatur enim virus, retroque remanat 635
 Materies humoris, & ad caput amnibus omnis
 Confluit: inde super terras redit agmine dulci,
 Qua via secta semel liquido pede detulit undas.

Nunc ratio quæ sit, per fauceis montis ut Ætnæ
 Exspirent ignes interdum turbine tanto, 640
 Expediam: neque enim media de clade coorta
 Flammæ tempestas, Siculûm dominata per agros,
 Finitimis ad se convertit gentibus ora,
 Fumida cum cœli scintillare omnia templa
 Cernentes pavida complebant pectora cura, 645
 Quid moliretur rerum Natura novarum.

Hisce tibi rebus late 'st alteque videndum,
 Et longe cunctas in parteis dispiciendum,
 Ut reminiscaris, Summam rerum esse profundam,
 Et videas, cœlum Summæ totius unum 650
 Quam sit parvula pars, & quam multesima constet:
 Et quota pars Homo Terræ sit totius unus.
 Quod bene propositum si plane contueare,

Ac videas plane; mirari multa relinquo.

Num quis enim nostrum miratur, si quis in artus 655

Accepit calido Febrim fervore coortam,

Aut alium quemvis Morbi per membra dolorem?

Obturgescit enim subito Pes, arripit acer

Sæpe dolor Denteis, oculos invadit in ipsos:

Exsistit facer ignis, & urit corpore serpens 660

Quamcunque arripuit partem, repitque per artus;

Nimirum, quia sunt multarum Semina rerum:

Et satis hæc Tellus nobis Cœlumque mali fert,

Unde queat vis immensi procreescere morbi.

Sic igitur toti cœlo terræque putandum 'st 665

Ex infinito satis omnia suppeditare,

Unde repente queat Tellus concussa moveri,

Perque mare & terras rapidus percurrere Turbo,

Ignis abundare Ætnæus, flammescere Cœlum.

Id quoque enim fit, & ardescunt cœlestia templa, 670

Ut Tempestates pluviae graviore coortu

Sunt, ubi forte ita se tetulerunt Semina aquarum.

At nimis est ingens Incendi turbidus ardor.

Scilicet, & fluvius, qui non est, maximus eii 'st,

Qui non ante aliquem majorem vidit: & ingens 675

Arbor, Homoque videtur: & omnia de genere omni,

Maxima quæ vidit quisque, hæc ingentia fingit:

Cum tamen omnia cum Cœlo, Terraque, Marique,

Nil sint ad Summam Summæ totius omnem.

Nunc tamen, illa modis quibus irritata repente 680

Flamma foras vastis Ætnæ fornacibus efflet,

Expediam. Primum totius subcava montis

Est natura, fere filicum suffulta cavernis:

Omnibus est porro in speluncis Ventus & Aër.

Ventus enim fit, ubi est agitando percitus Aër. 685
 Hic ubi percaluit, calefecitque omnia circum
 Saxa furens, qua contingit, Terramque; & ab ollis
 Excussit calidum flammis velocibus ignem:
 Tollit se, ac rectis ita faucibus ejicit alte,
 Funditque ardorem longe, longeque favillam 690
 Differt, & crassa volvit caligine fumum:
 Extruditque simul mirando pondere saxa:
 Ne dubites, quin hæc Animæ turbida sit vis.

Præterea, magna ex parti Mare montis ad ejus
 Radices frangit fluctus, æstumque reforbet. 695
 Ex hoc usque mari Speluncæ Montis ad altas
 Perveniunt subter fauceis: Hac ire fatendum 'st,
 Et penetrare mari penitus res cogit aperto:
 Atque efflare foras, ideoque extollere flammæ,
 Saxaque subiectare, & arenæ tollere nimbos. 700
 In summo sunt ventigeni Crateres, ut ipsi
 Nominitant, Nos quas Fauces perhibemus, & Ora.

Sunt aliquot quoque res, quarum unam dicere causam
 Non satis est, verum plureis, unde una tamen sit.
 Corpus ut exanimum si quod procul ipse jacere 705
 Conspicias Hominis; sit, ut omneis dicere causas
 Conveniat lethi, dicatur ut illius una.
 Nam neque eum ferro, neque frigore vincere possis
 Interiisse, neque a morbo, neque forte veneno:
 Verum aliquid genere esse ex hoc, quod Concio dicat, 710
 Scimus: Item in multis hoc rebus dicere habemus.

Nilus in æstati crescit, campisque redundat
 Unicus in terris Ægypti totius amnis.
 Is rigat Ægyptum medium per sæpe calorem,
 Aut quia sunt æstate Aquilones ostia contra 715

Anni tempore eo , quo Etesia flabra feruntur ;
 Et contra fluvium flantes remorantur , & undas
 Cogentes sursum replent , coguntque manere.
 Nam dubio procul hæc adverso flabra feruntur
 Flumine , quæ gelidis a stellis Axis aguntur. 720
 Ille ex æstifera parti venit amnis ab Austro
 Inter nigra virum , percoctaque sæcla calore ,
 Exoriens penitus media ab regione diei.

Est quoque , uti possit magnus congestus arenæ
 Fluctibus adversis oppilare ostia contra , 725
 Cum Mare permotum ventis ruit intus arenam.
 Quo sit uti pacto liber minus exitus amni ,
 Et proclivus item fiat minus impetus undis.

Fit quoque , uti pluviae forsan magis ad caput ejus
 Tempore eo fiant , quo Etesia flabra Aquilonum 730
 Nubila conjiciunt in eas tunc omnia parteis.
 Scilicet ad mediam regionem ejecta diei
 Cum convenerunt , ibi ad altos denique monteis
 Contrusæ nubes conguntur , vique premuntur.

Forfit & Æthiopum penitus de montibus altis 735
 Crescat , ubi in campos albas descendere ningueis
 Tabificis subigit radiis Sol omnia lustrans.

Nunc age , Avena tibi quæ sint loca cunque lacusque ,
 Expediam , quali natura prædita consent.

Principio , quod Avena vocantur , nomen id ab re 740
 Impositum 'st , quia sunt Avibus contraria cunctis ,
 Et regione ea quod loca cum advenere volantes ,
 Remigii oblitæ pennarum vela remittunt ,
 Præcipitesque cadunt molli cervice profusæ
 In terram , si forte ita fert natura locorum ; 745
 Aut in aquam , si forte lacus substratus Averno 'st.

Qualis apud Cumas locus est montemque Vesevum,
Oppleti calidis ubi fumant fontibus auctus.

Est & Athenæis in mœnibus, arcis in ipso
Vertice, Palladis ad templum Tritonidos almæ, 750
Quo nunquam pennis appellunt corpora rauca
Cornices, non cum fumant Altaria donis:
Usque adeo fugitant non iras Palladis acreis
Pervigili causa, Graiûm ut cecinere poëtæ:
Sed natura loci hoc opus efficit ipsa sua vi. 755

In Syria quoque fertur item locus esse, videri,
Quadrupedes quoque quo simul ac vestigia primum
Intulerint, graviter vis cogat concidere ipsa,
Manibus ut si sint Divis mactata repente.
Omnia quæ naturali ratione geruntur, 760
Et quibus e causis fiant, apparet origo:
Janua ne his Orci potius regionibus esse
Credatur postea, hinc Animas Acheruntis in oras
Ducere forte Deos Maneis inferne reamur:
Naribus alipedes ut Cervi sæpe putantur 765
Ducere de latebris serpentia sæcla ferarum.
Quod procul a vera quam sit ratione repulsum,
Percipe: namque ipsa de re nunc dicere conor.

Principio hoc dico, quod dixi sæpe quoque ante,
In Terra cujusque modi rerum esse figuras: 770
Multa, Homini quæ sunt vitalia; multaque, morbos
Incutere, & Mortem quæ possint accelerare:
Et magis esse aliis alias Animantibus aptas
Res ad vitæ rationem ostendimus ante,
Propter dissimilem naturam, dissimileisque 775
Texturas inter sese, primasque figuras:
Multa meant inimica per aureis, multa per ipsas

Infinuant nareis infesta atque aspera odore :

Nec sunt multa parum tactu vitanda , nec autem

Aspectu fugienda , saporeque tristia quæ sint. 780

Deinde videre licet , quam multæ sint Homini res

Acriter infesto sensu , spurcæque , gravesque.

Arboribus primum certis gravis umbra tributa 'st ,

Usque adeo , capitis faciant ut sæpe dolores ,

Si quis eas subter jacuit prostratus in herbis. 785

Est etiam in magnis Heliconis montibus arbos ,

Floris odore hominem tætro consueta necare.

Scilicet hæc ideo Terris ex omnia surgunt

Multa modis multis multarum Semina rerum ,

Quod permista gerit Tellus , discretaque tradit. 790

Nocturnumque recens extinctum Lumen , ubi acri

Nidore offendit nareis , consopit ibidem ,

Dejicere ut pronos qui morbus sæpe suëvit.

Castoreoque gravi Mulier sopita recumbit ,

Et manibus nitidum teneris opus effluit eij , 795

Tempore eo si odorata 'st , quo menstrua solvit.

Multaque præterea languentia membra per artus

Solvunt , atque Animam labefactant sedibus intus.

Denique , si in calidis etiam cunctere lavacris ,

Plenior & folio in fueris ferventis aquai ; 800

Quam facile in medio fit , uti des sæpe ruinas ?

Carbonumque gravis vis atque odor insinuat

Quam facile in cerebrum , nisi aquam præcepimus ante ?

At cum membra hominis percepit fervida febris ,

Tum fit odor Vini plagæ mactabilis instar. 805

Nonne vides etiam , terra quoque Sulphur in ipsa

Gignit ? & tætro concrefcere odore Bitumen ?

Denique ubi Argenti venas Aurique sequuntur ,

Terrai penitus scrutantes abdita ferro;
 Qualeis exspirat Scaptesula subter odores? 810
 Quidve mali fit ut exhalent Aurata metalla?
 Quas Hominum reddunt facies? qualeisque colores?
 Nonne vides, audisve, perire in tempore parvo
 Quam soleant? & quam vitae copia defit,
 Quos opere in tali cohibet vis magna? necesse 'st 815
 Hos igitur tellus omneis exæstuet æstus,
 Exspiretque foras in aperta promptaque Coeli.

Sic & Averna loca Alitibus summittere debent
 Mortiferam vim, de terra quæ surgit in auras,
 Ut spatium coeli quadam de parte venenet: 820
 Quo simul ac primum pennis delata fit Ales,
 Impediatur ibi cæco conrepta veneno,
 Ut cadat e regione loci, qua dirigit æstus:
 Quo cum conruit, hæc eadem vis illius æstus,
 Reliquias vitæ membris ex omnibus aufert. 825
 Quippe etenim primo quasi quendam conciet æstum:
 Posterius fit, uti cum jam cecidere veneni
 In fonteis ipsos, ibi fit quoque Vita vomenda,
 Propterea quod magna mali sit copia circum.

Fit quoque, ut interdum vis hæc atque æstus Averni 830
 Aëra, qui inter aveis cunque 'st terramque locatus,
 Discutiat, prope uti locus hinc linguatur inanis:
 Cujus ubi e regione loci venere volantes,
 Claudicat extemplo pennarum nifus inanis;
 Et conamen utrinque alarum proditur omne. 835
 Hic ubi nictari nequeunt, insistereque alis,
 Scilicet in terram delabi pondere cogit
 Natura; & vacuum prope jam per inane jacentes
 Dispergunt Animas per caulas corporis omneis.

Frigidior porro in puteis Æstate fit Humor, 840
Rarefcit quia Terra calore, & femina fi qua
Forte vaporis habet, propere dimittit in auras.
Quo magis eft igitur Tellus affecta calore,
Hoc fit frigidior, qui in terra 'ft abditus, Humor.
Frigore cum premitur porro omnis terra, coitque, 845
Et quali concrefcit; fit fcilicet, ut coëundo
Exprimat in puteos, fi quem gerit ipfa, Calorem.

Eft apud Ammonis fanum fons luce diurna,
Frigidus, at calidus nocturno tempore fertur:
Hunc homines fontem nimis admirantur, & acri 850
Sole putant fubter terras fervifcere raptim,
Nox ubi terribili terras caligine texit:
Quod minus a vera 'ft longe ratione remotum:
Quippe ubi Sol, nudum contrectans corpus aquai,
Non quierit calidum fupera de reddere parte, 855
Cum fuperum lumen tanto fervore fruatur:
Qui queat hic fubter tam craffo corpore terram
Percoquere humorem, & calido fociare vaporibus?
Præfertim cum vix poffit per fepta domorum
Infinuare fuum radiis ardentibus æftum? 860

Quæ ratio eft igitur? nimirum terra magis quod
Rara tenet circum hunc Fontem, qua cetera tellus.
Multaque funt ignis prope femina corpus aquai.
Hinc, ubi roriferis terram nox obruit umbris,
Extemplo fubtus frigefcit terra, coitque. 865
Hac ratione fit, ut, tanquam compreffa manu fit,
Exprimat in Fontem, quæ Semina cunque habet ignis,
Quæ calidum faciunt laticis tactum atque faporem.
Inde ubi Sol radiis terram dimovit obortis,
Et rarefecit calido mifcente vapore; 870

Rursus in antiquas redeunt primordia sedeis
 Ignis, & in terram cedit calor omnis aquai:
 Frigidus hanc ob rem fit Fons in luce diurna.

Præterea, Solis radiis jactatur aquai
 Humor, & in luci tremulo rarefcit ab æstu: 875
 Propterea fit, uti, quæ semina cunque habet ignis,
 Dimittat: quasi sæpe gelum, quod continet in se,
 Mittit, & exfolvit glaciem, nodosque relaxat.

Frigidus est etiam Fons, supra quem sita sæpe
 Stupa jacet flammæ concepto protinus igni: 880
 Tædæque confimili ratione accensa per undas
 Conlucet, quocunque natans impellitur auris:
 Nimirum quia sunt in Aqua permulta vaporis
 Semina, de Terraque necesse 'st funditus ipsa
 Ignis corpora per totum confurgere Fontem, 885
 Et simul exspirare foras, exireque in auras,
 Non tam viva tamen, calidus queat ut fieri Fons.

Præterea, dispersa foras erumpere cogit
 Vis per Aquam subito, sursumque eâ conciliari:
 Quod genus endo mari spirat Fons, dulcis aquai 890
 Qui scatit, & falsas circum se dimovet undas.
 Et multis aliis præbet regionibus æquor
 Utilitatem opportunam sitientibu' Nautis,
 Quod dulceis inter falsas intervomit undas.
 Sic igitur per eum possunt erumpere Fontem, 895
 Et scatere illa foras in stupam Semina: quo cum
 Conveniunt, aut cum tædai corpori adhærent,
 Ardescunt facile extemplo; quia multa quoque in se
 Semina habent ignis stupæ tædæque tenentes.

Nonne vides etiam, nocturna ad lumina Lychnum 900
 Nuper ubi exstinctum admoveas, accendier ante

Quam tetigit flammam? tædamque pari ratione?
 Multaque præterea, prius ipso tacta vapore
 Eminus ardescunt, quam cominus imbuat ignis.
 Hoc igitur fieri quoque in illo Fonte putandum 'st. 905

Quod superest, agere incipiam, quo foedere fiat
 Naturæ, Lapis hic ut ferrum ducere possit,
 Quem Magneta vocant patrio de nomine Graii,
 Magnetum quia sit patriis in finibus ortus.

Hunc homines Lapidem mirantur, quippe catenam 910
 Sæpe ex annellis reddit pendentibus ex se.
 Quinque etenim licet interdum, plureisque videre
 Ordine demisso, levibus jactarier auris,
 Unus ubi ex uno dependet subter adhærens;
 Ex alioque alius Lapidis vim vinclaque nescit: 915
 Usque adeo permananter vis pervaleat ejus.

Hoc genus in rebus firmandum 'st multa prius, quam
 Ipsius rei rationem reddere possis;
 Et nimium longis ambagibus est adeundum:
 Quo magis attentas aureis animumque reposco. 920

Principio, omnibus a rebus, quascunque videmus,
 Perpetuo fluere, ac mitti, spargique necesse 'st
 Corpora, quæ feriant oculos, visumque laceffant:
 Perpetuoque fluunt certis ab rebus odores,
 Frigus ut a fluviis, Calor a sole, Æstus ab undis 925
 Æquoris exesor mœrorum litora propter:
 Nec varii cessant sonitus manare per Aureis.
 Denique in Os falsi venit humor sæpe saporis,
 Cum mare versamur propter; dilutaque contra
 Cum tuimur misceri Absinthia, tangit Amaror: 930
 Usque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter
 Fertur, & in cunctas dimittitur undique parteis:

Nec mora , nec requies inter datur ulla fluendi ,
 Perpetuo quoniam sentimus , & omnia semper
 Cernere , Odorari licet , & sentire Sonorem. 935

Nunc omnes repetam quam raro corpore sint res ,
 Commemorare , quod in primo quoque carmine claret.
 Quippe etenim , quamquam multas hoc pertinet ad res
 Noscere , cum primis hanc ad rem protinus ipsam ,
 Qua de differere aggredior , firmare necesse 'st 940
 Nil esse in promptu , nisi mistum Corpus Inani.

Principio fit , ut in speluncis saxa superna
 Sudent humore , & guttis manantibu' stillent :
 Manat item nobis e toto corpore Sudor ,
 Crescit barba , pilique per omnia membra , per artus : 945
 Diditus in venas cibus omneis , auget , alitque
 Corporis extremas quoque parteis unguiculosque.
 Frigus item transire per æs , calidumque vaporem
 Sentimus : sentimus item transire per aurum ,
 Atque per argentum , cum pocula plena tenemus. 950
 Denique per dissepta domorum faxea voces
 Pervolitant , permanat Odos , Frigusque , Vaporesque
 Ignis : quin Ferri quoque vim penetrare suëvit ,
 Undique qua circum corpus lorica coërcet :
 Morbida vis quæcunque extrinsecus insinuatur. 955
 Et tempestates terra cœloque coortæ
 E cœlo emotæ terraque repente faceffunt ,
 Quandoquidem nihil est , non raro corpore nexum.

Huc accedit , uti non omnia , quæ jaciuntur
 Corpora cunque ab rebus , eodem prædita sensu , 960
 Atque eodem pacto rebus sint omnibus apta.
 Principio , Terram Sol excoquit , & facit aree :
 At glaciem dissolvit , ex altis montibus alte

Extructas ninguēis radiis tabescere cogit :
 Denique cera liquefcit in ejus poſta vapore : 965
 Ignis item liquidum facit æs , aurumque reſolvit :
 At coria & carnem trahit & conducit in unum.
 Humor aquæ porro ferrum condurat ab igni ;
 At coria & carnem mollit durata calore :
 Barbigeras oleaſter eo juvat uſque Capellas , 970
 Diffuat ambroſia quaſi vero , & neſtare tinctus :
 At nihil eſt , Homini fronde hac quod amarius exſtet.
 Denique Amaracinum fugitat Sus & timet omne
 Unguentum ; nam ſetigeris ſubus acre venenum 'ſt ,
 Quod nos interdum tanquam recreare videtur. 975
 At contra Nobis Coenum tæterrima cum ſit
 Spurcicies , eadem Subus hæc res munda videtur ,
 Inſatiabiliter toti ut volvantur ibidem.

Hoc etiam ſuper eſt , ipſa quam dicere de re
 Aggredior , quod dicendum prius eſſe videtur. 980
 Multa foramina cum variis ſint reddita rebus ,
 Diſſimili inter ſe natura prædita debent
 Eſſe , & habere ſuam naturam quæque , viasque ;
 Quippe etenim varii ſenſus Animantibus inſunt ,
 Quorum quiſque ſuam proprie rem percipit in ſe. 985
 Nam penetrare alia ſonitus , aliaque ſaporem
 Cernimus e ſuccis , alia Nidoris odores ,
 Propter diſſimilem naturam textaque rerum :
 Præterea manare aliud per Saxa videtur ;
 Atque aliud per Ligna ; aliud tranſire per Aurum ; 990
 Argentoque foras aliud , Vitroque meare.
 Nam fluere hac Species , illac Calor ire videtur ,
 Atque aliis aliud citius tranſmittere eadem.
 Scilicet id fieri cogit Natura viarum ,

Multimodis varians, ut paulo ostendimus ante. 995
 Quapropter bene ubi hæc confirmata atque locata
 Omnia constiterint nobis præposta, parata:
 Quod superest, facile hinc ratio reddetur, & omnis
 Causa patefiet, quæ Ferri pelliciat vim.

Principio, fluere e Lapide hoc permulta necesse 'st 1000
 Semina, sive Æstum, qui discutit Aëra plagis:
 Inter qui Lapidem Ferrumque 'st cunque locatus.
 Hoc ubi inanitur spatium, multusque vacefit
 In medio locus: extemplo primordia Ferri
 In vacuum prolapsa cadunt conjuncta, fit utque 1005
 Annulus ipse sequatur, eatque ita corpore toto.
 Nec res ulla magis primoribus ex elementis
 Indupedita suis arcte connexa cohæret,
 Quam validi Ferri naturæ frigidus horror.

Quo minus est mirum, quod paulo diximus ante, 1010
 Corpora si nequeunt de Ferro plura coorta
 In vacuum ferri, quin Annulus ipse sequatur:
 Quod facit, & sequitur donec pervenit ad ipsum
 Jam Lapidem, cæcisque in eo compagibus hæsit.
 Hoc fit item cunctas in parteis, unde vacefit 1015
 Cunque locus, sive ex transverso, sive superne,
 Corpora continuo in vacuum vicina feruntur.
 Quippe agitantur enim plagis aliunde, nec ipsa
 Sponte sua sursum possunt confurgere in auras.

Huc accedit item, quare queat id magis esse: 1020
 Hæc quoque res adjumento motuque juvatur:
 Quod simul a fronte est Anelli rarior Aër
 Factus, inanitusque locus magis ac vacuatus;
 Continuo fit, uti qui post est cunque locatus
 Aër, a tergo quasi provehat atque propellat. 1025

Semper enim circum positus res verberat Aër.
 Sed tali fit uti propellat tempore Ferrum,
 Parte quod ex una spatium vacat, & capit in se.
 Hic, ubi, quem memoro, per crebra foramina Ferri 'st
 Parvas ad parteis subtiliter insinuatus; 1030
 Trudit & impellit, quasi navim velaque Ventus.

Denique res omnes debent in corpore habere
 Aëra, quandoquidem raro sunt corpore, & Aër
 Omnibus est rebus circumdatus appositusque.
 Hic igitur, penitus qui in Ferro 'st abditus Aër, 1035
 Sollicito motu semper jaëtur, eoque
 Verberat Anellum dubio procul: & ciet intus
 Scilicet: atque eodem fertur, quo præcipitavit
 Jam semel, & quamquam in partem conamina sumfit.

Fit quoque, ut a Lapide hoc Ferri natura recedat 1040
 Interdum, fugere atque sequi consueta vicissim.
 Exsultare etiam Samothracia ferrea vidi,
 Et ramenta simul Ferri furere intus ahenis
 In Scaphiis, lapis hic Magnes cum subditus esset:
 Usque adeo fugere a Saxo gestire videtur. 1045
 Ære interposito discordia tanta creatur,
 Propterea, quia nimirum prius æstus ubi Æris
 Præcepit, Ferrique vias possedit apertas;
 Posterior Lapidis venit æstus, & omnia plena
 Invenit in Ferro: neque habet, qua tranet, ut ante. 1050
 Cogitur offensare igitur pulsareque fluctu
 Ferrea texta suo: quo pacto respuit ab se,
 Atque per Æs agitat, sine eo quæ sæpe resorbet.

Illud in his rebus mirari mitte, quod æstus
 Non valet e Lapide hoc alias impellere item res: 1055
 Pondere enim fretæ partim stant, quod genus Aurum:

Ac partim Raro quia sunt cum corpore, ut æstus
 Pervolet intactus, nequeunt impellier usquam;
 Lignea materies in quo genere esse videtur.
 Inter utrasque igitur Ferri natura locata, 1060
 Æris ubi accepit quædam corpuscula; tum fit,
 Impellant ut eam Magnesi semina saxi.

Nec tamen hæc ita sunt aliarum rerum aliena,
 Ut mihi multa parum genere ex hoc suppeditentur,
 Quæ memorare queam inter se singlariter apta. 1065
 Saxa vides primum sola coalescere Calce:
 Glutine materies Taurino ita jungitur una,
 Ut vitio venæ tabularum sæpius hiscant,
 Quam laxare queant compages taurea vincla.
 Vitigeni latices in Aquæ fontibus audent 1070
 Misceri, cum Pix nequeat gravis, & leve Olivum:
 Purpureusque colos Conchyli mergitur una
 Corpore cum Lanæ, dirimi qui non queat usquam:
 Non si Neptuni fluctu renovare operam des:
 Non, mare si totum velit eluere omnibus undis. 1075
 Denique res Auro Argentum concopulat una,
 Ærique æs Plumbo fit uti jungatur ab albo.
 Cetera jam quam multa licet reperire? quid ergo?
 Nec tibi tam longis opus est ambagibus usquam,
 Nec me tam multam hic operam consumere par est: 1080
 Sed breviter paucis restat comprehendere multa.

Quorum ita texturæ ceciderunt mutua contra,
 Ut cava convenient plenis hæc illius, illa
 Hujusque; inter se junctura horum optima constat.
 Est etiam, quasi ut anællis hamisque plicata 1085
 Inter se quædam possint coplata teneri:
 Quod magis in Lapide hoc fieri Ferroque videtur.

Nunc, ratio quæ sit Morbis, aut unde repente
 Mortiferam possit cladem conflare coorta
 Morbida vis Hominum generi, Pecudumque catervis, 1090
 Expediam. Primum multarum semina rerum
 Esse supra docui, quæ sint vitalia nobis:
 Et contra, quæ sint morbo mortique, necesse 'st
 Multa volare; ea cum casu sunt forte coorta,
 Et peturbarunt cœlum, sit morbidus Aër. 1095
 Atque ea vis omnis Morborum, pestilensque,
 Aut extrinsecus, ut nubes, nebulæque superne
 Per cœlum veniunt, aut ipsa sæpe coorta
 De terra surgunt, ubi putrorem humida nacta 'st,
 Intempestivis Pluviisque, & Solibus icta. 1100
 Nonne vides etiam, cœli novitate & aquarum
 Tentari, procul a patria quicumque domoque
 Adveniunt? ideo quia longe discrepat Aër.
 Nam quid Britannum cœlum differre putamus,
 Et quod in Ægypto 'st, qua mundi claudicat Axis? 1105
 Quidve quod in Ponto 'st differre a Gadibus, atque
 Usque ad nigra virum, percocta que sæcla calore:
 Quæ cum quatuor inter se diversa videmus,
 Quatuor a ventis & cœli partibus esse,
 Tum color & facies hominum distare videntur
 Largiter, & morbi generatim sæcla tenere.

Est Elephas morbus, qui propter flumina Nili
 Gignitur Ægypto in media, neque præterea usquam.

Atthide tentantur Gressus, Oculique in Achæis
 Finibus: inde aliis alius locus est inimicus
 Partibus ac membris: varius concinnat id Aër.

Proinde ubi se Cœlum, quod nobis forte alienum 'st,
 Commovet, atque Aër inimicus serpere coepit;

Ut nebula ac nubes paulatim repit, & omne,
 Qua graditur, conturbat, & immutare coactat. 1120
 Fit quoque, ut in nostrum cum venit denique cœlum,
 Corrumpat, reddatque sui simile atque alienum.

Hæc igitur subito clades nova, pestilientiaque,
 Aut in aquas cadit, aut fruges perfidit in ipsas,
 Aut alios hominum pastus, pecudumque cibatus: 1125
 Aut etiam suspensa manet vis Aëre in ipso:
 Et cum spiranteis mistas hinc ducimus auras,
 Illa quoque in corpus pariter sorbere necesse est.
 Consimili ratione venit Bubus quoque sæpe
 Pestilientia, etiam pecubus balantibus ægor. 1130
 Nec refert, utrum nos in loca deveniamus
 Nobis adversa, & cœli mutemus amictum:
 An cœlum nobis ultro natura cruentum
 Deferat, aut aliquid, quo non consuevimus uti,
 Quod nos adventu possit tentare recenti. 1135

Hæc ratio quondam morborum, & mortifer æstus
 Finibu' Cecropiis funestos reddidit agros,
 Vastavitque vias, exhaustit civibus urbem.
 Nam penitus veniens Ægypti e finibus ortus,
 Aëra permenfus multum, camposque natanteis, 1140
 Incubuit tandem populo Pandionis: omnes
 Inde catervatim morbo mortique dabantur.

Principio, caput incensum fervore gerebant,
 Et duplicibus oculos suffusa luce rubentibus.
 Sudabant etiam fauces intrinsecus atro 1145
 Sanguine, & ulceribus vocis via septa coibat;
 Atque animi interpres manabat lingua crnore,
 Debilitata malis, motu gravis, aspera tactu:
 Inde, ubi per fauceis pectus complerat, & ipsum

Morbida vis in cor mœstum confluxerat ægris ; 1150
 Omnia tum vero vitæ claustra lababant.
 Spiritus ore foras tætrum volvebat odorem ,
 Rancida quo perolent projecta cadavera ritu.
 Atque animi prorsum vires totius , & omne
 Languebat corpus , lethi jam limine in ipso. 1155
 Intolerabilibusque malis erat anxius angor
 Affidue comes , & gemitu commista querela ,
 Singultusque frequens noctem persæpe , diemque ,
 Conripere assidue nervos & membra coactans ,
 Dissolvebat eos , defessos ante , fatigans. 1160
 Nec nimio cuiquam posses ardore tueri
 Corporis in summo summam ferviscere partem :
 Sed potius tepidum manibus proponere tactum ,
 Et simul ulceribus quasi inustis omne rubere
 Corpus , ut est , per membra Sacer cum diditur ignis. 1165
 Intima pars homini vero flagravat ad ossa :
 Flagravit stomacho flamma , ut fornacibus , intus :
 Nil adeo posset cuiquam leve tenueque membris
 Vertere in utilitatem : ad ventum & frigora semper
 In fluvios partim gelidos ardentia morbo 1170
 Membra dabant , nudum jacentes corpus in undas.
 Multi præcipites lymphis putealibus alte
 Inciderunt , ipso venientes ore patente.
 Insedabiliter sitis arida corpora mersans
 Æquabat multum parvis humoribus imbrem. 1175
 Nec requies erat ulla mali ; defecta jacebant
 Corpora ; mullabat tacito Medicina timore ;
 Quippe patentia cum totas ardentia nocteis
 Lumina versarent oculorum expertia somno :
 Multaque præterea mortis tum signa dabantur ; 1180

Perturbata Animi mens in moerore metuque ;
 Triste supercilium ; furiosus voltus & acer ;
 Sollicitæ porro plenæque sonoribus aures ;
 Creber spiritus , aut ingens , raroque coortus ;
 Sudorisque madens per collum splendidus humos ; 1185
 Tenuia sputa , minuta , croci continctâ colore ,
 Salsaque , per fauceis raucas vix edita tussi.

In manibus vero nervi trahier , tremere artus :
 A pedibusque minutatim succedere frigus
 Non dubitabat : item ad supremum denique tempus 1190
 Compressæ nares : nasi primoris acumen
 Tenue : cavati oculi . cava tempora : frigida pellis ,
 Duraque ; inhorrebat rictum ; frons tenta minebat ;
 Nec nimio rigida post strati morte jacebant :
 Octavoque fere candenti lumine solis , 1195
 Aut etiam nona reddebant lampade vitam.

Quorum si quis (ut est) vitarat funera lethi ,
 Ulceribus tætris , & nigra proluvie alvi ;
 Posterius tamen hunc tabes lethumque manebat :
 Aut etiam multus capitis cum sæpe dolore 1200
 Corruptus sanguis plenis ex naribus ibat :
 Huc hominis totæ vires corpusque fluebat.
 Profluvium porro qui tætri sanguinis acre
 Exierat , tamen in nervos huic morbus & artus
 Ibat , & in parteis genitaleis corporis ipfas. 1205
 Et graviter partim metuentes limina lethi
 Vivebant ferro privati parte virili :
 Et manibus sine nonnulli pedibusque manebant
 In vita tamen , & perdebant lumina partim :
 Usque adeo mortis metus his inceserat acer. 1210
 Atque etiam quosdam cepere obliviam rerum

Cunctarum, neque se possent cognoscere ut ipsi.

Multaque humi cum inhumata jacerent corpora supra
Corporibus, tamen alituum genus atque ferarum
Aut procul absiliebat, ut acrem exiret odorem: 1215

Aut, ubi gustarat, languebat morte propinqua.

Nec tamen omnino temere illis solibus ulla

Comparebat avis, nec noctibus sæcla ferarum

Exibant silvis: Languebant pleraque morbo,

Et moriebantur: cum primis fida canum vis 1220

Strata viis animam ponebat in omnibus ægram;

Extorquebat enim vitam vis morbida membris.

Incomitata rapi certabant funera vasta:

Nec ratio remedi communis certa dabatur.

Nam quod alis dederat vitaleis Aëris auras 1225

Volvere in ore licere, & cœli templa tueri:

Hoc aliis erat exitio, lethumque parabat.

Illud in his rebus miserandum & magnopere unum

Ærumnabile erat, quod, ubi se quisque videbat

Implicitum morbo, morti damnatus ut esset, 1230

Deficiens animo mœsto cum corde jacebat

Funera respectans, animam & mittebat ibidem.

Idque vel in primis cumulabat funere funus:

Quippe etenim nullo cessabant tempore apisci

Ex aliis alios avidi contagia morbi: 1235

Nam quicunque suos fugitabant visere ad ægros,

Vitæ nimium cupidi, mortisque timentes,

Poenibat paulo post turpi morte malaque

Desertos, opis experteis, incuria mactans,

Lanigeras tanquam pecudes, & bucera sæcla. 1240

Qui fuerant autem præsto, contagibus ibant,

Atque labore, pudor quem tum cogebat obire,

Blandaue lassorum vox mista voce querelæ.
 Optimus hoc lethi genus ergo quisque subibat :
 Inque aliis alium populum sepelire fuorum
 Certantes , lacrimis lassæ luctuque redibant.
 Inde bonam partem in lectum moerore dabantur :
 Nec poterat quisquam reperiri , quem neque morbus ,
 Nec mors , nec luctus tentaret tempore tali.

Præterea , jam pastor , & armentarius omnis ,
 Et robustus item curvi moderator aratri ,
 Languabant , penitusque casis contrita jacebant
 Corpora , paupertate & morbo dedita morti.
 Exanimis pueris super exanimata parentum
 Corpora nonnunquam posses , retroque videre
 Matribus & patribus natos super edere vitam.

Nec minimum partim ex agris ægroris in urbem
 Confluxit , languens quem contulit Agricolarum
 Copia , conveniens ex omni morbida parti.
 Omnia complebant loca tectaue , quo magis eos tum
 Confertos ita acervatim mors accumulabat.
 Multa siti prostrata viam per , proque voluta
 Corpora filanos ad aquarum strata jacebant ,
 Interclusa anima nimia ab dulcedine aquarum.
 Multaque per populi passim loca promptasque
 Languida semianimo tum corpore membra videres ,
 Horrida pædore , & pannis cooperta perire
 Corporis inluvie : pellis super ossibus una ,
 Ulceribus tætris prope jam fordique sepulta.

Omnia denique sancta Deum delubra replebatque
 Corporibus mors exanimis , onerataque passim
 Cuncta cadaveribus Cœlestium templa manebant ,
 Hospitibus loca quæ complerant Ædituentes.

Nec jam religio Divûm , nec Numina magni
Pendebantur : enim præfens Dolor exsuperabat. 1275

Nec mos ille Sepulturæ remanebat in urbe ,
Ut prius hic populus semper confuerat humari.
Perturbatus enim totus trepidabat , & unus
Quisque suum pro re confortem mœstus humabat.

Multaque vis subita , & paupertas horrida suasit. 1280
Namque suos consanguineos aliena rogorum
Insuper instructa ingenti clamore locabant ,
Subdebantque faceis , multo cum sanguine sæpe
Rixantes potius , quam corpora , defererentur.

Nec jam religio, nec ista morum
 Percepta, et ista pietas, ista
 Nec mea ille deus, remanet in tibi,
 Ut prius hic populus semper constanti humani
 Percepta, et ista pietas, ista
 Quisq. suo pro te constanti iussu humani
 Mithras vis iussu, et perpetua hominis iussu
 Nuncque hoc constanti iussu iussu
 Insuper iussu iussu iussu iussu
 Substantiaque iussu, iussu iussu iussu
 Nuncque prius, quam corpora, delectantur.

Nec jam religio, nec ista morum
 Percepta, et ista pietas, ista
 Nec mea ille deus, remanet in tibi,
 Ut prius hic populus semper constanti humani
 Percepta, et ista pietas, ista
 Quisq. suo pro te constanti iussu humani
 Mithras vis iussu, et perpetua hominis iussu
 Nuncque hoc constanti iussu iussu
 Insuper iussu iussu iussu iussu
 Substantiaque iussu, iussu iussu iussu
 Nuncque prius, quam corpora, delectantur.

V A R I A E
L E C T I O N E S

VARIAE
LECTIONES

VARIAE LECTIONES

IN LUCRETII LIB. I.

v. 5. Lumina) MSS. *lumine*. frustra.

v. 7. Adventumque tuum) Bodl. Gryph. Nard. *adventuque tuo*. Turneb. *ad ventumque*. Curiose nimis, judice Creech. hic enim *Te adventumque tuum*, ut *Te tuumque initum* v. 12 & 13.

v. 9. Placatumque) Alii *pacatumque*. minus bene.

Ibid. Lumine) Pius *numine*.

v. 10. Patefacta) Bodl. *calefacta*.

v. 11. Genitalis) Al. *genitabilis*. Sed non tanti est.

v. 13. Initum) Al. *initium*. Bodl. *nutum*. unde aliqui male *nuntium*, pro *Zephyro*.

ibid. Percussae) Al. *perculsae*.

v. 16. Hunc versum non agnoscunt plurimi MSS. & impressi. Codd. sed inseruit Marullus e vet. Cod. Recte. est enim Lucretio dignissimus; & si deleatur, turbata subito essent omnia, & obscura.

v. 17. Quo quamque) Bodl. & al. *quocunque*.

v. 28. Ornatum.) Vet. Gronov. Cod. *ora latum*. Salmas. conj. *altatum*, pro *exaltato* & *excelsa*. At vox *altata*, licet Apollinari Sidonio, aliisque sequioris aetatis nota fuit, vix tamen forsitan erat Lucretiani aevi.

v. 30. Effice.) Tan. Faber & *face*.

v. 35. Rejicit) Bodl. & Gif. *reficit*, quasi *recreat*, minus eleganter.

Ibid. Devinctus) Al. *devictus*. Sane Metaphora paulo durior est in vulg.

v. 36. Suspiciens) Al. *suspirans*. Sed placet *suspiciens*. Vox enim ista bellae huic imagini optime convenit.

v. 44. Post hunc versum Bodl. inserit vers. 57 & quinque sequentes, quos tamen quidam vet. Codd. non recipiunt. & sane abesse possunt: infra autem loco magis apto leguntur.

v. 45. Memmiada) Gif. *Memmius*. frustra.

v. 47. Nec mea) Ita Creech. Vulg. *ne mea*.

v. 49. Ratione) Al. *regione*. Male, non enim de Coeli ac

Deorum regione, sed natura Poëta disputat.

v. 67. Grajus) Pius *gnarus*. & mox *immortales* pro *mortales*.

Ibid. Tollere) Non. *tendere*, quam lect. sequitur Lambin. At *tollere* omnes & impressi & MSS. Codd. probant.

v. 78. Quanam) Fragm. Gottorp. Pius, Gryph. Nard. *quantum*.

Ibid. Atque) Gif. & Cout. *utque*. Mox pro *haerens* idem Gif. *haereat*.

v. 80. Obteritur) Al. *exteritur*.

v. 91. Celare) Gif. *celebrare*. Al. *celerare*, i. e. expedire: quae lectio probanda est; haud timeret enim Iphigenia, quod ministros ferrum *celare* sensisset.

v. 104. Desciscere) Gassend. & al. *desistere*.

v. 105. Iam fingere) Gif. ex vet. libr. *me fingere*. hinc alii conjiciunt leg. *ex me fingere*, alii *confingere*.

Ibid. Possum) Al. *possunt*, int. Vates.

v. 108. Nam si) Bodl. *iam si*.

v. 115. Diremta) Creech. conj. *peremta*.

v. 120. Hominum) Quidam libb. *omnium*, i. e. inter omnes.

v. 123. Permanent) Alii MSS. *permaneant*, alii *perveniant*.

v. 126. Et fundere) Al. *effundere*.

v. 130. Genantur) Al. *gerantur*. male.

v. 137. Animi) Bodl. Gif. al. *animus*.

v. 141. Sperata voluptas) Bodl. Gryph. Nard. *spectata voluntas*.

v. 142. Perferre) Bodl. Gif. al. *efferre*.

v. 143. Serenas) Creech. mallet *severas*, quia vox ista laborem Poëtae fortius & felicius exprimat. v. IV, 462.

v. 152. Ita) Bodl. *ut*.

v. 158. Et unde) Gif. Lectt. Voss. *ut unde*.

v. 168. Corpora) Gassend. *Semina*.

v. 170. Quidque creatur) Bodl. Gif. al. *quaeque creantur*.

v. 174. Certis) Creech. libentius legerit *cunctis*, quo versus superiores inducunt.

v. 175. Praeterea) Gif. *propter ea*.

v. 176. Viteis) Cod. Flor. *uvas*.

Ibid. Sudante) Gryph. Lamb. & alii ex MSS. *suadente*, h. e. impellente. Salmaï. *sua dante*. Scil. ver *sua dat*, cum det rosas, Calor frumenta &c. Sed & vulg. *sudante*, h. e. humido & udo, l. fudores eliciente, ferri potest.

v. 177. Suo quia tempore) Codd. Voss. *suoque in tempore*.

v. 180. Oras) *Auras* mavult Faber.

v. 191. Crescendoque) Gryph. *crescentesque*, sc. res.

v. 201. Pontum per vada) Salmas. legit *pontu*, i. e. *πόντου*; improbane Fabro.

v. 210. Reddere) Gif. & Par. conj. *reddier*. Lamb. *reddi*. Sed veterem, quam omnes libri assignant, sedem possideat *reddere*.

v. 216. Quidque) Gif. Par. al. *quaeque*.

v. 220. Enim) Gif. *ei*, sc. naturae : quam lect. tuetur Pareus : Lambinus, Faber, alique rejiciunt.

v. 222. At nunc) Gif. Par. al. omnesque MSS. *quod nunc*; i. e. nunc autem.

Ibid. Constant) Gif. *constat*.

v. 223. Obiit) Ita vett. MSS. Sed. Par. Nard. al. *obeat*.

v. 228. Generatim) Gif. & quidam MSS. teste Lamb. *generatum*.

v. 233. Debet) Gif. & Par. *debeat*.

v. 237. Praedita) MSS. *reddita*.

v. 241. Nexas endopedite) Gassend. Gif. Par. Hav. cum vett. Codd. *nexus endopedita*. Nard. *nexu endopedito*. Creech. *nexus endopeditos*. Eligat lector.

v. 242. Tactus.) Al. *tractus*.

Ibid. Satis esset causa) Tale latinitatis exemplum cum vix alibi reperiatur, quidam existimant legendum, *omnibus esset causa*.

v. 243. Eorum) Sic e duobus MSS. reposuit Lamb. consentiente Bodl. Sed Gif. Par. Nard. al. tuentur *quorum*, quod in al. MSS. & edd. legitur.

v. 244. Quaeque) Codd. Flor. *quenquam*.

v. 247. Res corpore) Gassend. *in corpore*.

v. 256. Pueris) Bodl. Coll. Heins. *puerum*.

v. 262. Percussa) Al. MSS. & edd. *perculsa*.

v. 265. Adjutam) Bodl. Gif. Par. Nard. *adjuta*.

v. 266. Age res) Gif. Nard. al. legunt *agesis*, i. e. age si vis.

Ibid. Quoniam) Gif. *quando*. & mox *nil posse* pro *non posse*.

v. 267. Item genitas) Gif. *res genitas*. Al. *genita ad Nilum*: perinde.

v. 270. Praeterea) Faber *propterea*.

v. 272. Incita) Alii *insita*, male.

Ibid. Pontum) Quidam MSS. *portus*, eamque vocem Gif. Par. alique acriter defendunt, non assentiente Creech. Salmasius legit *porcas*. Porca enim τὸ μεταξὺ τῶν κυμάτων δι-
Lucretius, S

citur ab auctore vett. Glossarum, translatione facta ab agris: Inter duos enim sulcos elata terra, dicitur *porca*.

v. 275. Sternit) Quidam Codd. *sevit*.

v. 277. Pontus) Leg. *coortus* l. *côrtus*, ut optime Faber, qui istam vocem e v. 272 ejectam suo restituit loco. *Pontus* enim vox nihili est.

v. 280. Verrunt) Gassend. *vertunt*.

v. 282. Ac cum) Al. *quam cum*.

v. 287. Turbidus) Al. *turgidus*. improbe.

v. 288. Incurrans) Al. *incurrit*. frustra.

v. 290. Ruit qua quidquid) Gif. *quidquam*. Faber conj. *ruunt quae*, sc. *saxa*, quod paulo frigidius videbatur Creech. qui leg. *putabat ruitque*.

v. 292. Veluti validum flumen, cum procubuere) MSS. Preig. *valido cum flumine procubuere*.

v. 295. Rapidoque rotantia) Al. *rapidique rotantia*. Gif. e vet. Cod. *rapidique rotanti*. perinde est.

v. 297. Moribus) Ita plurimi vett. Codd. quidam autem MSS. & impressi, *motibus*.

v. 299. Tum porro) Gif. *quin porro*.

v. 306. Fluctifrago) Non. *fluctivago*.

v. 307. Dispanfæ) Aliqui libb. *candenti*. Alii *dispeffæ*, ex A. Gell. libr. XV, 15. At *dispensæ* agnoscit Non. Lambinus autem hos duos versus ita legendos censet:

Denique fluctifrago dispeffæ in litore vestes

Uvescunt, eadem candenti in Sole ferescunt.

v. 312. Quin etiam multis Solis &c.) Marullus *multum*. Faber *multis olim*.

v. 318. Dextras) Gif. in marg. *extras*, forsan pro *exertas* l. prominentes.

v. 319. Versum hunc non agnoscit Bodl.

v. 320. Sint) Gif. ex conjectura *sunt*, ut & *praecludit* pro *praeclusit* v. 322.

v. 328. Quoque --- possis) Gif. *quaeque --- posset*.

v. 332. Cognosse) Bodl. *commune*: & v. 334 in pro *de*.

v. 337. Corporis) Gif. Par. al. *corporum*, contra Codd. fidem.

Ibid. Exstat) Fragm. Gottorp. Gassend. *estat*. MSS. Voss. *est*, ut.

v. 338. Adeffet) Par. *abeffet*.

v. 344. Privata carerent) Turneb. aliquando legit *pronata carerent*: aliquando *privata jacerent*. Frustra; ut & Gassend. qui v. 346 pro *quiescet* legit *fuisse*.

- v. 350. Flent) Bodl. *fluunt*.
 v. 353. Toras usque ab) Al. *tota usque vel ab*, Al. *totos*.
 v. 358. Fieri) Al. *qua irent*.
Ibid. Videres) Al. *valeret*.
 v. 362. Corporis) Bodl. *corporum*, ut & v. 363 & 367.
 v. 368. Dedicat) Al. *indicat*. Al. *deliquat*, ut v. 423. & lib. III, 209. Al. *delicat*. Sed *dedicat* amat Faber : *de* enim confirmat, ut *demiror* &c.
 v. 369. Nimirum id) Nardius & al. non agnoscunt *id*. At retinendum arbitrat Creech.
 v. 381. Quo) Gif. *qui*, v. 379 immemor.
 v. 385. Concurfu) Vett. Codd. Gif. al. *concurso*.
 v. 387. Fuvat) Gif. Par. Nard. al. *fiat*. Fragm. Gottorp. al. *flat*. Quidam Codd. Pii *flabit*.
 v. 388. Celerantibus) Aliqui *densantibus* : nullo plane sensu.
 v. 390. Complere) Al. *compleri*. perinde est.
Ibid. Primum quemque) Voss. Hav. *primum quisque*.
 v. 402. Conradere) Non audiendi sunt, qui *contradere* reponunt.
 v. 407. Certa) Bodl. *prima*.
 v. 413. Lambinus e MSS. legit : *Usque adeo largos, hau-*
stos de fontibus, amnes.
 v. 421. Consistit rebus) Al. *constitit in rebus*. Imperite.
Ibid. Nam) Gassend. *quae*.
 v. 426. Animi) Nard. & al. *animos* : quo sensu ipsi viderint.
 v. 431. Possis dicere) Al. *dici possit* : al. *possit dicier*. Eligat lector.
 v. 433. Quod quasi tertia sit rerum natura reperta) Pro *rerum* Lamb. Gif. al. legunt *numero*. Totum vero hunc versum rejicit Faber, & existimat illum ex conclusione s. orationis clausula petiitum, & huc translatum fuisse. Creech. conj. leg. *quae quasi tertia*, cum MS. Bodl. alique agnoscant *quo quasi*.
 v. 434. Esse aliquid) Al. *esse aliud* : in cujus insanae lectionis interpretatione Lamb. multa verba perdidit.
 v. 437. Corporum) Imperiti librarii, offensi quod litera *M* non eliditur, varia commenti sunt. Al. scribunt *corporeum*. Al. *corporis*. Al. *corporum adaugebit*. Frustra. Litera enim *M* apud Ennium & Lucretium saepissime non eliditur.
 v. 466. Cum) Nard. & vett. quidam Codd. *ut*. Lamb. *qui*.
 v. 467. Ne forte) Quidam Codd. *ne contra*, quod placet Lamb.
Ibid. Esse fateri) Gif. marg. Nard. al. *forte fateri*. Heins. *contra fateri*. Al. *cuncta fateri*.

v. 468. Ea) Gif. & alii *et*.

v. 469. Post hunc versum Creech. excidisse putat versus ; qui solutionem sophismatis continerent.

v. 470. Rebus) Gif. Nard. al. *terris*.

v. 473. Geruntur) Lamb. *genuntur* , contra omnes Codd. & absurde , ut patet ex v. 479.

v. 477. Trojanis) Al. *Trojaï*. Sed omnes Codd. praeter Bodl. *Trojanis*.

v. 483. Gerantur. Al. *genantur*. Al. *regantur* : utrumque vitiose.

v. 487. Vincunt ea corpore demum) Quidam Codd. *evin-*
cunt ea corpore damnum.

v. 488. Et si) Lamb. Par. al. *etsi*.

Ibid. Credere) Nard. *forfitan*. Et quidam Codd. *fors ita* exhibent ; monetque Lamb. si ista lectio admittatur, *ita* debere attribui *solida*.

v. 491. Clamor ut , ac voces) Quidam Codd. *clamor item ac voces*. Nard. vero, *clamor ut it vocis*.

v. 492. Fero) Preig. *fere*.

Ibid. Ferventia) Lamb. Gif. Par. al. *ferventi*.

v. 494. Glacies aeris) Gryph. Nard. al. *glacies acri*. Sed inter aurum , argentum , reliquaue metalla *glaciei* quis locus ?

v. 518. Rerum) Quidam MSS. & edd. habent *testum*.

v. 522. Caeca) Lamb. Gif. Par. al. *certa*. Rectius : ut & v. 527.

v. 528. Pleno) Fragm. Gottorp. Coll. Heins. *poena*. unde Voss. leg. conj. *Quae spatium poena possint distinguere Inanis*, i. e. efficiendo ne sit Inane. Sed vulg. rectius , ut liquet e v. 526.

v. 537. Et quam) Omnes Codd. & *quo*. Lamb. tamen multis aliis exemplis monitus , & *quam* edidit.

v. 538. His rebus) Faber *ictibus haec*. Ingeniose quidem : at quis non videt *his rebus* aptissime respondere istis verbis v. 536. *quibus Omnia conficiuntur* ?

v. 543. Nihiloque renata) Bodl. Nard. vitiose *quaesita*. Gif. Par. al. *nihilo quoque nata*. Gassend. *reducta*.

v. 556. Florem) Gassend. Lamb. al. *finem*. At *finem* vel prorsus enervat argumentum , vel saltem infirmius reddit & obscurius.

v. 558. Longa diei infinitae aetas) Faber legit *longa dies*, & *infinita aetas* , & hanc emendationem huius libri v. 234 egregie confirmat.

- v. 561. Id nunquam reliquo) Libri vett. *nunquam relinquo*.
 v. 569. Qua vi cunque genantur) Quidnam MSS. & edd. *qua vi quaeque gerantur*, quod placet Gif. & Par. Sed Lamb. tuetur *genantur*. Totum vero hunc versum, tanquam importunum, amovendum censet Creech.
 v. 573. Omnis) Gassend. *omni*, probante Creech.
 v. 579. Tuendi) Quidam libri *tenendi*.
 v. 582. Quin) Al. *quando*, non probante Creech.
 v. 584. Generaleis) Quidam legi volunt *genitaleis*.
Ibid. Corpori inesse) Gif. al. *corpore esse*.
 v. 590. Haereat) Gif. Par. *haerens*.
 v. 592. Victum) Sic Codd. At *vultum* mallet Creech.
 v. 593. Quoniam extremum cuiusque cacumen Corporis est aliquod &c.) Alii legunt, *quoniam est extremum quodque cacumen Corporis illius quod nostri &c.*
 v. 598. Alterius quoniam est ipsum pars &c.) Al. *alterius quoniam est ipsum: primae quoque & imae*.
 v. 600. Agmine) Al. *augmine*.
 v. 602. Ut nequeant ulla) Ita recte conj. Lamb. neque sunt audiendi, qui scribunt *unde queant nulla*.
 v. 605. Ullorum) Preig. *illarum*.
 v. 607. Iam.) Gif. al. *quid*.
 v. 611. Pars) Preig. *par*.
 v. 613. Escit) Al. *esset*.
 v. 618. Credere posse animum, victus) Gryph. Nard. al. *credere posse animi, victus*.
 v. 622. Denique ni) Ita sententia ipsa postulante edidit Lambinus. At Gif. Par. Nard. al. *denique si*, reclamante v. 625.
 v. 625. Quae multis) Sic recte Lamb. contra omnes libb. MSS. *quae nullis*: cui lectioni ipse Lucretius, & sensus communis repugnat. Al. *quae ullis*.
 v. 628. Geruntur) Lamb. Gassend. *genuntur*, eamque lectionem contra Gifanii & Parei strepitus v. 626. probe defendit & tuetur.
 v. 629. Hic versus cum sex sequentibus abest a Bodl.
 v. 630. Tempore quaedam) Pro *tempore* Fayus legit *corpore*; & pro *quaedam* alii *quaeque*: utrumque imperite.
 v. 641. Quamde graveis inter Graios) Pius *quam gravior Graios inter*. Nard. vero *quamde Graiis inter Graios*. Frustra.
 v. 643. Inversis) Gassend. *immersis*.
 v. 647. Ex vero) Lamb. *ex uno*.
Ibid. Puroque) Fragn. Gottorp. *verequae*.

v. 650. Super) Ita Codd. Sed alii legunt *suus*, & ista vox non incommode respicit *partes* in v. 649.

v. 652. Disque supatis) Lamb. *disque paratis*.

v. 656. Atque hi si) Aliqui legunt *id quoque si*.

v. 658. Muscant) Ita recte Lamb. Alii *multi*: al. *esse*: al. *inesse*. Male.

v. 663. Raptim) Al. *raptis*, i. e. constipatis. Al. *natum*. Al. *raptum*. Sed *raptim* sequenti versui magis convenit.

v. 667. Stingui) Pius *stringi*. Imperite.

Ibid. Mutareque) Al. *massareque*, i. e. solidare & constringere. At *mutare* confirmatur v. 671.

v. 668. Reparcent) Pius *reportent*. Al. *receptent*.

v. 681. Abire, atque alia) Alii legunt *adire*, atque *alio*.

v. 683. Si tamen) Ita Lamb. ex quibusdam Codd. Alii Codd. *si tantum*: unde alii *si tandem*.

v. 684. Omnimodis) Quidam amant *omnimodus*. Al. *unimodus*.

Ibid. Crearent) Gif. Par. Nard. al. *crearet*.

v. 692. Rem veram) Faber *naturam*: improbante Creech.

v. 701. Quo) Codd. Voss. Gif. Par. *quis*.

v. 712. Longeque errasse) Quidam Codd. *longe deerrasse*, quod arridet Lamb. & Creech.

v. 720. Ionium glaucis aspergit virus ab undis) Quidam legunt: *Ionio*, & *Lybicus aspergit virus ab undis*. Al. *litus ab undis*. Sed optimi Codd. habent *virus*.

v. 722. Italiae terrarum) Ita Lamb. MSS. *terrarum*. Pro *Italiae* vero quidam e MSS. legit *Aeoliae*. Fragg. G. *Haëliae*.

v. 725. Eruptos) Codd. antiqui *eruētos*, pro *eruēlatos*.

v. 726. Rursum) Al. *sursum*.

v. 731. Carumque) Al. *clarumque*, probatque Faber; quasi Lucretius dixisset, Nil habuit *praeclarius*, & *magis clarum*.

v. 743. Quod) Gif. Par. *quo*.

v. 746. Corpus) *Corpore* mallet Creech.

v. 752. Quod) Gif. Nard. al. *quae*.

v. 753. Minimum consistere) Lamb. *minimum in consistere*.

v. 754. Quod jam) Gif. Par. Nard. al. *quoniam*.

v. 756. Atqui) Preig. *utque*.

v. 758. Virescere) Lamb. Gif. Nard. al. *vigescere*, probante Creech.

v. 762. Coorta) MSS. & edd. quaedam *coacta*. Rectius.

v. 774. Quid) Gif. Par. Nard. al. *cum*.

v. 777. Atque ardor) Ita Lamb. non dubiis conjecturis ductus. Al. & quodam.

v. 787. Mutare, meare) Quidam libri *mutando meare*.

v. 788. Sidera mundi) Quidam Codd. *sidera coeli*. Mutatur nempe hic versus ab iis, qui *mundum* pro *coelo* saepissime poni ignorarunt.

v. 802. Rebus mutarier) Faber non absurde legit *rebus res vertier*.

v. 806. Vacillant) Quidam legunt *focillat*, quae vox Lucretii sententiae optime convenit.

v. 808. Non possunt) Gif. e Codd. *ne possint*.

v. 810. Corpore) Bodl. *tempore*. Sed quidam Codd. *Pii robore*.

v. 841. Ignibus ex ignem) Quidam scribunt:

Sic ignem inter se parvis coeuntibus nasci

Ignibus, exiguis humorem humoribus esse.

v. 852. Sub dentibus) Al. *sub coetibus*. Quidam libb. *subeuntibus*. Muret. *sub motibus*. At *dentibus* aptius convenit *oppressu valido* in versu praecedenti.

v. 853. Sanguen? an Ossa?) Gif. *sanguisne, anne os*. Nard. *sanguis an? anne os?* Codd. *sanguinis ad nos: sanguinis onos: sanguis ὁμοίως*. Aliqui legunt *sanguis, an ossum*. Creech. *sanguis an? os an?*

v. 856. Victa) Bodl. *cuncta*.

v. 861. Hunc versum multi Codd. non agnoscunt, quod librariorum negligentiae imputandum est, illum enim sibi vindicat Lucretius.

v. 862. Sive) *Sine* pro *sin* Voss. ex Codd. suis.

v. 867. Venisque) Al. legunt *sanieque*. At quis non videt ex v. 860 *venisque* retinerendum?

v. 873. Post hunc versum inserit Lambinus:

Ex alienigenis quae lignis exoriuntur:

& castigat Gifanium, qui delendum esse censuit. At dum deleatur iste versus, irascatur Lambinus. Creech.

v. 880. Minutas) MSS. Preig. *minaci*. Bodl. Nard. *minacis*.

v. 883. Hunc versum ejiciendum esse monet Faber, quoniam nihil in eo est, quod in priori versu *Robore cum saxi* &c. non legitur. Probat Creech.

v. 885. Et laticis) Lamb. e Codd. *latices*.

v. 886. Quali sunt ubera) Al. *quales sunt ubere*.

v. 899. Donec fulserunt flammæ fulgore coorto) Al. *donec flammæ fulserunt igne coorto*. Al. e vett. Codd. longe melius: *donec fulserunt flammæ flore coorto*.

v. 903. Tanta) Quidam MSS. *facta*.

v. 908. Contineantur) Al. *conjungantur*. Bodl. al. *contingantur*. unde *contignantur*.

v. 918. Tremulo) In Cod. rev. vetustatis Pii scribitur *tremulo*.

v. 931. Pergo) Aliqui Codd. *porgo*, i. e. porro ago; illaque voce usus est Ennius.

v. 941. Tali facto) Lamb. (ex voce *contingunt* in v. 937.) *tali tactu*, quod displicet Creech.

v. 943. Retroque) Ita rectius, quam *ideoque*, quod Codd. nonnulli exhibent.

v. 949. Qua constet comta) Al. pro *comta* legunt *cuncta*. Al. *qua conslent cuncta*.

v. 952. Summaï ecquaenam) Bodl. Nard. Voss. *summa audi quaenam*. Par. Fay. *summaï quaenam*. MS. Voss. *summa quaedam*.

v. 953. Necne fit, evolvamus) Gif. Par. *nec fit*. Bodl. *nec si te volvamus*. Nard. *haec sic volvamus*.

v. 956. Pateat vel ad usque) Nardius *patefiat ad usque*. Sed Lamb. Par. aliique *pateat vasleque*, probante Creech.

v. 958. Namque) Lamb. *nam qua*, quod non placebat Creech. *Ibid.* Debebat) Faber *debebit*.

v. 960. Ultra fit) Creech. cum Lamb. e vers. 962 reponit *extra fit*.

v. 961. Quo) Quidam legunt *quoad*, i. e. ultra quod.

v. 964. Affistas) Fay. *absistas*.

v. 967. Si jam finitum) MSS. Lamb. Preig. *Sic jam finitum*.

v. 968. Procurrat) Ita Codd. optimi. Al. *percurrat*.

v. 970. Id validis) Gassend. & al. *invalidis*, pro *valde validis*. Sed vulg. recte habet.

v. 971. Quo) Gryph. Nard. *quod*. Abest hic versus a Bodl.

v. 976. Officiatque) Fragm. Gottorp. Coll. Heins. Codd. Voss. *efficiatque*.

v. 978. Non est ea finis profecto) Ita optime Lamb. Al. *non est a fine profectum*.

v. 984. Si inclusum certis confisteret) Gassend. *conclusum certis si infisteret*.

v. 987. Geni) Omnes Codd. vett. *geri*, ut & *geruntur* v. 994. eamque lectionem Gif. Par. Nard. al. tuentur. At contra omnes libros admittenda est vox, quae Lucretium sapit, & ad argumentum apprime facit. Creech.

v. 995. Aeternaque) *Infernaque* Bodl. & alii Codd. nullo sensu.

v. 1002. Flumina) Aliqui libri, ut & Nard. *fulmina*: quam vocem Faber amplectitur; sed improbant Lamb. & Gif.

v. 1003. Possint) MS. & Gif. *possunt*.

v. 1004. Ire, meando) Aliqui, ut monet Gif. *in remeando*.

v. 1011 & 1012. De his duobus versibus varia Critici, quae v. apud Creech. ad h. l. Meliorem lectionem ex MSS. protulit Creech. legendo:

*Aut etiam, alterutrum nisi terminat alterum eorum,
Simplice natura pateat tamen immoderatum.*

v. 1016. Dispulsa) Cout. *dissipata*.

Ibid. De coetu) Bodl. *deteclum*: unde *dejeclum* conj. Creech. qui tamen alteram lectionem *de coetu*, vel *coitu* praefert.

v. 1021. Ordine se quaeque &c.) Quidam libri *ordine se suo quaeque*. Marul. *ordine quaeque suo*. Gif. *ordaine se suo*. Aliquando etiam Lamb. legit, *se ordine suo quaeque*. Bodl. *ordine seque suo*. Al. *se ordine quaeque suo*.

v. 1022. Hunc versum non agnoscit Bodl.

v. 1023. Sed) Gass. *quae*.

Ibid. Multimodis) Gif. Par. al. *multa modis*.

Ibid. Mutata) Quidam Codd. *motata*.

v. 1024. Vexantur) Quidam vett. *versantur*.

v. 1027. Rebus) Faber *rerum*, probante Creech.

v. 1028. Servata) Cout. *formata*.

v. 1036. Tempore quoque) Gif. al. *tempore quaeque*. Nard. *corpore quaeque*. Al. *corpora quaeque*.

v. 1040. Recta regione) Codd. Voss. Bodl. Nard. *aliqua ratione*. Gif. Par. e vett. libr. *aliqua regione*.

v. 1041. Possent) Gif. Par. e vet. libr. *possunt*.

Ibid. Extrinsecus) *intrinsecus* Gif. & Par. imperite, ut patet ex v. 1054.

v. 1043. Partemque) Gif. *partimque*, probante Fabro. At *partem* melius respondet τῶ *aliae*, & τῶ *summa*.

v. 1058. In terraque) Gif. Par. al. *in terramque*, eodem sensu.

v. 1059. Videmus) Gassend. *vocamus*.

v. 1060. Subtu'.) Ita optime reposuit Lamb. pro *supra*, l. *cuncta*, l. *suapte*, ut est in plerisque MSS. & edd. Salmas. conj. *suppa*, i. e. *supino*; addicente MS. Voss.

v. 1062. Recidere) Al. *decidere*, quam vocem etiam Lamb. admittit. Male, iudice Creech.

v. 1066. Parileis) Bodl. *paribus*.

Ibid. Diesque) Gif. Par. al. *diebus*, adstipulantibus quibusdam MSS. Sed istis sapientior Lamb. qui legit *diesque*.

v. 1075. Aequis) Lamb. Gif. Par. al. *aeque*, probante Creech.

Ibid. Motus) Alii legunt *motis*: al. *motu*, Gif. & Par. *mota*. Eligat lector.

v. 1081. Victae) Creech. conj. *vinctae*.

v. 1082. Quoque jam) Omnes praeter Lamb. *quoniam*, nullo plane sensu.

v. 1083. Terrarum atque liquorum) MSS. *liquoris*: unde Gif. post Lamb. conjicit legend. *terrai atque liquoris*.

v. 1085. Hic versus abest a Bodl.

v. 1090. Ibi colligat igneis) Aliqui libb. *sibi colligat omnis*.

v. 1091. Hic versus non legitur in Bodl.

v. 1093. Cuique cibatum) Lamb. *quisque cibetur*, rejecto vers. sq. Gif. ex vet. Cod. *quodque cibetur*, monetque, versum proximum insertum esse: quem tamen Creech. recipiendum putat, ut aliquis saltem sit hujus loci sensus, cui per se satis obscuro longissimum ὑπέρβατον majores tenebras offundit.

v. 1097. Sequantur) Gryph. Nard. al. *ferantur*.

v. 1098. Tonitralia) Ita recte Lamb. dum Bodl. Nard. alii-que retinent *penitralia*.

v. 1100. Permixtas terrae) Al. *rerum*. Gif. *mixtas terrarum*.

v. 1102. Existet) Bodl. *restet*.

v. 1104. Quacunque--corpora cêsse) Bodl. *quaecunque--corpore deesse*. Al. *corpora deesse*. Vulg. debetur Lamb.

v. 1107. Perfunctus) Gif. Par. Nard. al. *perductus*.

v. 1110. Accendent) Male Gif. & Par. *accendunt*. Poëta enim tendit ad ea, quae in libris sqq. praesertim secundo, scripturus est.

IN LIBR. II.

v. 6. Tua) Alii, inter quos Gassend. approbant *tui*.

v. 7. Dulcius) Gassend. *suavius*, probante Creech.

v. 12. Praestante) Gassend. *constante*.

v. 16. Degitur) Non. Lamb. Fab. *degimus*.

Ibid. Videre) Bodl. Gryph. Nard. al. *videtis*. Sed MSS. optimi *videre*, cui est frustra a quibusdam adjungitur.

v. 17. Nisi ut, cum) Fay. contra omnes Codd. *nisi utque*, & sequenti versu *mensque*. Al. approbant *utqui*: al. *ut*, cui: & pro *semota* legunt *semotu*; forsitan rectius.

v. 21. Quemque) Alii *cunque*, assentiente Creech.

v. 22. Multas) Lamb. Gif. Par. al. *nullas*, & hanc lect. ipse Faber amplectitur. Sed *multas* retinendum bene judicat Creech. vers. 31 admonitus.

v. 27. Auroque) Preig. *ostroque*.

v. 28. Templa) Macrobian. Lamb. *testa*.

v. 29. Attamen) Al. *tum tamen*: al. *cum tamen*: al. *quin tamen*; quae vox a Macrobio probatur.

v. 41 & 42. Fervere cum videas &c.) Alii praeferunt:

Fervere cum videas classē, lateque vagari,

Ornatamque armis belli simulacra ciere.

v. 43. Timefactae) Al. *tumefacto*. Creech. mallet *tumefactae*, i. e. superbae. Faber *pavefactae*; & mox *pavidi*.

v. 45. Pectus) MSS. Lamb. Gif. al. *tempus*.

v. 49. Rerumque potentes) Quidam Codd. *Pii regumque potentes*.

v. 52. Quin omne sit hoc) Al. *quin omnis sit haec*, quod non probatur Creechio; multoque minus *potestas* pro *egestas*, quod quidam Codd. agnoscunt.

v. 63. Quaeve) Gif. e vet. lib. *quaeveque*.

v. 71. Cuique) Al. *cunque*. Non tanti est.

v. 72. Augmine) Al. *agmine*, improbante Creech.

v. 78. Hunc versum loco suo movet Faber, & versui 75 subjungit.

v. 84. Aut ictu forte) Codd. *Pii*. Lamb. *aut ictu auferri*. Et in quibusdam Codd.

————— *nam concita saepe*

Obvia conflixere ita uti diversa repente.

quam lectionem tanquam probabilem amplectitur Lamb. Male, nam gravia femina deorsum tendunt, ideoque considerata sunt tanquam *superne obvia*.

v. 85. Cum flixere) Sic lib. VI. *pulsareque flictu ferrea texta suo*. Nard. *cum fluxere*. Bodl. *confluxere*.

v. 87. Ponderibus) Gassend. *corporibus*.

Ibid. A tergis) Gif. Nard. al. *a tergibus*. Voss. *a tergo ibus*. Quidam *tergoribus stet*.

v. 94. Nulla) MSS. *multa*. Voss. *invita*.

v. 97. Conflicta) Lamb. *contusa*. Gif. *consulta*. MSS. *consultata*, quod probat Faber, repugnante v. 105. Vulg. *conflicta* amplectitur Creech.

v. 98. Nexantur) Quidam Codd. *vexantur*. Sed vulg. confirmatur v. 100.

v. 99. Condenso) Priscian. & quidam Codd. *contentso*.

v. 100. Connexa) Al. *conveſta*. Al. *conjeſta*.

v. 105. Et cita) Gif. Nard. al. *cetera*; inepte. Quidam *ci-
taque*.

v. 111. Memoro) Vett. quidam *memorabo*.

v. 114. Inferim) Quidam Codd. *inferi*, & mox *radii*: quae
lectio videtur poſſe aliquo modo confirmari e Serv. ad Virg.
Ecl. 6.

v. 120. Conjicere) Bodl. *corripere*. Sed nihil mutandum.

v. 121. Quale) Voſſ. *quidve*. perperam.

v. 130. Denique) Alii praeferunt *undique*.

v. 131. Scilicet hic a) Quidam *ſcilicet hic &*, quos negligē.
Alii legunt *hinc*.

v. 136. Ipſaque) Fruſtra in quibusdam Codd. legitur *iſtaque*.

v. 151. Quasi cum) Gaſſend. & Codd. *quaſi dum*. Gif. Par.
al. *quod ſol*.

v. 154. Retrahuntur) Gryph. Nard. *turbantur*. Lamb. *tar-
dantur*. Utrumque reclamantibus omnibus libris.

v. 158. Atque ipſa) Faber legit *quin ipſa*, & in ſeq. verſu
ferantur pro feruntur. Sed hac emendatione non opus eſt.

v. 159. Connixa) Al. *connexa*. fruſtra.

v. 164. Hunc verſum quidam Codd. non agnoſcunt, & in ſeq.
verſu pro *perſcrutari* legunt *perſeſtari*.

v. 169. Rationibus, ac moderatis) Salmaſ. e MSS. *rationibus
admoderate*, i. e. ut humanae rationes poſtulant. Probat Creech.

v. 181. Quae tanta' ſt) Bodl. *quamque haec ſint*.

v. 183. Hunc verſum rejicit Lamb. contradicente Creech.

v. 193. Subigente) Ita Lamb. uno MS. adjutus. Alii omnes
ſubjeſta.

v. 197. Quam magi' merſimus) Bodl. & alii Codd. *quo ma-
gis urgimus*. Al. *urſimus*.

v. 199. Revomit) Quidam MSS. *removet*. Sed melius eſt
revomit.

v. 212. Vergitur) Alii legunt *ſpargitur*.

v. 219. Decedere) Lamb. *ſecedere*. Antiqui omnes Codd.
ſe pellere.

v. 220. Tantum quod momen mutatum) Ita vett. libb. Tur-
nebus legit *momen mutatus*, i. e. mutationis. Al. *tantum quoad
momen &c.* Al. *tantum quod minimum mutatum*.

v. 227. Plagas) Ita reſoſuit Lamb. e v. 241, ubi eſt *gignere
iſtus*, licet omnes libb. *plagis* exhibeant.

v. 230. Deorſum) Al. *rarum*: quae vox reſpondet v. 232.
naturaque tenuis aëris.

v. 242. Genat) Gif. Par. al. *gerat*. Sed *genat* melius respondet v. 228.

v. 243. Clinare) Al. *inclinare*. Sed quis *clinare* rejiceret, qui *clinamen* v. 292 admittit?

v. 262. Rigantur) Gassend. *vagantur*. Al. *geruntur*. Al. *reguntur*.

v. 268. Connexa) Creech. *mallet* cum Gif. Par. al. *legere connixa*.

v. 277. Extera) Ita melius, quam *extima* Lambini.

v. 286. Nobis) Ita e vett. Codd. Lamb. dum alii legunt *ollis*.

v. 289. Mens) Codd. omnes *res*. Sed praeferenda est Lambini coniectura *mens*, quam sententia ipsa postulat.

v. 299. Posthac) Gif. *posthoc*; & in sq. versu *qua consueverunt*.

v. 312. Infra) Alii exhibent *ipsa*: sed Lambinus nihil mutare ausus est.

v. 320. Coniscant) Lamb. *coruscant*, l. *corussant*, a *κρύπτω*, cornibus peto. At nostro utitur Cic. in Pis. *Caput opponis cum eo coniscans*.

v. 329. Clamoreque montes Icti rejectant) Quidam Codd. *clamor quoque montes Icit*, & *ejeclat*.

v. 343. Laeta armenta) Ita legimus cum Vulp. postulante sensu. Vulp. *laeta arbusla*: qui error exinde videtur ortus, quod in MSto scriberetur *arta* compendiose.

v. 344. Laetantia) Lamb. conj. *fluitantia*, l. *laclantia*, i. e. invitantia. Faber *liquentia*. Sed Voss. defendit *laetantia*.

v. 348. Distare) Al. *disferre*.

v. 356. Linqvit) MS. Voss. *non quit*, i. e. non facit quiescere: a *quio*, quiesco. Si esset vox *quio*, quam nondum inveni, lectionem veram esse iudicarem. Creech.

v. 359. Adfittens) MSS. Voss. *adsittens*, ex voce *σίττω*: quae lectio, notante Creech. vaccam Lucretii in pastorem, caprarium, l. armentarium convertit. Al. *adfectans*.

v. 365. Alio, curaque) Al. *animum*, *curaque*. Al. *animum*, *curamque*. Pro *alio* reliqui pugnant, & laudant Cic. alicubi dicentem, *alio responsionem suam derivavit*.

v. 369. Balantum pecudes) Al. *balantes pecudes*. Gif. Nard. *balatum pecudis*.

v. 376. Pavit) Al. *lavit*, auctore Nonio, qui in voce *lavit* hunc versum laudat.

v. 382. Penetratior) Quidam Codd. *penetratius*: ut & v. 384 *coelestis* pro *coelestem*.

v. 385. E parvis) & *parvis* mavult Faber, probante Creech.

- v. 388. Cornu) Gif. Par. MSS. Voss. *cornum*.
- v. 395. Deducta) Quidam MSS. & edd. *diducta*, assentiente Creech.
- v. 406. Rescindere) Alii legunt *restringere*, quod forsan idem valet.
- v. 410. Ne tu) Gassend. *nec tu*.
- v. 425. Vix operae pretium monere, in quibusdam Codd. huic versui subjungi
At quae lenis, & est jucundo praedita sensu;
Haec aliquo sine seminio graviore creata est.
- v. 430. Inulaeque) Ita Lamb. e Codd. cum vulg. habent *vinique*.
- v. 439. Confunduntque) Creech. conj. *compunguntque*.
- v. 443. Edere) Al. legunt *reddere*. Gif. *laedere*, quod nullo modo ferri potest.
- v. 446. Ramosis) Al. *per ramos*.
- v. 452. Fluido quae &c.) Quidam Codd. *liquido quae corpore fluvida constant*.
- v. 457. Omnibus) Ita legit Muret. elegantius quam vulg. Codd. qui *omnia* exhibent.
- v. 460. Nec tamen) Sic omnes MSS. & edd. Sed sensus postulare videtur & : quae vox in MStis frequenter scribitur *ec*, pro quo oscitans librarius reposuit *nec*. Ceterum hos tres versus, quos omnes Codd. agnoscunt, tanquam supervacaneos rejicit Lamb. contradicente Creech.
- v. 464. Sudor uti maris est) Faber conj. *sudor amarus ut est*. male. Lege *sudor maris* seu *udor maris*, quod idem est ac *humor*. v. Varronem de ling. lat. L. IV. voc. *udus*.
- v. 479. Finita variare -- ratione) Quidam Codd. *variata*. Al. *finitas* -- *rationes*.
- v. 482. Cujuscujus) *Cujusvis* Gif. e Codd. & numeros esse Ennianos centendit.
- v. 503. Myrrhae) Vett. Codd. *Smyrnae*.
- v. 520. Infesta) Al. *infesta*. Turneb. *infesta*.
- v. 528. Quatuor sqq. versus tanquam inidoneos argumento explicando praetermisit Gassendus. Et abesse possunt, si consideremus Lucretium de figuris seminum disputare: si vero particulare, quod sequitur, argumentum spectemus, necessarii videntur. Creech. quem vid.
- v. 533. Minus) Al. *magis*, improbante Creech.
- v. 551. Conciliandi) Quidam Codd. *conciliari*.
- v. 552. Multisque) Al. *ventisque*. Male.

v. 590. Flumina) Codd. Voss. *frigora*, quod Salmasio unice placet.

v. 592. Sola) Gassend. *loca*.

v. 596. Fluidas) Codd. Voss. *fluvios*. Sed *fluidas* mavult Creech.

v. 601. Sublimem) MSS. & edd. vett. *sedibus*. Sed antiquissimus Lambini Codex legit *sublimem*: quae lectio omnino praefenda est.

v. 626. Omne viarum) Al. *omnia circum*. Sed vulg. melius.

v. 627. Ninguntque) Quidam MSS. & edd. *pinguntque*.

v. 630. Catenas) Gif. *caterva*, i. e. catervatim. Al. *canentes*. Quidam *coruscans*. Vulg. Faber defendit.

v. 631. Laeti) Gif. Par. *fleti*, i. e. respersi. Al. *pleti*, i. e. repleti. vid. v. 621.

v. 640. Praedicere) *Prodicere* malit Faber, ut significantius & plenius.

v. 654. Hic) Alii *hinc*, & *huc*.

v. 661. Buceraeque) Alii *buceraeque*, seu *bucera aequae*. Βούκερος enim & Βουκέραος legitur: at Βουκέριος frustra quæres. Cr.

v. 663. Retinentque parentum) Quidam Codd. *retinente parente*, i. e. tellure, quo nihil ineptius.

v. 672. Ex se ea corpora) Gif. Par. *haec in corpora*, ut in pro *intus* accipiatur. Lamb. restituit *ex se ea corpora*. Alii legunt *ex se* vel *ex suo corpore*: & *trudunt* pro *tradunt*.

v. 679. Cum odore) Al. *cum adoles*. Hunc versum rejicit Lamb. sequentem etiam delet Faber, contradicente Creech.

v. 683. Et rerum) Quidam Codd. *seorsum*, rectius: ut & v. sq. *primis* pro *primis* haud absurde legitur.

v. 685. Glomeramen) Gassendus *glomerantur*.

v. 715. Intra) Quidam Codd. *inter*. Creech. conj. *indu*.

v. 716. Animari) MSS. *imitari*, quod & sensus, & latinitas respuit. *Animari*, quae est conjectura Lamb. confirmatur v. 146. lib. V. Faber. conj. *atque igitari*, i. e. & adagitari. Turneb. *micare*, i. e. moveri.

v. 718. Res terminat omneis) Gif. Par. *determinat omnia*, quod probat Creech.

v. 733. Quae) Gassend. *quem*.

Ibid. Induta) Ita Lamb. MSS. *imbuta*.

v. 735. Tincta) Lamb. *tacta*.

v. 739. Fieri) Al. *ferri*.

v. 742. Contineta) Lamb. *contacta*: ut & *tacta* v. 746.

v. 759. Praeterea) Gif. Par. al. *propterea*, probante Creech.
 v. 762. Extemplo) Al. *exemplo*.
 v. 784. Omne sit extra) Ita Lamb. e Codd. Marull. & Nard.
esset in illis.

v. 808. Scilicet id sine &c.) Gif. & alii *scire licet sine--putan-*
dum, omisso *est*.

v. 822. Pennis) Gass. conj. *pariter*. Sed vulg. melius.

v. 844. Sterila) Al. *sterilia*. Sed recte *sterila*, ut I, 341
sublima.

v. 847. Florum) Lamb. *florem*. Bene.

v. 849. Potis es reperire) Carrio e MSS. *potis est reperiri*.

v. 850. Quae) Al. *quod*.

v. 859. Molli lenta &c.) Ita legit Turnebus. Gif. Par. al.
mollia, *lenta*, *fragosa*, *putri cava*, *corpore rara*.

v. 887. Ex insensilibus) Priscin. l. 4. *ex insensibili*.

Ibid. Ne credas) Gif. *ni pro ne*; & *pro credas* Lamb. *credat*.

v. 889. Vitalem reddere sensum) Gassend. *virtutem reddere*
sensus.

v. 890. Foedus) Ita Lamb. e quatuor MSS. Al. *rebus*, pro-
 bante Creech.

v. 892. Sensilia extemplo &c.) Alii *sensile & extemplo me-*
gigni dicere sensus. Codd. Flor. *sensile progigni extemplo*, &
producere sensus, vitiose.

v. 895. Quae) Alii melius legunt *queis*.

v. 900. Debent) *Debeant* mavult Lamb.

v. 901. Deinde ex sensilibus &c.) Creech. re ipsa admoni-
 tus conj. *denique principiis qui sensile posse creari*.

v. 903. Tum faciunt) Gif. e Codd. exhibet *cum*, & conj.
legendum confaciunt.

v. 910. Namque alium sensus membrorum respuit omnium)
 Lamb. Gassend. Fab. *namque alium sensus membrorum respuit*
omnes, & vers. 912 subjungunt. At Creech. legendum existi-
 mat: *namque alium sensus membrorum res petit omnis*, & vers.
 909. subiungendum.

v. 922. Pro hoc versu alii libri exhibent: *Sic itidem quae*
sentimus sentire necesse est. Lambin. e libro quodam cum MSS.
 comparato substituit *Per Veneris res &c*. Gif. rejicit: & omnino
 abesse potest.

v. 925. Fugimus) Creech. legendum putat *figimus*, i. e. por i-
 mus s. probamus: quae vox respiciat v. 870, ubi pars hujus
 argumenti proponitur.

v. 927. Vermeisque effervere, terram Intempestivos cum &c.)

Alii legunt: *Vermeisque effervere terram, Intempestivos quam &c.*

v. 931. Hunc & seq. versum ita legit Gifanius:

*Possè ea non-sensu, sensus mutabilitate,
Aut aliquo tanquam partu, quod proditur extra.*

Nardius:

*Possè ex non-sensu: sed sensus mobilitate
Ante aliqua tangi partum, quam proditur extra.*

Creechius:

*Possè ex non-sensu sensus mutabilitate
Ante aliqua, totum partum quam proditur extra.*

v. 935. Commutari) Muret. *coagmentari*, vel *coamentari*.
Sed *commutari* placet Creechio, ut & v. seq. *principium*, quod
Lamb. Gif. Par. al. habent, pro *primorum*: quamquam *prima*
aliquot locis apud Lucretium pro *principiis* sumantur.

v. 939. Flammaque creatis) Gif. Par. *terraque creata*.

v. 941. Quibus omnituentes) Al. *quibu' convenienter*.

v. 949. E corpore) Alii legunt *a corpore*: alii *in corpore*.

v. 954. Reliquiae) Gif. Par. MSS. Voss. *reliquii*.

v. 958. Creech. huic versui versum 1009 una cum duobus
seqq. subjungendum existimat, ut integrior sit sententia. In eo
enim, in quo nunc leguntur, loco nihil agunt: hic vero positi,
Lucretii mentem explicabunt, & vim objectionis frangent,
contra quam non satis provisum videtur.

v. 960. Conlecta) *Conjecta* Gif. & al. imperite.

v. 968. Ex ullis) Gif. Par. *ex illis*.

v. 973. Etiam) Al. MSS. & edd. *jam*.

v. 974. Factum) Gif. Par. al. *auctum*, ut & vers. 985.
auctus pro *factus*.

v. 977. Mistura) Gassend. *natura*.

v. 979. Mortalibus) Gassend. *animalibus*.

v. 990. Semine) Quidam *stirpe*.

v. 1009. Aeterna penes) Creech. *interna minus* vel *parum*.

v. 1017. Haec) Ita bene emendabat Lambinus. Al. *res*.
inepte.

v. 1027. Quidquam) Lamb. *quoiquam*.

v. 1028. Quod non minuam mirarier omnes) Alii Codd.
exhibent: *quod non minus fiat mirabile cunctis*.

v. 1035. Quod) Lamb. *quid*.

v. 1036. Nil) Lamb. & al. *nulli*: & vers. sq. *quam* pro *quom*.

v. 1038. In coeli) Al. *hinc coeli*.

v. 1040. Exspuere) Sic omnes fere Codd. Lambinus tamen
amat *respuere*.

Lucretius,

T

v. 1043. Animus) Fayus legit *animi*, & quarto versui notam interrogationis subjungit. Sed hoc acumine non opus.

v. 1046. Jactus) Al. *tractus*. Al. *tactus*.

v. 1052. Undique cum) Male Lamb. *cum quoquo*.

v. 1060. Cooluerint) Gif. Par. al. *coierint*. Sed bene Lamb. reposuit *cooluerint*, h. e. concreverint, coagmentata fuerint. *Olescere* enim Festo est *crescere*; quo verbo utitur idem Lucretius infra v. 1129. ubi tamen quidam legunt *alefcere*, male.

v. 1061. Semper) Fab. conj. *nempe*, quod *semper* cum *repente* convenire non possit. At vero ista tinnientia - *conjecta repente* - *exordia nempe* - quae auris pati potest?

v. 1068. Geni) Ita Lamb. addicente vers. 1077. Gif. Par. al. *geri*.

v. 1078 & 1079. Quin cujusque &c.) Hos versus, quos spurios esse cum Lamb. asserit Faber, Creechius emendat, legendo:

Cujuscunque fiet secli; permultaque eodem

Sunt genere: inprimis animalibus injice mentem.

v. 1081. Genitam prolem) MS. Voss. *geminam prolem*, i. e. utrumque sexum.

v. 1085. Unica) MS. Nonii *unum*, improbante Creech.

v. 1101. Deserta) Gassend. *diversa*.

v. 1102. Quod) Quidam Codd. *quo*.

v. 1107. Hunc versum delendum censet Lamb. non probante Creech.

v. 1109. Adpareret) Ita optime Lamb. pro *aptaret*, quod alii habent.

v. 1112. Ad sua secla recedunt) Al. *ad sua semina cedunt*: al. *ad sua foedera*. frustra: dum & Codd. & ipse poeta alibi exhibet *sua secla*.

v. 1115. Perfica) Gif. & Par. *perfice*, i. e. perfecte. Male.

v. 1119 & 1120. His aetas - His natura) Al. *hic aetas* - *hic natura*, e Codicibus.

v. 1126. Vescitur) Quidam *pascitur*. Faber conj. *nascitur*, i. e. occupat,prehendit. Sed Lucretii Codd. *vescitur*, quae vox commodè retineri potest.

v. 1127. Ac decedere) Alii *atque recedere*.

v. 1128. Multa, manus) Gif. Par. al. *multimodis*.

v. 1129. Olescendi) Al. *alefcendi*. Sed vid. ad v. 1060.

v. 1132. Demto) Ita melius legitur, quam al. *adepto*.

v. 1136. Nec satis est, pro quam &c.) Lamb. legit *Nec fitis est quae per &c.* totumque versum tanquam adulterinum rejicit.

Faber ita legit : *Nec satis est praequam largos exaest. auctus.* Sed nulla est utriusque conjectura, iudice Creech. quem v. ad h. l.

v. 1145. Putreisque) Gassend. *tristesque.*

v. 1146. Huic versui nonnulli subjungunt versum prorsus ineptum: *Et fulcire cibus, ac omnia sustentare.*

v. 1149. Jamque adeo affecta est aetas &c.) Lamb. praefert *Iamque adeo fracta est aetas, affectaque tellus, nec rejicit Iamque adeo affecta est aetas, affectaque tellus.*

v. 1160 & 1161. Hos duo versus Lucretii lucerna indignos judicat Faber. Gifanius legit:

*Conterimusque boves, & vires agricolarum
Conficimus, seris vix arvis suppeditati.*

Fayus vero:

Conficimus, ferrum vix arvis suppeditarit.

v. 1162. Pereunt) MSS. Voss. Palmer. *parcunt*, i. e. parcius redduntur.

v. 1164. Magnum) Voss. *manuum.*

v. 1166. Post hunc versum alii inferunt:

*Tristis item vetulae vitis fator atque fatigat.
Temporis incusat nomen seclumque fatigat.*

IN LIBR. III.

v. 3. Decus) Gassend. *dux.*

v. 4. Fixa) Quidam *ἀρχαῖνός* *fixta.*

v. 11. Limant) Ita Lamb. e Codd. Alii *libant*, quae vox cum seq. *depascimur* melius convenit.

v. 15. Haud divina) *Haud* abest ab omnibus libb. sed restituit, sententia ipsa postulante, Lambinus: qui conjicit etiam legendum *divum sine.*

Ibid. Coortam) Alii *coaetam.* Quidam etiam *creatam.*

v. 24. Delibrat) Al. MSS. & edd. *delibat*, quos sequitur Creech.

v. 28. Tibi) Gif. Par. al. *ubi.*

v. 29. Percipit) Alii *perciit*: & mox *sit* pro *sic.*

v. 30. Patet) Gif. Par. Nard. al. *patens.*

Ibid. Reteſta) Gif. & Par. *retorta*, i. e. evoluta, quae prius contorta, & involuta videbatur.

v. 33. Aeterno) Lamb. al. *alterno.* Sed quomodo femina al-

terno motu percita sua sponte volitarent? vid. II, 1054. & IV, 28. ubi hi versus repetuntur.

v. 43 & 44. Duos hosce versus delendos censet Faber. At Creech. emendat: *Et se scire Animi naturam sanguine inesse &c.*

v. 46. Venti) Gif. Par. al. *vetiti*.

Ibid. Forte) Gif. Par. *fera*: unde Palmer. *fera*, i. e. stulta; sinistra. Faber *dira*. Quidam *corde*.

v. 52. Et Manibus) Gif. Nard. *quas manibus*.

v. 58. Ejiciuntur) Quidam Codd. *eliciuntur*.

v. 62. Praestante) Sic lib. II, 12. Alii tamen Codd. *perstante*, i. e. assiduo, pertinaci.

v. 65. Fama) Quidam Codd. *ferme*: unde alii *formae*. Nard. *famae*. Sed Codicibus istis & conjecturis melius Lambini iudicium, qui edidit *fama*.

v. 69. Refugisse) Al. MSS. & edd. *effugisse*, & mox pro *recessse*, *remasse*, pro *remeavisse*, vel *remosse*, vel *remanse*.

v. 76. Claroque incedere honore) Gif. Par. Nard. *claro qui incedit hon.* Lamb. *clarus qui* &c. Alii *clarus qui incendit hon.*

v. 78. Intereunt partim statuarum) Quidam Codd. *statuāi*. Alii *intereuntes fastus tantum*, vel *intereuntque potentatus*.

v. 80. Humanos) Gassend. *ingratos*.

v. 84. Fundo) Nonnulli *suadet*. male. Gif. & Par. *funditus*. Sed *fundo* agnoscit Virg. Aen. X, 88.

v. 94. Quem) Alii, veteris Grammatici auctoritate, *quam*.

v. 98. Putarunt) Gif. & Par. *putarit*.

v. 100. Vitalem) Gassend. *totius*.

v. 102. Cum sensu) Creech. conj. *concentu*.

v. 107. Aegrit) Ita veteres. Gif. tamen & alii *aegrum* ^{est}.

v. 109. Uti) Alii *ubi*.

v. 114. Onustum) MSS. Voss. *honestum*. Preig. *honesto*.

v. 130. Moribundos) Faber *moribundis*.

v. 133. Ab organico saltu delatum Heliconis) Faber *ab organico cantu ductum citharaī*. Sed *saltum Heliconis* non absurde dici, probat Creech. ex Manil. Astronom. L. I. Voss. *ad organicos alto delatum Helicone*, & pro *traxere* in seq. v. *texere*.

v. 156. Aboriri) Creech. conj. *aboleri*.

v. 161. Exin) *Exhinc* legi potest, nullo vero modo *extra*. Creech.

v. 164. Hic versus non placet Creech. & si Codd. permitterent, rejiceret.

v. 171. Teli) Gif. Par. Nard. al. *lethi*. Sed Creech. praefert *teli* ex v. 177. Ceterum hunc & quatuor seqq. versus, Lucretio

indignos; expungunt Lamb. & Gassend. probante Creech.

v. 174. In terra mentis qui) Faber *interdum moriendi*. Al. *inter moerentes qui*. Al. *inter lamentas*.

v. 190. Flutat) Gif. Par. al. *fluctuat*. sine causa.

v. 197. Namque papaverum) Ita Codd. & recte. Pius corr. *Nam pappos minima* &c. Sed *pappi* huic loco non conveniunt, utpote minime laevigati & rotundi.

v. 199. Conjectum) Gif. Par. al. *conlectum*.

Ibid. Spiclorumque) Alii *spicarumque* f. *spicorumque*. Sed vulg. melius.

v. 200. Quanto) Alii *proquam*, vel *perquam*.

v. 201. Mobilitata feruntur) Vett. quidam Codd. & edd. *mobilitate*. Alii etiam legunt *mobilitate fruuntur*.

v. 202. Pondere) Creech. *corpore*.

v. 209. Deliquat) Alii praeferunt *dedicat*, ut I, 368.

v. 214. Ibi limatum) Gif. Par. al. *ibi libatum*. Sed Lamb. maxime probabat *delibratum*.

v. 222. Quod genus est Bacchi) Lamb. *quod genus aut Bacchi*.

v. 226. Pondere) Gassend. *corpore*.

v. 227. Quia multa) Nisi vox ista *multa* fileat, vereor ne poeta sibi parum constare videatur: sint enim *minuta* semina, at *multa* detrahas, & moles & pondus diminuetur. vid. etiam v. 279. Creech.

v. 237. Cieri) Alii *moveri*. perinde est.

v. 241. Quaedam qui mente volutent) Gif. Par. Nard. MSS. Voss. *quaedam*, *quae mente volutet*. Faber conj. *queis omnia mobilitantur*. Voss. *qui dant quae mente volutes*.

v. 250. Tum quatitur sanguis) Ita rectius & sonantius Lamb. dum alii scribunt *concutitur tum sanguis*.

v. 251. Postremo) Lamb. Gif. Par. *postremis*.

v. 260. Comta) Al. *juncta*. Creech. cum Fabro *côpta* f. *coapta*, i. e. uniter apta, connexa.

v. 267. Animantum viscere) Preig. *animantum est visere*.

v. 268. Calor) Gif. Par. *color*.

v. 281. Atque animai) Quidam Codd. *atque animae quasi*.

v. 289. Est etiam) Faber *est etenim*, non improbante Creech.

v. 290. Oculis - acribus) Ita Virg. Aen. XII, 102. Gif. tamen *acrius*.

v. 310. Animae) Lamb. Gif. Par. *animi*.

v. 320. Videor) Ita recte emendabat Faber. Al. *videa*.

v. 321. Naturarum) Quidam praeferunt *naturai*.

- v. 322. Dictis) Gif. Par. Fab. *doctis*.
- v. 334. Nec sine vi quidquam alterius sibi posse) Alii legunt : *nec sibi quaeque* (al. *quidque*) *sine alterius vi posse*.
- v. 335. Sentire) Quidam Codd. *constare*. perperam.
- v. 340. Vaporem) Nonnulli Codd. *saporem*, improbe. Neque *ab hac causa* v. sq. in *ab ea causa* mutandum.
- v. 351. Renutat) Ita Lamb. Alii *refutat*.
- v. 355. Quis afferet) Al. *asseret*. Faber *quod asserat*. Sed vulg. bene habet.
- v. 358. Hunc versum rejicit Lamb. & sequentem *Multaque praeterea &c.* retinet, quem Faber & alii sequuntur : Gifanius, eiusque sequaces una cum Gassendo parenthesi includunt. Sed Creech. retinendum censet, & potiori jure hunc locum possidere docet, quam *Multaque praeterea* --, quem Cod. Vatic. non agnoscit.
- v. 362. Desipere 'st) Ita recte Lambinus. MSS. *difficile est*.
- v. 363. Omnes Interpretes, praeter unum Fayum, hunc versum rejiciunt.
- v. 366. Ipsi) Gassend. *esse*.
- v. 372. Viri) Faber *sibi*.
- v. 374. Nectere) Fayus *vertere*, contra omnes libros.
- v. 376. E) Alii &.
- v. 383. Infidere) Al. *fidere* ; & in seq. versu *nebulam noctis*.
- v. 392. Est in nobis multa ciendum) Ita passim Lucretius. Alii tamen legunt : *in nobis sunt multa cienda*.
- v. 393. Immista) Gassend. *immissa*.
- v. 395. Et quam intervallis tantis) MSS. Voss. Gif. & *quantis intervallis* Lambinus magis probat & *quam sis intervallis*, i. e. *quam suis*.
- v. 413. Confiet) Ita Lamb. Sed Gif. Par. Nard. al. *non fiet* ; & in versu antec. & pro *sed*.
- v. 417. Vincti) Quidam Codd. *juncti*.
- v. 421. Tua -- vita) Creech. conj. *tuo -- vate*.
- v. 433. Vapore) Preig. *vaporem*.
- v. 434. Genuntur) Gif. Par. al. *geruntur*. Creech. *mallet feruntur*.
- v. 440. Omnibus e membris) Alii Codd. *ex hominis membris*, quod probatur Gassend. Gifanius & Par. *ex omnibus membris*. Nam *omnibus* Terent. & Plaut. saepe corripunt.
- v. 454. Linguaeque mensque) MS. Voss. *lingua*, *madet mens*. Gif. in marg. *lingua*, *animusque*.

v. 457. Ceu fumus) Gif. & Par. *ceu fumum*. Creech. conj. *cum corpore*, quod melius convenit seqq.

v. 458 & 459. Videmus - fatiscit) Al. *videtur* -- *fatisci*. Non tanti est. Praestat tamen vulg.

v. 461. Dolorem) Al. *laborem*, comprobante Creech. Al. *pavorem*. Sed *dolorem* defendi potest e vers. 473.

v. 465. Dementit) Lambinus, cui suspectum est verbum *dementire*, mallet *dementat*, quod sane usitatus est. Al. *dementia*.

v. 467. Nutuque) MSS. Flor. Gif. Par. al. *vultuque*.

v. 474. Post hunc versum alii inserunt

Praeterea mentem sanari, corpus ut aegrum,

Et pariter flecti medicina posse videmus.

v. 480 & 481. Quaecunque sequuntur? Cur ea sunt, nisi &c.) Preig. Hav. *quaecunque sequuntur, Curvascunt? nisi &c.*

v. 490. Inconstanter) Preig. *incunctanter*.

v. 492. Spumans ut in &c.) Al. *spumans volat*: al. *spumantes aequore falso Ventorum ut &c.* Gif. *spumantes ut in aequore falso*, & literam *f.* in *spumantes* abradit. En litem Grammaticis dignam! Creech.

v. 493. Fervescit -- unda) Al. *fervescunt* -- *undae*.

v. 497. Bene hunc versum delendum censent Lamb. & Creech.

v. 503. Talipedans) MSS. *vacillans*. Sed Lamb. restituit *talipedans*, quae vox est Enniana.

v. 511. Mentem) Alii *vitam*.

v. 513. Aliud) Lamb. Gif. Par. Nard. *aliquid*.

v. 525. Cernimus ire) Al. *cernis obire*.

v. 526. Deperdere) Quidam legunt *dispergere*.

v. 544. An contractis &c.) Ita hunc versum legit Nonius in voce *Brutum*. Alii *An contracta suis e partibus obbrutescat*.

v. 552. Sed tamen in parvo linquuntur tempore tali) Hunc versum spurium esse ait cum Lamb. & Gassend. Creechius. U. Voss. Preig. Hav. legunt: *Secla etenim parvo liquuntur tempore tabi*.

v. 572. Atque animans) Aliis placet *aeque animis*.

v. 573. In eo) Gif. Par. al. *in eos*. Sed *in eo*, int. *aëre*, probatur versu proxime inferiori: *Quos ante in nervis &c.*

v. 578. Animam) Quidam *animae*.

v. 589. Esse sibi) Gif. *isse sibi*, ut mox *ire anima* v. 593.

v. 594. Hunc & seq. versum Lamb. Gif. Creech. al. rejiciunt.

v. 596. Quod genus est, animo &c.) Al. *quod genus aut animo*. Lamb. *quod genus, esse animo*. Sed *τὸ ἐστὶ* damnari non debet, iudice Fabro.

v. 600. Conlabefiunt) Gif. & Par. *conlabascunt*. frustra.

v. 604. Omnem possit) Lamb. *omne incolumis*.

v. 617. Omnis inhaeret) Codd. *omnibus haeret*. Gif. & Par. *omnis haeret*.

v. 620. Hunc cum seq. versu Lamb. Gassend. al. delent. Pro *pro totis* alii Codd. exhibent *par totis*, s. *in totis*, s. *de totis*. Voss. *dispertitum*.

v. 632 sq. Nec aures Absq. an.) Salmas. *neque auris Auditum*, pro auditu.

v. 633. Absque anima per se &c.) Gif. Par. Nard. al. *auditum* (i. e. sonum) *per se*. Lambinus aliquid e textu excidisse existimans, cum argumentum non plane explicatum videret, tres seqq. versus subjungit:

Nec sensus ipsi seorsum consistere possunt

Naribus, atque manu, atque oculis, atque auribus, atque

Lingua: nec possunt per se sentire, neque esse.

At Creech. rectius delet versum 633, ut prorsus inutilem, & in praecedente versu legit *Esse potest animae*. Sic argumentum est integrum, & satis explicatum.

v. 657 sq. Minantis serpentis caudam) Alii legunt; *minacem serpentem, & cauda*.

v. 674. Mutata) Gif. Par. al. *vitiata*.

v. 675. Omnis) Gif. & Par. *omnium*.

v. 681. Limen inimus) Gif. Par. al. *lumen adimus*.

v. 685. Hunc versum nothum censent Lamb. & Gassend. nec adamat Creech.

v. 694. Oppressus sub dente e frugibus) Omnes Codd. *oppressus subitis e frugibus*: unde quidam *subito de frugibus*: Faber *subitis offraclibus*. Voss. *subitis affriclibus*. Creech. *expresus subito de frugibus*.

v. 700. Tanto quaeque) Faber *tanto nempe*. Sed MSS. Preig. *tanto cuique*.

v. 710. Peritat) Al. *periit*.

v. 717. Sinceris membris) Faber *sincera ex membris*. Recte.

v. 723. Privas) Preig. *priva si*.

v. 736. Cum) Faber *quod*. Bene. olim enim ita scriptum; inde *quom*, & tandem *cum*.

v. 745. Inque genuntur) Ita Lambinus. Codd. tamen *ingenioque*. *Ingenerascunt* habet aliquid latius, & quod ad speciem magis pertinet; at *ingenuntur* ad singularia, seu individua, ut vocant. Faber.

v. 747. Toto) Alii *quoque*, ut & vers. 765. Probat Creech.

v. 758 & 759. Hos versus delet Creech.

v. 767. Confugient) Gif. Par. al. *confingent*. Lamb. Gaffend. Creech. *non fugient*, i. e. non poterunt negare. Ferri tamen potest *confugiunt*.

v. 772. Hunc versum quidam Codd. non agnoscunt.

v. 776. Sunt immortali) Gif. & Par. *sunt jam immortali*.

v. 790. Longius) Al. *longiter*.

v. 794. In eodem homine, atque in eodem vase) Faber legit *in toto homine, aqua ut in toto vase*. Mox pro *maneret* alii *manere*. Utrumque displicet Creech. cui rejiciendus potius videtur versus, qui nihil profecto hic loci agit.

v. 814. Fungitur) Ita Lamb. reposuit pro *frangitur*, quod male habent alii.

v. 818. Diffugiat) Gif. Par. al. *diffugiant*.

v. 824. Proruere) MSS. *corruere*. Sed Lamb. edidit *proruere*, quoniam *corruere* non usurpatur *ἐνεργητικῶς*.

v. 831. Lethalibus) Alii *vitalibus*, inepte: ut & *plena salutis* in seq. versu.

v. 836. Praeter enim quam quod) Fayus *praeter enim quod sum*, quod & aliquando placebat Lambino.

Ibid. Morbis tum corporis aegrit) Gif. & Par. cum Lamb. *morbi est, cum corpori aegre est*. Al. *morbi est, cum corpus aegrotat*.

v. 839. Admissa annis) Al. *admissa malis*: al. *male admisissis*. Male.

v. 847. Auris) Gif. & Par. *oris*.

v. 848. Fuit sub utrorum regna) Ita recte Lamb. Codd. *fuere utrorum ad regna*. Unde Gif. *fuere utrorum ad regna*.

v. 863. Repetentia) Gif. Par. al. *retinentia*. Al. *repentia*. Sed praeferenda est Lambini emendatio *repetentia*.

v. 871. Deprendere) Lamb. Gif. Par. *reprehendere*.

v. 874. Quoi forte) Voss. *si forte*.

v. 875. Cum male) Alii legunt *cui male*.

v. 876. At quoniam) Alii MSS. & edd. *id quoniam*.

Ibid. Im, prohibetque) Quidam Codd. *esseque prohibet*, quod aptius videbatur Salmasio.

v. 878. In quibus & nunc nos sumus) Al. *quibus aegri nunc sumus*. Inepte vero Gif. e suis Codd. *quibus e nunc nos sumus*.

v. 881. Differre) Lamb. *referre*.

v. 883. Miserarier) Al. *indignarier*; male, iudice Creech.

v. 885. Aut flammis interfiat, malisve) Creech. *aut interfiat morsu malisve*. Sic & prisca exempll. Pii.

- v. 889. Et inde) Alii *abunde*.
 v. 894. Vindicat) Alii *dividit*, probante Creech.
 v. 910. Factis tibi fortibus esse, tuisque) Alii *factis florentibus esse cuiquam*. Gif. & Par. *factis florentibus esse tuis*. Quos versus quis ferat?
 v. 911. Miser! o miser!) Gif. Par. Nard. al. *misero misere*.
 v. 914. Infidet rerum insuper) Al. *rerum superinsidet*.
 v. 922. Ab hoc) Gif. *ob hoc*. forsan melius.
 v. 927. Homullis) Faber *homulli*.
 v. 928. Fuerit) Creech. *fuerint*.
 v. 930. Torreat) Lamb. *terra*. frustra.
 v. 931. Rei) Al. *res*.
 v. 934. Hunc versum sequenti subjicit Salmasius: & pro *supremum* legit *suprema*. Al. *supremo*.
 v. 956. Nec) Al. *non*.
 v. 962. Hunc versum quidam improbe rejiciunt.
 v. 967. Barathro) Gif. Par. al. *barde*. Al. *baro*. Heinf. *balatro*.
 v. 979. Decidit) Gif. Par. Nard. al. *deditur*.
 v. 982. Quam nunc) Al. *quam tu*. Gif. *quam quae*.
 v. 1001. Dispensis) Ita optime reposuit Lamb. pro *dispersis*, quod Gif. Par. al. male exhibent.
 v. 1007. Cuppedine) Gif. e Codd. *torpedine*. Sed non est acuta *torpedo*, qua *curae scindant*.
 v. 1028. Luela) Al. *numella*. vid. Varr. L. 2. de R. R. Columell. L. 7. & Plaut. in *Afinar*.
 v. 1038. Lumina sis oculis etiam) Frustra quidam legunt, *lumina sic etiam solis*.
 v. 1044. Super ire) Gif. & Par. *superire*, antique pro *superare*.
 v. 1045. Aquis insultans) Ita recte Lambinus. Gif. legit *equis insultans*, probante Salmas. Quasi id ageret Lucretius, ut sciremus Xerxem Hellesponto juncto tam equites quam pedites trajecisse.
 v. 1050. Unus Homerus) Al. *avus Homerus*, imperite.
 v. 1053. Memorem) Gif. Par. al. *memores*.
 v. 1055. Ipse Epicurus) Quidam huc retrahunt praecedens *ipse*, ita ut sit *ipse ipse Epicurus*: & pro *lumine* legunt *limite*.
 v. 1057. Praestinxit) Salmas. e scriptis *restinxit*.
 v. 1068. Et -- cognoscere) Al. *e -- quoque noscere*.
 v. 1091. Certa quidem) Al. *certe equidem*. minus bene.

v. 1098. Vehat) Quidam *ferat*.

v. 1101. Delibrare) Gif. Par. Nard. *delibare*, i. e. detrahere de tempore. Recte.

IN LIB. IV.

v. 9. Lepore) Quidam Codd. *liquore*. imperite. cf. I, 29.

v. 17. Tactu) Al. *paſſo*: al. *facto*. Gif. conj. *tractu*, i. e. hauſtu. Non tanti eſt.

v. 24. Perſpicias) Vulg. *percipis*.

v. 25. Perſentis) Lamb. Gif. Par. *praefentis*. Male.

v. 31. Comta) Faber *côpta*, ut & lib. III, 260.

v. 47. Corpore) Recte Lambinus Gifanium cum ſuo *cor-tice* e Codd. deſumto caſtigat.

v. 56. Veteres) Al. *teretes*; & mox *aetate* pro *aſtate*. fruſtra.

v. 61. Haec quoniam) Al. cum Lamb. *quae quoniam*.

v. 64. Hiſcendi) Ita ex optimis Codd. Lamb. & vani ſunt qui *oſtendi* praeferunt.

v. 67. Veterem & formae) Al. *ſolitam* & *formae*. Quidam & *conformem* ſ. & *conſimilem formae*. Gif. & Par. & *con formae*.

v. 69. Et ſunt) Gif. & Par. *ut ſunt*.

v. 70. Nam certe jaci, atque emergere) Gaſſend. *nam jacier certe* &c. Gif. & Par. *nam certe jacier ac tergeri*. Al. *nam detergeri atque emergere*. Hav. *nam certe facile impertiri*.

v. 82. Cum corpore) Al. *ceu corpore*.

v. 85. Certa) Al. *caeca*; male.

v. 125. Ciebis) Al. *movebis*. Voſſ. *revolvas*.

v. 126. Quamprimum noſcas) Voſſ. e veteris ſcripturae veſtigiis, *quin potis es noſcas*.

v. 139. Aëra mulcenteis motu) Al. *aëre mulcentes motum*. Gif. Par. al. *aëra mulgentes motum*, i. e. impellentes, l. agitantes. Al. *mulcantes*, i. e. verberantes. Decem hi verſus in Codd. miſere turbati ſunt. In aliquem ſaltem ordinem redegit Lambinus: forſan non in optimum. Verſum igitur 143 *Inde alios trahere* &c. loco ſuo motum, verſui 138 ſubjungas, & cum Gaſſendo legas: *Inde alios trahere atque inducere nubila nimbos*. Nihil tamen muto. Creech.

v. 144. Genantur) Ita Lambinus. Gif. Par. al. *gerantur*. Item verſ. 155. & verſ. 160. *geruntur*.

v. 152. Accidit) Gif. Par. al. *occidit*: quae quidem ferri poteſt lectio, ſed altera probabilior.

v. 159. Texturas) Meursius *exturas*.

v. 167. Queiscunque obvertimus oris &c.) Al. *quocunque obvertimus, illuc Res tibi respondent*. Turneb. *quoicunque obvertimus acris*. Lamb. *maluit quoicunque obvertimus orae, l. quacunque obvertimus oram*. Quidam vero, *quocunque obvertimus, omneis Res tibi respondent*.

v. 170. Foede) Gassend. *saepe*.

v. 180. In quemcunque) Gif. Par. al. *in quem quaeque*, probante Creech.

Ibid. Numine) Alii legunt *momine*.

v. 194. Parvola) Faber *plurima*. Sed non opus est ista emendatione, si *parvola* non voci *causa*, sed *simulacra* jungas. vid. v. 66.

v. 200. Ex alto in terras) Quidam legunt *ex altoque foras*. forsan rectius, iudice Creech.

v. 208. Multiplexque) Gif. Par. al. *multiplicisque*.

v. 216. Ad terrarum accidat) Al. *in terrarum incidat*.

v. 217. Mitti haec) Gif. Par. al. *minima haec*.

v. 219. Odores) Al. *obortu*, imperite. Ceterum Lamb. hunc versum subjungit versui 221.

v. 221. Circum) Preig. *propter*.

v. 222. Auras) Gif. & Par. *per aures*.

v. 230. Et sentire sonorem) Recte sic: & idipsum agnovit Lamb. qui aliquando legit *exaudire sonorem*. Gif. tamen *sentire sonare*.

v. 249. Omnis) Ita necessario legendum. Lamb. *omnes*.

v. 256. Quale sit) Creech. *mallet quali' sit*.

v. 261. Privam) Lamb. *primam*. frustra. *Privam* enim rectius opponitur voci *universum* v. 263. & cf. III, 390.

v. 264. Aliquae) Al. *aliqua*.

v. 271. Remota) Gif. & Par. *remota*. perinde est. *Semota* vero rejice,

v. 275. Is quoque enim) Gif. Par. *ipse etenim*.

v. 276. Posteis) Gassend. *positus*.

v. 290 *sqq.* Hos tres versus delendos censet cum Lamb. Creech. Sane hic loci otiosi sunt.

v. 294. Fit ut in) Muret. *fit uti*.

v. 298. Cretea persona) Al. *cerea persona*. male. Lamb. *mallet creffam. s. creteam personam*.

v. 299. Fronte) Quidam legunt *forte*.

v. 304. Sexve ut) In quibusdam scriptis & edd. est *sex ut*.

v. 311. Inde retrorsum reddit se) Gif. & Par. omittunt *se*.
Quidam Codd. *inde retroversum redit*.

v. 322. Illinc) Lamb. *illuc*, quae lectio admitti non potest.
Ibid. Reverti) Gassend. *remitti*.

v. 326. Tendere) Al. *intendere*. Gif. & Par. *cernere*.

v. 337. Pingunt) Gassend. *tingunt*.

v. 349. A luce) Lamb. Gif. Par. *e luce*, comprobante Creech.

v. 353. Conjecta) Lamb. & Par. *contecta*, contradicente
vers. 347. ubi vox *adaperta* legitur.

v. 362. Quasi tornata ut) Ita Lambinus. Gif. Par. al. *quasi
ut ad torum*.

v. 377. In ignem lana) Scaliger Observ. ad Tibull. legit
carmine lana, ut edidit Par. Carmen autem est instrumentum
lanificum.

v. 399 sq. Idem Apparent, & longe divolsi licet) Quidam
Codd. haec non agnoscunt, & Lamb. rejicit.

v. 421. Huic versui iniquus est Lamb. & rejicit. Faber emen-
dat, legitque : *Corpora mirando sub terras abdita pacto*. Al. vero :
Corp. mirandi sub terras abdita coeli. Gif. & Par. *Corp. mi-
rande &c.*

v. 430. Longa) Gif. Par. al. *longe*, i. e. procul.

v. 438. In portu) Creech. *in ponto* : quia navigia in portu
non obnituntur undis.

v. 447. Nubeis) Gif. Par. Nard. al. *nimbos*.

v. 448. Quam quo) Quidam Codd. *ac vera*.

v. 450. Pressit eum, quodam) Gif. & Par. *pressit ; cum
quodam*.

v. 452. Florentia) Al. *flagrantia*. frustra.

v. 460. Conclusoque loco) Gif. in marg. *conclusique loco*.

v. 469. Egregius) Alii Codd. *aegrius est*. Rectius, iudice
Creech. Ceterum hunc & seq. versum Lamb. *ὀβελίζει*, quod
minime probandum.

v. 470. Addit) Al. *abdit*. male.

v. 472. Qui) Al. *quo*. Gassend. *quom*.

v. 473 sq. Hos duos versus omnes Codd. agnoscunt, su-
spectos tamen habet Lamb. tandem vero legit, *Hunc igitur
contra quidnam contendere curem &c.* Mox pro *instituit* Gassend.
mallet *insistit*. Gronov. vero *in statuit* : quam lect. duo MSS.
Voss. confirmant.

v. 475. Hoc quoque uti) Gassend. *hunc quoque ubi*.

v. 481. Sensus) Gif. & Par. *sensibus*. imperite.

[v. 507. Quaequam) Gif. & Par. cum Gassend. *quaeque*,

v. 531. Praeterradit enim vox) Al. MSS. *praeterea radit vox*.

v. 536. Hunc versum rejicit Lambinus. At Creech. retinendum censet, quod ad rem facit, & commodam explicationem patitur. Pro *viis* al. legunt *suis*.

v. 550. Retrocita cornua) Hunc versum Lucretio abjudicat Lamb. Al. legunt *retrocita barbara*. Voss. *berecynthia barbara*, i. e. tibia Phrygia.

v. 551. Mirifica circa h. l. variantium lectionum multitudo est. Quidam legunt

Vallibus & validis ne tortis ex Heliconis.

Alii

Vallibus & cycni nece detorti ex Heliconis.

Alii

Et gelida cycni nece torti ex antro Heliconis.

Vulg. debetur Lamb. quem sequitur Faber. Sed loco *orti* substituit *corti*. Voss. tandem legit

Et validis cycni torrentibus ex Heliconis.

v. 564. Neque hilum) Ita recte Lamb. quamvis aliorum tam *illa* quam *illam* recipi potest.

v. 583. Iterabant dicta referre) Codd. *iterabant dicta referri*. Pro *iterabant* Faber mallet *tradebant*.

v. 602. Conloquimur &c.) Gif. & Par. e Codd. *Conloquium clausis foribus quoque saepe tenemus*. Versum subditivum esse affirmant Lamb. & Fab. Sed omnes Codd. agnoscunt: & rectius cum al. *cum loquimur* legendum.

v. 606. Travolat) Gif. & Par. *trameat*. Al. *qua traviat*. perinde est.

v. 619. Haec, queis) *Nec, queis* cum Fabro legit Creech.

v. 631. In fine palati) Voculam *in* delet Palmer.

v. 650. Generatim) *Variatim* legendum esse multis contendit Faber. frustra.

v. 651. Circumcaesura) Gif. Par. al. *circumtextura*. Sed *circumcaesura* utitur Arnobius, & Lucretius ipse III, 220.

v. 679. Volvat) Ita melius, quam *solvat*.

v. 685. Promissa) Al. *permissa*; ut v. 692 *permitti*.

v. 692. Alio -- alter) Faber *illo -- ille*, quia de duobus agitur, ubi non potest dici, *alter est major alio*.

v. 699. Atque recedere) Ita Codd. Lambinus tamen mavult *ac decedere* s. *atque excedere*.

v. 701. Conlabefacta) Sic L. I, 493. Gif. & Par. vero *concalefacta*.

v. 708. Decurrit) Vett. libb. *decurrunt*.

- v. 733. Percipiunt) Gif. & Par. *percutiunt*.
 v. 735. Sensumque) Faber *mentemque*, probante Creech.
 v. 742. Et quae consistunt &c.) Quidam Codd. & edd. &
quae consistunt &c. Lamb. *partim quae constant ex harum* &c.
 v. 745. Convenit) Gif. Par. *concurrit*.
 v. 746. Haerescit) Al. *accrescit*.
 v. 754. Oculis) Quidam MSS. & edd. *illi*.
 v. 765. Reddita vitae jam mors) Salmas. *reddita vita* &c.
 consentientibus Codd. Voss. Faber *reddita vitae jam pausa*.
 v. 767. Effecti) Leg. *effecti*. Sic II, 155. Al. *affecti*.
 v. 770. Dissentit) Creech. conj. *discernit*.
 v. 777. Huic versui Codd. subjungunt,
Tanta est mobilitas, & rerum copia tanta,
Tantaque sensibili quovis est tempore in uno
Copia particularum, ut possit suppeditare.

Sed spurios censet cum Lamb. Creech.

- v. 778. Quaeruntur) Pius *quaerendum*.
 v. 779. Exponere) Fay. *expandere*. perinde est.
 v. 792. Oculis) Creech. *ollis*.
 v. 793. Madent) Ita Codd. & recte. Alii tamen *valent*.
 v. 796. Cum sentimus id: ut cum &c.) Gif. Par. al. *consen-*
timus, id est, cum &c. Sed ejicit Lamb. nec revocat Creech.
 v. 815. Frustramur & ipsi) Cod. Voss. *frustraminis ipsi*.
 v. 821 sq. Illud in his rebus vitium &c.) Gif. Par. al.
Illud in his rebus vitium vehementer inesto,
Effugere illorumque errorem praemeditemur.

Alii

Illud in his rebus vitium vehementer vise
Effugere, errorem vitareque praemetuenter.

Faber

Illud in his rebus vitium vitare memento,
Effugere illorumque errorem praemetuenter.

Quidam

Illud in his rebus vitium vehementer nosse
Et fugere errorem, vitareque praemetuenter.

Subaudito oportet. Nardius denique

Effugere errorem illorum, qui haec praemeditantur.

Sed de his litigent Grammatici.

- v. 823. Ne facias) Gif. & Par. *qui faciunt*.
 v. 859. Plurima) Faber *pluria*, non probante Creech.
 v. 876. Varieque) Ita melius, quam *vareque*, quod quidam
 Codd. exhibent,

v. 894. Hinc) Faber *his*.

v. 895. Corpus uti, ut navis) Gif. & Par. *corporis ut haec navis*; inepte.

Ibid. Velis) Gassend. optime conj. *remis*.

v. 902. Unum) Gif. & Par. *una*, sc. manus. Al. *unus*, sc. navis rector.

v. 912. Discedas) Al. *discedant*. Sed vulg. melius.

v. 926. Caeco) Ita Codd. & recte. Al. *tecto*.

v. 932. Tundier) Haec vera est lectio, ut v. 955. *confusa*. Al. *trudier*.

v. 934. Aut seta, aut conchis) Gif. & Par. *aut etiam conchis*. Al. *aut cute conclusae*.

v. 946. Aditus) Gif. & Par. *coitus*. Sed Lambini conjectura praestat Gifanii Codicibus.

v. 950. Procumbunt) Gif. *procubant*, ut luxatus versus luxatis poplitibus conveniat. Perperam. Turneb. *cubant pro*. Alii autem legunt *cubanti*, & subjungunt

Saepe etiam summittuntur, viresque resolvunt.

Alii

Saepe tama summittuntur, viresque resolvunt.

Sed Lamb. legit *procumbunt*, & versum *Saepe &c.* rejicit.

v. 963. Leges) Sunt qui legant *lites*.

v. 965. Cernere bellum) Gif. *degerere bellum*, pro *gerere*.

v. 973. Huic versui voculam *at* praeponit Gif. cum Par. Male.

v. 987. Hunc versum rejiciunt Interpp. retineri tamen posse judicat Lamb. si legatur,

Tunc quasi carceribus patefactis tempore puncto.

Sed Hav. hunc & antec. ita emendat & in ordinem redigit:

Spirareque saepe;

Haud, quasi carceribus patefactis, stare quiete,

Et quasi de palma summas contendere vires.

v. 994. Erroribus) Ita Turnebus. Gifanii Codd. *terroribus*. Male. Quid enim terreat canes, vestigia ferae persequentes?

v. 996. Hunc versum postulante sententia inseruit Lamb.

v. 999. Semina eorum) Rectius cum Gif. Par. al. leg. *semniorum*, s. quod Creech. mallet, *semina rerum*.

v. 1020. Pusi) *Pusi, Puri, Pueri*, legi potest: eadem enim omnium significatio.

v. 1026. Quoque) Gif. & Par. *quoique*.

v. 1030. Fluminis) Gif. *feminis*, s. *fleminis*.

v. 1040. Huic versui quidam subjiciunt,

Incitat irritans loca turgida semine multo. Frustra.

v. 1042. Hunc & duo sqq. versus eradit Lamb. qui tamen ad rem facere, & non indigni Lucretio videntur.

v. 1051. Nomen) Creech. bene conj. *numen*.

v. 1053. Fervida) Gif. Par. Nard. al. *frigida*, contra Codd. antiquos, & sententiam Lucretii.

v. 1057. Absterrere) Gif. Par. *abstergere*.

v. 1059. Conversum unius amore) Faber cum quibusdam Codd. *conceptum unius amorem*. Recte.

v. 1061. Post hunc versum inserit Gassend.

Quod cupido affixum cordi viviscit, ut ignis.

v. 1081. Coram) MSS. *totum*.

v. 1089. Tenuia, quae vento &c.) Gif. Par. *Tenuia, quae vento spes captat &c.* Faber *Tenuia, quae venti suevit raptare procella*. Sed versum, vel ita emendatum, rejice cum Lamb. & Creech.

v. 1098. Flore fruuntur) Lamb. *flore juvantur*. Gif. *flore utuntur*. Palmer. *flore luantur* (λύονται). Sed Creech. stat pro vulg. quo sane nihil facilius latinusve.

v. 1108. Rupit) Edd. ante Creech. *erupit*.

v. 1118. Unguenta) Faber *unioque*, l. *fibulaque*, l. *Tyrrhena*: nam *unguenta* locum hic habere nequeunt.

v. 1136. Aperto) Voss. *aperto*.

v. 1150 sqq. Hos tres versus deleri vult Lamb. contradicente Fabro.

v. 1155. *ia*) Sive *μία* legas, nihil interest.

v. 1173. Venientem) Alii *veniens*, probante Creech. Faber conj. *vel venti*.

v. 1192. Subat, ardet) Al. *subito ardet*.

v. 1196. Non) Melius cum Gif. leg. *cum*.

v. 1202 sq. Semen forte virile Feminea commulxit &c.) Salmas. *semine, forte virilis Femina vim vicit &c.* Gif. & Par. *Femina immulsi*.

v. 1218. Nihilo minus) Gif. Par. al. *nihilo magis*.

v. 1264. Clunibus) Faber *crissans ipsa*.

v. 1267. Seminis ictum) Faber *semini' jactum*. Recte.

v. 1268. Idque sua causa) Lamb. *sicque sua causa*, l. *atque*: Faber *hacque ipsa causa*.

v. 1279. In longo) Gif. e Cod. *id longo*.

IN LIB. V.

v. 3. Qui fundere laudes) MSS. constanter habent *finger*,
Lucretius,

1. *fundere*. Gif. tamen legit *pingere*. Faber *quis* i. e. *queis fingere*.
 v. 8. Ille fuit) Gif. Par. al. *ipse fuit*.
 v. 45. Tunc ingratis) Gif. *est ingratis*. Al. *sunt ingratis*.
Ibid. Insinuandum) Voss. *se insinuant dum*.
 v. 56. Nunc rationes) Al. *dum rationes*. Forſan melius;
 iudice Creech.
 v. 117. Aeterna manere) Quidam Codd. *aeterna meare*.
 v. 124. Sic ſunt indigna) Alii *quae ſint indigna*.
 v. 129. Nec in aequore) Al. *non aequore*, ut III, 786.
 v. 135---138. Quatuor hos verſus huc cum aliis temere
 translatoſ conjicit Faber. Sed ad rem aequae ac reliqui faciunt.
 v. 155. De corpore) Lamb. *pro corpore*.
 v. 164. Summam) Al. *ſumma*. Lamb. *fundo*.
 v. 174. Amorem accendere) Al. *amore accendere*.
 v. 181. Eſſe creatum) Al. *eſſe creato*, ut v. 177 *eſſe creatis*.
 v. 187. Creandi) Lamb. *creando*, comprobante Creech.
 v. 188. Multa modis multis) Lamb. Gif. Par. al. *multi-*
modis multis.
 v. 195. Genitur) Gif. Par. Nard. al. cum MSS. *geritur*.
 v. 202. Avidam) Marull. *aliam*. Bene: niſi malis cum
 Creech. *habitant*; neque enim inſolentius *montes habitant*,
 quam *ſylvae poſſident*.
 v. 222. Apportant) Lamb. *important*. Sic III, 825, & in-
 fra v. 370.
 v. 225. Vitali) Ita Muret. dum Codd. *vitaï*.
 v. 230. Nec crepitacula eis opus ſunt) Quidam Codd. *nec cre-*
pitacula eis opus eſt. Rectius. Sic Plaut. *Puero opus eſt cibum*.
 v. 240. Debet tota eadem) Gif. Par. *debet eodem omnis*.
 v. 258. Alid auget) Lamb. Gaſſ. al. *alit*, *auget*.
 v. 261. Limatur) Al. MSS. & edd. *libatur*, melius.
Ibid. Recreſcit) Gaſſend. *ſeneſcit*.
 v. 309. Feſſa fatiſci) Faber *fiſſa fatiſci*.
 v. 312. Hunc verſum delendum cenſet Faber.
 v. 313. Cedere proporro &c.) Gif. Par. al. *Quaerere pro-*
porro ſibi cunq̃ue ſeneſcere credas, i. e. ut credas, ea quaerere
 ſibi aliquando ſeneſtutem. Conſentiunt quaedam MSS. Faber
 conj. *Omniaque ut porro, ſubitoque ſen. credas*. Sed melior vul-
 gata lectio.
 v. 348. Magnasque) Gaſſend. *tristeſque*.
 v. 362. Summarum) Gaſſend. *ſummaï*.
 v. 363. Quis) MSS. Hav. *qui*.
 v. 396. Regnarit) Gaſſend. *ſuperarit*.

- v. 397. Ambens) Al. *ambiens*.
 v. 399. Terrasque per omneis) Gassend. *terrasque perussit*.
 v. 407. Vera est animi) Vett. libb. *vera nimis est*, probante Creech.
 v. 413. Ut fama est hominum, &c.) Gif. Par. Nard. al. *ut fama est, hominum multos quando obruit undis*. Voss. *multas* (i. e. crimina hominum, s. impios homines) *quando obruit undis*. At quid hic loci Lucretius cum criminibus hominum? Profecto Epicureus nunquam credidit istas aquas ad eluenda hominum peccata fuisse terrarum orbi immixtas. Cr.
 v. 416. Imbres) Gassend. *nubes*.
 v. 419. Solisque & lunae) Gif. Par. al. *solis lunae*.
 v. 430. Tandem ea conveniant, quae ut convenere repente) Al. *tandem conveniunt* (al. *conveniant*) *ea quae conjuncta repente*: & melius. vid. II, 1060.
 v. 431. Saepe) Faber *nempe*; quae emendatio nulla est. vid. II, 1061.
 v. 452. In medioque imas) Turneb. *in medio, atque imas*.
 v. 460. Signifer) Quidam Codd. *ignifer*.
 v. 465. Ipsa quoque) Al. *ipsaque ut*.
 473. Hunc versum delet Lamb. parenthesi includunt Gif. & Par. delet item Creech. Pro *inter utrosque* Faber legit *astro- rumque*. Sed nulla est haec emendatio. Cf. Creech. ad h. l.
 v. 477. Viva) Fayus *bina*.
 v. 480. Moveantur) Al. MSS. & edd. *moveant nos*.
 v. 483. Suffudit) Al. *suffodit*.
 v. 508. Ponti mare) Ita recte Lamb. qui etiam conj. *tantum mare*. Gif. *ponto mare*, i. e. in ponto mare. Absurde.
 v. 513. Extraque tenere) Al. & *utraque tenere*.
 v. 515. Aeterni) Faber *alterni*.
 v. 522. Volvunt se immania) Tò *se* Creech. delendum censet. Pro *immania* alii legunt *inania*.
 v. 533. Quae vegeat motum signis) Marullus *qua vigeat motus* &c. Al. *quae vegeat motu insignis*.
 v. 539. Sidit) Gif. Par. al. *vivit*. Male.
 v. 546. Cui quae adjaceat) Gif. Par. *quid quae adjaceat*.
 v. 548. Objecta) Quidam libri *adjecta*.
 v. 561. Quis potis est) Faber *quid potis est*.
 v. 569. Illa ipsa intervalla nihil) Gif. Par. *nihil visus intervalla*.
 Ibid. Limant) Al. *libant*.
 v. 572. Loca tingunt) Al. *loca fulgent*.

v. 573. Filumque) Gif. *sublime*, quod ferri potest. Al. *il-
limque*, antique, pro *illic*. frustra.

v. 588. Perparvum) Gassend. *perpetuum*.

v. 589. Cum longius) Al. *quo longius*.

v. 597. Flumen) Al. *lumen*. fortasse melius.

v. 608. Accipere) Sic VI, 149. Gif. & Par. tamen *accen-
dere*.

v. 635. Revisunt) Alii *recurrunt*. Sed *visere ad*, & *revisere
ad* optimi auctores, & ipse Lucretius VI, 1236 & alibi.

v. 650. Extima coeli) Al. cum Turneb. *ultima coeli*. pe-
rinde est.

v. 656. Defert) Quidam Codd. *differt*, i. e. late spargit.

v. 675. Non nimis incertis) Faber *non minus haec certis*.

v. 676. Hunc versum delet Faber, & in sequenti legit *Nam-
que uti res mundi &c.* At Creech. retinet, & pro *namque ubi
sic fuerunt* legendum conj. *namque uti sanxerunt*.

v. 678. Consequa natura 'st jam rerum &c.) Gronov. ex
vet. Cod. *consequiae quoque rerum sunt &c.*

v. 719. Globus ut, si forte, pilai) Douza filius *globus ut
sit forte pilai*.

v. 722. Donicum eam) Gif. Par. al. *denique eam*.

v. 725. Luciferam partem) Douza fil. *dimidiam partem*.

v. 732. Abolescere) Gif. & Par. *aborisci*. Gassend. *aboriri*.

v. 734. Difficile 'st) Faber *id facile 'st*, improbante Creech.

v. 746. Ac dentibus algus) Al. *accentibus algi*, eamque
lect. male praefert Fayus.

v. 749. Cum fieri possint) Lamb. ex 2 MSS. *cum florere
queant*.

v. 762. Oppressum solem super ipsa) Lamb. *oppressum sub
solem ipsa*. male.

v. 769. Pererrat) Gif. Par. al. *peragrat*. Al. *per exit*.

v. 798. Adulto) Al. MSS. & edd. *adulta*.

v. 809. Ibi) Lamb. *ibus*, pro *iis*.

v. 837. Androgynum &c.) Heins. ad. Claud. Phoen. legit
Androgynen inter neutra, atque ab utroque remotum. Mittimus
aliorum emendationes. Versus spurius est, & omnino delendus.

v. 839. Multa) Alii *muta*: & venustius.

v. 844. Absterruit) Gif. & Par. *absterguit*.

v. 848. Producere) Al. *procudere*.

v. 850. Qua) Al. *quae*. Et versu seq. --- *habere*, *Mutua
queis nestant inter se gaudia uterque*.

v. 856. Mobilitas) Barthius conj. *nobilitas*. male. vid. v. 861. ubi *fuga*.

879. Hinc illinc par vis &c.) Ita Turneb. nec incommode. Alii aliter. Faber *hinc illinc par vis ut partibus esse potis sit*. Quidam *hinc pars ut non sit, pars illinc esse potis sit*.

v. 883. Lactantia) Vossius ad Catull. *laetantia*.

v. 890. Rapidis) Creech. cum Heinſio *rabidis*.

v. 892. Discordia) Creech. *diſſortia*.

v. 894. Projiciunt) Ita Lamb. Al. Codd. & edd. *proficiunt*.

v. 899. Flamma quidem vero) Al. *ignea flamma quidem*.

v. 912. Ponere) Alii *pandere*.

v. 921. Res sic quaeque --- & omnes) Gif. Par. al. *sed sic quidque --- & omnia*.

v. 930. Traetabant) Al. *tolerabant*.

v. 932. Molirier) Aliis non displicet *mollirier*.

v. 945. Claricitat late) Haec est Sim. Boyſii conjectura plausu dignissima. Al. *clare citat ad se*, l. *clarior accitat*.

v. 946. Noctivagi) Ita melius quam *nota vagis*.

v. 968. Sylvestria) Gif. & Par. *sylvestribus*.

v. 973. Respectabant) Faber *exspectabant*. At Creech. *mallet resupinabant*.

v. 983. Setigeri) Al. *spumigeri*.

v. 987. Labentis) Ita Muret. Codd. *lamentis*.

v. 1000. Sed temere, incassum mare &c.) Codd. *Sed temere, incassum, frustra mare saepe coortum*. Voss. ad Catull. *sed temere, incassum, flustro mare saepe coortum*. frustra.

v. 1001. Ponebat) Al. *miscebat*.

v. 1037. Vixdum cum ipsis sunt) Gif. & Par. *vix etiam cum sunt*. Lamb. *Vix dum etiam cum sunt*, l. *vix dum eis cum sunt*.

v. 1063. Fremunt) Ita recte legitur, nec admittendum est Nonii *tremunt*: rejiciendum vero, licet mille Codd. exhibeant, Gifanii *premunt*. Cr.

1067. Jactant) Al. *lactant*.

Ibid. Petentes) Voss. *patente*.

v. 1068. Teneros) Faber *veros*, improbante Creech.

v. 1098. Et micat) Lamb. Gif. al. *emicat*.

v. 1111. Viresque vigeabant) Faber *viresque vigentes*.

v. 1130. Hunc & sequentem versum deleri vult Creech.

v. 1142. Docuere) Creech. conj. *didicere*.

v. 1150. Hunc versum post v. 1152. ponendum censeo Creech.

v. 1158. Procraxe) Al. *protraxe*, pro *protraxisse*.

v. 1163. Sanus & integer est versus; quem Faber spurium putat, l. ita mutandum: *Quae nunc in cunctis fumant arisque focisque*.

v. 1176. Et manet omnino, & quod) Gif. & Par. & *tamen omnino*, quos: qui quid velint ipsi videant. Alii & *manet omnino*, quos.

v. 1189. Severa) Gassend. *serena*.

v. 1208. Deum nobis) Pro *nobis* Faber substituit *endo polis*, in coelis. Sed ista audacior est conjectura, & *tibi*, *sibi*, *vobis*, *nobis*, &c. pro libitu inferebant vet. poetae. Cr.

v. 1213. Et tanti motus &c.) Al. & *taciti motus* &c. perinde est. Faber *Hunc tanti motus possint sufferre laborem*.

v. 1252. Altis) Al. *altas*, minus bene.

v. 1265. Sylvasque excidere) Creech. *quibus sylvas caedere*.

v. 1266. Materiem laevare, dolare &c.) Creech. *materiamque dolare*, & *laevia reddere*. Perinde est. Gif. & Par. *materiemque dolere*, *laevare* &c.

v. 1289. Serebant) Al. *ferebant*, i. e. inferebant. At Tacitus *proelia ferere*: Livius *pugnam conferere*: Plautus *pugnos ferere*.

v. 1296. Reppertum) Alii *armatum*, probante Creech.

v. 1297. Dextraque vigere) Gif. & Par. *vegere*, i. e. incitare, impellere. Quasi dextra equos equites impellant! Faber *virgave viere*.

v. 1299. Bijugo) Faber *bijugos*, quae felicior est conjectura.

v. 1307. Moenere) Al. *moenera*, l. *munera*.

v. 1309. Parthi) Al. *partim*.

v. 1314. Hunc versum abesse velit Faber. Alibi legitur lib. II, 632, sed suo loco, & una voce variat.

v. 1318. Petebant) Gif. Par. al. *patebant*.

v. 1319. Diripiebant) Turneb. *deripiebant*.

v. 1320. Deplexaeque) Al. *depexae*, i. e. horridae. Al. *devexae*, i. e. pronae & deorsum ruentes. Mox pro *vinclos* Gif. & Par. *victos*.

v. 1326. Posteriores multi, utrumque versum Lambinus veruto conficit; nec illum crudelem censet Creech.

v. 1338. Boves Lucae) Lamb. *boves lectae*. At Gif. e Codd. *boves templis*.

Ibid. Male *maetae*) Al. *male caesae*, quae lectio est Codd. Gifanii.

v. 1339. Fera facta) Lamb. *fera fata*.

v. 1340. Sic fuit) Quidam MSS. *si fuit*.

v. 1347. Ipsique perire) Nonnulli libri *ipsique perirent*.

v. 1350. Tela parantur) Codd. & Gif. *tela paratur*. Tela enim aliquando significat ipsum instrumentum textorium, cui accommodatur tela.

v. 1359. Hunc versum spurium esse monet Faber.

v. 1390. Omnia cordi) Faber *otia cordi*. venuste. Voss. ad Catull. *omnia chordae*, quia post satietatem cibi nihil hominibus aequae placeat ac musica, utpote quae tunc sit τὰ πάντα. Priorem lect. praefert Creechius.

v. 1398. Coronis) Gif. Par. al. *corollis*.

v. 1420. Distractum) Al. *distractam*, int. vestem : & in seq. versu *disperiisse*. Sed hanc lectionem sequentia *neque in fructum &c.* non patiuntur.

v. 1427. Signisque ingentibus) Gassend. *gemmisque insigniter*.

v. 1440. Discretaque) Gif. Par. al. *descriptaque*.

v. 1441. Velivolum) Gif. cum sequacibus *velivolis*.

Ibid. Navibus pandis Ita bene Lamb. e quibusdam Codd. Gif. & Par. *navibus ponti*. Al. MSS. *propter odores*, quod nemo intelligat. Voss. conj. *Protei ad oras*. frustra.

v. 1455. Videmus) Alii *videbant*. imperite.

I N L I B R. VI.

v. 1. Frugiferos) Al. *frugiparos*.

v. 10. Hunc versum delet Lamb. quoniam *vitam tutam consistere* nullo modo dici possit : & exempla Gifanii ab hac significatione τοῦ *consistere* prorsus aliena esse affirmat. Vix tamen a me impetrare possum, quin credam Lucretium scripsisse *consistere* : ista enim vox Epicuro propria, qui ἡδονὴν καταστηματατικὴν τοῦ σώματος, & non solum ἡδονὴν ἐν τῇ κινήσει agnovit. Cr.

v. 14. Cuiquam) Alii *quidquam*.

v. 29. Quod flueret naturae vi) Ita Lamb. Codd. enim *quod flueret naturali*. Alii *quod flueret naturali viro atque veniret*. Faber. *quod fil. permanenter*, l. *permutatim*. Sunt etiam qui legant *quod fil. fortunai*. Sed Creech. totum versum deleri vult, qui sane abesse potest.

v. 44. Fientque, necesse) Gif. Par. Nard. al. *fieri que necesse est*: & versu sq. pro *esse ea dissolvi*, *Pleraque dissolvi*; quae merae sunt nugae.

v. 46. sq. Io. Auratus totum hunc locum sic legendum censebat:

*Quandoquidem semel haud segnis conscendere currum
Ventosum spes hortata est, atque----*

Gif. & Par. *ventorum* (eorum quae consequetur) *exhortantur spes*. Alii *votorum*. Lamb. hos duos versus cum sq. suppositios putavit. Vossius tandem ad Catull. legit:

*Quandoquidem semel insignem conscendere currum
Ventorum exhortat pellacia, & omnia rursus
Quae fuerant, sunt placato conversa favore.*

v. 66. Tota regione) Gif. Par. al. *caeca ratione*.

v. 67. sq. Longeque remittis--putando) Alii *longeque renutas* (l. *remittis*) --putare. Heins. *putata*.

v. 69. Delibata) *Delibata* an *delibrata* legi debeat, certant Lamb. & Gif. Sed neutra vox ferri potest. Creech. conj. *deirata*, i. e. valde irata; quam emendationem sqq. versus confirmant.

v. 70. Quod) Lamb. Gif. al. *quo*.

v. 80. Profata) Alii *profecta*.

v. 82. Ratio coeli speciesque) Lamb. Gif. Par. al. *ratio superum coelique*.

v. 84. Quaeque ferantur) Alii *cunque ferantur*.

v. 103. Tam tenues) Creech. *tam tenui*: ut vers. 101. *tam condenso*.

v. 104. Nam aut cadere abrupto) MSS. *nam cadere aut bruto*, i. e. gravi; eamque lect. bene revocant Fab. & Creech.

v. 109. Malos) Al. *muros*. frustra. v. Creech. ad h. l.

v. 117. Corpori tractum) Gif. *corporis tactum*. ridicule.

v. 119. Exierit) Creech. mallet *exierunt*. Consentiant duo Codd. Voss.

v. 124. Intorsit) Al. *infercit*.

v. 127. Commovit) Ita melius, quam *contumuit*.

v. 146. Clamore) Lamb. *clangore*.

v. 181. Nictantia) Voss. *minitania*.

v. 182. Adlicit) Al. *attigit*, eadem significatione. Al. *adscit*, & Palmer. *adtigit*.

v. 185. Impete miro) Creech. mallet *agmine miro*.

v. 200. E nubibus) Creech. *in nubibus*, ita postulante sententia.

v. 220. Halantes) Quidam libri *halantis*.

v. 222. Per se) Melius, quam *saepe*.

v. 228. Clamor uti ac voces) Alii *clamor uti vocis*. Sed totus versus abesse posse videtur Creechio.

v. 236. Pollens) Sic recte Lamb. & valeat Gifanii *tollens*, & aliorum *candens*, vel *cellens*.

v. 241. Demoliri) Gif. Par. Fay. *commoliri*.

v. 257. Et fertur tenebris procul, & trahit atram) Preig. & *fertur tenebris, procul attrahit atram*. Faber & *fertur terris procul, & trahit* &c. Sed cf. Creech. ad h. l.

v. 265. Nec tanto possent haec terras &c.) Gassend. *nec tanti possent venientes opprimere imbres*. Alii aliter. Sed non opus est mutatione.

v. 278. Ipse sua nam) Lamb. *ipse suapte*, probante Creech. non enim placet vocis istius *nam* repetitae sonus.

v. 291. Atque ita praecipitans) Faber *atque ita Pyrrhae nos*. Ingeniose quidem: sed minus vere. Cf. lib. V, 256.

v. 293. Provolat) Al. *pervolat*.

v. 346. Intendant) Gif. & Par. *intendant*.

v. 348. Liquidis) Creech. cum Nard. *liquidus*.

v. 356. Stellis fulgentibus alta) Faber *telis fulgentibus* (i. e. fulmine) *alta*. Creech. *stellis fulg. apta*.

v. 381. Indicia) Al. MSS. & edd. *judicia*.

v. 388. Quo cuique est cunque voluptas) Gif. Par. al. *quo ducit quemque voluptas*. al. *voluntas*.

v. 390. Halent) Alii *edant*.

v. 396. An con brachia suefaciunt) Alii *an tum brachia consuefcunt*.

v. 404. Huic versui Lamb. existimat versum, qui ab hoc septuagesimus est, si modo Lucretianus est,

Nam ratio cum sanguine abest humoribus omnis.
subjungendum.

v. 420. Plurimaque hujus) Gif. & Par. *plurimaque plus*.

v. 431. Quam coepit) Gassend. *qua coepit*, & ita postulat sententia.

v. 442. Venti se nubibus) Al. *ventis e nubibus*.

v. 453. Comprensa) Sic potius legendum, quam *compressa*. Ita v. 455. *comprendunt inter se*.

v. 465. Condensa ac stipata &c.) Gif. Par. Nard. al. & *condensa atque arta apparere, & simul ipso*. Hunc versum, cum vers. 467. & 468. multi rejiciunt. Ferri tamen possunt, seu potius videntur necessarii, praecipue duo posteriores, quibus

ventos fursum tendere, atque ideo nebulas ad montium cacumina tollere declaratur. Cr.

v. 473. Momine ponti) Al. *numine ponti*. Minus bene. Voss. *momina ponto*.

v. 474. Hunc versum nonnulli subjungunt v. 404. alii v. 522. Sed omnino delendum censet Creech.

v. 482. Hunc--in coetum) Al. *huc--in coelum*.

v. 498. Utrasque) Lamb. Gif. Par. al. *utrumque*.

v. 500. Corpus cum sanguine) Lamb. *sanguis cum corpore*: & versum seq. delet. At *corpus cum sanguine*, & *humor cum membris* respondent versui 498 pariterque ita crescere *utrasque*.

v. 502. Concipiunt) Al. *confugunt*, al. *conciliant*.

v. 508. Nubes vi venti) Creechius, cui voces *vi venti* e seq. versu huc delatae videntur, Lucretium scripsisse conj. *nubes imbres tum*.

v. 510. Coorta) Al. MSS. & edd. *coacta*.

v. 514. Stillantque) Gif. & Par. *stillantia*.

v. 516. Utroque) Al. *utrinque*.

v. 519. Multa fuerunt) Voss. *multa flentur*. frustra.

v. 531. Reperire) Alii *te per te*, quos pauci sequuntur.

v. 540. Submersaque faxa) Voss. ad Catull. legit e Codd. *submerso capte*, i. e. capite.

v. 553. Aqua & fluctu) Alii *aquae fluctu*, & mox *vacillans*. Gif. *aquae fluctu--vacillet*, quod nullo modo ferri potest.

v. 554. Ut vas in terra) Voss. ad Catull. *ut vas inferii*, i. e. vini novi. Male.

v. 568. Eunteis) Lamb. Gif. Par. *euntem*, probante Creech.

v. 580. Magnas) Faber *magno*.

v. 582. Simul artam) Lamb. Gif. al. *simul altam*. Par. *simulatam*.

v. 599. Idque) Lamb. *imque*, i. e. illumque.

v. 609. Quo tantu' fuit) Al. *quo fit tantus*. Gif. & Par. *quo fiat tantus*.

v. 619. Pelage) Frustra Gif. rescribit *pelagi*. cf. V, 36.

v. 632. Conjunctas--cingit) Ita Lamb. At omnes Codd. *conjuncta est--cingens*.

v. 641. Media de clade) Gronovii Cod. *media Graecia de*. Salmas. *media e re clade*, i. e. ex media rerum natura. Faber *dia de clade*, quae egregia est conjectura. Sunt & qui legant *mediocri clade*. non male.

v. 647. Tibi rebus) Al. *tibi in rebus*.

v. 652. Et quota pars homo terrai &c.) Voss. Preig. *nec tota pars, homo terrai quota totius unus.*

v. 663. Haec tellus nobis coelumque) Gif. Par. Nard. *haec tellus morbi, coelumque.*

v. 674. Fluvius, qui non est, maximus eii 'st) Al. MSS. & edd. *fluvius, qui visus, maximus eii.* Non male. Salmas. *fluvius quis visus maximus eii.*

v. 698. Et penetrare mari &c.) Alii:

Et penetrare mare, & penitus se cogier arcto.

Sed displicet haec lectio Fabro, quoniam non de maris, sed de venti in speluncas ingressu agitur. Itaque legendum putat:

Et penetrare animam penitus res cogere aperto.

Creech. mallet:

—— *animam penitus res cogit aperta.*

Lamb. vero verum spurium censet.

v. 701. Ventigeni crateres) Al. *vertice item* (al. *enim*) *crateres.* Sed prior lectio praeferenda.

v. 710. Quod concio dicat) Al. *quod contigit eij.*

v. 720. Flumine) Al. *flamine.* male.

v. 722. Virum, percoctaue secla calore) MSS. Lugd. *virum percocto secla colore.*

v. 746. Averno est) Creech. *Avernu' est.*

v. 747. sq. De duobus hisce versis, multa interpretes; quorum omnium commenta refutavit Faber, & ipse tandem legit:

Ut Cumas apud est locus Euboico sub monte.

Gassendus vero:

Qualis apud Cumas Miseni sub pede montis.

v. 755. Ipsa sua vi) Alii *ipsa suapte.*

v. 756. Item locus esse, videri) Faber *item spelunca videri.* Creech. *item locus esse, vigentes.*

v. 757. Quadrupedes &c.) Hunc versum Faber ita emendat:

Quadrupedum quo secla simul vestigia prima.

v. 782. Intesto sensu) Lamb. corrigit *infestae sensu*, i. e. sensui. At nihil mutandum.

v. 793. Dejicere ut pronos qui morbus &c.) In Codd. mira est varietas. Faber hunc vers. ita refingit:

Nidore ut somnos qui morbus mittere suevit.

Gif. e Codd. *deicere ut privos qui*, &c. Sed Creech. retinet *pronos*, & morbum qui pronos dejicit, recte interpretatur *morbum Comitalem.*

v. 798. Sedibus intus) Gassend. *sedibus ipsis.*

v. 804. *sq.* At cum membra hominis &c.) Gif. & Par.

Aut nisi membra prius pertexit frigida servus,

Aut sit odos vini, plagae manabilis mora.

Quasi haec omnia essent remedia contra vim gravem & odorem carbonum.

v. 823. Ut cadat) Gassend. & *cadat.*

Ibid. Qua dirigit aestus) Gif. *derigit*, i. e. deorsum tendit.

At aestus non dicitur deorsum tendere, sed de terra surgere in auras, v. 819. Faber legit *qua se erigit aestus*. frustra. Leg. *dirigit*, & omnia sunt plana.

v. 836. Nictari) Gif. Par. Fab. al. *nixari*.

v. 858. Sociare vapor) Alii *fatiare vapore*.

v. 869. Terram) Creech *umbram*.

v. 878. Nodosque) Quidam Codd. *venasque*. Gif. *nervosque*, improbante Fabro.

v. 890. Endo mari spirat) Locus male sanus. Voss. Preig. *endo mari Aradio*. Creech. *Aradius spirat*: de quo fonte Strabo in libr. Geogr. 6.

v. 913. Ordine demisso) Al. *ordine demissos*.

Ibid. Auris) Al. *hamis*. frustra. neque enim hamis jactantur annuli.

v. 922. Mitti spargique necesse 'st) Alii *mitti fateare necesse 'st*.

v. 946. Diditus) Sive cum aliis *diditur* legas, perinde est.

v. 954. Undique qua circum corpus lorica &c.) Ita alii quando Lamb. In iterata ed. legit *qua circum corii lorica*. Gif. & Par. *circum coli*, i. e. pectus, venter & latera. Salmas. *circum coeli*, & in versu anteced. *qui ferri pro quin ferri*. Faber tandem *quam circum corii*. Sed hae nugae sunt. Creechius nihil mutat, sed in seq. vers. pro *morbida vis* legit *fervida vis*, & interpretatur de militibus loricatis, qui dum urbem expugnant, pice, sulphure, seu aqua fervente aspersi, vim fervidam loricas suas penetrantem senserunt.

v. 956. Et tempestates---coortae) Faber *nam tempestatem---coortam*.

v. 957. E coelo emotae &c.) Gif. Par. Nard. al. *in coelum terrasque remotae jure faceffunt*. Faber *vel ferri natura timet, circumque fatiscit*.

v. 965. In ejus) Alii *in ignis*.

v. 977. Haec res munda) Alii *haec jucunda*, quae lectio ferri potest.

v. 986. Alia --- aliaque) Gif. Par. Nard. al. *alio---alioque*, perperam.

v. 988. Lamb. Gif. Par. al. hunc versum collocant post vers. 995.

v. 1007. Nec res ulla) Lamb. *nām res nulla*.

v. 1021. Hic versus Lambino suspectus est. *Pro adjumento* Palmer. legit *molimento*.

v. 1030. Parvas) Al. *pronas*, l. *privas*. Gassend. *primas*.

v. 1039. Et quamquam in partem) Omnes fere MSS. & edd. & *partem in vacuam*.

v. 1046. Interposito discordia) Al. *interposito*; & *discordia*, sublato puncto post *videtur*.

v. 1051. Fluctu) Lamb. *fluctu*.

v. 1062. Magnesi femina taxi) Al. *Magnesi flumina saxi*, Al. *Magnesia flamina saxi*.

v. 1076. Denique res auro argentum &c.) Faber,
Denique auro res aurum copulat.

recte, judice Creech. licet non sit rejicienda vulgata:

v. 1103. Discrepat aër) Al. *discrepitant res*. inepte.

v. 1104. Britannum coelum) Lamb. *Britanno coelo*, & vers. seq. *Id quod pro & quod*. Sed Codd. constanter *Britannis*; unde Faber *Brittanidis*.

v. 1117. Alienum 'st) MSS. Lugd. *venenum*.

v. 1132. Coeli---amictum) Alii *coelum amicum*: & in seq. vers. *inimicum* l. *corruptum pro cruentum*.

v. 1136. Aestus) Al. *aër*: sed *aestus* olim Macrobi.

v. 1152. & 1153. Duos hos versus suo loco emotos versui 1149 *Inde ubi &c.* subjungendos censet Creech.

v. 1166. Ad ossa) Alii *adessa*. Quidam insuper rejiciunt versum sequentem.

v. 1168. Nil adeo posset cuiquam) Lamb. Fab. *nil adeo ut posset quidquam*.

v. 1169. Vertere) Al. *verti*.

v. 1174. Mersans) Faber *vexans*, improbante Creech.

v. 1184. Aut ingens) Gif. Par. al. *ac ingens*. frustra.

v. 1186. Continēta) Al. *contacta*.

v. 1193. Inhorrebat rictum, frons tenta minebat) Rutgers. *inhorrescens rictum*---*minabat*. Alii *meabat*. absurde. Creech. *micabat*, l. *manebat*.

v. 1198. Ulceribus) Al. *visceribus*.

v. 1202. Huc) Faber *hac*, i. e. ea parte, per nares scilicet.

v. 1210. Incesserat) Ita Lamb. MSS. *incusserat*. Par. *invaserat*.

v. 1217. Solibus) Al. *sedibus*. At *solibus* melius respondet voci *noctibus* in sq. vers.

v. 1218. Noctibus) Al. *noxia*.

v. 1233. Idque vel in primis &c.) Codd. Lugd. Rutgerf. hunc versum post vers. 1235 *Ex aliis alios* &c. collocant, eumque ordinem probat Creech.

v. 1245. Inque aliis alium) Faber *inque aliis alius*.

v. 1257. Nec minimum partim) Alii melius *nec minimam partem*.

Ibid. Aegroris) Al. *moeroris*. Fab. *aegror is*.

v. 1260. Quo mage eos tum Confertos) Al. *quo magis aestu Confectos*. Utraque lectio ex Thucyd. probari potest.

v. 1269. Ulceribus tetrīs prope jam, sordique sepulta) Turneb. *Ulceribus caecis prope jam, sordique sepultis*. Al. *visceribus*.

v. 1277. Ut prius hic) Gif. Par. al. *ut pius hic*. Frustra. nam Thucyd. οἱς πρότερον ἐχρῶντο.

I N D E X

I N D E X

RARIORIS ET OBSOLETAE LATINITATIS.

Prior numerus librum, alter versum denotat.

A.

- A**b auro fulgorem *pro* auri fulgorem 2, 50.
- Ab Jaccho Ceres 4, 1161. quam scilicet Jacchus amat.
- Abire *pro* mori 2, 962.
- Ablativus duplex, ut *Conterere metu quae possint numine divae* 2, 623, & multa similia.
- Ab nulla ratione 1, 934, & alibi. i. e. *temere*, *nullo consilio*, *de nihilo*.
- Aboriri *pro* intercludi, intermori 3, 156.
- Abrotonum 4, 124. genus herbae graveolentis.
- Absonus 4, 520. *dissonus*, *minus conveniens*.
- Absterrere sibi pabula amoris 4, 1057. i. e. *a se arcere*.
- Abstraxe 3, 650. *abstraxisse*.
- Abuti *cum quarto casu* 5, 1032.
- Accidere ad aures 2, 1023.
- Acerba tuens *pro* acerbe 5, 34.
- Acervatim 6, 1261. *per acervos*.
- Acherusia templa 1, 121. *infernae regiones apud Acherontem fluvium*.
Lucretius.
- * *Ἀκοσμος* puella 4, 1153. *inornata*.
- Acragantinus Empedocles 1, 717. *ex Agrigento Siciliae urbe, quae & Acragas dicta*.
- Actus *pro* cursus, fluxus 3, 193.
- Adactus 5, 1329. *ab* adigo. *adactus dentis pro* moriu.
- Adauctus 2, 1121. *incrementum*.
- Adaugescere 2, 296.
- Adcredere 3, 869. *idem quod credere*.
- Adesse *pro* esse 6, 70.
- Adfigere adhaesum *pro* adhaerere 4, 1235.
- Adhaesus 3, 382 & 4, 1235. *adhaesio*.
- Adjectus 1, 690. *pro* adpulsus. *pro* attactus 4, 677.
- Adigere *pro* admoveere 5, 1224.
- Adjutare 1, 812. *adjuvare*.
- Adlicere *pro* attingere 6, 182.
- Adolere *pro* cumulare 4, 1230.
- Adopinari *pro* conicere 4, 814.
- Adparere *tertia brevi, ab* adpario 2, 1109. *comparare, adipisci*.

I N D E X.

- Adportare ante auribus 5, 101.
 Adsimulatus 2, 979. *similis*.
 Adsuetus *ab* adfugo 4, 1187.
 Adulare 5, 1069. *caudae motu blandiri, quod canum est*.
 Adumbratim 4, 364. *subobscure*.
 Advorsum *pro* adversum 5, 1318.
 Aedituentes *pro* aeditui, facrarum aedium custodes 6, 1273.
 Aegoceros 5, 614. Capricornus, sidus coeleste, αἰγόκερος.
 Aegrescere 3, 520. in morbum incidere.
 Aegrire *pro* aegrotare 3, 107.
 Aegriscere *pro* aegrotare 5, 350.
 Aegror 6, 1130. morbus.
 Aër, *secunda producta* 4, 370. a Graeco αἴρ.
 Aëribus binis 4, 292. *gemino aëre*.
 Aëris magnum mare 5, 277.
 Aerumnabile 6, 1229. *aerumnosum, triste, miserabile*.
 Aestati *pro* aestate 6, 712.
 Aetatem *pro* aetatis spatio 6, 235.
 Aether *ultima producta* 5, 499. a Graeco αἰθήρ.
 Aethra *pro* aether 6, 466.
 Aevus *dicebant veteres pro* aevum 3, 604.
 Agricolum *pro* agricolarum 4, 590.
 Agundis *pro* agendis 5, 1334.
 Aī *per diaeresin pro* ae. genus *archaismi*. militiaī *pro* militiae 1, 30. *sic* animā, aquā, naturā, linguā, & alia innumera.
 Alexander, *Helenae raptor, alio nomine* Paris 1, 475.
 Algo *in sexto casu pro* algore 3, 732.
 Algor 3, 623. frigus.
 Albus, i. 5, 746. frigus.
 Alia, *subaudi* via 6, 986 & 987.
 Aliae *pro* alius 3, 931.
 Alicunde 5, 523. *ex aliquo loco*.
 Alid *pro* aliud 1, 264. & *alibi non semel*.
 Aliena pacis 6, 68. *paci contraria*.
 Aliena salutis 3, 832. *res noxiae*.
 Alis *disyllabum per synaeresin* 4, 641 & 6, 1225. V. *Synaeresis*.
 Alipes cervus 6, 765. i. e. *velocissimus*.
 Aliquae res *pro* aliqua res 4, 264.
 Alfius 5, 1014. *qui frigus aegre fert*.
 Alitum *pro* alitum 2, 927.
 Alium *pro* aliorum *per syncope* 1, 882 & 2, 910.
 Alternis 3, 374. *subaudi vicibus*.
 Altitonans 5, 744.
 Altivolans 5, 434. *sublime volans*.
 Am *pro* eam 3, 445. ἀρχαῖος.
 Amaracinum 2, 846 & 4, 1172. *unguentum ex amaraco, seu sampsocho, herba*

- odorata, quod veteres in deliciis habebant.
- Amaror 4, 225. amarities.
- Ambens *pro* ambiens, *vel* ambedens 5, 397.
- Amciful 3, 660. circumciful.
- Amfractus 1, 719. circuitus hic illic fractus.
- Anademata 4, 1122. ἀναδήματα, fasciae, redimicula.
- Anapaestus in fine versus *pro* spondaeo 4, 83.
- Anaxagorae philosophi sententia de rerum principiis 1, 830.
- Androgynos 5, 837. monstrum sexus utriusque particeps, alio nomine hermaphroditus, ἀνδρόγυνος.
- Anguimani elephanti 2, 537 & 5, 1302. quibus manus, sive proboscis flexilis volubilisque est, serpentis in morem.
- Angululus 2, 428. parvus angulus.
- Anima *pro* aëre 1, 716.
- Animale, *adjectivum*; ut animalia corpora 2, 726.
- Animale genus 1, 228.
- Annellus 6, 911. annulus, orbiculus.
- Anquirere 4, 1182. inquirere.
- Anteaëta trisyllabum *per synaeresin* 3, 985.
- Anteaëto trisyllabum *per synaeresin* 5, 173.
- Antehac dissyllabum *per synaeresin* 5, 339.
- Anteire trisyllabum *per synaeresin* 4, 142.
- Anticipare 5, 658.
- Antistare 5, 22. praecellere.
- Aperta ultima producta obsequentem positionem 6, 817.
- Apertum corpus 1, 298. patens, quod sensibus attingi potest.
- Apisci 1, 449. adipisci, consequi. Utitur hoc verbo Catullus de Nuptiis Pelei & Thetidos.
- Apisci *pro* invadere 6, 1234.
- Aplustra 2, 555. ornamenta navium.
- Aplustrum 4, 439.
- Aptus *pro* connexus 2, 478. & alibi.
- Aranei, trisyllabum *per synaeresin* 3, 384.
- Arbutum 5, 939. fructus arbuti arboris.
- Armentarius 6, 1250. bubulcus, vel qui armenta pascit.
- Armipotens 1, 34. armorum potens, dominus. Martis epitheton.
- Arquatus 4, 334. qui morbo regio laborat, ἰντερικός.
- Arquus, arqui dicebant veteres *pro* Iride 6, 525.
- Arteria, orum 4, 532. ductus a pulmone ad fauces, unde vox fertur.
- Articulare voces 4, 555. distinguere, & quasi artubus formare.
- Articulatim 4, 559. per articulos.
- Aspergo, inis 6, 524. imber, ros.
- Aspectare *pro* aspicere 3, 76.
- Athenaea moenia, i. e. Athenarum 6, 749.

I N D E X.

Atthis 6, 1114. Attica, Graeciae regio.

Auctare 1, 51. augere, *frequentativum est.*

Auctifici motus 2, 571. per quos augentur corpora.

Auctus 2, 481. augmen, magnitudo, moles.

Auctus *pro* scaturigine 6, 748. Gifanius.

Adauctus 2, 1121. incrementum.

Averna loca 6, 738. pestiferos halitus exhalantia, qui avibus supervolantibus spiritum intercludunt; quasi *ἀορνα*, i. e. sine avibus.

Aversabile 6, 389. odio dignum.

Augent *pro* augentur 2, 1163.

Augmen *pro* mole corporis 1, 435.

Avida pars *dictum videtur pro ingenti, vasta. sed* Creechius improbat 5, 202.

Avidum auricularum 4, 598. avidarum aurium, mira audiendi cupidum.

Aurata metalla 6, 811. aurifodinae.

Auxiliatus 5, 1039. auxilium.

B.

Babylonica 4, 1023. *subaudi* stragula, peristromata.

Barathro, onis 3, 967. stultus, barathro dignus.

Barbigerae pecudes 5, 898. caprinum genus.

Baubari 5, 1070. latrare.

Bella anni, *ver & autumnus* 6, 373.

Blanditum 2, 173. blandiendo.

Bombus 4, 550. cornuum, aut tubae mugitus.

Brachii, *dissyllabum per synaeresin* 6, 433.

Bractea auri 4, 731. tenuissima auri lamina.

Britannum, *prima longa* 6, 1104.

Bucera saecula 5, 864. boum genus.

Buceriae greges 2, 661. boum genus.

C.

Cachinnare 1, 918 & 4, 1169. cachinnum tollere.

Cacumen extremum corporis 1, 593. minima pars atomi, quae tamen ab atomo divelli nequit, ob ipsius soliditatem.

Cadere, *pro* minore in pretio haberi 5, 1417.

Caecare 4, 326. excaecare.

Caecigenus 2, 740. qui ab ortu oculis captus est.

Caecus *pro* eo qui videri non potest, *ἀόρατος* 1, 278. & *passim.*

Caecus *pro* incognito 5, 1004.

Caesura in carmine est syllaba illa quae ex voce aliqua caeditur, ac post quemvis pedem relinquitur. v. fulget.

Calor *pro* aestate 1, 175.

Calor *pro* igni 1, 786.

Calx *pro* linea quae in Circo alba creta ducebatur, ubi cursus finis erat 6, 91.

Campi natantes *pro* mari 6, 1140.

I N D E X.

- Canceris 5, 616. *vetus genitivus a Cancer.*
 Canor 4, 182. cantus.
 Caput lucis Sol 5, 294. *i. e.* fons, & origo.
 Castus *pro* innocens 5, 1024.
 Κατάπληξις 4, 1156. stupor, terror, res admiranda.
 Caulae *pro* poris & meatibus corporis 2, 950.
 Caurus 6, 134. ventus ab occasu aestivo spirans.
 Conamen *pro* conatus 6, 325.
 Cea 4, 1123. elegantia vestimenta, quae ex insula Cea apportabantur.
 Cedere *pro* incedere 5, 841.
 Centaurium 2, 401. tristissimi saporis herba.
 Ceres ab Jaccho 4, 1161. quam scilicet Jacchus amat.
 Cernere *pro* certare, pugnare 4, 965.
 Cesse *pro* cessisse, *per syncopen.* 1, 1104.
 Χαρίτων 1α 5, 1155. Gratiarum una.
 Cibatus, us 1, 1093 & 6, 1125. cibus, alimentum.
 Cibus in totas diffunditur. *subaudi* arbores, *quamvis praecefferit* arbuta, 1, 353.
 Cicuta *pro* calamo pastoralis 5, 1382.
 Cinefactus 3, 919. in cinerem versus.
 Circum *pro* circiter 5, 881.
 Circum-caesura 3, 220. περικοπή, summus cortex, superficies.
 Circum-caesus 3, 404.
 Circumcursare 4, 402.
 Circumretire 5, 1151.
 Circumtremere 1, 1088.
 Citus 1, 996 *i. e.* concitatus; celeriter motus.
 Citus *prima producta a* cio, is 2, 84. citus *vero prima correpta a* cieo, es.
 Clam esse *pro* latere 5, 1156.
 Clandestinus 1, 779. occultus, latens.
 Clarare *pro* declarare 3, 36.
 Clarere 6, 937. clarum, & manifestum esse.
 Clarescere 5, 1455. clarum fieri.
 Claricitare 5, 945. advocare, invitare.
 Claudicat *pro* deficit, *sive minus* apparet 6, 1105.
 Claustra vitae 6, 1151. praecordia, & intima viscera.
 Clinamen 2, 292. declinatio.
 Clinare *pro* declinare 2, 243.
 Cluere 1, 120 & *passim.* esse, fama ferri, celebrari, audire.
 Coactare *pro* cogere 6, 1120.
 Coactus, us 2, 273. impulsus violentus.
 Coelestum *pro* coelestium *i. e.* Deorum 6, 1272.
 Coelos in quarto casu numeri multitudinis 2, 1097.
 Coeptare 1, 268 & 4, 112. incipere.
 Cognosce *per syncopen pro* cognovisse 1, 332.
 Cohibessit *pro* cohibuerit 3, 445.
 Colere aevum *pro* vitam ducere 5, 1144.
 Colli *pro* colle 2, 317.

I N D E X.

- Colos *pro* color 6, 207.
 Colum 2, 391. vas, per quod
 vina transmittuntur, ut pu-
 riora fiant.
 Comitari 1, 98. *παθητικῶς*
pro deduci, *a* comito, as.
 Commeditari *pro* imitari 6,
 111.
 Commorunt *pro* commove-
 runt, *per syncopen* 2, 765.
 Commutatus, us 1, 795.
 Compositura 4, 329. compo-
 sitio, *ἀρμογή*.
 Comtus, us 1, 88. ornatus,
 ornamentum.
 Conata, *παθητικῶς* 5, 386.
 Con brachia suefaciunt 6,
 396. consuefaciunt bra-
 chia.
 Concedere *pro* cedere, & lo-
 cum dare 1, 1074 & *ali-*
bi saepius.
 Concelebrare 1, 4. replere,
 populosum & frequentem
 efficere; *celebris* enim anti-
 quis *frequens*.
 Conciere *pro* excitare 6, 826.
 Conciliatus, us 1, 576 & 2,
 99. coitus, concursus, con-
 cilium.
 Concilium genitale 1, 184.
 concursus atomorum ad gig-
 nendas res.
 Concinnare *pro* efficere 4,
 1277.
 Concio *pro* turba confluenta 6,
 710.
 Concire 6, 409. convocare.
 Concopulare 6, 1076. con-
 jungere.
 Concretius 4, 1237. magis
 concretum.
 Concruciare 3, 149. simul
 cruciare.
 Conductae partes 1, 651. col-
 lectae ac stipatae.
 Condurare 6, 968. durum ef-
 ficere.
 Confercire 6, 157. constipare.
 Conferre membra 4, 1098.
 rem veneream exercere.
 Confervefacere 6, 352. vehe-
 menter calefacere.
 Confieri *pro* fieri 2, 1068 &
 3, 413 & 4, 292.
 Confluxet *pro* confluxisset 1,
 986.
 Confugient tenerascere men-
 tem *i. e.* ad eam rationem
 confugient, &c. 3, 767.
 Congemere 3, 947.
 Congestus, us 6, 724.
 Conjectus, us 3, 199 & 4,
 956. coniectio.
 Coniscare 2, 320. arietare,
 capita opponere.
 Conlabefactare 1, 493. lae-
 dere, corrumpere.
 Conlabefactus 4, 701. quas-
 fatus, agitato.
 Conlabefieri 3, 600. conquas-
 fari, convelli.
 Conlaxare 6, 232. simul la-
 xare.
 Conlectus, us 4, 416. con-
 lectio.
 Conque globata 2, 153. &
 conglobata.
 Conque gregantur 6, 455. &
 congregantur.
 Conque putrescunt 3, 344. &
 computrescunt.
 Conradere fidem, *i. e.* pau-
 latim conciliare 1, 402.

I N D E X.

- Conrepere *pro* contrahi, *audaci translatione* 5, 1218.
 Conridere 4, 81. simul ridere.
 Confanguineum *pro* confanguineorum 3, 73.
 Consequa *pro* consequens 5, 678.
 Consistere *pro* constituere 6, 10. Gifanius.
 Consopire 6, 792. simul sopire.
 Consors *pro* confanguineo, vel alio necessario 6, 1279.
 Conspurare 6, 21.
 Constare *pro* esse 1, 505 & *passim*.
 Constiterunt *tertia per synstolen correpta* 5, 416.
 Consumse *pro* consumsisse *per syncopen* 1, 234.
 Contage *in sexto casu a contagis, ultima producta.* 3, 734.
 Contemplator *pro* contemplare, *imperativ.* 6, 188.
 Contemtim 5, 1125. *per contemtum*.
 Continctus *a* continguo 2, 742.
 Contractior 5, 570. magis contractus.
 Contrectabiliter 4, 664. ut contrectari innoxie possit.
 Contremere 5, 1220.
 Contrudere 6, 1252.
 Contuimur, *a* contuor. 4, 39.
 Convellere *pro* corrumpere 3, 341.
 Convisere 1, 146. simul visere.
 Convestire luce 2, 147.
 Conus 4, 431. figura nuci pineae similis.
 Coalescere *pro* coalescere 2, 1060.
 Cooluerint *quadrisyllabum, duabus primis in unam longam contractis.* 2, 1060.
 Coopernisse *pentasyllabum, duabus primis per synaeresin in unam longam contractis* 5, 343.
 Coortus, us, *a* coorior 6, 671.
 Coortus solis 2, 1105. ortus.
 Copia fugae 1, 982. *i. e.* potestas fugiendi.
 Coplata *pro* copulata 6, 1086.
 Corpus amittere 1, 810 & *alibi.* macrescere.
 Corniger cervus 3, 751.
 Crateres Aetnae 6, 701. fauces nimirum.
 Crebra revisit *pro* crebro. 2, 359 *Hellenismus est.*
 Crepare *pro* in ore semper habere, inculcare. 2, 1167.
 Creperum 5, 1292. quod crepitat & strepit.
 Crepitacula 5, 230. aenea vascula, quorum tinnitu infantium vagitus & fletus supprimebatur.
 Cresse *pro* crevisse *per syncopen* 3, 683.
 Creteus 4, 298. ex argilla, ex creta.
 Cretus *pro* creatus 2, 905.
 Cruentare *pro* maculare, inficere. 4, 1030.
 Cruentum *pro* infectum 6, 1133.
 Cuius *pro* cuiusquam 3, 931.
 Cuiuscuius *pro* cuiusque 2, 482.

I N D E X.

Cuiusviscunque 3, 389. cuiuscunque.
 Culturae agri 5, 1447.
 Cunque *particula expletiva* 2, 113 & *alibi*.
 Cunctantior *pro* lentior 3, 193.
 Cupiret *pro* cuperet 1, 72. Sic parire *pro* parere *ap. Ennium*.
 Cuppedo *pro* cupido 1, 1081 & *passim. vox obsoleta*.
 Curetes 2, 629. *ita dicti Berecynthiae sacerdotes*.
 Cursu *pro* cursui 6, 47.

D.

Daedala tellus 1, 7. *i. e. ingeniosa, varia*.
 Dare *pro* concedere 3, 540.
 Dare discessum, *pro* discedere 4, 45.
 Dari in lectum, *pro* morbo decumbere 6, 1247.
 Deciderunt *tertia per systolen correpta* 5, 194.
 Dederunt *secunda correpta per systolen* 4, 971 & 6, 4.
 Dedicare *pro* indicare, ostendere 1, 368.
 Deerrarunt *trisyllabum per synaeresin* 3, 873.
 Defit *pro* deficit 2, 1142.
 Deinceps *disyllabum per synaeresin* 2, 333.
 Delibrare 3, 24. decorticare, extenuare, deminuere.
 Deliquare 1, 423. aperte ostendere, declarare.
 Dementire 3, 465. insanire.
 Denfere & condensere *pro* densare & condensare 1, 393 & 396.
 Denferier *pro* denferi 1, 648.

Deorsum *disyllabum* 1, 363 & 4, 632.
 Depactus *pro* defixus 2, 1087.
 De plano 1, 412. *exigua opera, non magno canatu. Metaphora sumta est ab illis, qui de plano loco, tanquam arbitri, non ex tribunali, tanquam iudices, sententiam ferunt*.
 Deplexus 5, 1320. *vinculis solutus. Sed Creech, interpretatur arcte amplexus, f. implicitus, postulante sententia*.
 Depugnare 4, 1009.
 De quavis una re 1, 417. *de quibusvis singulis rebus*.
 Deridiculum 3, 778. *risu maxime dignum*.
 Derivare *pro* deflectere 2, 365.
 Deruptus *pro* abruptus, divulsus 6, 538.
 Desidies *pro* desidia 5, 49.
 Desierunt *tertia correpta per systolen* 4, 404.
 Desipientia 3, 498. *dementia*.
 Desubito 2, 265 & 3, 643. *statim*.
 Diaeresis *figura est resolutio vocalium conjunctarum, aut diphthongorum, qua saepius utuntur veteres poetae*.
 Diastole *figura syllabas breves producit*.
 Dictaei Curetes 2, 633. *ita dicti a Dictaeo, Cretae monte*.
 Dicunt *sine recto casu, a quo verbum pendeat* 1, 466. *Has ellipses frequentissime adhibet Lucretius*.
 Didere 3, 246 & *alibi. distribuere*.

- Dididerunt *tertia per systolen correpta* 6, 2.
 Diditur *pro* dividitur 2, 1124.
 Differitas 4, 640. *differentia*.
 Diffusilis aether 5, 468. qui facile diffunditur.
 Diis *monosyllabum per synaeresin* 2, 1091 & *passim*.
 Diluviare 5, 388. *diluvione obruere*.
 Disiectus, us 3, 941. *dissipatio*.
 Dispendere 6, 598.
 Dispanfae in sole vestes 1, 307.
 Dispensus *pro* dispanfus, porrectus 3, 1001.
 Displodere 6, 130. cum sonitu rumpere.
 Dispositura 1, 1026. *dispositio, ordo*.
 Disposita 2, 643. *disposita*.
 Disque supatis 1, 652 & *dissupatis*.
 Dissepire 1, 998. quasi sepe, ac termino disjungere.
 Dislepta faxea 6, 951. *domorum parietes*.
 Disserpere 6, 546. huc illuc serpere.
 Dissupat *pro* dissipat 1, 351.
 Distantia *pro* discrimen 2, 373.
 Distare *pro* differre 1, 614 & *alibi*.
 Distractior 4, 958.
 Disturbat *pro* disturbavit, *ultima producta* 6, 586.
 Divisor 4, 958.
 Divitior *pro* ditior 5, 1114.
 Dius 2, 172. almus, divinus.
 Dius *pro* aëreo, seu diurno 1, 23 & *alibi*.
 Documen *pro* documentum 6, 391.
 Dolia curta 4, 1020. *vasa fictilia fracta, in angulis viarum posita, in quae Romani mejere soliti erant*.
 Doloris corpora 2, 466. *i. e.* acuta, quae sensum pungunt & vellicant.
 Dominantior 3, 398 & 6, 237. *potentia majore*.
 Donicum *pro* donec 2, 276 & *passim*. vox obsoleta.
 Δορκάς 4, 1154. caprea.
 Duellica *trisyllabum per synaeresin* 2, 660. *bellica*.
 Dulcire *pro* dulcescere 2, 473.
 Dumtaxat *pro* scilicet 2, 122.
 Duramen aquarum 6, 529. *glacies*.
 Durateus equus 1, 477. *ligneus*. δῦρον enim Graeci *pro* ξύλον (lignum) dicebant, Gifanius.
 Duriter 5, 1401.

E.

- E contemtibus exire 5, 831. *grandem & insignem fieri*.
 E supero 2, 227. *subaudi* loco.
 Eadem sexto casu numeri singularis, *dissyllabum per synaeresin* 4, 748.
 Eadem sexto casu; *subaudi* via 6, 993.
 Eadem aliis quiete sopitus 3, 1051 *i. e.* eadem ac alii.
 Eadem turpi facere 4, 1167. *i. e.* eadem quae turpis facit.
 Eandem *dissyllabum per synaeresin* 3, 507.

I N D E X.

- Ecquaenam sit finis 1, 952.
num aliqua sit finis.
- Ethlipsis* figura est quoties m
cum vocali adjuncta, absor-
betur a proxima dictione a
vocali incipiente. Hanc ve-
teres poetae saepius negligebant.
Ita noster: Corporum augebit numerum 1, 437.
& alibi passim.
- Ethlipsis* neglectae exempla 2,
679. 3, 197 & 1095, & 4,
1267 & 6, 275.
- Effervere *tertia brevi ab* effervo, is 2, 927.
- Effervescere *pro* effervesce-
re 3, 296.
- Effigias *quarto casu pluralis*
numeri, ab effigia, ae 4,
46.
- Efflare 6, 681. foras flare.
- Efflare colorem *pro* amittere,
καταχρηστικώς, 2, 831.
- Eigni corpore *pro* gigni e cor-
pore 2, 702.
- Egregie *pro* valde 1, 736.
- Egregius *comparativum neu-*
trius generis 4, 469. magis
egregium.
- Ei *pro* i in *quarto casu numeri*
multitudinis, in *plerisque*
nominibus tertiae declinatio-
nis. Ita frugiferentibus, sua-
veis, amneis, monteis, rapa-
ceis, & alia infinita. quam
tamen scribendi rationem
improbat Gifanius.
- Eicit *dissyllabum per synaere-*
sin 3, 890. & 4, 1266.
- Ejectus, us 4, 957. ejectio.
- Elephas morbus 6, 1112. le-
prae genus.
- Emissus, us 4, 206. emissio.
- Enare *pro* emergere 3, 590.
- Endo *pro* in, *ἀρχαϊκώς*, 2,
1096.
- Endogredi *pro* ingredi 1, 83.
endo enim *pro* in dicebant
veteres.
- Endopedit 1, 241. arcte,
implicite, perplexe.
- Ergo statuarum, & nominis
3, 78. i. e. causa.
- Erumpere se 4, 1108. efferre.
- Escit *pro* erit 1, 613. *ἀρχαϊ-*
κώς.
- Esse eorum 4, 99. natura eo-
rum.
- Esse morbo, & morti 6,
1093. i. e. morbum, &
mortem asserre.
- Est *pro* accidit, contingit 6,
1197 & alibi.
- Est coërcens *pro* coërcet 3,
397.
- Etesia flabra Aquilonum 5,
741, & 6, 716. certo anni
tempore spirantia, quibus
Nilus tumefactus in agros
exundat.
- Eventa Lucretius vocat, quae
rerum accidentia recentiores
philosophi appellant 1, 451.
- Evius Evan 5, 742. Bacchus.
- Ex omnia surgunt 6, 788.
omnia exsurgunt. *Tmesis*.
- Exaestuare aestus 6, 816.
- Exanimum *pro* exanime 1,
774 & 6, 705.
- Exaugere 5, 612.
- Excierunt *tertia per systolen*
correcta 4, 41.
- Exemplare, *pro* exemplar 2,
123.

I N D E X.

Exesor 4, 221. qui exedit.
 Exest *pro* exedit 3, 1006.
 Exire *pro* effugere, evadere
 5, 1329. 6, 1204 & 1215.
 Exitialis 2, 569 & 6, 565.
 exitium afferens.
 Exoreretur *pro* exoriretur 2,
 506.
 Exos, exossis 3, 721. sine of-
 sibus.
 Exossatus 4, 1265. ossibus
 quasi loco motis.
 Exisperi 3, 827. spargi fo-
 ras.
 Expergitus 3, 942. experge-
 factus.
 Explaudere 4, 714.
 Exipuerere rationem ex animo
 2, 1041.
 Existare *pro* esse 1, 337 &
 619. *item passim.*
 Exsuperare *pro* superabunda-
 re 5, 385.
 Extentare 3, 489. extendere.
 Extenuantur *tetrasyllabum per*
synaeresin; secunda pro-
ducta 4, 1256.
 Extrarius 4, 278. qui extra
 est.

F.

Fabrica 4, 516 aedificatio.
 Fac *monosyllabum breve* 2,
 484.
 Faceßlere 6, 957. abire, disce-
 dere.
 Facit are *pro* arefacit, *miro*
loquendi genere 6, 962.
 Faecula 2, 430. condimenti
 genus.
 Falciteri currus 3, 642. qui-

bus falces alligatae ad ob-
 vios in proeliis dissecandos.
 Famul *pro* famulus 3, 1048.
 Fatisci *pro* fatiscere, rimas age-
 re 5, 309.
 Femen, inis 4, 826. femur.
 Ferruginus 4, 74. ferruginei
 coloris.
 Fervere *secunda correpta a fer-*
vo, is. 2, 41 & alibi.
 Ferviscere *pro* fervere 3,
 290.
 Fidei, *secunda producta* 5, 103.
 Filatim distractus color 2, 830.
 in tenuia fila.
 Filum *pro* corporum extre-
 mitate, & circumcaesura. 5,
 573 & *alibi.*
 Flammare 2, 671. inflamma-
 re, incendere.
 Flammescere 6, 669. inflam-
 mari.
 Flexura 4, 313. flexus.
 Flixere *pro* conflixere 2, 85.
Id moris habet Lucretius,
ut verbis simplicibus utatur
pro compositis, & rursus
compositis pro simplicibus.
 Fluctifragum litus 1, 306. quod
 fluctus frangit.
 Fluenter 4, 226. fluxu quodam.
 Fluidus 2, 596. mollis, tener,
 s. vento facile mobilis.
 Flutare *pro* fluitare 3, 190.
 Fluvidum *trisyllabum neglecta*
æthlipsi τθ m. 2, 465.
 Fluvidus *pro* fluidus 2, 463.
 Fluxum *pro* rimosum 6, 19.
 Formamentum 2, 818. for-
 ma, figura.
 Formatura 4, 556. forma.
 Forlit *pro* forsitan 6, 735.

I N D E X.

Frigor *pro* divisione, qua res
 franguntur 1, 748.
 Fragolus 2, 859. asper, ex-
 ius.
 Freta aetatis 4, 1024. primae
 adolescentiae fervor.
 Fretu *pro* freto, ablat. 1, 721.
 Fretus anni vocantur a *Lucre-*
tio ver & autumnus; quod
hae tempestates inter frigus
& calorem, quasi fretum,
sitae sint 6, 363.
 Friare 1, 887. minutatim con-
 cidere, exterere.
 Frontibus *pro* fronte 5, 1033.
 Fructus participium a fruor 3,
 953.
 Fuat *pro* fuerit 4, 641.
 Fuerunt *secunda per systolen*
correpta 5, 676.
 Fugere 2, 925. negare, non
 concedere. *Lamb.*
 Fugitare 4, 325. fugere.
 Fulgere *secunda brevi* 5, 1094.
 Fulget *secunda producta, licet*
vocalis sequatur; ope scilicet
diastoles, vel ob morulam
caesurae. etenim inter ulti-
mam syllabam vocis antece-
dentis, & priorem subsequen-
tis minima quaedam pausa
fit a pronuntiante, qua cae-
surae brevis tempus produci-
tur 2, 27. *Sexcenta exempla*
similia cum apud Lucretium,
tum apud reliquos poetas in-
venire est.
 Fulgit *pro* fulget 5, 767.
 Fungi *pro* pati 1, 442 & 3,
 169.
 Fuvat *pro* fuerit 1, 387. *Ar-*
chaiismus.

G.

Galli 2, 614. *Matris Deorum*
sacerdotes abscissa virilitate,
ita dicti a Gallo Phrygiae
fluvio, cujus aqua epota in
furorem agebantur.
 Geli *pro* gelu 5, 206. a gelus
 masculino.
 Gelum, i. 6, 877.
 Gemmare 2, 319. rore, quasi
 gemmulis, madere.
 Generales maculae 1, 584.
 cujusque generis propriae.
 Generatim 1, 21. per sua quae-
 que genera.
 Genitabilis 1, 11. vi gignen-
 di praeditus.
 Genitaliter 4, 1251. genera-
 tioni convenienter.
 Geno 1, 130 & *passum. veteri-*
bus idem ac gigno.
 Gerere *pro* edere, producere
 1, 718.
 Geri 1, 443. fieri & moveri.
 Glacies aeris 1, 494. elegan-
 ter dictum *pro* aeris rigore
 ac duritie.
 Glandiferae quercus 5, 973.
 Glomer lanae 1, 361.
 Glomeramen 2, 453 & 5,
 725. globus convolutus.
 Grandescere 1, 192. augeri.
 Gravatim 3, 388. aegre, dif-
 ficile.
 Gravidae; *subaudi* meretrices,
 quamvis praecesserit scor-
 ta 4, 1269.
 Guberna 2, 553 & 4, 441.
 gubernacula navium.
 Gubernaculum 4, 902. guber-
 naculum.

I N D E X.

H.

Habent *pro* sunt 1, 1068.
Habere *pro* debere 6, 711.
Hac re *pro* idcirco 1, 173.
Harmonia *Græcis est* habitus vitalis corporis 3, 101.
Harmoniae Veneris 4, 1241.
Haustra 5, 517. modioli rotæ additi, qua utebantur ad hauriendam aquam.
Heliconiadum comites 3, 1050. poëtae Musarum asseclæ.
Hiatus fit in carmine, quando vocalis in fine dictionis, insequente vocali alterius dictionis, non eliditur, & synæphe negligitur; ut 2, 617.
Vivam progeniem **QUI** in oras luminis edant.
Hiatus ope longa syllaba correpta 4, 70. Nam certe jaCI, atque emergere multa videmus.
Hilum *pro* aliquid 3, 221 & alibi.
Hiscere 4, 64. os ad loquendum aperire.
Hisce rebus *pro* has ob res 6, 647.
Homerus semper--florens 1, 125.
Homœomeria 1, 830 & 834. ὁμοιομέρεια partium similitudo; vox ab Anaxagora usurpata in explicanda sententia sua de rerum principiis.
Homulli 3, 927. homunciones, homunculi.
Horriferum 5, 219. horrorem incutiens.

Horrifice 2, 609. cum horrore ac formidine.
Humani *pro* homines 3, 80.
Humectus stomachi tenor 4, 636. vis illa cibos concoquendi, & in liquorem solvendi, quæ in stomacho est.
Humos *pro* humor 6, 1185.
Hypermeter versus est, cum syllaba in fine redundat, quæ absorbetur a vocali sequentis versus; ut 4, 1003. Accipitres somno in leni si proelia pugnæque Edere &c. 5, 847.

I.

Jacere *pro* contemni 5, 1272.
Ignescere 6, 300. ignis naturam contrahere.
Idem dissyllabum *per synæresin* 1, 166. & 4, 399.
Illæ *pro* illius 4, 1052 & 1076.
Illi *pro* illic 1, 1064.
Illum *pro* illorum *per syncope* 3, 513.
Im *pro* eum 3, 876. ἀρχαῖων.
Imbibere *pro* inducere in animum 3, 1010.
Imbri *pro* imbre 6, 265.
Immemorable 4, 193. quod verbis explicari non potest.
Immoderatum 1, 1012. imensum.
Impetus coeli 5, 201. amplitudo, vastitas.
Impigrae, *secunda longa* 5, 1451.

I N D E X.

- In commutatum veniunt, *i. e.*
 mutantur 1, 795.
 In manibus *pro* repente 4, 818.
 In morte gravescant 3, 1035.
 ingravescant morte.
 In offensu esse 3, 954. offen-
 dere.
 In summa *pro* denique 3, 84.
 Inanire 6, 1003. inanem red-
 dere.
 Inaedificare 6, 263. super-
 struere.
 Incautum scelus 6, 389. a quo
 sibi non cavent homines.
 Inceste 1, 99. *turpiter, im-*
pure, impie.
 Inciderunt *tertia per systolen*
correpta 6, 1173.
 Inciliare 3, 976. increpare.
verbum obsoletum.
 Incomitatus, *παρντικῶς* 6,
 1223. sine comitibus.
 Inde loci 5, 438 & *alibi.* τὸ
loci abundat.
 Indeptus *pro* eo qui occupa-
 vit, *ab* indipiscor. 3, 213.
 Indu jacere *pro* injicere 5, 103.
 Induperator 4, 964. impera-
 tor, *per epenthesin.*
 Inermis *pro* inermis 5, 1291.
 Inferne *ultima brevi* 6, 186.
 Infit *pro* incipit 3, 514.
 Ingenerascere 3, 745. intus
 gigni.
 Ingratis, *adverbium* 3, 1082.
 contra voluntatem.
 Init, *secunda producta ob cae-*
suram 4, 340.
 Initium *trisyllabum, ultimis*
duabus per synaeresin con-
tractis 2, 269 & 3, 272.
 Initus 1, 13. ingressus, *εἰσόδος.*
 Initus *pro* initium 1, 384.
 Inlaqueare 4, 1138. laqueo
 constringere.
 Innumerabiliter 5, 275.
 Innumeralis *pro* innumerabi-
 lis 2, 1085.
 Inolens olivum 2, 849. oleum
 nullo praeditum odore.
 Inops amor 4, 1135. qui voto
 non potitur.
 Inque genuntur 3, 745. & in-
 genuntur. *Tmesis.*
 Inque gredi 4, 885. & ingredi.
 Inque merentis 2, 1103. &
 immerentis.
 Inque pediri 3, 483. & in-
 pediri.
 Inque tueri 4, 717. & intueri.
 Inque valebunt 2, 301. & in-
 valebunt *i. e.* invalescent.
 Infatiabiliter 6, 978.
 Infedabiliter 6, 1174. infatia-
 bili aviditate.
 Insensibile 2, 865 & *passim.*
 quod sentiri nequit, *vel*
 quod sensibus caret.
 Insertim 2, 114. se inferendo.
 Infessus *pro* obsessus 2, 520.
 Infilia 5, 1352. extorum te-
 la quaedam.
 Insinuare omnes latebras 1,
 410. *subaudi* te.
 Insinuarit 3, 484. *iat.* se.
 Instinctus 1, 924. instigatus.
 Institerunt, *tertia per systolen*
correpta 1, 407.
 Instructa aliena rogorum *i. e.*
 strues alienorum rogorum
 6, 1282.
 Insuerit *pro* insueverit 4, 878.
 Intactile 1, 438. quod tangi
 nequit.

I N D E X.

Intactus, us. 1, 455. qualitas tactui contraria.

Integere 3, 22.

Integra, *secunda producta* 3, 705.

Integri fontes 1, 926. e quibus nemo biberat.

Integros, *secunda producta* 4, 2.

Inter enim cursant 3, 263. intercurvant enim.

Inter enim jecta 'st 3, 872. interjecta est enim.

Inter enim sepit 4, 946. intersepit enim.

Inter quaecunque pretantur 4, 830. quaecunque interpretantur.

Inter quasi rumpere 5, 288. quasi interrumpere.

Intercludere animam 6, 1264. suffocare.

Interdatus 4, 866. immissus, injectus.

Interfieri 3, 885. interfici.

Interiodere 4, 720.

Internoscere 4, 246. dignoscere.

Intersepire 4, 946. intercludere.

Interfitus 5, 1376. insitus.

Interfinguere 5, 760. suffocare.

Intervomere 6, 894.

Inversa verba, *inflexa* & *tropo immutata*. 1, 643.

Inula 2, 430. genus herbae amarae.

Inurgere 5, 1034.

Inutilitas 5, 1273.

Iphianassa 1, 86. *Agamemnonis regis filia, alio nomine Iphigenia, quam pater Dianae immolavit.*

Ire, *pro* mori 3, 525.

Irritat *pro* irritavit; *ultima longa, licet sequatur vox incipiens a vocali* 1, 71. *idem observatur in aliis verbis ita contractis.*

ἰσχνὸν ἐρωμένιον 4, 1159. gracilis amicula.

Itere *pro* itinere 5, 652.

Itiner *pro* iter 6, 338. ἀρχαῖνός.

Itus, us. 3, 389. gressus.

Juvenus equus 5, 1073. *i. e. florenti aetate, pullus equinus.*

Juventas *pro* juvenus. 5, 886.

Juxtim *pro* juxta. 4, 504.

L.

Labascere 1, 538. labare, deficere.

Labi *pro* labe 5, 928.

Labiosus 4, 1162. crassis labiis.

Labrorum tenus 1, 939 & *alibi*. usque ad labia tantum.

Lacere *pro* illicere 4, 1200.

——— *pro* vincere 4, 1139.

Laedere *pro* illidere 5, 999.

Laetificus 1, 194. laetus, vigenus, laetum faciens.

Laevare 5, 1266. laevigare, polire.

Laevor 2, 423. & 4, 154. qualitas asperitati opposita.

Lampada vitae tradunt, quasi cursores 2, 78. *Athenienses in quibusdam festis curabant accensam facem gestantes; qui cursum persece- rat, cursuro alteri facem tra-*

I N D E X.

debat. Hoc Lucretius eleganter ad generationem transulit.

Λαμπάδιον 4, 1158. facula, parva lampas.

Lampas, *pro* sole, ac die 6, 1196.

Lanam facere 5, 1353. lanificium exercere.

Lapidi *pro* lapide 1, 883.

Laqueata templa 2, 28. laquearibus ornata. *Sunt autem laquearia tignorum interstitia, item fornicum partes concavae.*

Largificus 2, 627. largus, abundans.

Largifluus 5, 597. large fluens.

Largiter auferre 6, 622. multum detrahere.

Lateramen, *pro* latus 6, 232.

Latufculum 4, 312. parvum latus.

Lauricomi montes 6, 151. lauretis confiti.

Leae 5, 1317. leaenae.

Levisomnus 5, 862. vigil.

Libella, *prima producta* 4, 518. *instrumentum quo fabri utuntur ad parietes dirigendos.*

Licet quamvis 6, 600 & 620. *τὸ licet abundare videtur.*

Limare *pro* decerpere, dera-
dere 3, 11.

Liquentia, *prima longa* 4, 135.

Liquidus, *prima producta*, *quae alioquin brevis est.* 1, 350. & 3, 428.

Liquitur *prima longa*, *pro* dif-
fluit, liquefcit 2, 1131.

Liquor *prima producta* 1, 454.

Loca, *pro* utero mulieris 4, 1260.

Loca prompta 6, 1265. publica, omnibus patentia.

Loci, *pro* utero mulieris. 4, 1239.

Longiter 3, 676. longe.

Loquaculus, *diminutivum a lo-*
quax. 4, 1158.

Lucas boves *appellarunt ve-*
teres Romani elephantos,
quod primum eos in Luca-
nis viderent. 5, 1301 &
1338.

Luci, *pro* luce 4, 236. & 6, 875.

Lucifer, a, um. 5, 725. lu-
cem afferens.

Ludificare, *pro* decipere 1, 938
& *alibi.*

Luela 3, 1028. poena qua lui-
tur sceleris macula.

Luror 4, 334. *color taeter,*
ex viridi & luteo mixtus.

M.

Machina *pro* inventum 4, 1112.

Maestabilis plaga 6, 805. gra-
vissimus & mortifer ictus.

Maestatus, us 1, 100. occisio,
caedes.

Maestus, *pro* caesus 5, 1338.

Madere, *pro* ebrium esse. 4,
793.

Magnesium saxum 6, 1062.
magnes, qui ferrum trahit.

Male factum cum est animo
3, 596. cum animus deficit.

Malis mandare 2, 637. co-
medere, dentibus conterere.

Manabile frigus 1, 535. quod
usque ad viscera penetrat,

Mancupio aliquid dare 3, 984.
 proprium efficere.
 Mancupium, *pro* mancipium
 3, 984.
 Manenda sit aetas, *pro* manen-
 dum sit aetate 3, 1088.
 Mannus 3, 1076. parvus e-
 quus, gradarius.
 Manus dare, *pro* concedere 2,
 1128.
 Mare, *pro* mari 1, 162.
 Matuta 5, 655. *Aurora Dea,*
ita Romanis vocitata.
 Maximitas 2, 497. enormis
 magnitudo.
 Mele 2, 412. μέλη, carmina.
 Meliboea purpura 2, 499. *a*
quodam Thessaliae oppido
cognomine ita dicta.
 Melicus 5, 335. lyricus, qui
 ad carmina pertinet.
 Melitenfia 4, 1123. elegantia
 vestimenta, quae ex insula
 Melita apportabantur.
 Μελίχρος 4, 1153. mellei co-
 loris.
 Membrana, *ultima producta*
ope caesurae 4, 48.
 Membratim 3, 526. per mem-
 bra singula.
 Meminisse jacet, *i. e.* memo-
 ria. 4, 769. *verbum loco no-*
minis.
 Memmiades, *pro* Memmius 1,
 27. & alibi.
 Mendose 4, 506. perperam.
 Metus 1, 93. dictum videtur
 pro superstitione.
 Metutum 5, 1139. *participium*
obsoletum a metuo.
 Minere, *pro* imminere 6, 562
 & 1193.
Lucretius.

Minitari 1, 69. *minari.*
 Minores, *pro* posteri 5, 1196.
 Minutatim 2, 1130. paulatim.
 Minute 6, 352.
 Misere alicui esse 3, 874.
 Missus, us 4, 410. jactus.
 Mistim 3, 565. conjunctim.
 Mobilitare 3, 201 mobilem ef-
 ficere.
 Moderanter 2, 1095. quadam
 certa ratione, ac modo.
 Moderatim 1, 324. modo &
 ratione, paulatim.
 Modus, *pro* finis 1, 1007. &
alibi.
 Moenia mundi *appellare vide-*
tur Lucretius ultimum coe-
li ambitum, qui omnia inte-
riora quasi circumvallat 1,
 74. & passim.
 Moeri, *pro* muri 4, 221. ἀρ-
 χαικῶς.
 Molossium, *pro* molossorum 5,
 1062.
 Momen 2, 220. & alibi. mo-
 mentum, motus, impulsus.
 Momen ponti 6, 473. pontus
 ipse mobilis.
 Montivaga fera 1, 405. quae
 per montes vagatur.
 Movendi initium unde res
 quaeque capiat 1, 384. *sub-*
audi se.
 Moventur sensiferos motus 3,
 568. *Hellenismus. Ita Ho-*
ratius Ep. 2, l. 2. Agre-
stem Cyclopa movetur.
 Multangulus 4, 658. plures ha-
 bens angulos, πολύγωνος.
 Multesima pars 6, 651. πολ-
 λοστὸν μέρος, cui multae
 debent esse pares aut simi-

les ad constituendum totum.
Nonius, Gifanius.
 Multigenus 2, 335. multorum
 generum.
 Multimodis 1, 894. multis
 modis.
 Multimodus 3, 869. multi-
 plex, varius.
 Multiplex, *secunda producta* 2,
 162 & 4, 208.
 Munificare 2, 625. muneribus
 afficere.
 Munita viai 3, 497. *i. e.* via
 munita.
 Musaeus lepor 1, 933 & 4,
 9. *i. e.* poëtica venustas.
 Mustare, *pro* dubitare 1, 658.
pro submissa voce murmu-
 rare 6, 1177.
 Mutua, *pro* vicissim 4, 302.

N.

Nasi primoris acumen 6, 1191.
 extremus nasi apex.
 Naviter 1, 526. omnino,
πᾶν ἀκριβῶς.
 Nec me animi fallit 1, 137 &
 921. *subaudi* ratio.
 Necessum, *pro* necessitatem 2,
 289.
 Necessum est 4, 120. necesse
 est.
 Negitare 4, 911. negare.
 Nenu, *pro* non 3, 200 & 4,
 716. *ἀρχαῖως.*
 Neptuni corpus acerbum 2,
 471. maris aqua falsa.
 Ne qua 1, 268. *subaudi* ra-
 tione.
 Nexare 2, 98.nectere.
 Nexilis vestis 5, 1349. nec-
 tendo facta.

Nictantia fulgura 6, 181. mi-
 cantia.
 Nictari, *pro* niti 6, 836.
 Nigrare 2, 732. atro colore
 esse.
 Nigror 3, 39. nigredo.
 Nilum, *pro* nihilum, per con-
 tractionem 1, 206. & *alibi*
passim.
 Ningues, *pro* nives 6, 736.
 Nisus 4, 904. conatus.
 Nisus pedum 5, 912. gressus
 pedum, quibus tota corpo-
 ris moles innititur.
 Nixare, *pro* conniti. 3, 1013.
 Nixari, *pro* niti 4, 509.
 Noctivagus 4, 586. qui vaga-
 tur noctu.
 Nodum anni appellat aequi-
 noctiale punctum *Lucretius*
 5, 687.
 Nominitare 3, 353 & 4, 48.
 nominare, appellare.
 Non-sensus *pro* eo quod sensus
 non habet 2, 931.
 Nonne videre 2, 16. *subaudi*
 est, vel licet.
 Nothum Lunae lumen 5, 575.
 non proprium, sed a Sole
 acceptum.
 Notities, *pro* notitia 5, 183.
 Nulla una, *pro* nulla omnino.
 2, 1076. & *alibi.*
 Nullius *secunda correpta per*
systolen 1, 225 & 925. sic
 illius, totius, ullius.
 Numen, *pro* nutu 3, 145.
 ——— *pro* motu 4, 180.
 Numerum, *pro* numerorum 5,
 1408.

I N D E X.

O.

- O** *pro I usurpabant veteres.*
sic olli pro illi 1, 673.
O *pro U Archaismi genus.*
vulnere pro vulnere 1, 35.
& alia multa.
Obbrutescere 3, 544. *stupi-*
dum & inertem fieri.
Obsidit, *ab obsido, secunda*
longa. 4, 352.
Obstipus 4, 519. *in alteram*
partem flexus.
Obturare amorem edendi 4,
 867. *saturare.*
Obturgescere 6, 658. *circum*
turgescere.
Occiderunt, *tertia per systo-*
len correpta 3, 1041.
Occipere 5, 887. *incipere.*
Odos, *pro odor* 4, 88.
Oe *pro U genus Archaismi.*
moenera pro munera 1, 30
& alibi. sic poenire pro pu-
nire, & moerorum pro mu-
rorum ap. Virgil. Æneid.
 10, 24.
Offectus, *pro obstructus, so-*
pitus 4, 767.
Offensare 6, 1051. *impin-*
gere.
Offensus, *us.* 2, 223 *& alibi.*
occursatio—pro offensio-
ne, ac taedio. 3, 954.
Olescere, *pro augeri, adolesce-*
re 2, 1129.
Olivum, *pro oleum* 2, 392.
Omne *Lucretio est spatium il-*
lud infinitum, extra hunc
orbem, in quo mundos in-
numerabiles ex atomis fortui-
to concurrentibus quotidie

- nasci, ac quotidie interire,*
ipse ac ceteri Epicurei ridi-
cule contendunt. Graecis τὸ
παύ 1, 75. & saepius. Hoc
alibi poeta rerum summam
& summam summarum ap-
pellat.
Omne genus simulacra 4, 739.
omnis generis. Ita Catullus:
Aucupia omne genus.
Omnigenus 2, 758 *& alibi.*
omnis generis.
Omnimodis 1, 684 *& 2, 488.*
modis omnibus, omnino.
Omniparens terra 5, 260. *un-*
de oriuntur omnia.
Omnituentes sensus 2, 941.
qui omnia tuentur & perci-
piunt, juxta Lucretium.
Omnium dissyllabum *per syn-*
aeresin. 2, 910 *& 5, 1022.*
Opella 1, 1107. *parva ope-*
ra, parvus labor.
Opinatus, *us.* 4, 467. *opina-*
tio.
Oppilare 6, 725. *obstruere.*
Opplere 2, 145. *replere.*
Opposta 4, 151. *opposita.*
Oppressus, *us.* 1, 851. *op-*
pressio.
Orbi, *pro orbe* 5, 75 *& 1345.*
Orbus pedum 5, 838. *pedi-*
bus carens.
Ordia 4, 32. *primordia, re-*
rum principia.
Organici 2, 412. *qui organa*
pulsant, vel citharas.
Organicus saltus Heliconis 3,
 133. *citharis resonans.*
Offisraga 5, 1078. *avis quae*
ossa frangit.

I N D E X.

P.

Παλλάδιον 4, 1154. parva Pallas.
 Palpebrae, *secunda longa* 4, 950.
 Panaces 4, 123. panacea, genus herbae odoratae.
 Panchaei odores 2, 417. Arabici; *Panchaia enim Arabiae Felicis pars.*
 Pandae naves 5, 1441. curvae, cavae.
 Pandionis populus 6, 1141. Athenarum, ubi Pandion rex imperavit.
 Pangere 1, 26. scribere; *quod stilum in cera pangere, seu figere scribentes solerent. Gifanuis.*
 Pappi 3, 387. flores carduorum levissimi.
 Paragoge figura est additio syllabae in fine vocis, ut proferrier 1, 208. & *passim.*
 Parti, *pro parte* 5, 512 & 6, 557.
 Participari 3, 692. participem fieri.
 Particulatim 3, 541. per singulas particulas.
 Partire 5, 683. partiri, dividere.
 Parum multa, *pro pauca.* 6, 779. & *alibi.*
 Pascua rura 5, 1247. pastionibus apta.
 Partum turpe 2, 680. malus & illicitus quaestus.
 Pavire, *pro tundere* 2, 376.
 Pausa, *pro finis* 1, 748.

Pauxilli 1, 835. *diminutivum a pauci.*
 Pauxillus, *a paullus, quod veteribus est parvus* 3, 230.
 Pecubus 6, 1130. pecoribus.
 Pelage quarto casu numeri multitudinis 5, 36. τὰ πελάγη.
 Pellacia 2, 559. & *alibi.* fallacia, *a pelliciendo, sive in fraudem trahendo.*
 Pellacia pontis 5, 1002. maris tranquillitas.
 Pellicere 5, 1003. in fraudem trahere.
 Penetrare 1, 495. quod penetrare potest.
 Penetralior 2, 382. magis penetrans.
 Penetrare, *pro in mentem venire.* 5, 1261.
 Penetrat *secunda producta* 4, 617.
 Penetratum, *pro eo quod penetravit.* 4, 674 & 1239.
 Pennipotentes, *pro avibus.* 2, 877 & 5, 787.
 Percallescere 6, 177.
 Perciere 3, 185. permovere.
 Percire 3, 304. commovere.
 Percoquere 6, 722.
 Percupere 4, 1145.
 Perdelirum 1, 693. maxime insanum.
 Perfica natura 2, 1115. quae perficit res.
 Perfigere 3, 306. penitus figere.
 Perfinire 1, 612. prorsus terminare.
 Perfluctuare artus 3, 721. fluctuare per artus.

Perfructus, *participium a* per-
fruo 3, 969.
Perfurere 1, 276. vehemen-
ter furere.
Perhilum 6, 575. perpaulu-
lum.
Peritare, *pro* perire 3, 710.
Permananter 6, 916. vi qua-
dam permanandi.
Permittere *pro* emitte 4, 692.
Perniciale 1, 452. perniciem
afferens.
Perolere 6, 1153. graviter
olere.
Perparvus 5, 588.
Perpotare laticem 1, 939 &
alibi. i. e. totum ebibere.
Perque forare 5, 1267. & per-
forare. *Tmesis*.
Perque plicatis 2, 394. &
perplicatis.
Persentire 4, 25.
Persentiscere 3, 250. sensu
affici.
Persidit, *a* perfido; *quod est*
decumbo, deorsum feror. 6,
1124.
Persubtilis 3, 180.
Pertaesum est, *a* pertaedet 3,
1074 & 5, 1149.
Perterget, *a* pertergeo 4, 250.
Petterricrepus 6, 128. crepi-
tu perterrens.
Pertolerare 5, 317.
Pervadere *pro* contingere 1,
556.
Pervalere 6, 916.
Pervigilium 6, 754. diutur-
na, & pernox vigilia.
Pervolgare 2, 163 & 4, 209.
celebrare, complere.
Pessum, *pro* deorsum 6, 588.

Pestilitas 6, 1096. pestilentia.
Petere terram genibus 1, 93.
i. e. molliter genua flectere.
Petiffere, *pro* petere 3, 648
& 5, 808.
Petitus terrae suavis 3, 173.
lapsus in terram remissus,
& languidus, qualis est eo-
rum, qui animo deficiunt.
Φίλημα 4, 1162. osculum.
Phrygius numerus 2, 620. *a-*
cerrimus erat, atque impetus
plenus.
Pinniger 5, 1074. aliger.
Plaga, *pro* ictu, atque impulsu
1, 627. & *passim*.
Plangere, *pro* verberare 6,
114.
Plura, *pro* amplius 6, 244.
Pluria, *pro* plura 1, 877 & 4,
1082.
Plusculum 4, 620. plus ali-
quanto.
Poeniceus color 2, 829. pu-
niceus, Tyrius. *Vide* Oe
pro U.
Poenire, *pro* punire 6, 1238.
Positura 1, 686. θέσις, situs.
Possidat, *pro* possideat 1, 387.
Possido, *pro* possideo 1, 965.
Posta, *pro* posita 1, 1058 &
6, 763.
Postscenium 4, 1179. quod
post scenam latet.
Potesse, *pro* posse 1, 666. &
alibi.
Potestur, *pro* potest 3, 1023.
ἀρχαίων.
Potis est 1, 453 & *alibi*. potest.
Potitur *secunda brevi*. 2, 652.
Potitur primordia 2, 652. prin-
cipia in se continet.

- Praecipitanter 3, 1076.
 Praeditus culpa 5, 200.
 Praedulce 4, 639. dulcissimum.
 Praelongus 3, 614.
 Praemeditor, *secunda persona praesentis imperativi numeri singularis*, a praemeditor 4, 822.
 Praemetuere 3, 1032. Ante metuere.
 Praemonstrare 6, 92.
 Praenuntius 5, 736. qui praenuntiat.
 Praepandere lumina menti 1, 145.
 Praepedire 3, 365. impedire.
 Praeportare 2, 621. praeferre.
 Praeposta *i. e.* praeposita 6, 997.
 Praeproperanter 3, 780. celerime.
 Praesagire, *pro* ante significare 3, 511.
 Praespergere 5, 738. ante spargere.
 Praestare, *pro* exhibere 3, 215.
 Praestinguere 3, 1057. extinguere.
 Praeterferre 4, 573. ulterius ferre.
 Praeterradere 4, 531. transeundo deterere.
 Πρηστήρ 6, 423. praester, igneus turbo.
 Prima viai 1, 1068. viae principium.
 Prima virorum 1, 87. viri principes. *Hellenismus est.* τὰ πρῶτα τῶν ἀνδρῶν.
 Primigenus 2, 1105.
 Primitus 5, 1092. primum.
 Primoribus ex elementis 6, 1007. primis nempe principis.
 Princeps 1, 95. *pro* primus, prima.
 Principiale 2, 423. quod pertinet ad principia.
 Principiale tempus 5, 247. quo res coeperunt esse.
 Principiorum corpora 1, 991. ipsa principia, seu prima corpora.
 Privus 3, 390 & 723. singulus.
 Pro quam *particula est comparativa* 2, 1136.
 Pro re 6, 1279. *pro* facultatibus.
 Probare, *pro* ostendere 6, 32.
 Procleusmaticus pes constat e quatuor syllabis brevibus. Hunc veteres aliquando adhibuerunt loco dactyli, aut spondae, praecipue initio versus. Vide 3, 233.
 Proclivus, *i. e.* proclivis 6, 728.
 Procraxe 5, 1158. *verbum originis Graecae a κράζω, unde poeta finxit τὸ procrago.*
 Procrefcere 1, 716 & 2, 546 & 6, 664.
 Procudere 3, 1094. de novo efficere.
 Prodiderunt *tertia correpta per systolen.* 3, 86.
 Profatus. παρητικῶς. 6, 80.
 Proferrier 1, 208. Vide *Parragoge.*
 Profundum 2, 1050. infinitum.

Prohibeat *trisyllabum per synaeresin* 1, 976.
 Projectus, us. 3, 1000. projectio.
 Proinde *trisyllabum per synaeresin* 4, 810.
 Prolatare, *i. e.* proferre, 1, 982.
 Proluvies 5, 948. aquarum ingens fluxus.
 Proluvies alvi 6, 1198. diarrhoea.
 Promittere, *pro* affirmare 3, 378.
 Promissus, *i. e.* procul missus. 4, 685.
 Properanter 5, 301.
 Proponere *pro* offerre 6, 1163.
 Proporro 2, 978 & *alibi. i. e.* deinceps, porro.
 Propritim 2, 974. singillatim, proprie.
 Proque voluta 6, 1262. & provoluta.
 Prorsum meare 1, 1004. *i. e.* cursum continuare, nunquam sistendo, vel regrediendo. *prorsum enim est ante.*
 Prostare, *pro* eminere 2, 428.
Prosthesis figura est additio litterae, vel syllabae initio dictionis, ut 6, 672. tetulerunt *pro* tulerunt.
 Protelum 2, 531. tenor trahendi jugum, impulsus non interruptus.
 Protollere 5, 310. proferre.
 Provolare 4, 1238. procul volare.
 Provomere 6, 446. profundere.

Puelli 4, 1245. infantes, parvi pueri.
 Pulli, *pro* novellae arbores. 5, 1363.
 Pumilio 4, 1155. nanus.
 Puncto in tempore 6, 229. in puncto temporis.
 Puncto tempore 2, 263 & 1006. momento, articulo temporis.
 Pupula 2, 810 & *alibi.* pupilla, oculi acies.
 Pusi, *pro* pueri, pusiones 4, 1020.
 Puteales lymphae 6, 1172. puteorum aquae.
 Putror 2, 871 & 6, 1099. putredo.
 Pythia 1, 740. sacerdos templi Delphici.

Q.

Qua porro cunque 1, 509. porro quacunque. *Tmesis.*
 Qua vi cunque 1, 569. quacunque vi.
 Quae, *diphthongo correpta propter insequentem in alia dictione vocalem.* At contra quae amare 2, 404.
 Quae amara cunque 2, 404. quaecunque amara.
 Quaesit, *pro* quaerit 5, 1228.
 Quam ante, *pro* antequam 3, 986.
 Quamde, *pro* quam 1, 641. *vox obsoleta.*
 Quas ob res, *pro* quamobrem 1, 156.
 Quantula 2, 893. quam parva.
 Quatinus 2, 926 & 3, 219. quatenus.

Qui correptum ope hiatus. 5,
75. *V. Hiatus.*

Quiete 4, 987. per somnum.

Quietes, pro cubilibus 1, 406.

Quisse, pro qui visse, potuisse.
5, 1421.

Quo correptum ope hiatus. 6,
716 & 730.

Quo quamque inducere per-
gis 1, 17. *subaudi* animan-
tem.

Quoad monosyllabum per syn-
aeresin. 2, 849 & 5, 1212.

Quod, pro at. 1, 83 & 2, 350.

Quoque, pro cuique 1, 77.

Quom, pro cum. 2, 1037.

R.

Rabies, pro rabiei 4, 1076.
ἀρχαῖος.

Radiatum insigne diei 5, 699.
Sol.

Radiatus Sol 5, 463.

Ramenta ferri, 6, 1043. *i. e.*
scobs.

Rancens 3, 719. rancidum.

Raptim 1, 663. celeriter.

Rareque facit 6, 232. & ra-
refecit.

Rancifonus 5, 1083. raucum
sonum edens.

Re tamen apse 2, 658. reapse
tamen.

Recellere pro remove 6, 572.

Recens, pro receper 2, 416.

Receptare 3, 504. recipere.

Recessse, pro recessisse per syn-
copen 3, 69.

Reconflari 4, 925. reparari.

Recrefcere 5, 261. iterum
crescere.

Reddere, pro dare, tribuere,

Lucretio frequens 1, 204. &
alibi saepius.

Redducere, pro reducere; ut
lex carminis servetur. 1,
229 & 4, 990 & 5, 1336.
*quamquam syllaba re com-
munis est Lucretio.*

Referre pro deliberare, & con-
tulere. 1, 700. ut referre
ad senatum, ad populum.

Refutatus, us. 3, 524. resu-
tatio.

Regignere 5, 245. iterum gignere.

Rehalare 6, 522. exhalare,
remittere.

Rei monosyllabum per synae-
resin 4, 883.

Reij pro rei. 1, 689. & sic
*prima per diphthongum pro-
ducitur, alioqui brevis fu-
tura.*

Reliquias tetrasyllabum per diae-
resin. 4, 973.

Rellatum pro relatum 2, 1000.

Remmota pro remota 4, 271.

Renidescere 2, 328. renide-
re, splendere.

Renutare, 3, 351 & 4, 604.
renuere, abnegare, recusare.

Reparcent facere 1, 668. *i. e.*
facient, non parcent face-
re: *re enim particula sim-
plicibus verbis adjuncta, con-
trariam illis significationem
plerumque induit.*

Repetentia, pro memoria 3,
863

Reppertum, pro repertum 5,
1296.

Repulsare 4, 583.

Repulsus, us. 4, 105.

Residit, a residuo. 5, 1424.
 Respectare, pro respicere 5,
 376 & 973.
 Respondeamus tetrasyllabum
 per synaeresin 3, 963.
 Restare, pro obistere, repug-
 nare 1, 111.
 Retentare 2, 728. retinere,
 prohibere, arcere.
 Retinentia, pro memoria 3,
 675.
 Retractare 4, 1193. vicissim,
 & contra tractare, recelle-
 re, crissare.
 Retro, pro contra, vicissim 1,
 767 & alibi.
 Retrocita cornua 4, 550 ultro
 citroque ducta.
 Revieta, pro victa 1, 587.
 Revincere 4, 490.
 Ραδίη 4, 1160. subtilis, te-
 nuis, gracilis.
 Rictum 5, 1063. rictus, hia-
 tus oris.
 Rigari, pro manare ac diffun-
 di 2, 262.
 Rixare, pro rixari. 6, 1284.
 Roborare 4, 1032. robur ad-
 dere.
 Rorifer 6, 864. rorem ferens.
 Ros salis 4, 440. maris humor
 salus.
 Rota solis, pro ipso solis orbe
 5, 433.
 Ruere, pro impellere, ac ra-
 pere 1, 273 & alibi.
 Rursum & rursus, pro contra,
 aut vicissim 1, 52 & 661.
 & alibi.
 Rufus color rubro finitimus. 4,
 73.

S.

*S in carmine elidebatur apud
 antiquos non secus ac M,
 & vocales omnes, ut Nam si
 de nihilo fierent, ex omni-
 bus rebus. 1, 160 & si-
 milia sexcenta.*
*S pro R antiqui usurpabant,
 ut quaesit pro quaerit. 5,
 1228 & alia multa.*
 Saccatus humor corporis 4,
 1022. lotium, sive urina,
 quae quasi per faccum in
 vesicam percolatur.
 Saeculum 1, 21 & alibi passim
 utitur hac voce poeta pro ge-
 nere, subole, multitudine:
 sic hominum saecula, morta-
 lia saecula, scriptorum, fe-
 rarum. sic γένεα ap. Graecos
 & spatium xxx annorum, &
 genus significat.
 Saepe est numero factum 6,
 413. factum est saepenu-
 mero. Tmesis.
 Samothracia ferrea 6, 1042.
 annuli ferrei in Samothra-
 cia primum facti.
 Sanguen neutro genere pro san-
 guis. 1, 837 & alibi.
 Satias, satiatis, pro satietas. 5,
 40 & 1390.
 Satus, us. 4, 1226. satio,
 σπαρά.
 Scaphium 6, 1044. vasis ge-
 nus.
 Scaptefula 6, 810. locus in
 Macedonia, ubi argentum
 effoditur, a σκάπτειν, fo-
 dere. Sumitur pro quacunque
 argentifodina.

I N D E X.

- Scapus 5, 1352. textorum instrumentum, cujus pulsu tela densetur, seu potius jugum circa quod stamina volvuntur.
- Scatere *secunda brevi* 5, 950.
- Scatit, *pro* scatet. 5, 41.
- Scelerosus 1, 84. scelestus.
- Scibat, *pro* sciebat. 5, 932.
- Scilicet 1, 809. & *alibi*. adverbium affirmantis, probantis, & concedentis.
- Scilicet 2, 468 & *alibi*. scire licet.
- Scruposus 4, 526. scrupis impeditus, asper. *sunt autem scrupi minuti lapilli.*
- Scymni leonum 5, 1035. σκύμνοι, catuli leonum.
- Secius 6, 314. minus.
- Secreta facultas 1, 174. *i. e.* cujusque rei propria.
- Secreta teporis 2, 842. *i. e.* teporis expertia.
- Secretus cibo 1, 195. cibi expers, jejunus.
- Secundum, *pro* statim post. 3, 35.
- Semianimo *tetrasyllabum per synaeresin.* 6, 1266.
- Semimarinus 5, 890.
- Seminium 3, 742. semen.
- Senecta aetate 5, 884.
- Senectus, a, um 3, 773. senio confectus.
- Seniferi motus 3, 241 & *alibi*; unde *scilicet* creantur sensus.
- Senfile 2, 887. sensu praeditum.
- Sentiscere 3, 394 & 4, 590. sentire.
- Seorsim *disyllabum per synaeresin.* 2, 472 & 683.
- Sepit *ultima producta ope caesurae* 4, 946.
- Serescere 1, 307. exsiccari.
- Serpentia faecula ferarum 6, 766. serpentes, angues.
- Severa silentia noctis 4, 462. tristitia *scilicet*.
- Si correptum ob hiatum 4, 1054 & 6, 796.
- Sibi *elegantiae tantum causa positum.* 2, 871 & 3, 334.
- Siculum *pro* Siculorum. 6, 642.
- Sicyonia 4, 1118. calcei Sicyonii, ob nimiam elegantiam mulierculis tantum & amatoribus convenientes.
- Sidere, *pro* deorsum ferri, sedere. 5, 493.
- Siet, *pro* sit. 2, 961 & 3, 102 & *alibi*. ἀρχαϊκῶς.
- Silani 6, 1263. fistulae, e quibus erumpit aqua.
- Σιλήνη 4, 1162. puella fimis naribus, quales Sileni & Satyri.
- Silvifraga flabra 1, 276. quae filvas frangunt.
- Similia *trisyllabum, duabus ultimis in unam longam contractis per synaeresin.* 2, 908.
- Simul, *pro* simul ac, statim ac. 1, 88. & *alibi*.
- Simulata igni, *pro* similia. 1, 688.
- Simulus 4, 1162. *diminutivum a* simus, pressis naribus.
- Singulariter, *pro* singulariter. 6, 1065.
- Sis *pro* iuis. 3, 1038. & 5, 1076.

- Sola terrae 2, 592.
 Solatia somni 5, 1404. videtur positum pro eo quod vice somni vigilantes oblectat.
 Sollicitatus 2, 964. concussus.
 Solstitialis 5, 616. ad solstitium pertinens.
 Solum, pro ima pedis parte 1, 926 & 4, 2.
 Solute adverbium 4, 53.
 Sonere, pro sonare 3, 157.
 Sonor, pro sonus 1, 645.
 Sordi, pro sorde 6, 1269.
 Species pro intuitu, vel aspectu 1, 322 & 4, 243.
 Species verna diei 1, 10. *i. e.* vernae diei. *Multus est in hoc loquendi genere Lucretius. sic infra v. 82. impia rationis elementa, i. e. impiae rationis. & v. 120. per gentes Italas hominum, i. e. hominum Italorum, quamquam ibi nonnulli legunt omnium per synaeresin. Lib. 2, v. 500. Purpura, Thessalico concharum tineta colore, i. e. concharum Thessalicarum. Lib. 4, v. 598. Humanum genus est avidum nimis auricularum, i. e. avidarum auricularum; nisi forte τὸ avidum per syncopen dicitur pro avidarum. Lib. 5, 24. Quid Nemaus enim nobis nunc magnus hiatus Ille leonis obesset? i. e. Nemaei leonis. Lib. 6, 1281. aliena rogorum insuper instructa, i. e. rogorum alienorum. & alibi. Apud alios quoque poetas huiusmodi exempla invenire est. Virgil. 8. Aeneid. v. 526. Tyrrhenusque tubae mugire per aethera clangor, tubae scilicet Tyrrhenae. Horat. Epod. 10. Graja victorum manus, i. e. Grajorum victorum. Propert. Eleg. 7, l. 3. Maecenas eques Etrusco de sanguine regum, i. e. regum Etruscorum. Idem Eleg. 19, l. 3. Librorumque tuos, docte Menandre, sales, i. e. librorum tuorum. Ovid. Artis Amat. lib. 1, v. 114. Rex populo praedae signa petenda dedit, i. e. praedae petendae. Vetus poeta apud Ciceronem de Nat. Deor. l. 1, c. 42. ubi initiantur gentes orarum ultimae, i. e. orarum ultimarum.
 Speculorum aequor 4, 106. speculorum plana, vel aequalis superficies.
 Spiclorum, pro spiculatorum 3, 199.
 Spiracula mundi 6, 492.
 Spirare, pro manare 6, 890.
 Spissescere 6, 175.
 Spondaicus versus appellatur Hexameter, qui spondaicum in quinta sede recipit loco dactyli. Talis est ille: Quae caput a coeli regionibus ostendebat 1, 65 & plerique alii Lucretiani.
 Squamigeri pro piscibus 1, 373.
 Stacte, es, & ae 2, 846. succus odoratus, ex variis aromatis confectus.
 Stare, pro esse 1, 748.
 Sterila, pro sterilia 2, 844.*

Stinguere, *pro* extinguere 1, 667 & 2, 827 & 4, 1091.
 Stridit, *a* strido, is 6, 148.
 Stringere, *pro* deterere 1, 487.
 Stringor 3, 693. rigor, gelu.
 Structum 4, 362. constructio, fabrica.
 Süadent *trisyllabum per diaeresin* 4, 1150.
 Suäviloquens carmen 1, 944 & 4, 20.
 Suaviloqui versus 2, 528.
 Sub divo 4, 212. sub aperto coelo.
 Sub verbo 4, 786. ad nutum, ad iussum.
 Subare 4, 1192. complexum maris, aut feminae appetere.
 Subcavus 6, 556. cavatus subter.
 Subditare 6, 603. identidem subdere.
 Subjectare 6, 700. subdicere.
 Sublima coeli 1, 341. *pro* sublimia, *a* sublimus. *Archaismus est.*
 Suboles, *pro* soboles 4, 1225.
 Subortus, us 5, 304. novus ortus.
 Subtertenuatur annulus in digito 1, 313. *qua parte scilicet digitum attingit.*
 Subus, *pro* subibus 6, 974.
 Süerint *trisyllabum per diaeresin* 4, 304. consueverint.
 Süesse *pro* suevisse, *trisyllabum per diaeresin* 5, 910.
 Suffire 2, 1097 & 4, 1168. vaporare, suffumigare.
 Suffugere 4, 361. clam fugere.
 Suffulcire 4, 865. sustinere.
 Summatim 3, 262. per sum-

mam, & compendium.
 Summatus, us 5, 1141. summa potestas, principatus.
 Super ignis 1, 650. ignis superus, qui sursum fertur. *At Creech. existimat, h. l. super esse adverbialis formae, ita ut totus super ignis sit reliquus ignis, seu alii ignes.*
 Supera, *pro* supra 1, 430 & *passim.*
 Superantior 5, 395. magis abundans.
 Superare, *pro* superesse 1, 631 & *alibi.*
 Surpere *pro* furripere. *per synopen* 2, 314.
 Surfus, *pro* sursum 6, 718.
 Synaeresis figura, *i. e. contractio duarum vocalium in unam syllabam, quae Crasis etiam, Diphthongus impropria, Episynaloepha, Synizesis, & Synecphonesis appellatur, veteribus poetis familiarissima fuit, Comicis praesertim. Lucretius quoque ea saepissime utitur. Quam si quis ignoraverit, vel minus animadverterit, multorum versuum mensuram minime assequetur. Ita suavis dissyllabum est Lucretio 1, 7. deesse pariter 1, 44. & alia passim, quae suis locis invenies.*
 Systole figura est, quae syllabas longas corripit. ita nullius secunda brevi 1, 225.

T.

Tabē, ultima producta ope cae-

- suræ, vel per diastolen figuram, quæ syllabas breves producit. fluor s. liquefactio* 1, 806.
- Tabificus 6, 737. qui dissolvit, ac tabem inducit.
- Tactile 5, 152. quod tangi potest.
- Talipedare *antiqui dicebant pro vacillare pedibus ob lassitudinem* 3, 503.
- Tangere, *pro tangeris* 2, 680.
- Tartara lethi 3, 42.
- Te adventumque tuum 1, 6 & 7. i. e. te advenientem. *Ev diu duo. Ita Virgil. Georg. pateris libamus & auro, pateris nempe aureis.*
- Tela diei lucida 1, 148. Solis radii. *Hinc Phoebum venatorem poetæ finxerunt.*
- Templa humida linguæ 4, 628. palati cavitas.
- Templum *usurparunt veteres pro coelo, & quovis etiam loco sive hominum, sive inferiorum. Acherusia templa* 1, 121.
- Tenerascere 3, 766. tenerum fieri.
- Tenere, *pro esse* 6, 862. -- *pro novisse* 2, 1170.
- Tenuem prima producta 4, 735.
- Tenuis 2, 232. *vel est spondaeus, prima producta per diastolen, & reliquis contractis per synaeresin: vel est tribrachys loco spondaei.*
- Tenuius, *quatuor breves loco dactyli* 3, 244. V. *Proceleusmaticus.*
- Terrificare 1, 134. terrere.
- Terriloquatum dicta 1, 104.
- Tetulerunt, *pro tulerunt per prosthesin* 6, 672.
- Thalassina vestis 4, 1120. caerulei, & marini coloris.
- Tibi *venustatis tantum gratia positum* 2, 1037 & 3, 28.
- Timefactus 2, 43. exterritus.
- Timentes mortis 6, 1237.
- Tmesis figura est, quæ compositam vocem in duas dividit, interjecta aliqua particula. ut seque gregari pro & segregari* 1, 453. & *alia sexcenta.*
- Tmesis insigne exemplum* 6, 389.
- Tolerare ævum *pro vitam degere* 2, 1168.
- Tolerare exitium 5, 302. sustinere, arcere.
- Tonitralia templa coeli 1, 1098. ubi scilicet tonitrua fiunt.
- Tonitrus, *pro tonitru* 6, 163.
- Tonsæ 2, 554. remi.
- Tormentum, *pro ictu & concussione, a torqueo* 5, 318.
- Tornatus 4, 362. torno politus.
- Torreat *dissyllabum per synaeresin* 3, 930.
- Torrens flumen 4, 1093.
- Torrescere 3, 903. torreri.
- Tortari 3, 661. torqueri.
- Torte. *adverbium* 4, 306.
- Tractim 3, 529. sensim.
- Tralucere 4, 309.
- Transmittere, *pro transire* 6, 993.
- Transpectus, us, *a transpicio* 4, 273.
- Transstulerunt, *tertia correpta per systolen* 3, 135.

Τραυλίζει 4, 1157. leniter bal-
butit.

Tremiscere 6, 547. tremere.

Tremit artus 3, 488. *Helle-
nismus est poëtis frequens.*

Trepidare 2, 964. moveri.

Tribrachys in fine versus loco
spondaci 3, 449. est autem
pes ex tribus brevibus con-
stans.

Tripectora vis Geryonai 5, 28.
*Geryonem scilicet finxerunt
poëtae tergemino corpore fuisse.*

Triquetrae orae terrarum 1,
718. i. e. Siciliae orae; a
tribus ejus insulae promon-
toriis, Pachyno, Peloro, &
Lilybaeo.

Triquetrum 4, 657. triangu-
lum.

Tritonis Pallas, pro Tritonia 6,
750. ita dicta, quod apud
Tritonem fluvium primum
apparuerit.

Trochleae 4, 903. organa ad
sursum tollenda magna cor-
pora.

Tuantur, a tuor 4, 362.

Tuditare 2, 1142 & 3, 395.
tundere, urgere, impellere.

Tuimur, a tuor, video 1, 301.

Turbantibus, pro turbatis 5,
503.

Turbare, pro agitari 5, 505.

Turbare, pro errare, vagari 2,
125.

Turicremae arae 2, 353. in
quibus nempe tus crematur.

Tute pro tu 1, 270. et alibi. quod
etiam Ciceroni familiare.

Tutemet 1, 103. tu ipse.

U.

U pro E; ut scribundis versi-
bus pro scribendis 1, 25 &
alibi passim in his quae Ge-
runda Grammatici appel-
lant.

U pro O; ut frondiferasque
domos avium, pro frondife-
ras 1, 19.

U pro Y scribebant veteres Ro-
mani; nam Y peregrinum est.
incluta pro inclyta 1, 41. &
pleraque alia.

Vacefieri 6, 1003. inaniri.

Vacuare 6, 1023.

Vagare 3, 628.

Vage 3, 872. incerto errore.

Vagor prima producta 2, 576.
vagitus.

Valescere pro valetudinem re-
cipere 4, 17.

Vaporare 5, 1130. vapore in-
fici.

Vapos, pro vapor 6, 952.

Variantia, pro varietas 1, 654
& 3, 319.

Ubra lactis, pro lacte ipso 1,
886. vide Tibullum Eleg. 3,
lib. 1.

Vegere, pro vegetare, vigorem
addere 5, 533.

Vehementer, trisyllabum, dua-
bus primis in unam longam
contractis 2, 1023.

Vehementi trisyllabum 3, 153.

Velivolum mare 5, 1441. in
quo scilicet naves velis vo-
lant.

Ventigenus 6, 701. ex quo
ventus erumpit.

Ventus, pro inani gloria 3, 46.

- Veratrum 4, 644. hellebori
genus venenosum.
- Vermine 5, 995. vermes.
- Versabundus turbo 6, 437.
quod sc. versando feratur.
- Versare, *pro* vertere, mutare
2, 881.
- Vertere, *pro* verti 4, 1123.
- Verutum 4, 411. hasta ferro
acuto praefixa.
- Vescum sal 1, 327. esui aptum.
- Veterinum semen 5, 863. equi-
num.
- Vexamen, *pro* vexatio 5, 341.
- Victor, *pro* voti compos 1, 76.
- Videlicet, *pro* videre licet 1,
211.
- Viduatus manuum 5, 838. ma-
nibus carens.
- Vietus 3, 386. languidus, flac-
cidus.
- Viri *prima producta*; *patrius*
casus a virus 2, 475.
- Viritim 2, 1169. in singulos
homines.
- Viro *prima longa a* virus 2,
852.
- Virus *pro* faece aquae marinae,
seu sale 5, 270.
- Virus Jonium 1, 720. *Gifanio*
videtur dictum pro sordibus
ab aqua marina contractis.
Creechio salem denotare vi-
detur, ut & 2, 475.
- Vis ferri *pro* ipso ferro 6, 999.
& multa similia.
- Visere ad aegros 6, 1236. mor-
bo affectos invisere.
- Visu, *pro* visui 5, 102.
- Vita humana *pro* hominibus 1,
63 & alibi. *Tibull. lib. 2.*
Eleg. 1. absolute dixit vita:
his vita magistris Desuevit
querna pellere glande fa-
mem.
- Vitalia rerum 2, 575. causae
quae rebus vitam largiun-
tur.
- Vitalia saecula 1, 203. praefi-
nita annorum spatia, qui-
bus vita hominum termina-
tur.
- Vitaliter 5, 146. vitalem in
modum.
- Vitigenus liquor 5, 15. vinum.
- Vivam progeniem qui in oras
luminis edant 2, 617. *τὸ qui*
non eliditur, & corripitur
ob insequentem vocalem. V.
Hiatus.
- Vivatus 3, 410. vividus, in-
columis.
- Vivere, *pro* esse 3, 303. *usur-*
pat quoque Horatius non se-
mel.
- Vivescere 4, 1061. vividum
fieri.
- Ullae rei, *pro* ulli 1, 688.
- Umbrare 2, 628. umbra tegere.
- Unae figurae, *pro* unius 2, 778.
- Unde vacesit cunque 6, 1015.
undecunque vacesit.
- Unguiculi 6, 947. ungues.
- Uniter 3, 851. uno quodam
nexu.
- Unversum, *pro* universum *per*
syncopen 4, 263.
- Unus enim tum quisque 5, 988.
tum enim unusquisque.
- Vocamen 2, 656. vocabulum.
- Voci, *pro* voce 4, 703.
- Vocitare 6, 297. appellare.
- Volantes, *pro* aves 6, 833.
- Volgatus, *pro* eo qui lustra-

I N D E X.

vit, circumerravit 5, 428.
 Volgivaga Venus 4, 1064.
 promiscua, incerta.
 Volgo 1, 239 & 905. vulgo,
 passim.
 Volta, pro vultus, quarto casu
 numeri multitudinis 4, 1206.
 Volturius 4, 684. vultur. avis
 rapacis genus.
 Volvendus, pro volubilis 5,
 515 & 1275.
 Volventia pro voluta 6, 344.

Vorsus, pro versus. adverbium.
 2, 1052.
 Usurpare corpora prima 1, 55.
 i. e. usu loquendi saepius vo-
 care.
 Usus foret, pro opus foret 1,
 185 & alibi.
 Uvescere 1, 307. humorem
 imbibere, madefieri.
 Vulturnus 5, 744. ventus me-
 dius inter Eurum, & No-
 tum.

~~Page 62~~

gezeichnete Profil

7,5

6

